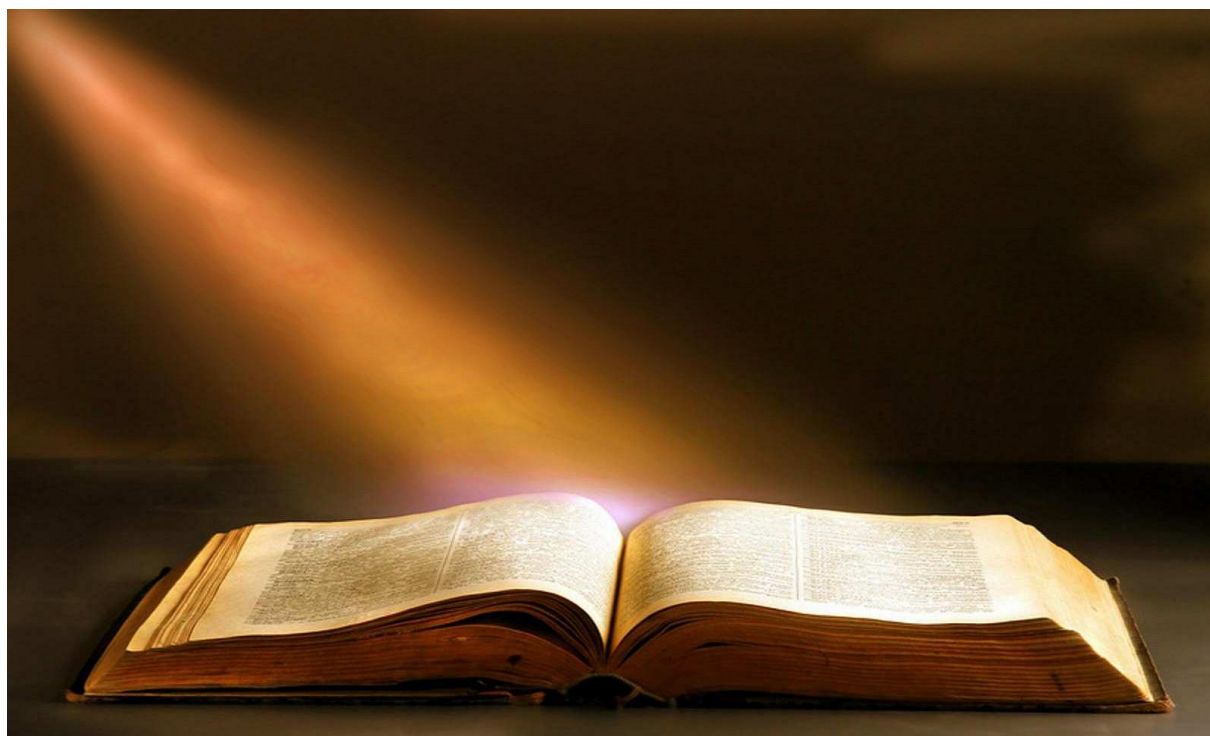

Meer dan een goede gewoonte

Op zoek naar een bewuster gebruik van de Bijbel in het reguliere huisbezoek

Een empirisch praktisch-theologisch onderzoek naar het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het reguliere huisbezoek door ouderlingen in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort.

Reint van der Knijff
Masterscriptie Gemeentepredikant

Meer dan een goede gewoonte

Op zoek naar een bewuster gebruik van de Bijbel in het reguliere huisbezoek

Een empirisch praktisch-theologisch onderzoek naar het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het reguliere huisbezoek door ouderlingen in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort.

Student	Reint van der Knijff
Universiteit	Protestantse Theologische Universiteit Locatie Amsterdam
Afstudeerrichting	Praktische theologie
Datum	20 juli 2017
Begeleiders	dr. R.J. de Vries (PThU Amsterdam) dr. P.W. van de Kamp (TU Kampen)

Voorwoord

Voor u ligt een scriptie die het resultaat is van een onderzoek naar het gebruik van de Bijbel in het reguliere huisbezoek. Het thema van het gebruik van de Bijbel in het pastoraat kwam op mijn pad toen ik als pastoraal medewerker op bezoek mocht bij gemeenteleden. Het specifieke thema van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek kwam ik op het spoor naar aanleiding van gesprekken met ouderlingen in de gemeente waar ik mijn gemeentestage heb gelopen. Zij gaven aan dat ze soms worstelen met de manier waarop de Bijbel een plaats kan krijgen in het huisbezoek. Dat heeft mijn interesse gewekt, wat uiteindelijk geresulteerd heeft in het onderzoek dat ten grondslag ligt aan deze scriptie.

Vanuit deze achtergrond wordt de primaire doelgroep van het onderzoek gevormd door de ouderlingen die op huisbezoek gaan. Deze scriptie brengt de praktijk in beeld en wijst wegen om de bestaande praktijk te verdiepen en te verrijken. De praktische theologie vormt een secundaire doelgroep. Deze scriptie reikt vanuit de praktijk een aantal correcties op de literatuur aan en doet voorstellen tot een verdere theoretische doordenking van het gebruik van de Bijbel in het pastoraat.

Ik had mijn scriptie niet kunnen uitvoeren en ook niet op de wijze vorm kunnen geven zoals die is vormgegeven, zonder de hulp van een aantal personen, die ik op deze plaats met name wil bedanken.

Allereerst dank ik mijn begeleiders, dr. R.J. de Vries en dr. P.W. van de Kamp voor hun enthousiaste en hulpvaardige wijze van begeleiden. Dr. de Vries dank ik voor zijn actieve meedenken in de aanloop naar het uiteindelijke scriptieonderwerp en de begeleiding gaandeweg het onderzoek. Dr. van de Kamp dank ik voor zijn aanbod om een bijdrage te leveren aan deze scriptie, naar aanleiding van een onderwijsproject dat ik onder zijn leiding heb gevolgd aan de Theologische Universiteit Kampen.

Ten tweede dank ik het moderamen van de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort. Zij hebben de moed getoond om mij de ruimte te geven om dit onderzoek uit te voeren en waren bereid om samen te zoeken naar wegen om de privacy van de betrokken gemeenteleden te waarborgen. Zonder deze bereidheid was dit type onderzoek onmogelijk geweest. In het bijzonder dank ik de drie betrokken ouderlingen die hebben meegewerkt aan het onderzoek door huisbezoeken op te nemen en deel te nemen aan twee focusgesprekken. Zij hebben zich hierin heel kwetsbaar opgesteld door hun ambtelijke praktijk in beeld te laten brengen, niet alleen voor mij, maar voor allen die deze scriptie lezen. Ik dank hen hier hartelijk voor en hoop dat ik deze kwetsbaarheid vruchtbaar heb kunnen maken voor de praktijk van het huisbezoek door het schrijven van deze scriptie.

In de derde plaats dank ik mijn vrouw Laura, die me niet alleen de ruimte gaf om me volledig te richten op dit onderzoek, maar die ook actief heeft meegedacht om de praktijk van het huisbezoek zo helder mogelijk te beschrijven en te analyseren.

Meest van al dank ik onze goede God, Die er is en Die tot ons spreekt. Als de goede Herder verzorgt Hij zijn kudde, waarbij Hij mensen inschakelt om met Hem mee te werken. Hij spreekt tot ons en wil ons ontmoeten, in het bijzonder door de Bijbel, zijn Woord. Het is mijn verlangen dat deze scriptie mag bijdragen aan het meewerken met deze goede Herder, zodat de gemeente mag worden opgebouwd in het leven met Hem en tot eer van Hem.

Reint van der Knijff

Apeldoorn, juli 2017

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	1
Inhoudsopgave.....	1
1. Inleiding.....	1
1.1 Vraagstelling.....	1
1.2 Verantwoording	2
1.3 Methode	3
1.4 Leeswijzer	5
2. Verkenning van het probleemveld	6
2.1 Het probleemveld	6
2.1.1 Praktische theologie.....	6
2.1.2 Pastoraat	7
2.1.3 Het pastorale gesprek.....	7
2.2 Afbakening van het onderzoeksthema.....	9
3. Het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek.....	10
3.1 Een korte beschrijving van de wijkgemeente	10
3.2 Een beschrijving van de praktijk van het huisbezoek	11
3.2.1 Visie op het huisbezoek	11
3.2.2 Motieven achter het huisbezoek.....	14
3.2.3 De invulling van het huisbezoek.....	17
3.3 Het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek	18
3.3.1 Het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel.....	19
3.3.2 Door wie de Bijbel wordt gebruikt.....	20
3.3.3 Het moment waarop de Bijbel wordt ingebracht	21
3.3.4 De wijze waarop de Bijbel wordt ingebracht.....	21
3.3.5 Wat er vanuit de Bijbel wordt ingebracht	22
3.3.6 De functies van het gebruik van de Bijbel	23
3.3.7 De lezing van een gedeelte uit de Bijbel	25
3.3.8 Gevaren bij het gebruik van de Bijbel.....	26
4. Het gebruik van de Bijbel volgens de pastoraal-theologische theorie	28
4.1 Het reguliere huisbezoek	28
4.1.1 Het ambtelijke karakter van het reguliere huisbezoek	28
4.1.2 De oorsprong van het reguliere huisbezoek.....	28
4.1.3 Motieven voor handhaving van het reguliere huisbezoek.....	29
4.1.4 De invulling van het reguliere huisbezoek	29
4.2 Het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek	30
4.2.1 Het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel.....	31
4.2.2 Verschillende functies van het gebruik van de Bijbel.....	32
4.2.3 Manieren waarop de Bijbel gebruikt kan worden.....	34
4.2.4 Gevaren bij het gebruik van de Bijbel.....	34
4.2.5 Een toespitsing op het reguliere huisbezoek.....	35
5. De norm voor de vergelijking	36
5.1 De keuze voor deze gezichtspunten	36
5.2 Recht doen aan het gesprekskarakter	37
5.3 Recht doen aan de wijze waarop God ter sprake wil komen.....	38
6. Evaluatie van de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek	40
6.1 Een vergelijking tussen de praktijk en de pastoraal-theologische theorie.....	40
6.1.1 Een vergelijking van de visies op het huisbezoek	40
6.1.2 Een vergelijking van de motieven voor het huisbezoek.....	40
6.1.3 Een vergelijking van de invulling van het huisbezoek.....	41
6.1.4 Een vergelijking van het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel.....	41
6.1.5 Een vergelijking van de wijze waarop de Bijbel wordt ingebracht.....	41

6.1.6 Een vergelijking van de functies die de Bijbel vervult	42
6.1.7 Een vergelijking van het spreken over de lezing uit de Bijbel	42
6.1.8 Een vergelijking van het spreken over gevaren bij het gebruik van de Bijbel.....	43
6.1.9 De evaluatie van het gebruik van de Bijbel vanuit de pastoraal-theologische theorie	43
6.2 Een vergelijking tussen de praktijk en de norm	44
6.2.1 Inleiding aangaande de criteria	44
6.2.2 Toetsing van het gebruik van de Bijbel aan de criteria	45
6.2.3 Evaluatie van het gebruik van de Bijbel naar aanleiding van de norm.....	47
6.3 Een samenvattende evaluatie van het gebruik van de Bijbel	48
7. Conclusies, evaluatie en aanbevelingen.....	49
7.1 Samenvatting en conclusies	49
7.2 Conclusie van de vraagstelling	51
7.3 Reflectie	51
7.3.1 Reflectie op het onderzoeksproces	51
7.3.2 Reflectie op de onderzoeksresultaten	52
7.4 Aanbevelingen.....	53
7.4.1 Aanbevelingen voor de praktijk	53
7.4.2 Aanbevelingen voor de theorie	54
7.4.3 Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	55
Bijlagen	57
Bijlage 1: Transcripties van huisbezoeken.....	58
Huisbezoek 1	59
Huisbezoek 2.....	79
Huisbezoek 3.....	99
Huisbezoek 4.....	107
Huisbezoek 5.....	115
Huisbezoek 6.....	123
Bijlage 2: Transcripties van focusgesprekken	146
Focusgesprek 1	147
Focusgesprek 2	166
Bibliografie	190

1. Inleiding

In de rechterflank van de protestantse kerken in Nederland heeft het reguliere huisbezoek een belangrijke plaats. Met regelmaat bezoekt een delegatie van de kerkenraad de gemeenteleden thuis. Het gaat daarbij om een pastoraal bezoek. Deze aanduiding wijst op het werk van Jezus Christus, die in de Bijbel de goede Herder genoemd wordt. Na zijn opstanding en hemelvaart zet Hij zijn herderlijke zorg voort. “Nu op middellijke wijze, door Zijn Woord en Geest. En Hij neemt daarvoor mensen in Zijn dienst.”¹ Het huisbezoek staat daarmee in dienst van de herderlijke zorg van Jezus Christus voor zijn gemeente. In die zorg worden ouderlingen ingeschakeld. Via hen wil God door zijn Woord en Geest herderen.

Dat vraagt nogal wat van ouderlingen. Zo de ander te bezoeken dat God voor die ander kan zorgen. Zo gebruik te maken van de Bijbel in dat bezoekwerk dat die herderlijke zorg gestalte krijgt. Hoe gebeurt dat? Op welke wijze dien je dan gebruik te maken van de Bijbel? Het zijn vragen die voor verlegenheid kunnen zorgen. Die verlegenheid kwam naar voren bij de ouderlingen in mijn stagegemeente en ook zelf herkende ik deze verlegenheid rond het gebruik van de Bijbel in het pastoraat. Die verlegenheid bestaat er in dat het in de betreffende context zo vanzelfsprekend is dat de Bijbel gebruikt wordt in het pastoraat, dat het ingewikkeld is om op een heel bewuste wijze om te gaan met die Bijbel. Zowel de gemeenteleden als de ouderlingen zijn een vaste manier van gebruik van de Bijbel gewend, waardoor het al heel snel het karakter van een gewoonte heeft. Daarbij komt dat men gewend is dat het gesprek wordt afgesloten met een lezing uit de Bijbel, gevolgd door een gebed. Wanneer de Bijbel wordt opgepakt, wordt dit vaak gezien als een signaal dat het gesprek ten einde is. Dat roept vragen op. Doet deze manier van Bijbelgebruik recht aan het gesprekskarakter van het pastorale gesprek en doet het recht aan de wijze waarop de Schrift wil spreken, aan de wijze waarop God expliciet ter sprake wil komen in het gesprek?

1.1 Vraagstelling

Dat brengt mij tot de volgende vraagstelling:

Hoe kan de Bijbel in het reguliere huisbezoek worden gebruikt op een wijze die recht doet aan het gesprekskarakter van het pastorale gesprek en aan de wijze waarop God ter sprake wil komen in het gesprek?

Om te komen tot de beantwoording van deze vraagstelling, en daarmee tot een voorstel voor een bewustere omgang met en een mogelijke verandering en verrijking van de praktijk, moet een viertal subvragen worden beantwoord. De eerste twee vragen zijn beschrijvend van aard. Vervolgens wordt ingegaan op de twee normatieve gezichtspunten uit de vraagstelling. In de vraagstelling wordt gewezen op het gesprekskarakter en op de wijze waarop God ter sprake wil komen. De keuze voor deze criteria en de betekenis van deze criteria komt in de uitwerking van de derde deelvraag nader aan de orde. Dit wordt gevolgd door een deelvraag die vergelijkend van aard is.

Vervolgens wordt, op basis van de beantwoording van deze deelvragen, in de conclusies een antwoord gegeven op de vraag hoe de Bijbel gebruikt kan worden in het reguliere huisbezoek op een wijze die recht doet aan het gesprekskarakter van het pastorale gesprek en aan de wijze waarop God ter sprake wil komen in het gesprek. Het doel hiervan is om te komen tot een bewuster gebruik van de Bijbel en om mogelijk te komen tot een verrijking van het gebruik van de Bijbel in het reguliere huisbezoek.

Het onderzoek zal plaatsvinden in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort.

¹ J. Belder, “Een reisgenoot”, *De Waarheidsvriend* 105/23 (2017): 15.

Dat leidt tot de volgende deelvragen:

1. Hoe wordt de Bijbel gebruikt in de praktijk van het huisbezoek in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk?
2. Hoe kan de Bijbel volgens de pastoraal-theologische theorie gebruikt worden in het huisbezoek?
3. Welke rol spelen de normatieve gezichtspunten van het gesprekskarakter en van de wijze waarop God ter sprake wil komen in het huisbezoek?
4. Hoe is de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te waarderen vanuit de pastoraal-theologische theorie en de normatieve gezichtspunten?

1.2 Verantwoording

Het thema 'bijbelgebruik' is binnen de subdiscipline 'pastoraat' een bekend thema. De beschikbare literatuur richt zich onder andere op de theologische doordenking van het concept 'Bijbelgebruik' en geeft praktische adviezen over de wijze waarop de Bijbel gebruikt kan worden. Tot dusver ontbreekt er echter een empirisch onderzoek naar de concrete praktijk van het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek. Dat betekent ook dat er geen beschreven reflectie op de praktijk voor handen is.

Het gebrek aan deze beschrijving en reflectie kan een rol spelen in de eerder beschreven verlegenheid rond het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek, specifiek in het reguliere huisbezoek. Er wordt een zekere verlegenheid ervaren, waarbij het gebrek aan data en reflectie op die data het bemoeilijkt om te zoeken naar een vernieuwde omgang met de Bijbel in het pastorale gesprek.

Het huisbezoek heeft in de bewuste kerkelijke stroming een zeer centrale rol in het gemeentelven. Dat vergroot het belang om op een goede wijze invulling te geven aan deze praktijk. Vanuit dat oogpunt is het des te opvallender dat een beschrijving van en reflectie op deze praktijk tot op heden ontbreekt. Ook in een speciale uitgave van *De Waarheidsvriend* over het huisbezoek, blijft een beschrijving van de praktijk achterwege.² Er worden in deze uitgave tips gegeven door ouderlingen, er wordt gesproken over de rol van de predikant in het toerusten van ouderlingen en er klinkt vanuit gemeenteleden de oproep tot verdieping. Wat er daadwerkelijk gebeurt blijft echter buiten beeld.

Dit onderzoek wil een bijdrage leveren aan de doordenking van het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek. Door zowel een beschrijving van de praktijk als een reflectie op die praktijk te bieden, wordt gezocht naar een wijze om op een rijkere en meer doordachte manier gebruik te maken van de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek.

Het primaire publiek van dit onderzoek is de kerk.³ Het onderzoek wil een bijdrage leveren aan de reflectie op en verrijking van de praktijk van het huisbezoek. In bepaalde kerkelijke stromingen vervult het huisbezoek een centrale rol in het gemeentelven. Dit onderzoek heeft daarom het leven van de gemeente op het oog, door een bijdrage te leveren aan een belangrijke praktijk die vorm geeft aan dit gemeentelven. Daarnaast wil het onderzoek ouderlingen ondersteunen. Zoals beschreven is er sprake van een zekere verlegenheid rondom het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek. Dit onderzoek wil opheldering geven en wegen wijzen om op een meer doordachte wijze gebruik te maken van de Bijbel.

Het secundaire publiek van dit onderzoek is de wetenschap. De laatste decennia komt er meer aandacht voor de vrijwilligers in de kerk. Een belangrijke groep vrijwilligers wordt gevormd door de ambtsdragers, waaronder de ouderlingen. Tot op heden is er geen empirisch onderzoek bekend naar het werk van ouderlingen in het pastoraat in de kerk. Dit

² "Huisbezoek", *De Waarheidsvriend* 98/35 (2010).

³ www.ruardganzevoort.nl/pdf/2009_Presidential.pdf (geraadpleegd 30-03-2017)

onderzoek wil deze leemte opvullen. De reflectie op de praktijk van het huisbezoek wil de theoretische doordinking van het gebruik van de Bijbel in het pastoraat stimuleren.

1.3 Methode

Deze paragraaf geeft per deelvraag een beschrijving van de gekozen methode en een verantwoording hiervan.

1. Hoe wordt de Bijbel gebruikt in de praktijk van het huisbezoek in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk?

Om de huidige praktijk te kunnen beschrijven is het nodig om materiaal te hebben dat zicht geeft op deze praktijk. Dit materiaal was nog niet beschikbaar. Dat betekent dat er empirisch onderzoek verricht moest worden. In de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort zijn 6 huisbezoeken opgenomen. Het gaat om audio-opnamen. Er wordt voor audio-opnamen gekozen en niet voor video-opnamen om zo veel als mogelijk te vermijden dat het opnemen van het gesprek invloed heeft op het verloop van het gesprek. Het nadeel van deze keuze is dat de non-verbale communicatie niet meegenomen kan worden in het onderzoek. Non-verbale communicatie speelt een rol in het gebruik van de Bijbel. De keuze voor een audio-opname betekent daarom een beperking voor het onderzoek. Om tot deze keuze te komen is een afweging gemaakt wat het meest beperkend zou zijn: de extra impact die een video-opname vermoedelijk heeft of het gebrek aan zicht op de non-verbale communicatie. Aangezien het onderzoek gericht is op het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek en niet op de reactie op het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek is het vermoeden dat de non-verbale communicatie niet dusdanig van invloed is, dat het niet gemist kan worden. De beperkende werking van een video-opname is daarom groter ingeschat dan de winst die het op zou leveren. Op basis hiervan is gekozen om gebruik te maken van audio-opnamen.

Er is gekozen voor een zestal huisbezoeken. Dit omdat de beschikbare tijd in het kader van dit onderzoek beperkt was. Deze opnamen zijn getranscribeerd waarna de transcripties zijn gebruikt om de praktijk te beschrijven. De transcripties betreffen een letterlijke weergave in de vorm van een lopend verhaal.⁴ Dat betekent dat de gesprekken geheel getranscribeerd zijn, zonder daarbij in te gaan op details als de lengte van pauzes, klemtonen, etc. Er is gekozen om de gehele gesprekken te transcriberen, omdat het onderzoek focust op het gesprekskarakter. Het is met het oog op dat gesprekskarakter niet juist om in de analyse van de data stukken van deze gesprekken zonder meer buiten beschouwing te laten. Daarbij zoekt het onderzoek naar de rol van de Bijbel, waarbij het gaat om de expliciete lezing uit de Bijbel maar ook om de meer impliciete rol die de Bijbel in de gesprekken speelt. Dat betekent dat er door het hele gesprek heen gezocht is naar de rol die de Bijbel speelt in dat gesprek. De geanonimiseerde transcripties zijn ter goedkeuring voorgelegd aan de betreffende ouderlingen. Na hun goedkeuring zijn deze transcripties gebruikt voor het onderzoek en in deze thesis opgenomen als bijlagen. De audio-opnamen zijn na goedkeuring van de geanonimiseerde transcripties vernietigd.

Vervolgens heeft er een focusgesprek plaats gevonden met de betrokken ouderlingen. In dit gesprek is aan de ouderlingen gevraagd welke visie zij hebben op het huisbezoek en op het gebruik van de Bijbel in dit huisbezoek. Het doel van dit gesprek was het scherper krijgen van de beschrijving van de praktijk en de motieven en overtuigingen die onder deze praktijk liggen.

⁴ Fijgje de Boer & Jeanine Evers, "De verwerking van kwalitatieve interviews", in: Jeanine Evers (red.), *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde* (Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2013), 131-132.

Daarbij is er een korte beschrijving gegeven van de gemeente waarin het onderzoek wordt verricht en van de plaats van het huisbezoek in deze gemeente. Dit wordt gedaan aan de hand van het beleidsplan van de betreffende gemeente.

Om te komen tot de keuze van een onderzoeksplaats is er een profiel geschetst: het moet gaan om een kerkelijke gemeente waar er sprake is van deze vorm van ambtelijk huisbezoek. Daarnaast is het bij voorkeur een gemeente in de buurt van de woonplaats van de onderzoeker (Apeldoorn). Tot slot dient het onderzoek op een redelijk korte termijn te kunnen worden uitgevoerd. Op basis van dit profiel is een selectie gemaakt van mogelijk geschikte gemeenten. Van deze gemeenten zijn de voorgangers benaderd met het verzoek om een inschatting te maken van de geschiktheid en bereidheid van de gemeente om deel te nemen aan het onderzoek. Eén van de predikanten heeft aangegeven dat hij het vermoeden had dat de kerkenraad hieraan mee zou willen werken. Eén predikant twijfelde, maar wilde het wel voorleggen aan de kerkenraad. De kerkenraad zag het met het oog op de privacy van de gemeenteleden niet zitten om mee te werken. Enkele andere predikanten hebben aangegeven dat het op dit moment niet uit zou komen in de gemeente, een aantal predikanten heeft niet gereageerd. Op basis van deze reacties is er via de email contact geweest met de predikant die had aangegeven dat de gemeente waar hij werkt mogelijk mee zou willen werken. Na overleg in het moderamen kreeg ik te horen dat de gemeente onder bepaalde voorwaarden (vooral met het oog op de privacy van de gemeenteleden) mee zou willen werken. Vervolgens is een officieel verzoek ingediend bij de kerkenraad van de betreffende gemeente. Het gaat om de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort. Met de kerkenraad is een document opgesteld en ondertekend waarin de gemaakte afspraken over het onderzoek en de verslaglegging hiervan zijn vastgelegd.

2. Hoe kan de Bijbel volgens de pastoraal-theologische theorie gebruikt worden in het huisbezoek?

Om alternatieve manieren van Bijbelgebruik op het spoor te komen is literatuurstudie verricht. In de literatuur wordt gezocht naar suggesties voor manieren waarop de Bijbel gebruikt kan worden.

3. Welke rol spelen de normatieve gezichtspunten van het gesprekskarakter en van de wijze waarop God ter sprake wil komen in het huisbezoek?

Deze deelvraag gaat nader in op de normatieve gezichtspunten die in de vraagstelling aanwezig zijn: het recht doen aan het gesprekskarakter en aan de wijze waarop God ter sprake wil komen. Het doel van deze deelvraag is het verhelderen van de inhoud van deze criteria en het verantwoorden van de keuze voor deze criteria. De methode die hiervoor gebruikt is, is die van de literatuurstudie.

4. Hoe is de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te waarderen vanuit de pastoraal-theologische theorie en de normatieve gezichtspunten?

In de vierde plaats worden de uitkomsten van de eerste drie stappen met elkaar vergeleken om scherp te krijgen hoe de praktijk zich verhoudt tot de literatuur en de normatieve gezichtspunten. Dit om te kijken of praktijk en literatuur elkaar kunnen aanscherpen en verrijken.

Tot slot worden uit de tot nu toe verkregen resultaten conclusies getrokken, waarin duidelijk wordt hoe de huidige praktijk verrijkt kan worden door de bevindingen uit de literatuur, zodat het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek meer recht doet aan het gesprekskarakter van het pastorale gesprek en aan de wijze waarop God ter sprake wil komen in het gesprek.

Na deze stap zijn de beschrijving van de praktijk, de voorlopige waardering en de voorlopige conclusies in een gesprek voorgelegd aan de betrokken ouderlingen uit Amersfoort. Zij kregen de gelegenheid hierop te reageren. Deze reacties zijn meegenomen in de definitieve thesis.

1.4 Leeswijzer

In het onderzoeksproces heeft het literatuuronderzoek eerder plaatsgevonden dan het praktijkonderzoek. Hier is voor gekozen omdat er op deze wijze gericht gekeken kan worden naar de praktijk. Vanuit het literatuuronderzoek kwamen bepaalde aandachtspunten op die meegenomen konden worden in het praktijkonderzoek, zowel in de analyse van de huisbezoeken als in de gesprekken met de ouderlingen.

In dit onderzoeksverslag is gekozen voor een andere volgorde. Allereerst wordt de praktijk beschreven, pas daarna komt de theorie aan bod. De reden voor deze omkering ligt in de aanleiding en doelstelling van het onderzoek. Het onderzoek komt op uit bepaalde praktijkervaringen en heeft een verdieping en verrijking van die praktijk op het oog. Het uitgangspunt van het onderzoek wordt daarmee gevormd door de praktijk. Door de praktijk in het onderzoeksverslag voorop te stellen wordt recht gedaan aan deze aanleiding en doelstelling.

In hoofdstuk 2 wordt de probleemstelling geplaatst binnen het grotere probleemveld. Op deze wijze wordt de context van de probleemstelling duidelijk en wordt inzichtelijk welke keuzes er gemaakt zijn in de aanloop naar het onderzoek.

In hoofdstuk 3 wordt de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk beschreven.

De hoofdstukken 4 en 5 behandelen de pastoraal-theologische theorie aangaande het gebruik van de Bijbel in het pastoraat en de norm voor een gebruik van de Bijbel dat recht doet aan het gesprekskarakter en aan de wijze waarop God ter sprake wil komen. Deze hoofdstukken vormen de basis voor de waardering van de praktijk.

In hoofdstuk 6 vindt de waardering van de praktijk plaats. Vervolgens worden in hoofdstuk 7 conclusies getrokken en worden er aanbevelingen gegeven voor zowel de praktijk als voor de theorie. Daarnaast vindt in dit hoofdstuk een reflectie plaats op de onderzoeksresultaten en het onderzoeksproces.

Tot slot is een aantal bijlagen opgenomen. De eerste bijlage bevat de geanonimiseerde transcripties van de huisbezoeken. De tweede bijlage bevat de geanonimiseerde transcripties van de twee focusgesprekken met de drie ouderlingen uit Amersfoort.

2. Verkenning van het probleemveld

Het doel van dit hoofdstuk is om de vraagstelling te plaatsen in het kennisgebied waarbinnen het onderzoek plaatsvindt. Daartoe worden twee stappen gezet. Allereerst wordt het kennisgebied beschreven. Dat gebeurt door achtereenvolgens de visie op praktische theologie, pastoraat en het pastorale gesprek te schetsen. Vervolgens wordt het onderzoeksthema afgebakend, waarbij duidelijk wordt welke keuzes er gemaakt zijn om te komen tot deze specifieke vraagstelling.

2.1 Het probleemveld

2.1.1 Praktische theologie

Praktische theologie is de theologische discipline die zich in het bijzonder richt op de praktijken die worden verricht door en de ervaringen die worden opgedaan in het leven van de kerk en van mensen, en die hier vanuit een theologisch perspectief op reflecteert. Deze focus op praktijken gaat er vanuit dat de theorie haar ontstaan en haar doel heeft in de praxis.⁵ Het eigene van de discipline is dat ze hier vanuit theologisch perspectief op reflecteert. Dit perspectief wordt gevormd door Schrift en traditie.⁶ Deze reflectie heeft tot doel om het leven van de mensen en de Schrift en traditie met elkaar in gesprek te brengen.⁷ Het gaat daarbij om het concrete, alledaagse leven van mensen en van gemeenschappen.⁸ In deze theologische reflectie spelen ook andere disciplines een belangrijke rol. Te denken valt onder meer aan de rol van de sociale wetenschappen, die dit concrete leven in beeld brengen.

Dit maakt duidelijk dat de praktische theologie zich bezig houdt met een dubbel perspectief: het menselijke leven en het Goddelijke perspectief zoals dat tot ons komt in Schrift en traditie. Het gaat daarbij om God als persoon, om zijn spreken en zijn handelen, en om de mens en het werk van mensen in de gemeente van Christus en de missie van deze gemeente naar de wereld om haar heen. Centraal staat de praxis van God, waarbij de gemeente participeert in deze praxis van God. God werkt en schakelt daarbij mensen in. Hij handelt door de dienst van mensen.⁹ Praktische theologie is de theologische discipline die theoretisch reflecteert op deze dubbele praxis.

Zoals uit deze omschrijving blijkt, wordt de gemeente van Christus gezien als het object van de praktische theologie. Vanuit de missie van deze gemeente komt echter ook de wereld in het blikveld. Over dit object van de theologie worden door anderen andere keuzes gemaakt. Uitgaande van het handelen van God, vallen meer algemene duidingen als 'geleefde religie' en 'spiritualiteit' af als primair onderzoeksobject. De praktische theologie dient zich mijns inziens te richten op het werk van God en het meewerken van mensen. Deze positie berust op de overtuiging dat God werkzaam is op aarde om mensen met zichzelf te verbinden en zo tot hun bestemming te laten komen. Deze verbinding komt tot stand door het geloof. God werkt om die relatie tot stand te brengen en te verdiepen. Hierbij schakelt Hij mensen in om

⁵ Ray S. Anderson, *The Shape of Practical Theology. Empowering Ministry with Theological Praxis* (Downers Grove: InterVarsity Press, 2001), 15.

⁶ Anderson, *Shape of Practical Theology*, 22.

⁷ A.w., 30.

⁸ Bonnie Miller-McLemore, "Introduction: The Contributions of Practical Theology", in: Bonnie Miller-McLemore (ed.), *The Wiley-Blackwell Companion to Practical Theology* (West Sussex: Blackwell Publishing Limited, 2012), 14.

⁹ Herbert Anderson, "The Bible and pastoral care", in: Paul Ballard and Stephen R. Holmes (eds.), *The Bible in Pastoral Practice. Readings in the Place and Function of Scripture in Church* (Grand Rapids/Michigan: Eerdmans, 2006), 25.

met Hem mee te werken. Daarbij werkt God in het bijzonder, hoewel niet uitsluitend, in en door zijn gemeente.

Binnen het bredere veld van de theologie is de praktische theologie die discipline die zich in het bijzonder richt op de wisselwerking tussen theorie en praktijk. Ze is de reflectie op de praxis van God en mensen. Daarbij vindt de beweging plaats van praxis naar theorie en weer naar praxis. De andere theologische disciplines voeden deze reflectie door in te grijpen op het vlak van de theorie. Praktische theologie probeert op haar beurt de resultaten van de overige disciplines een plaats te geven in de praxis. Zo dient er sprake te zijn van een voortdurende dialoog en wisselwerking tussen de praktische theologie en de andere theologische disciplines.

2.1.2 Pastoraat

Het pastoraat is te beschouwen als een subdiscipline van de praktische theologie. Het is die subdiscipline die gericht is op de herderlijke zorg voor de gelovigen, waarbij wordt aangesloten op de levenservaringen van mensen.

In het pastoraat gaat het om de zorg voor de mens, die in verbinding staat met God. De pastor is daarbij de door God gezondene en is te typeren als een onderherder die zorg draagt voor de kudde van de Goede Herder. Opnieuw is hier sprake van het dubbele perspectief: God is aan het werk, mensen worden door Hem als medewerkers ingeschakeld. Zorgen is daarbij een breed begrip. Het gaat daarbij om het “omzien naar mensen op hun levens- en geloofsweg”.¹⁰ Zoals de herder zorgt voor de kudde, in alle omstandigheden waarin die kudde kan verkeren, zo zorgt de pastor voor de gelovigen, in alle omstandigheden waarin zij kunnen verkeren. Die omstandigheden vormen het beginpunt van de zorg. Dat betekent dat er een sterke verbinding is van het pastoraat met het dagelijkse leven van mensen. Daarin spelen in het bijzonder de grenservaringen in het leven een centrale rol.¹¹ De pastor kan niet anders dan afdalen naar het alledaagse, daar bevinden zich immers de gelovigen die op zoek zijn naar hun weg door het leven. Waar de pijn en het verlangen van de individuele mens in beeld verschijnt, kan de theologie gaan spreken.¹²

2.1.3 Het pastorale gesprek

Hoewel het pastoraat breder is dan het pastorale gesprek, speelt het gesprek in het pastoraat een zeer centrale rol.¹³ Over dit gesprekskarakter is echter veel te doen geweest. Enerzijds wordt sterk gewezen op de overeenkomst tussen het pastorale gesprek en het seculiere gesprek (in het feit dat het om een gesprek gaat),¹⁴ anderzijds wordt benadrukt dat het in het pastorale gesprek wel gaat om een gesprek met een eigen karakter.¹⁵

Thurneysen wijst er op dat de zielzorg zich voltrekt in de vorm van een gesprek.¹⁶ De mogelijkheid om een gesprek te voeren rust theologisch gezien op Gods spreken tot ons en

¹⁰ H.C. van der Meulen, “Zeggen dat er een Herder is’ – over de vraag: wat is pastoraat?”, in: H.C. van der Meulen (red.), *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2014), 20.

¹¹ Henning Luther, *Religion und Alltag. Bausteine zu einer Praktischen Theologie des Subjekts* (Stuttgart: Radius-Verlag, 1992), 217-218.

¹² Luther, *Religion und Alltag*, 251-252.

¹³ M.A. de Ronde, “Verstaan en helpen verstaan – het pastorale gesprek”, in: Van der Meulen, *Liefdevol oog*, 98.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld Joachim Scharfenberg, *Seelsorge als Gespräch. Zur Theorie und Praxis der seelsorgerlichen Gesprächsführung* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1972), 1-43.

¹⁵ Zie bijvoorbeeld Eduard Thurneysen, *Die Lehre von der Seelsorge* (Zürich: Evangelischer Verlag A.-G. Zollikon, 1946), 90-102.

¹⁶ Thurneysen, *Lehre*, 91.

de door Hem aan ons gegeven mogelijkheid tot spraak om op Hem te antwoorden.¹⁷ De vorm van het pastorale gesprek is het gesprek tussen twee mensen die spreken over God. Het gaat daarbij om een spreken in de ruimte van de kerk. Dat betekent dat het gesprek plaatsvindt onder het voorbehoud van het Woord van God en van de Geest van God.¹⁸ De kern van het gesprek ligt dan ook in dit Woord. Het door God aangesproken zijn van beide gesprekspartners bepaalt het gesprek.¹⁹ Dat wil zeggen dat er over ieder onderwerp gesproken kan worden, maar wel zo dat in het gesprek zichtbaar moet worden wat de relatie van het gespreksthema is tot het Woord van God.²⁰ Dat betekent dat het menselijk leven echt in beeld moet komen, maar dat ook het Woord van God echt in beeld moet komen. Het pastorale gesprek veronderstelt beide aspecten. Daarbij bepaalt het menselijk leven het onderwerp van het gesprek. Gaandeweg het gesprek wordt dit onderwerp in het licht van het Woord van God gebracht.²¹ Dat is wat Thurneysen de breuk in het pastorale gesprek noemt. Daarmee doelt hij niet op een breuk in het verloop van het gesprek, maar op het perspectief van God dat over het gesprek valt. Dit is wel een kwetsbaar gebeuren. Er zijn twee grote gevaren voor het pastoraat: we kunnen blijven hangen in het menselijke aspect, maar we kunnen ook te snel komen bij het Goddelijke aspect. In het tweede geval kunnen we niet spreken van een echt gesprek: de ander is dan niet onze naaste geworden, maar slechts het doel van een missie.²²

Scharfenberg is zeer kritisch op deze visie op het pastorale gesprek. De kern van zijn kritiek ligt er in dat het dan niet meer gaat om een vrij gesprek: de zielzorger bepaalt nu het gesprek, waardoor de mens niet in de vrijheid wordt gesteld, maar juist gevangen wordt genomen.²³ Het gesprek wordt dan benut voor een vooraf bepaald doel.²⁴ Dat zou de grondstructuur van de communicatie verstoren.²⁵ Een echt gesprek is volgens hem een gesprek dat zich vrij ontwikkelt en waarbij geen van beide partners de leiding heeft.²⁶ Dat zegt overigens niet dat er geen sprake kan zijn van asymmetrie, de therapeut wil de gesprekspartner immers duiding geven.²⁷

Ik ben het met Scharfenberg eens dat het van belang is dat er sprake is van een echt gesprek. Ik ben het echter niet met hem eens dat dit moet betekenen dat het verloop van het gesprek geheel vrij is. In het pastorale gesprek ontmoeten pastor en gelovige elkaar *coram Deo*. De pastor is door God geroepen om zorg te dragen voor de gelovige. Waar deze twee elkaar ontmoeten, is God Zelf aan het werk. Die erkenning geeft alle ruimte om te zeggen dat het pastorale gesprek juist tot haar kern komt in de ontmoeting met God, waar Zijn Woord open gaat. De vrijheid, die voor Scharfenberg centraal staat,²⁸ wordt juist daar gevonden, waar pastor en pastorant samen God ontmoeten. Daarbij gaat het niet om verkondiging, maar om een dialoog die tot dialoog wordt. Het gaat niet om een verkondiging waardoor de ander tot hoorder wordt, maar om communicatie in de levensomstandigheden waarin de ander verkeert.²⁹ Het gesprek is daarmee te typeren als een dubbele ontmoeting: met de gesprekspartner en samen met de gesprekspartner met God.³⁰

¹⁷ A.w., 92.

¹⁸ A.w., 97.

¹⁹ A.w., 104.

²⁰ A.w., 107.

²¹ A.w., 120.

²² A.w., 125-126.

²³ Scharfenberg, *Seelsorge*, 14.

²⁴ A.w., 19.

²⁵ A.w., 26-27,

²⁶ A.w., 42.

²⁷ A.w., 42.

²⁸ A.w., 25.

²⁹ Wilhelm Gräb, "Practical Theology as a Theory of Lived Religion Conceptualizing Church Leadership" *IJPT* Volume 18/1 (2014): 104.

³⁰ Helmut Tacke, *Glaubenshilfe als Lebenshilfe. Probleme und Chancen heutiger Seelsorge* (Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1975), 81.

2.2 Afbakening van het onderzoeksthema

Het onderzoek richt zich op het gebruik van de Bijbel in de praxis van het pastoraat. Dat betekent dat de rol van de Bijbel in de fundering van het pastoraat in dit onderzoek niet wordt meegenomen. Daarbij is gekozen voor een focus op het pastorale gesprek. Hierbij moet een keus gemaakt worden tussen het gesprek dat gevoerd wordt door professionals of het gesprek dat gevoerd wordt door vrijwilligers. Dit onderzoek richt zich op de pastorale gespreksvoering door vrijwilligers. Daarbinnen is de keuze gemaakt om te kijken naar de pastorale gespreksvoering door ouderlingen, het betreft daarmee vrijwilligers die ambtsdragers zijn. Dit ambtelijke aspect geeft het bezoekwerk een extra gewicht: de ouderlingen bezoeken de gemeente namens God. Deze bezoeken staan in het kader van het geven van pastorale leiding aan de gemeente.³¹ Juist dan komt het extra nauw hoe God ter sprake komt. Het gaat dan immers om de vraag hoe de onderherders de Herder laten zorgen voor de kudde.

Binnen de pastorale gesprekken die gevoerd worden door ouderlingen kunnen verschillende keuzes gemaakt worden. Zo kan er gekozen worden voor welkomstgesprekken met nieuwe leden, kan er gekozen worden voor het reguliere huisbezoek en kan er gekozen worden voor gesprekken bij bijzondere situaties. Aangezien het reguliere huisbezoek de meest voorkomende gespreksvorm is, wordt er gekozen voor een onderzoek naar deze gespreksvorm.

Binnen het reguliere huisbezoek kan er gefocust worden op de ouderlingen, op de gemeenteleden of op beiden. Het gesprek met de ouderlingen in mijn stagegemeente heeft bij mij een nieuwsgierigheid gewekt naar de rol van de ouderling in het huisbezoek. Vandaar dat ik gekozen heb om me in dit onderzoek te focussen op de ouderlingen. Dat neemt niet weg dat het evengoed van belang is om te focussen op de gemeenteleden. De omvang van het onderzoek laat het echter niet toe om op beiden te focussen, vandaar dat er een keuze gemaakt is. Om een goed beeld te hebben van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek wordt het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek door gemeenteleden in de beschrijving van de praktijk wel meegenomen, in de analyse ligt de focus echter op de rol van de ouderlingen. Om deze gespreksvorm in te kunnen kaderen in de bredere pastorale praktijk wordt het onderzoek uitgevoerd binnen één specifieke gemeente. Dat maakt het mogelijk om de context van de praktijk en het pastorale beleid in de gemeente mee te wegen in de beschrijving van en reflectie op het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek.

Hierbij zijn er twee belangrijke vooronderstellingen aangaande de norm voor het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek. Ik ga er vanuit dat het huisbezoek het karakter heeft van een gesprek. Daarbij ga ik er vanuit dat God een sprekende God is en dat Hij bij uitstek de Bijbel gebruikt om tot ons te spreken. De inhoud en de verantwoording van deze vooronderstellingen wordt nader uitgewerkt in hoofdstuk 5.

³¹ A. Baars, "Van hart tot hart – het bezoek", in: Van der Meulen, *Liefdevol oog*, 74.

3. Het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek

Om het gebruik van de Bijbel goed te kunnen beschrijven, is het van belang om helder te hebben hoe er in deze gemeente vorm wordt gegeven aan het huisbezoek. Om het huisbezoek in zijn context te kunnen plaatsen wordt allereerst een korte schets gegeven van de gemeente waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden.

3.1 Een korte beschrijving van de wijkgemeente

Voor deze beschrijving wordt gebruik gemaakt van vier invalshoeken die Brouwer aanreikt voor het in beeld brengen van geloofsgemeenschappen.³² Het gaat om de context van de gemeente, om de identiteit en cultuur van de gemeente, om de structuur en middelen van de gemeente en om de leiding van de gemeente. De omschrijving van de wijkgemeente Sint Joris geschiedt op basis van het beleidsplan³³ en van informatie op de website³⁴ van de gemeente.

De context van de gemeente

De wijkgemeente Sint Joriskerk staat in het centrum van Amersfoort. Dit is een middelgrote stad met ruim 150.000 inwoners. Het centrum van de stad bestaat voor het grootste deel uit winkels, horecagelegenheden en oude woonhuizen. Op 1 januari 2013 woonden er in de binnenstad 6110 mensen, waarvan 4820 bewoners autochtoon zijn en 1290 bewoners allochtoon. Van al deze bewoners zijn er 2680 tussen de 20 en 40 jaar, waaronder een aanzienlijk aantal studenten.³⁵

De Hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk is een van de tien wijkgemeenten van de Protestantse Gemeente Amersfoort, die verder ook nog een pioniersplek telt.³⁶ De Protestantse Gemeente Amersfoort kende in 2014 een kleine 7300 leden, waarbij een neerwaartse trend te signaleren is.³⁷ De wijkgemeente zelf kent echter een groei en telde in 2014 959 leden, waarvan er 293 in de geografische wijk wonen. De overige leden komen vanuit de hele stad en daarbuiten.³⁸

De identiteit en cultuur van de gemeente

De wijkgemeente typeert zichzelf als “een gemeente van Christus Jezus, een gestalte van de ene, wereldwijde kerk van God die van alle tijden en alle plaatsen is. Te midden van een veelheid aan kerken, wijkgemeenten en vrije groepen in de Amersfoort neemt de wijkgemeente Sint Joriskerk een eigen plek in. Binnen de brede stroom van de algemeen christelijke en reformatorische traditie weet zij zich in het bijzonder verbonden met de gereformeerde belijdenis van de kerk en daarom met de hervormd-gereformeerde stroming binnen de Protestantse Kerk in Nederland. Deze verbondenheid met het gereformeerde belijden betekent voor de wijkgemeente dat zij binnen het geheel van de Protestantse Kerk in Nederland naar gereformeerde overtuiging inhoud en vorm wil geven aan haar geloof en

³² Rein Brouwer, “Perspectieven en spanningsvelden”, in: Rein Brouwer, Kees de Groot e.a., *Levend lichaam. Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland* (Kampen: Kok, 2007), 46-67.

³³ ‘Betrokken, op elkaar en op de stad’. Beleidsplan Hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk Amersfoort 2015-2018 (ongep.).

³⁴ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/sintjoriskerk-amersfoort.html (geraadpleegd 5-4-2017)

³⁵ ‘Betrokken, op elkaar en op de stad’, 3.

³⁶ www.pkn-amersfoort.nl/ (geraadpleegd 5-4-2017)

³⁷ ‘Betrokken, op elkaar en op de stad’, 2.

³⁸ A.w., 3.

leven.”³⁹ Daarmee heeft ze bewust een eigen identiteit te midden van de Protestantse Gemeente Amersfoort. De wijkgemeente rekent zichzelf tot de modaliteit van de Gereformeerde Bond.⁴⁰

Vanuit de gehoorzaamheid aan de Bijbel en het (gereformeerde) belijden van de kerk heeft de gemeente een aantal zaken waaraan ze vasthoudt en die bepalend zijn voor haar identiteit: “de Bijbel, het Woord van onze God, is bron en norm voor geloof en leven; de kinderdoop als teken en zegel van Gods verbond; de toegang tot het heilig Avondmaal voor hen die openbare belijdenis van het geloof hebben gedaan; de huwelijksverbintenis is voorbehouden aan die tussen een man en een vrouw; de verkiezing van alleen mannen tot het ambt; het primaat van de psalmen wanneer de gemeente tijdens haar eredienst zingt.”⁴¹

De recente groei van de gemeente heeft ervoor gezorgd dat er veel nieuwe leden zijn aangesloten bij de gemeente die afkomstig zijn uit allerlei kerken en kerkelijke tradities. Van hieruit is er in de gemeente “een verlangen naar meer eenheid, naar versterking en verdieping van de onderlinge band in de gemeente.”⁴² Samen met dit verlangen kent de gemeente ook het verlangen om betekenisvol present te zijn in de wereld en als wijkgemeente ook specifiek in de stad Amersfoort. “Hoe zijn we getuigen van Jezus Christus, op de plek waar Hij zelf ons bracht? De vraag die hierbij gesteld wordt is: wat kunnen onze wijkkerk, de St. Joriskerk, en ons wijkgebouw Filalethes hierin betekenen?”⁴³ Vanuit deze verlangens wil de gemeente in de periode 2015-2018 werken aan betrokkenheid op elkaar en op de stad.

De structuur en middelen van de gemeente

De wijkgemeente maakt onderdeel uit van de Protestantse Gemeente Amersfoort. Daarbinnen heeft ze een eigen wijkkerk (de Sint Joriskerk), een eigen wijkgebouw (Filalethes) en een eigen predikant.

De leiding van de gemeente

“De wijkgemeente wordt geleid door de kerkenraad. De kerkenraad heeft als taak om de gemeente voortdurend te richten op datgene waar het in de gemeente van Jezus Christus om gaat, namelijk haar leven met God, de gemeenschap met elkaar en haar opdracht om te getuigen in de wereld. De kerkenraad wordt gevormd door predikant, ouderlingen(-kerkrentmeesters) en diakenen.”⁴⁴

Onder deze leidinggevende taak van de kerkenraad valt ook het leiding geven aan de pastorale zorg binnen de gemeente.

3.2 Een beschrijving van de praktijk van het huisbezoek

Voor deze beschrijving wordt gebruik gemaakt van documenten van de Sint Joriskerk, van de transcripties van een zestal huisbezoeken (zie bijlage 1) en van de transcriptie van het eerste focusgesprek met de betreffende ouderlingen uit Amersfoort (zie bijlage 2).

3.2.1 Visie op het huisbezoek

³⁹ ‘Betrokken, op elkaar en op de stad’, 2.

⁴⁰ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/identiteit.html (geraadpleegd 5-4-2017)

⁴¹ ‘Betrokken, op elkaar en op de stad’, 2.

⁴² A.w., 4.

⁴³ A.w., 4.

⁴⁴ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/kerkenraad_1.html (geraadpleegd 5-4-2017)

Op de website van de gemeente wordt aangegeven wat de taak van de ouderlingen is. Die taak bestaat onder andere uit het “verlenen van pastorale zorg d.m.v. regelmatig huisbezoek”⁴⁵. Elders op de website wordt omschreven wat er verstaan wordt onder deze pastorale zorg: “Onder pastoraat verstaan we herderlijke zorg, d.w.z. allerlei vormen van bezoekwerk, waarin we met en voor elkaar bidden en Bijbel lezen. We denken dan ook aan het bezoeken van zieken, ouderen, mensen in crisissituaties. Bovendien bezoeken de predikant en ouderlingen de gemeenteleden om hen te bemoedigen in het geloof.”⁴⁶ Het huisbezoek wordt dus aangeduid als een vorm van pastoraat. Dat pastoraat krijgt vorm door middel van bezoeken waarin bezoeker en bezochte met en voor elkaar bidden en Bijbel lezen, waarbij het de taak van de bezoeker is om de ander te bemoedigen in het geloof.

Vanuit deze omschrijving komen er enkele kernwoorden naar voren als het gaat om de vraag wat het huisbezoek eigenlijk is. Het gaat om een bezoek van ambtsdragers, in het kader van het pastoraat dat te typeren is als herderlijke zorg, waarin er onder andere aandacht is voor bemoediging in het geloof en waarin er sprake is van interactie.

Het ambtelijke karakter van het bezoek

Dat het gaat om een bezoek van ambtsdragers wil niet zeggen dat pastorale zorg niet iets is van de hele gemeente, maar wijst op de bijzondere taak voor de ouderling in deze zorg voor de gemeente.

“En aan de andere kant zeg je wel van natuurlijk ieder gemeentelid heeft zorg voor elkaar, en dat hebben wij natuurlijk wel in het bijzonder, dat je zorg hebt voor de mensen die aan je toevertrouwd zijn.”⁴⁷

Wanneer hier met de ouderlingen over wordt doorgesproken, komt het woord ‘verantwoordelijkheid’ sterk naar voren. Vanuit het ambt weten ze zich als kerkenraad verantwoordelijk voor de hele gemeente en als ouderling weten ze zich in het bijzonder verantwoordelijk voor de eigen wijk.⁴⁸ Ouderling 1 spitst dat toe op het zielenheil van de gemeenteleden en wil liever spreken van medeverantwoordelijkheid dan van verantwoordelijkheid. Als ambtsdrager moet je dienstbaar zijn aan het zielenheil van de aan je toevertrouwde gemeenteleden.⁴⁹ Daarbij helpt het in de praktijk van het bezoekwerk dat je als ambtsdrager komt. Daardoor kom je anders binnen bij mensen, waardoor je sneller over wezenlijke dingen kunt spreken dan wanneer je als niet-ambtsdrager op bezoek zou gaan.⁵⁰

Het pastorale karakter van het bezoek

Het huisbezoek wordt beschouwd als een van de vormen van pastoraat in de gemeente, waarbij pastoraat gezien wordt als herderlijke zorg. Het gaat er om de gemeente te ontmoeten waar ze leeft om te horen hoe het met de mensen gaat. Om de gemeenteleden te dienen.

“Het geeft een bepaalde setting hè, het is natuurlijk, mensen weten dat je komt namens de kerk dus dan heb je al sneller een gesprek dan als je alleen even voor de vorm, voor de gezelligheid komt. Mensen weten ook wel van hé, het is een pastoraal bezoek”.⁵¹

Als het gaat om dit dienende pastorale karakter, benoemen de ouderlingen een verschil tussen de wijze waarop daar vandaag de dag gestalte aan wordt gegeven en de wijze

⁴⁵ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/ouderlingen.html (geraadpleegd 24-6-2017)

⁴⁶ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/pastoraat.html (geraadpleegd 24-6-2017)

⁴⁷ Zie bijlage 1, gesprek 1.

⁴⁸ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ Ibid.

waarop dat vroeger gebeurde. Waar je nu spreekt over een dienende houding van de ouderlingen, was dat vroeger beter te typeren als een controlerende houding.⁵²

“Mensen weten ook wel van hé, het is een pastoraal bezoek, daar moeten mensen ook niet teveel gewicht aan hangen, wat natuurlijk in het verleden was dat mensen dachten van nou, wat overkomt me nu, inderdaad misschien toch die controle dat men dat ervaart ofzo, van de kerkenraad komt even mijn nieren proeven.”⁵³

Het zijn niet alleen de ouderlingen die deze verandering opmerken en benoemen, in twee van de zes huisbezoeken wordt deze verandering benoemd door de gemeenteleden. In het eerste huisbezoek geeft het gemeentelid aan dat ze vanuit ervaringen in het verleden toch wat spanning voelt rondom het huisbezoek. Ze kent het huisbezoek als iets dat een beladen sfeer heeft en waar bepaalde manieren bij horen (specifiek bepaalde toontjes). Daarbij geeft ze aan dat dit ondertussen veranderd is. De ouderling reageert op haar ervaringen door aan te geven dit te herkennen.⁵⁴

“O1 En dan krijg je vaak ook nog lastige vragen waar je het zweet zowat in je haarwortels voelt prikkelen.

G1 Ja, of als je iets zegt dat je, dan, dat het dan een soort in twijfel getrokken wordt, ja, dat vind ik dan ook wel lastig.”⁵⁵

Even later in het gesprek benoemt de ouderling de verandering heel concreet:

“Het huisbezoek is ook als pastoraal ouderling niet om te controleren van zit het wel goed met je geloof, maar vooral om te kijken van nou ja, kunnen we je ergens mee helpen. Pastoraal is dus ook zorgend voor elkaar, geestelijk zorgend voor elkaar. En niet geestelijk controlerend.”⁵⁶

In een ander huisbezoek komt het verschil ten opzichte van vroeger ook ter sprake. (Het gaat hier om dezelfde ouderling als in het vorige huisbezoek. Het is ook deze ouderling die dit thema voornamelijk bespreekt in het gesprek met de ouderlingen.) Het zijn in dit gesprek de gemeenteleden die de verandering ter sprake brengen. Ze geven aan dat mensen mondiger geworden zijn. Vroeger durfde je in een huisbezoek haast niets te zeggen. “Dan begon het gesprek als de dominee, de ouderling weg was.”⁵⁷

Onder andere aandacht voor bemoediging in het geloof

In het pastoraat zijn de ouderlingen er onder andere op gericht om gemeenteleden te bemoedigen in het geloof. Eén van de ouderlingen geeft in een huisbezoek aan dat er naast de werkdruk die huisbezoeken met zich meebrengt ook veel moois zit aan het brengen van huisbezoeken. Het levert je als ouderling ook energie op.

“Zeker, ook als je soms gesprekken hebt waar je echt wat meer de diepte in komt, waar je echt het gevoel hebt van hè ik heb mensen toch wel in positieve zin een duwtje in de rug kunnen geven als het om het geloofsleven, om geloofsleven, dan ga je daar zelf ook weer vol goede moed de deur uit.”⁵⁸

Deze aandacht correspondeert met de ambtelijke taak die onder andere omschreven werd als het dragen van verantwoordelijkheid voor het zielenheil van mensen. Ondanks deze

⁵² Ibid.

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Zie bijlage 1, gesprek 1.

⁵⁵ Ibid.

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Zie bijlage 1, gesprek 2.

⁵⁸ Zie bijlage 1, gesprek 1.

specifieke verantwoordelijkheid en aandacht voor het geloofsleven, benadrukken de ouderlingen dat het niet alleen gaat om het geloof, niet alleen om het geestelijke. Ook het alledaagse, het sociale is van wezenlijk belang. Er kunnen ook vragen spelen op andere terreinen dan het geestelijke. Als voorbeeld wordt er gewezen op dingen “waardoor mensen vastlopen in het leven of in de relaties”.⁵⁹

Hoewel het niet alleen gaat om het geestelijke, geven de ouderlingen aan dat hier voor hen wel de focus van het gesprek ligt. Een van de ouderlingen geeft aan dat het zijn intentie is om de ander tot geloofsgroei te brengen, om mensen op dat vlak vooruit te helpen. Een andere ouderling beaamt dat maar wil daarbij benadrukken dat het hem vooral gaat om de uitwerking van dat geloof in het leven.⁶⁰

Interactie

Een vierde kernwoord als het gaat om het huisbezoek is interactie. De omschrijving van wat pastoraat is spreekt over “met en voor elkaar bidden en Bijbel lezen”⁶¹. In een van de huisbezoeken geeft de ouderling aan dat het gaat om een gesprek en in een gesprek hoort er evenwicht te zijn: “Dus ik praat, maar jullie praten net zo hard mee, en zo hebben we samen een goede avond, hoop ik.”⁶²

Als het gaat om het interactieve van het huisbezoek leggen de ouderlingen een verband met de zondagse erediensten. Rond de erediensten is er weinig tijd voor interactie, daar is het voornamelijk eenrichtingsverkeer. In de huisbezoeken zie je juist wel ruimte voor interactie. Daar is er de gelegenheid om persoonlijk contact te hebben, om te luisteren naar die ander.⁶³

3.2.2 Motieven achter het huisbezoek

Als we kijken naar wat er gezegd wordt over de motieven voor het huisbezoek, vallen er vier motieven op. Allereerst is er een sociaal motief, in de tweede plaats is er een pastoraal motief, ten derde is er een geestelijk motief en in de vierde plaats is er het motief van de terugkoppeling vanuit de gemeente naar de kerkenraad.

Een sociaal motief

Met het sociale motief wordt gewezen op het onderhouden van het contact vanuit de kerk naar het gemeentelid toe. De kerk ontmoet het gemeentelid in diens privé-omgeving. Het gaat daarbij om het persoonlijke contact, om de belangstelling voor de individuele mens. Om van die ander te horen hoe het er mee is, waar ze mee zitten, wat er speelt.⁶⁴ In één van de huisbezoeken komt dit motief ter sprake. De ouderling geeft aan dat het huisbezoek er niet alleen is voor als er iets aan de hand is.

“G1 Ja, ik denk ik kan ook zelf aan de bel trekken als er wat is.

O1 Ja, o ja gelukkig ben je daar assertief genoeg voor, maar het is wel goed om met regelmaat toch bezoek te plannen hè, ook is het alleen al om ook als kerk en kerkenraad te laten blijken dat we belangstelling hebben in jou als persoon.”⁶⁵

Een pastoraal motief

⁵⁹ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/pastoraat.html (geraadpleegd 24-6-2017)

⁶² Zie bijlage 1, gesprek 2.

⁶³ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Zie bijlage 1, gesprek 1.

Het pastorale zit er in dat het om een persoonlijk contact gaat waarin de ander de ruimte krijgt om dat te bespreken wat diegene op het hart heeft liggen. Het huisbezoek geeft daarvoor de ruimte, ook aan die mensen die zelf niet aan de bel trekken.⁶⁶ Het gaat dan om zorg in de breedste zin, zorg ook voor het alledaagse.

“Ik vind het altijd ook wel belangrijk trouwens, dat je ook kijkt, juist omdat je in de thuissituatie zit, wat speelt er misschien nog meer. Want er kunnen ook dingen zijn waardoor mensen vastlopen in het leven of in de relaties, dus, ik maak zelf niet zo'n onderscheid tussen het geestelijke en het alledaagse, dat ik denk van dat loopt in elkaar over, dus dat is als het goed is een beetje één geheel.”⁶⁷

Een concreet voorbeeld hiervan zien we in een van de huisbezoeken. De ouderling is op bezoek bij een ouder echtpaar. In het gesprek gaat het op een gegeven moment over de zorg die zij ontvangen. De kinderen blijken veel voor hen te doen. De ouderling vraagt of er in de vakantietijd hulp nodig is vanuit de gemeente, als de kinderen er niet zijn.

- O1 Nou ja, en dat mag ook, ik bedoel, ze hebben ook hun ontspanning nodig. Dus dat is ook goed, maar dat wil niet zeggen dat daarmee de zorg voor de dagelijkse dingen.
- G1 Die gaan ook met vakantie.
- O1 Dat hoeft de zorg voor jullie dagelijkse dingen niet te stoppen, want dat kunnen ook anderen voor jullie in bijspringen.
- G1 Ja, dat is wel fijn.
- O1 Daar zijn we gemeente voor, hè.”⁶⁸

Een geestelijk motief

Onderdeel van dit pastorale motief, maar wel een duidelijke toespitsing hiervan, is het geestelijke motief. Dat komt duidelijk naar voren in de omschrijving van pastoraat op de website van de gemeente: het samen bidden en lezen uit de Bijbel en het bemoedigen van gemeenteleden in het geloof.⁶⁹ Een van de ouderlingen spreekt tijdens een huisbezoek in dat kader over pastoraat als geestelijk zorgen voor elkaar.⁷⁰ In de twee huisbezoeken die van hem zijn opgenomen werkt hij dit verder uit als het brengen van de boodschap van het evangelie in het huis van het betreffende gezin.

“En ook wel bedoeld natuurlijk om dingen die belangrijk zijn ook eens een keertje heel persoonlijk hè... binnen de deuren van je eigen huis te brengen, natuurlijk het op zondag naar de kerk gaan en de diensten meemaken en de verkondiging tot je laten komen zijn allemaal heel belangrijk, maar toch dat persoonlijke kan soms toch wel een extra stimulans zijn om op zondags te komen.”⁷¹

In het tweede bezoek staat de verwijzing hiernaar in het kader van de toegenomen mondigheid in de samenleving en daarmee ook in de kerkelijke gemeente.

- G2 Ik zeg altijd, ze zeggen alles, vroeger zou je dat niet gedurfd hebben. Als een ouderling toch bij je op bezoek kwam.
- G1 Dan begon het gesprek als de dominee, de ouderling weg was.

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁶⁸ Zie bijlage 1, gesprek 2.

⁶⁹ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/pastoraat.html (geraadpleegd 24-6-2017)

⁷⁰ Zie bijlage 1, gesprek 1.

⁷¹ Ibid.

- O1 Ja, dan ga je pas praten. Maar ja, dat waren ouderlingen die zelf vaak veel wilden praten, of niet? Die herken ik ook nog, vanuit mijn jeugd. En op zich ook goed, hè, het is ook goed om in een huisbezoek.
- G2 Allebei.
- O1 Ja. De boodschap ook gewoon in het gezin zelf te brengen in plaats van, hè, dat je de boodschap in de kerk hoort tijdens de prediking, maar ik vind, een gesprek, daar moet evenwicht in zitten.”⁷²

Deze ouderling brengt ditzelfde ook tijdens het gesprek met de ouderlingen in. Het gaat er dan om dat het nodig is om “ook wel de boodschap en het evangelie ook heel persoonlijk en heel direct bij de mensen thuis te brengen.”⁷³ Het gaat er dan om om te spreken over de uitwerking van het op zondag verkondigde Woord in het leven van de betreffende mensen. Een andere ouderling spreekt in dat kader over het stellen van de vraag hoe de preek landt, hoe de preek wordt ontvangen.⁷⁴

Dit geestelijke motief komt ook sterk naar voren als de ouderlingen aangeven waar voor henzelf de focus ligt in het bezoekwerk. Dan wijzen ze op het helpen van mensen om te groeien in het geloof, om met gemeenteleden te spreken over de uitwerking van het geloof in hun leven.⁷⁵

De terugkoppeling vanuit de gemeente

Een vierde motief voor het huisbezoek ligt in het horen van wat er leeft in de gemeente, als terugkoppeling naar de kerkenraad. De ouderlingen wijzen dan specifiek op het horen of de verkondiging begrepen wordt door de gemeente. Dit wordt in sommige bezoeken ook heel gericht gevraagd aan de gemeenteleden.⁷⁶ Eén van de ouderlingen gebruikt in dat kader de term voelhorens.

“Ja, dat is ook denk ik wel belangrijk, want dat is ook een opmerking die je nog wel eens van dominee Dekker hoort, van altijd weer die spanning van bereik ik de overkant wel. En ik denk dat ook wij mede de voelhorens zijn, om daar iets van te constateren.”⁷⁷

Eén van de andere ouderlingen wil dit breder trekken dan alleen de verkondiging, het gaat om de terugkoppeling over het hele gemeentezijn. In een aantal huisbezoeken komt deze terugkoppeling heel duidelijk naar voren. Daarbij valt op dat de ouderlingen hier ook heel gericht om vragen. Zo wordt er gevraagd wat gemeenteleden vinden van recente veranderingen wat betreft de liturgie in de gemeente.⁷⁸ In een ander huisbezoek brengen gemeenteleden dit zelf ter sprake.⁷⁹

Een manier waarop de ouderlingen proberen om dit motief van de terugkoppeling gestalte te geven is door richting het eind van het gesprek te vragen of de gemeenteleden bepaalde zaken hebben die ze ter sprake willen brengen.⁸⁰ Dat levert verschillende keren een gesprek op dat deze terugkoppeling in zich heeft. Een gemeentelid gaat bijvoorbeeld in op het standpunt dat de gemeente recent heeft ingenomen inzake homofilie.⁸¹ Andere gemeenteleden geven aan dat ze behoefte hebben aan meer mogelijkheden om na de

⁷² Zie bijlage 1, gesprek 2.

⁷³ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Zie bijvoorbeeld bijlage 1, gesprek 3.

⁷⁷ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁷⁸ Zie bijlage 1, gesprek 1.

⁷⁹ Zie bijlage 1, gesprek 5..

⁸⁰ Zie bijvoorbeeld bijlage 1, gesprek 1 en gesprek 6.

⁸¹ Zie bijlage 1, gesprek 1.

dienst als gemeente door te spreken over de preek en over wat mensen bezig houdt.⁸² Ook geven ze aan behoefte te hebben aan meer verdieping in de preken, dat ze verlangen naar meer actuele en kritische verkondiging.⁸³

3.2.3 De invulling van het huisbezoek

Het is niet zo eenvoudig om een eenduidige omschrijving te geven van de invulling van het huisbezoek. Wanneer de zes opnames naast elkaar worden gelegd, blijkt al snel dat er grote verschillen zijn. Verschillen als het gaat over de duur van de bezoeken en verschillen in gespreksonderwerpen. Iedere ouderling blijkt een eigen stijl te hebben en de invulling van het gesprek is sterk afhankelijk van de gesprekspartners. Ondanks die grote verscheidenheid is het wel mogelijk om een algemene schets te geven van het verloop van een huisbezoek, omdat dit toch redelijk overeenkomt tussen de gesprekken. De invulling van het verloop verschilt, maar het verloop is behoorlijk vergelijkbaar. Daarnaast wordt vanuit het gesprek ingegaan op de visie van de ouderlingen op de invulling van het huisbezoek.

Het verloop van het huisbezoek

Wanneer het verloop van de zes huisbezoeken naast elkaar wordt gelegd, valt op dat de gesprekken in grote lijn vier fasen kennen: de achtergrond van het gemeentelid (waarin het leven besproken wordt), het staan in de gemeente (waarbij ook de visie op de prediking besproken wordt), een punt van verdieping en de afronding van het gesprek. Per gesprek verschilt de invulling van iedere fase, maar steeds worden deze fasen doorlopen.

In de meeste gevallen is het de ouderling die de aanzet geeft tot de verdiepende fase, in het eerste gesprek wordt dit door het gemeentelid gedaan. De verbinding tussen de tweede en derde fase is over het algemeen duidelijk. De verbinding tussen de verdiepende fase en de afronding van het gesprek is soms duidelijk aanwezig, maar lijkt soms ook afwezig.

Wanneer we dit verloop van het huisbezoek verbinden met de motieven voor het huisbezoek (zie paragraaf 2.2.2) valt op dat het sociale motief vooral naar voren komt in de eerste fase van het gesprek, waarin gesproken wordt over de achtergrond en het leven van de gemeenteleden. Het motief van de terugkoppeling vanuit de gemeente naar de kerkenraad krijgt voornamelijk gestalte in de tweede fase en soms ook in de vierde fase. Het pastorale motief, en dan vooral het pastoraal-geestelijke motief komt naar voren in de verdiepende fase. Dat juist deze thematiek verdiept wordt is niet verwonderlijk, gezien de opmerking van de ouderlingen dat hun focus vooral ligt op het geestelijke gesprek (zie paragraaf 3.2.1).

De visie van ouderlingen op de invulling van het huisbezoek

In het gesprek met de ouderlingen over hun visie op het huisbezoek zijn we dieper ingegaan op hun visie op de invulling van het huisbezoek. Veel van wat zojuist beschreven is over het verloop van het huisbezoek kwam in dit gesprek ook aan bod. De ouderlingen gaven aan dat er in het huisbezoek eigenlijk over alles gesproken kan worden, omdat je de aansluiting zoekt bij waar de ander zit.⁸⁴ Waar die ander leeft, wat voor die ander van belang is. Wanneer we dat verbinden aan het verloop van het huisbezoek, correspondeert dat sterk met de eerste en de tweede fase: de achtergrond en hoe iemand in de gemeente staat.

Allereerst moet de ouderling dus luisteren, peilen, waar die ander zit. Een van de ouderlingen noemt dit de opstap richting een persoonlijker gesprek.

“Toch vind ik altijd wel belangrijk om, mede door dit soort dingen als opstappen en ook hè, gewoon over de alledaagse dingen beginnend, om toch zo'n huisbezoek persoonlijk te maken.

⁸² Zie bijlage 1, gesprek 4.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Zie bijlage 2, gesprek 1.

En laat de mensen zelf maar komen. Je geeft soms de bruggetjes aan en dan komt er vanuit zo'n bruggetje meer.”⁸⁵

Met dit persoonlijker gesprek wordt bedoeld op de derde fase van het verloop: de verdiepende fase. Als het gaat over de overgang van fase twee naar fase drie geven de ouderlingen aan dat het niet zo helder is wie er verantwoordelijk is voor die overgang en daarmee voor de keuze van het onderwerp voor het verdiepende gesprek. Aan de ene kant geven ze aan dat zij tijdens het bredere gesprek soms denken dat een bepaald onderwerp mooi is om over door te spreken,⁸⁶ of dat zij het bezoek persoonlijker willen maken,⁸⁷ anderzijds geven ze aan dat dit een kwestie van interactie is, waarbij de ander de ruimte krijgt om aan te geven waar die het over wil hebben.⁸⁸ Vanuit de beschrijving van het verloop van het gesprek blijkt het in de opgenomen bezoeken voornamelijk de ouderling te zijn die de brug naar de verdieping aanreikt en daarmee een keuze maakt waarover het in de verdiepende fase zal gaan.

Als het gaat over de verdiepende fase, over het meer persoonlijke gesprek, ligt daar voor de ouderlingen wel een duidelijke focus. Het is hun verlangen, hun intentie om in die verdiepende fase te spreken over het geloof met het oog op geloofsgroei.⁸⁹ Een andere ouderling spitst dat wat toe door te wijzen op de verbinding tussen het geloof en het alledaagse leven, het gaat om groei in de uitwerking van het geloof in het dagelijkse leven.⁹⁰ Als het gaat over de invulling van het huisbezoek, kan er in de aanzet van het gesprek dus over alles gesproken worden, maar gebeurt dat vanuit het perspectief van de ouderlingen wel met het oog op de verhouding tot het geloofsleven. Heel het leven kan op tafel komen. Maar de ouderling probeert dat leven dan wel te bespreken vanuit het perspectief van het geloof. Dit is, zo verwoordt één van hen, een vanzelfsprekend perspectief.

“Ja, ik denk, als ik voor mezelf spreek, maar ik weet niet of ik dan voor jullie spreek, maar, dat juist in het alledaagse leven, daar is God. Dus daar zit voor mij geen spanning tussen. Het is juist de kunst om te zien van dat God er is. Je hoort mensen wel eens zeggen van, ja, maar voor zoiets alledaags, daar kan ik niet voor bidden. Ja maar, als je daar mee zit, mag je God daarvoor vragen. God wil dicht bij zijn, God wil in ons zijn. Het is niet, God wil deel uitmaken van je leven, hoe simpel of hoe ingewikkeld je leven dan ook is. Dus, ik denk, daar kom je dan vanzelf haast wel.”⁹¹

We kunnen de visie van de ouderlingen op de invulling van het huisbezoek samenvatten door te zeggen dat het huisbezoek kan worden ingevuld met alles wat het leven van het gemeentelid betreft, waarbij de ouderlingen zoeken om dat leven dan te bespreken vanuit de verbinding van het leven met God. In het begin van het gesprek gaat het er om het leven van de ander in beeld te krijgen, in de verdiepende fase wordt gezocht naar de verbinding tussen een thema in het leven van de ander en het geloof.

3.3 Het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek

In het huisbezoek wordt op verschillende manieren en op verschillende momenten gebruik gemaakt van de Bijbel. In totaal wordt de Bijbel 26 keer gebruikt.⁹²

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Ibid.

⁸⁷ Ibid.

⁸⁸ Ibid.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

⁹² In gesprek 1 gaat het over de eerste gemeenten; wordt er verwezen naar Romeinen 10,17; naar Johannes 14; wordt er een beroep op de Bijbel gedaan als er gesproken wordt over een standpunt rond homofilie en wordt een gedeelte gelezen uit 1 Johannes 3. In gesprek 2 wordt verwezen naar Prediker 12, naar Galaten 5 en wordt een

In deze paragraaf wordt beschreven wat hiervoor het uitgangspunt is (3.3.1), wie er gebruik maakt van de Schrift (3.3.2), op welk moment de Schrift gebruikt wordt (3.3.3), hoe de Schrift wordt ingebracht (3.3.4), welk gedeelte van de Schrift gebruikt wordt (3.3.5) en welke functie het gebruik van de Schrift heeft in het huisbezoek (3.3.6). Vervolgens wordt nader ingegaan op vragen rondom de daadwerkelijke lezing van de Schrift (3.3.7). Tot slot wordt beschreven hoe de ouderlingen aankijken tegen mogelijke gevaren van het gebruik van de Schrift (3.3.8).

3.3.1 Het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel

De ouderlingen hebben voor zichzelf een duidelijk uitgangspunt als het gaat om het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek.

“Ja, ik vind het zelf toch wel mooi om uiteindelijk af te sluiten met het hoogste woord, dus dat uiteindelijk toch de Bijbel, dat je daarmee toch ook God Zelf nog aan het woord laat.”⁹³

“Ja dat denk ik ook zeker, ik denk dat je toch, als de Bijbel spreekt, dat daardoor ook God spreekt, en wat ik dan lees op dat moment, daarvan hoop ik dat dat ook daadwerkelijk opgevat wordt als woorden van God, die misschien op dat moment, dat dat zaad iets doet bij mensen.”⁹⁴

“Nou ja, zo zie ik ook het Bijbelgebruik in huisbezoeken. Het is uiteindelijk, en vandaar dat het vaak toch wat meer aan het einde van het gesprek doen, het is eigenlijk de climax van je huisbezoek hè, niet omdat wij iets zeggen, maar omdat God het Zelf zegt.”⁹⁵

De overtuiging die achter het gebruik van de Bijbel ligt is dat God spreekt wanneer we de Bijbel lezen. Er zijn meer manieren waarop God spreekt, bijvoorbeeld ook door de presentie van de ambtsdrager, maar God spreekt wel in het bijzonder via de Bijbel. De ouderlingen gebruiken daarom de Bijbel om God te laten spreken. Dat maakt het gebruik van de Bijbel tot een spannend gebeuren: er zit een enorme kracht in het gebruik van de Bijbel. Om die kracht uit te drukken worden woorden als ‘hoogspanning’ en ‘dynamiet’ gebruikt.⁹⁶

Daarbij geeft het gebruik van de Bijbel ook een garantie dat de mensen iets goeds ontvangen, ook als het gesprek zelf niet goed is gelopen.

O2 En als, stel dat ik er een potje van maak, dan is in ieder geval, dan hebben we de Bijbel nog als sprekend woord van God.

O3 Ja, ze kunnen de rest vergeten als ze onthouden wat je gelezen hebt, dan. Dat is in ieder geval iets goeds hè.

O2 Nou.

gedeelte gelezen uit Psalm 73. In gesprek 3 wordt een gedeelte gelezen uit 1 Thessalonicenzen 5. In gesprek 4 wordt een gedeelte gelezen uit Kolossenzen 1. In gesprek 5 wordt verwezen naar de zending van Gods Zoon; naar Numeri 27; naar de Tien Geboden; naar Mattheüs 25 en er wordt een gedeelte gelezen uit 1 Petrus 3. In gesprek 6 wordt verwezen naar 1 Korinthe 13; naar de begintijd van het evangelie; naar de rondwandeling van Christus op aarde; naar Genesis 3; naar Lukas 13; naar 1 Koningen 19; naar Johannes 21; naar Efeze 4; naar Mattheüs 18 in combinatie met Numeri 13; er wordt een gedeelte gelezen uit Johannes 1 (in de uitleg komen Lukas 11 en Romeinen 8 ter sprake, die worden niet als losse verwijzingen meegeteld omdat ze alleen gebruikt worden in de uitleg van de lezing uit Johannes 1) en er wordt verwezen naar Lukas 18.

⁹³ Zie bijlage 2, gesprek 1.

⁹⁴ Ibid.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Ibid.

- O3 Nee, nee, nee, maar in feite wel, ja, er zit ergens wel iets in natuurlijk. Als ik zelf er helemaal naast heb gezeten, maar ik heb in ieder geval nog de Bijbel gelezen, dan hebben ze in ieder geval iets goeds meegekregen.”⁹⁷

Door te lezen uit de Bijbel wordt God dus aan het woord gelaten, wat er voor zorgt dat de gemeenteleden sowieso iets goeds meekrijgen in het gesprek.

Hoewel de ouderlingen aangeven dat het motief om de Bijbel te gebruiken in het huisbezoek ligt in de overtuiging dat God Zelf spreekt door de Bijbel, geven ze aan dat ze de Bijbel ook gebruiken uit gewoonte. Weliswaar een goede gewoonte, maar wel een gewoonte.

- “O3 Nee maar het is, eigenlijk, ook voor een deel van gewoonte hè, dus het is ook dat je geacht wordt om te doen, dus.

I Door wie?

- O3 Nou ja, ik vind, zo wordt je opgevoed denk ik als ouderling, en ik denk ook dat dat goed is, dat dat een goed gebruik is.”⁹⁸

Dat het om een gewoonte gaat komt ook in de huisbezoeken enkele keren naar voren.

“Ja. Mooi. We hebben een hoop dingen besproken. En misschien ook wel goed om daar toch een stukje bij te lezen, niet omdat het gewoonte is op zich, maar het is ook best wel heel toepasselijk, heb je een Bijbel bij de hand of niet?”⁹⁹

“Ja mooi om te horen. Ik sluit eigenlijk een bezoek altijd af met een stukje Bijbellezen en een gebed.”¹⁰⁰

“Ik sluit eigenlijk altijd het bezoek af met een stukje uit de Bijbel te lezen en met gebed.”¹⁰¹

Het grondmotief achter het gebruik van de Bijbel is dus de overtuiging dat God door de Bijbel spreekt, maar in de praktijk speelt ook de gewoonte om de Bijbel te gebruiken een rol.

3.3.2 Door wie de Bijbel wordt gebruikt

Wanneer we kijken door wie de Bijbel wordt ingebracht in het gesprek, valt op dat de Bijbel in het overgrote merendeel wordt ingebracht door de ouderlingen. Slechts in zes van de 26 gevallen wordt de Bijbel ingebracht door een gemeentelid.¹⁰² Daarbij valt op dat het bij de momenten waarop er daadwerkelijk uit de Bijbel wordt gelezen steeds de ouderling is die de Bijbel inbrengt.

Hoewel de inbreng van de Bijbel dus voornamelijk wordt gedaan door de ouderlingen, valt op dat het per gesprek, per ouderling en per gemeentelid sterk verschilt wie en hoe vaak de Bijbel inbrengt. Ouderling 1 brengt in totaal zeven keer de Bijbel in, terwijl in zijn gesprekken één keer de Bijbel door een gemeentelid wordt ingebracht. Ouderling 2 brengt in totaal twee keer de Bijbel in, in deze gesprekken brengen gemeenteleden de Bijbel niet in. Ouderling drie brengt in totaal elf keer de Bijbel in, vijf keer wordt in deze gesprekken de Bijbel ingebracht door gemeenteleden.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Zie bijlage 1, gesprek 1.

¹⁰⁰ Zie bijlage 1, gesprek 3.

¹⁰¹ Zie bijlage 1, gesprek 4.

¹⁰² De inbreng van de Bijbel door gemeenteleden zien we in de verwijzing naar Prediker 12; naar de Tien Geboden; naar Mattheüs 25; naar de rondwandeling van Christus op aarde; naar Lukas 13 en naar 1 Koningen 19.

Tabel 1: gebruik van de Bijbel per gesprek gesorteerd op ouderling en gemeentelid

	Gesprek 1 (O1)	Gesprek 2 (O1)	Gesprek 3 (O2)	Gesprek 4 (O2)	Gesprek 5 (O3)	Gesprek 6 (O3)	Totaal
inbreng door ouderling	5	2	1	1	3	8	20
inbreng door gemeentelid	0	1	0	0	2	3	6

Tabel 2: gebruik van de Bijbel per ouderling gesorteerd op inbreng door ouderling en door gemeentelid

	ingebracht door ouderling	ingebracht door gemeentelid	totaal ingebracht
gesprekken van O1	7	1	8
gesprekken van O2	2	0	2
gesprekken van O3	11	5	16

3.3.3 Het moment waarop de Bijbel wordt ingebracht

Als we kijken naar het moment waarop de Bijbel in het gesprek wordt ingebracht, waarbij we voor het moment afgaan van de omschrijving van de verschillende fases in paragraaf 3.2.3, valt op dat de Bijbel voornamelijk wordt gebruikt in de verdiepende fase. In de eerste fase wordt de Bijbel één keer gebruikt; in de tweede fase waar het gaat over het staan in de gemeente wordt de Bijbel vier keer gebruikt; in de verdiepende fase wordt de Bijbel zeventien keer gebruikt en in de afrondende fase wordt de Bijbel vier keer gebruikt.

Wanneer we nauwkeuriger kijken naar de momenten waarop de Bijbel wordt gebruikt, valt op dat de momenten waarop er daadwerkelijk uit de Bijbel gelezen wordt voornamelijk plaatsvinden in de overgang van de verdiepende fase naar de afronding van het bezoek en in de afrondende fase.

Een opvallend gegeven is dat de keren dat gemeenteleden de Bijbel gebruiken steeds gelegen zijn in de verdiepende fase.

Wanneer we het moment waarop de Bijbel wordt ingebracht verbinden met de motieven voor het huisbezoek (zie paragraaf 3.2.2) valt op dat de Bijbel wordt ingebracht wanneer er invulling gegeven wordt aan het pastorale, en dan vooral het pastoraal-geestelijke motief. Vanuit het motief dat de ouderlingen hebben om de Bijbel te gebruiken is dat niet verwonderlijk (zie paragraaf 3.3.1).

Tabel 3: gebruik van de Bijbel per fase gesorteerd

	inbreng door ouderling	inbreng door gemeentelid	totaal ingebracht
1 ^e fase: achtergrond	1	0	1
2 ^e fase: staan in gemeente	4	0	4
3 ^e fase: verdieping	11	6	17
4 ^e fase: afronding	4	0	4

3.3.4 De wijze waarop de Bijbel wordt ingebracht

De Bijbel wordt op twee manieren ingebracht in het gesprek: of er wordt daadwerkelijk een gedeelte gelezen (dit is 6 keer het geval, in ieder gesprek één keer) of er wordt naar een gedeelte uit de Bijbel verwezen (dit is 20 keer het geval).

Als we kijken naar de lezingen valt op dat het in alle gevallen de ouderling is die de lezing verricht en ook de keuze maakt voor de stof die gelezen wordt. Wanneer gekeken wordt naar het moment van de lezing valt op dat de lezing plaatsvindt in de overgang tussen de

verdiepende fase en de afrondende fase of in de afrondende fase. Daarbij heeft de lezing soms een duidelijk verband met wat in de verdiepende fase besproken is, soms staat de lezing hier los van.

Als we kijken naar de verwijzingen zien we dat in veertien gevallen de ouderlingen verwijzen naar delen uit de Bijbel en dat gemeenteleden dit zes keer doen. De gemeenteleden doen dit steeds in de verdiepende fase. De ouderlingen doen dit één keer in de eerste fase, vier keer in de tweede fase, acht keer in de verdiepende fase en één keer in de afrondende fase.

Het is opvallend dat de ouderlingen bij het gebruik van de Bijbel in eerste instantie denken aan de lezing van de Bijbel. Op de vraag hoe ze de Bijbel gebruiken in de huisbezoeken verwijzen ze alleen naar de daadwerkelijke lezing.¹⁰³ Pas wanneer heel concreet wordt gevraagd of er ook andere manieren dan de lezing van de Bijbel zijn waarop de Bijbel wordt gebruikt, wordt er verwezen naar het verwijzend inbrengen van de Bijbel.¹⁰⁴

3.3.5 Wat er vanuit de Bijbel wordt ingebracht

Wanneer we de 26 momenten dat de Bijbel gebruikt wordt sorteren op afkomst, valt op dat er in 7 gevallen gebruik gemaakt wordt van het Oude Testament en in 19 gevallen van het Nieuwe Testament.¹⁰⁵

Tabel 4: sortering op afkomst in de Bijbel

OT	7	Wet	4
		Profeten	1
		Geschriften	2
NT	19	Evangelieën	9
		Handelingen	2
		Brieven	8

Wanneer we hierbinnen een onderscheid maken tussen de daadwerkelijke lezingen en de verwijzingen naar delen uit de Schrift, geeft dat een verschillend beeld.

Tabel 5: sortering op afkomst in de Bijbel bij lezing van de Bijbel

OT	1	Wet	
		Profeten	
		Geschriften	1
NT	5	Evangelieën	1
		Handelingen	
		Brieven	4

Tabel 6: sortering op afkomst in de Bijbel bij verwijzing naar de Bijbel

OT	6	Wet	4
		Profeten	1
		Geschriften	1
NT	15	Evangelieën	8
		Handelingen	2
		Brieven	4

¹⁰³ Zie bijlage 2, gesprek 1.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Onder de 26 keer dat de Bijbel gebruikt wordt zit één keer het gebruik van de Bijbel als norm, daar wordt dus niet naar een bepaald gedeelte verwezen. In deze paragraaf wordt dit moment achterwege gelaten. Toch komen we aan 26 keer, aangezien er één keer sprake is van een dubbele verwijzing (naar Mattheüs 18 en Numeri 13).

Zoals uit tabel 5 en 6 blijkt wordt er in de lezingen voornamelijk gebruik gemaakt van het Nieuwe Testament, waarbij vooral geput wordt uit de brieven. Bij de verwijzingen naar de Bijbel zien we een veel grotere diversiteit in afkomst van de ingebrachte Bijbelgedeelten.

3.3.6 De functies van het gebruik van de Bijbel

Als we kijken naar de momenten waarop de Bijbel gebruikt wordt, kunnen we verschillende functies voor dit gebruik onderscheiden. We zien dat de Bijbel voor vijf functies wordt gebruikt. Daarbij gaat het niet altijd om heel duidelijke grenzen tussen de functies, soms zit er overlap tussen. Het gaat om een illustrerende functie (die soms neigt naar een legitimerende functie), om een onderwijzende functie, om een toesprekende functie, als verstaanskader om het eigen leven te interpreteren en om een nieuw perspectief in te brengen om naar bepaalde zaken te kijken.

In 13 gevallen waar de Bijbel wordt gebruikt heeft dit gebruik de functie om een eigen standpunt te illustreren door middel van een Bijbels voorbeeld, waarbij het illustreren soms de kleur lijkt te hebben van het legitimeren¹⁰⁶ van het eigen standpunt door er een Bijbels voorbeeld van te geven.¹⁰⁷

Een voorbeeld van deze illustrerende functie zien we in de verwijzing naar Numeri 27. De ouderling stelt dat vrijheid van denken en het ontwikkelen van ons denken kenmerkend zijn voor het christendom. Vervolgens brengt hij Numeri 27 in, waarbij hij dit zelf typeert als “een heel mooi voorbeeld”.¹⁰⁸

Een voorbeeld waarbij dit illustrerende de kleur kan krijgen van het legitimeren van een standpunt zien we in de verwijzing naar Johannes 14 (het spreken over de vele woningen in het huis van de Vader). De ouderling stelt dat we ruimte moeten bieden voor een diversiteit als het gaat om de invulling van de liturgie. Dit wordt besproken in het kader van een verandering die er in de gemeente is doorgevoerd in de liturgische invulling. Als voorbeeld wordt dan Johannes 14 ingebracht door de ouderling, waarbij hij wijst op “hoe het door God bedoeld is”.¹⁰⁹

Een tweede functie die we waarnemen is onderwijzend van aard. Het gaat dan om het uitleggen van een bepaalde thematiek of Bijbeltekst, waarbij de uitleg soms de kleur in zich heeft van het willen overtuigen van de ander.¹¹⁰

Een duidelijk voorbeeld van het onderwijzende zien we in de lezing van Johannes 1, waar het gaat over Johannes de Doper. De ouderling legt uit hoe we dit gedeelte moeten verstaan (in nauwe verbinding met de joodse reinigingsrituelen), waarop een gemeentelid reageert dat ze veel geleerd heeft.

Vooraf tussen deze illustrerende en onderwijzende functie zit een duidelijke overlap. Dit komt duidelijk naar voren in het tweede gesprek met de ouderlingen.¹¹¹ De beide functies verschillen van elkaar wat betreft de inzet. Bij de illustrerende functie wordt een bepaald standpunt ingebracht, waarna ter illustratie van dit standpunt een Bijbelgedeelte wordt

¹⁰⁶ Zoals uit het tweede gesprek met de ouderlingen bleek (zie bijlage 2, gesprek 2) kan deze typering het beeld oproepen dat het gaat om een waardeoordeel wanneer er gesproken wordt over een legitimerende functie. Dat wordt hier echter niet bedoeld. Hier gaat het om een typering van het gebruik, niet om een waardering ervan.

¹⁰⁷ Deze functie zien we bij de verwijzing naar Johannes 14; het standpunt inzake homofilie; naar de zending van Gods Zoon; naar Numeri 27; naar de Tien Geboden; naar Mattheüs 25; naar 1 Petrus 3; naar de rondwandeling van Christus op aarde; naar Genesis 3; naar Lukas 13; naar 1 Koningen 19; naar Efeze 4 en naar Mattheüs 18/Numeri 13 (deze verwijzing is te verstaan als illustratie en als onderwijs).

¹⁰⁸ Zie bijlage 1, gesprek 5.

¹⁰⁹ Zie bijlage 1, gesprek 1.

¹¹⁰ Deze functie zien we bij de verwijzing naar het ontstaan van de eerste gemeenten; naar 1 Korinthe 13; naar de begintijd van het evangelie; naar Johannes 21; naar Mattheüs 18/Numeri 13 (deze verwijzing is te verstaan als illustratie en als onderwijs); naar Johannes 1 en naar Lukas 18.

¹¹¹ Zie bijlage 2, gesprek 2.

ingebracht. Bij de onderwijzende functie heeft het Bijbelgedeelte duidelijker een eigen stem, hierbij wordt er vanuit het Bijbelgedeelte een standpunt ingenomen. Soms leidt dat tot een duidelijk verschil in functie, soms zitten beide functies qua uitwerking dicht tegen elkaar aan. De ouderlingen geven aan dat ze in een aantal gevallen dat er sprake is van de illustrerende functie de intentie hebben om een stukje onderwijs te geven.¹¹² Ook dat geeft aan dat deze functies dicht tegen elkaar aan liggen.

Een derde functie van de Bijbel is het toespreken van een bepaalde boodschap aan de ander.¹¹³ Het kan daarbij bijvoorbeeld gaan om een bemoediging, om troost of om een wens. Een voorbeeld hiervan zien we in de lezing van een gedeelte uit de brief aan de Kolossenzen. Het gaat in dit gedeelte om een gebed om groei. Na de lezing spreekt de ouderling de wens uit dat dit ook voor de betreffende gemeenteleden zal gelden.

“Het is ook, ik hoop ook voor jullie [...] dat je dan ook met elkaar kunt groeien en ook die vruchten van de Heilige Geest, die ook genoemd worden, blijdschap, volharden, geduld, ja dat je met elkaar zo groeit, opwast in het geloof, tot eer van God.”¹¹⁴

De vierde functie betreft het bieden van een verstaanskader om zaken in het leven te interpreteren.¹¹⁵

We zien dat in de verwijzing naar Romeinen 10 (waar gezegd wordt dat het geloof uit het gehoor is). Het gemeentelid zoekt naar de reden dat ze hecht aan de oude berijming van de Psalmen. Daarbij reikt de ouderling haar een gedachte uit de Bijbel aan om te begrijpen waarom ze hier zo aan hecht. Hij verbindt de gehechtheid aan woorden uit de oude berijming aan het gehoor uit Romeinen 10.

In de verwijzing naar Prediker 12 wordt zichtbaar dat het niet alleen gaat om het aanreiken van een verstaanskader aan de ander, maar dat iemand ook voor zichzelf de Bijbel kan gebruiken om zijn eigen ervaring te duiden. In dit geval gebruikt een oudere man Prediker 12 om aan te duiden waaraan hij merkt dat hij ouder wordt. In dit hoofdstuk wordt aan de hand van allerlei beelden gesproken over ouderdomsverschijnselen.

De vijfde functie van het gebruik van de Bijbel betreft het aanreiken van een ander perspectief om naar bepaalde zaken in het leven te kijken.¹¹⁶

Een duidelijk voorbeeld hiervan zien we in de lezing van 1 Johannes 3. In het gesprek geeft het gemeentelid het aan soms te worstelen met de vraag of ze niet verandert in haar opvattingen op een wijze die niet goed is. De ouderling gebruikt de Bijbel lezing om een ander perspectief aan te reiken in het denken over veranderingen. Niet alleen zet hij er vanuit het beeld van het reinigen uit vers 3 een ander soort veranderingen tegenover waarbij het om positieve verandering gaat (dagelijkse bekering), ook geeft hij aan dat het goed is om twijfel hierover te kennen omdat dit ons aan de Heere verbindt. De twijfel is dan niet alleen iets om onzeker over te zijn, maar heeft ook een positieve kant in zich.

Een tweede voorbeeld van het aanreiken van een ander perspectief zien we in de verwijzing naar Galaten 5. Het echtpaar spreekt over bepaalde eigenschappen van een moeder die ze als heel positief hebben gezien. De vrouw blijkt hier voor zichzelf mee te worstelen omdat ze voor haar gevoel niet kan tippen aan hoe haar moeder was. De ouderling geeft aan dat die vergelijking niet nodig was, door die eigenschap aan te duiden als een vrucht van de Geest.

Tabel 7: het aantal keer dat een functie gebruikt wordt, onderscheiden tussen verwijzing en lezing

	aantal keer bij verwijzing naar de Bijbel	aantal keer bij lezing van de Bijbel	totaal

¹¹² Zie bijlage 2, gesprek 2.

¹¹³ Deze functie zien we bij de verwijzing naar Psalm 73; naar 1 Thessalonicenzen 5 en naar Kolossenzen 1.

¹¹⁴ Zie bijlage 1, gesprek 4.

¹¹⁵ Deze functie zien we bij de verwijzing naar Romeinen 10 en naar Prediker 12.

¹¹⁶ Deze functie zien we bij de verwijzing naar 1 Johannes 3 en naar Galaten 5.

illustreerend	12	1	13
onderwijzend	6	1	7
toesprekend	0	3	3
als verstaanskader	2	0	2
nieuw perspectief	1	1	2

Vanuit tabel 7 wordt duidelijk dat de momenten waarop verwezen wordt naar een gedeelte uit de Bijbel voornamelijk sprake is van de illustrerende en onderwijzende functie. Bij het lezen van een gedeelte uit de Bijbel heeft dit voornamelijk de toesprekende functie, door middel van de lezing spreekt de ouderling het gemeentelid iets toe.

Tabel 8: het aantal keer dat een functie gebruikt wordt, onderscheiden tussen gemeentelid en ouderling

	gebruikt door gemeentelid	gebruikt door ouderling		
		bij verwijzing naar de Bijbel	bij lezing van de Bijbel	in totaal
illustreerend	5	7	1	8
onderwijzend	0	6	1	7
toesprekend	0	0	3	3
als verstaanskader	1	1	0	1
nieuw perspectief	0	1	1	2

Wanneer we onderscheid maken tussen het aantal keer dat een gemeentelid een functie gebruikt en het aantal keer dat een ouderling een functie gebruikt, valt op dat gemeenteleden de Bijbel voornamelijk gebruiken ter illustratie van wat ze duidelijk proberen te maken. Bij ouderlingen komt het illustrerende en het onderwijzende duidelijk naar voren.

Wanneer er aan de ouderlingen gevraagd wordt welke functies het gebruik voor de Bijbel kan hebben, geven ze andere functies aan dan de functies die uit de praktijk naar voren kwamen. Ze wijzen dan op bemoediging, vermaning, aansporing en het inbrengen van nieuwe perspectieven.¹¹⁷

Wanneer we deze genoemde functies vergelijken valt op dat de bemoediging hoort onder de derde omschreven functie. De vermaning valt onder de onderwijzende functie, ook de aansporing is onder deze functie te scharen. Het inbrengen van nieuwe perspectieven valt samen met de vijfde beschreven functie. Dat betekent dat de functie van het bieden van een verstaanskader de ouderlingen niet helder voor ogen staat. Meest opvallend echter is dat de manier waarop de Bijbel in de praktijk het meest gebruikt wordt, ter illustratie en ter legitimatie van eigen standpunten niet wordt genoemd.

3.3.7 De lezing van een gedeelte uit de Bijbel

Zoals uit de beschrijving van het verloop van het huisbezoek al bleek vindt de lezing van een gedeelte uit de Bijbel over het algemeen plaats richting het einde van het gesprek. Over het algemeen proberen de ouderlingen het op een moment richting de afronding te doen waarbij er nog tijd beschikbaar is om er over door te spreken.¹¹⁸ De keus om het richting de afronding te doen heeft er mee te maken dat de ouderlingen het van belang vinden om eerst de ander te ontmoeten, zodat je de lezing eventueel kunt laten aansluiten op het gespreksonderwerp.¹¹⁹ Wanneer je de Bijbel te vroeg zou lezen, mis je de ontmoeting met de ander.¹²⁰ Vanuit de beschrijving van de praktijk van het gebruik van de Bijbel zagen we dat

¹¹⁷ Zie bijlage 2, gesprek 1.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

de lezing niet altijd aansluit bij het gevoerde gesprek, soms wordt er ook een stuk gelezen dat thuis is voorbereid. Daarbij wordt aangegeven dat het de voorkeur heeft om iets te lezen wat aansluit bij het gesprek. Dit omdat “dan het rendement op Bijbelgebruik (...) hoger is (...) of hoger kan zijn.”¹²¹ Dat hogere rendement ligt in de toespitsing op het leven van de ander, wat er voor zorgt dat het meer beklijft bij die ander.¹²²

De beslissing om richting het einde van het gesprek een gedeelte te lezen heeft zo alles te maken met de motivatie om de Bijbel te gebruiken. Omdat het inbrengen van de Bijbel, en dan specifiek de lezing van de Bijbel, gezien wordt als de climax van het gesprek omdat dan God gaat spreken, is het van belang dat er naar die climax wordt toegewerkt. Om die climax te bereiken is er een bepaalde voorbereiding nodig.¹²³ Tegelijk betekent de overtuiging dat God mee gaat spreken wanneer mensen in het gesprek de Bijbel gebruiken, dat we hier ook de ruimte voor moeten nemen in het gesprek. Een van de ouderlingen geeft aan dat hij daarom een gedeelte leest op een moment dat er nog tijd is om door te spreken. Het is niet iets wat we enkel mogen gebruiken ter afsluiting.

“En ook om het niet te doen zo van het komt even op het eind en dan raffelen we even nog een stukje Bijbeltekst af en dan gaan we gauw weer, dus dat het een soort, net als, nou ja, na een begrafenis dat je een kopje koffie en, of een huwelijk, een kopje koffie met een oprotkoffie krijgt ofzo, hè. Zo van dat doen we nog even en dan wordt je geacht dat het voorbij is.”¹²⁴

Naast deze argumentatie om de Schrift richting het einde van het bezoek te lezen, speelt hierin de gewoonte ook een grote rol.

“Ik denk ook, als je even in mijn hart kijkt, is het een beetje ook door de gewoonte heen, zoals je dat vroeger ook hè, toen je huisbezoek ontving, de gewoonte was dat je toch, dat Bijbellezen dat zat altijd aan het eind van het gesprek, gevolgd door een gebed en je gaf elkaar de hand. Dat heb je toch in je hoofd, die gewoonte. Ondanks dat ik me wel bewust ben, hè, en vandaar van dat bewustzijn het soms best wel eens heel functioneel is om dat Bijbellezen gewoon veel naar voren te halen, midden in een gesprek, maar toch als het niet te pas komt, hè, op een eerder moment, dat je dan toch, vanuit gewoonte, dat eindmoment hebt. Ik denk dat dat ook iets is, waar je niet om redenen bewust bij na denkt.”¹²⁵

Wanneer de ouderlingen gevraagd wordt om hier even bewust bij stil te staan, geven ze aan dat het gesprek hierover aanleiding is om bewuster na te denken over het gebruik van de Bijbel.

“Nou, ik denk inderdaad dat je, en dat is helemaal in lijn van wat [O2] ook zegt, dat je dan toch nog misschien ook meer waarde toedicht aan het gebruik van het Woord van God in je huisbezoek. En dat is iets wat uit dit gesprek ook wel als *eye-opener* denk ik een beetje, naar mij althans, toekomt, dat je denkt van ja, ja, misschien moet je je gewoonte wat op de schop gooien en ook om die reden bewuster nadenken van hoe en op welk moment gebruik je de Bijbel in een gesprek. Nog meer dan dat je nu doet, als het gaat om dat bewustzijn.”¹²⁶

3.3.8 Gevaren bij het gebruik van de Bijbel

De ouderlingen geven aan dat voorzichtigheid geboden is bij het gebruik van de Bijbel. Ze zien het gebruiken van de Bijbel als heel belangrijk, omdat God dan Zelf aan het woord komt, maar wijzen ook op gevaren bij het gebruik van de Bijbel. Juist omdat we met de Bijbel zo'n krachtig middel in handen hebben, moeten we er voorzichtig mee omgaan. Als hen gevraagd

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Ibid.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid.

wordt om concrete gevaren te noemen, geven ze aan dit lastig te vinden.¹²⁷ Blijkbaar beseffen ze wel dat er gevaren kleven aan het gebruik van de Bijbel, maar hebben ze geen beeld bij de gevaren die op de loer liggen. Dat maakt het in de praktijk niet eenvoudiger om je te wapenen tegen deze gevaren.

¹²⁷ Ibid.

4. Het gebruik van de Bijbel volgens de pastoraal-theologische theorie

Dit hoofdstuk beschrijft vanuit de pastoraal-theologische theorie de wijze waarop de Bijbel gebruikt kan worden in het pastorale gesprek. Allereerst wordt vanuit de theorie beschreven wat er onder dit huisbezoek wordt verstaan. Vervolgens wordt ingegaan op manieren waarop de Bijbel gebruikt kan worden in het huisbezoek.

4.1 Het reguliere huisbezoek

We kunnen het huisbezoek karakteriseren aan de hand van vier kenmerken: het gaat om een ambtelijk bezoek, het draagt een pastoraal karakter, het draagt een gesprekskarakter en het gaat om zorg voor de gemeente (in tegenstelling tot bezoeken die gericht zijn op buitenkerkelijken).¹²⁸ In deze paragraaf gaan we nader in op de vraag wat het huisbezoek is, om van daaruit scherper zicht te krijgen op de rol van de Bijbel in dit huisbezoek. We kijken allereerst naar het ambtelijke karakter van het huisbezoek, dan naar de geschiedenis (de oorsprong) van het huisbezoek, vervolgens naar motieven om ook vandaag de dag vorm te geven aan het huisbezoek en tot slot kijken we naar de invulling van het huisbezoek.

4.1.1 Het ambtelijke karakter van het reguliere huisbezoek

Bij het reguliere huisbezoek gaat het om een ambtelijk bezoek: de ouderlingen bezoeken de gemeenteleden als ambtsdrager. Dat geeft deze bezoeken een extra gewicht ten opzichte van de niet-ambtelijke bezoeken die gemeenteleden onderling afleggen. Omdat de ouderlingen als ambtsdragers komen, komen ze niet namens zichzelf, maar namens hun Zender. Dat maakt dat het huisbezoek plaats vindt in het kader van het geven van pastorale leiding aan de gemeente.¹²⁹ Dit ambtelijke karakter zorgt zodoende voor een bepaalde doelstelling voor het bezoek. De ouderling komt om leiding te geven. Om de kudde te verzorgen namens de Herder. Het belangrijkste middel waardoor deze leiding gegeven wordt is de Bijbel, het Woord van God. De rol van dit middel komt nader aan bod in paragraaf 4.2.

4.1.2 De oorsprong van het reguliere huisbezoek

Het onderzoek richt zich zoals gezegd op het reguliere huisbezoek. Daarmee wordt gewezen op het regelmatige bezoek van de leden van de gemeente, in onderscheid van de pastorale bezoeken bij bijzondere gelegenheden.¹³⁰ Dit reguliere huisbezoek heeft haar oorsprong in het werk van Calvijn in Genève en werd van daaruit verankerd in de Dordtse Kerkorde.¹³¹ “Het grondmotief is zeker dat men op deze wijze de bijbelse aanwijzingen voor de pastorale zorg aan de enkeling en aan de gezinnen het beste denkt te honoreren.”¹³² Naast dit grondmotief spelen er drie motieven mee die bepaald werden door de omstandigheden van de beginnende reformatie: het wegvallen van de biecht als grondvorm van het pastoraat;¹³³

¹²⁸ Baars, “Van hart tot hart”, 74-75.

¹²⁹ A.w., 74.

¹³⁰ Gerben Heitink, *Pastorale zorg. Theologie – differentiatie – praktijk* (Kampen: Kok, 2005), 174.

¹³¹ Heitink, *Pastorale zorg*, 174.

¹³² Baars, “Van hart tot hart”, 71.

¹³³ Dit eerste motief is omstreden. Speelman stelt bijvoorbeeld dat het niet gaat om het wegvallen van de biecht, maar om een verandering van de biecht. Het jaarlijkse bezoek aan huis was er dan op gericht om een onderzoek

de verbinding van het huisbezoek met het avondmaal, waarbij het huisbezoek diende om een onderzoek in te stellen naar het geloof van de gemeenteleden ter voorbereiding op het avondmaal; de verbinding van het huisbezoek met de kerkelijke tucht.¹³⁴ Deze motieven zorgen ervoor dat het huisbezoek van oorsprong het karakter heeft van kerkelijk opzicht. Aan het begin van de 20^e eeuw verandert dit karakter. De verbinding tussen het huisbezoek en de tucht wordt losgemaakt en ook wordt het huisbezoek niet meer exclusief verbonden met het avondmaal.¹³⁵ Heitink beschrijft deze wending naar een meer pastoraal karakter van het huisbezoek ook, maar merkt er bij op dat er toch nog lange tijd (tot de naoorlogse periode) een schaduw van vermaan en tucht over het huisbezoek blijft liggen.¹³⁶ Deze wending naar een meer pastoraal karakter kan omschreven worden als de wending “van ‘opzien over’ anderen naar ‘omzien naar’ elkaar.”¹³⁷

4.1.3 Motieven voor handhaving van het reguliere huisbezoek

Heitink noemt drie motieven om ook vandaag de dag vorm te geven aan het reguliere huisbezoek. Allereerst is er een antropologisch motief. Het huisbezoek brengt ons in het huis, in de leefwereld van mensen. “Huisbezoek geeft aan de gemeente van Christus een menselijk gezicht.”¹³⁸ Een tweede motief is pastoraal van aard. Door middel van het reguliere huisbezoek komen alle gemeenteleden onder de aandacht, waarbij ook de mensen die normaal onopvallend zijn, gaan opvallen. Dat op deze manier alle mensen bereikt worden kan in pastoraal opzicht preventief werken: vragen en noden van mensen kunnen eerder in beeld komen. Het derde motief is ecclesiaal van aard. Deze persoonlijke aandacht voor de gemeenteleden werkt opbouwend voor de gemeente. Voor die opbouw is het van belang dat er goede communicatie is tussen de kerkleiding en de kerkleden, zodat verwachtingen, moeiten en vragen gedeeld kunnen worden. Het huisbezoek draagt bij aan deze communicatiestructuur.¹³⁹

De drie motieven vragen een verschillende insteek van de kant van de ouderling. Het antropologische motief vraagt om belangstelling in het leven van de ander, de ouderling komt om bij de ander te zijn. Het gaat om de ontmoeting en niet zozeer om iets te brengen of te doen. Het pastorale motief vraagt van de ouderling om op zoek te gaan naar mogelijke vragen en noden en daarop te reageren. In deze reactie kan de Bijbel een rol spelen. Het ecclesiale motief geeft de ouderling de taak mee om ruimte te scheppen zodat verwachtingen en vragen gedeeld kunnen worden. Hierin hoeft de Bijbel niet perse een rol te spelen, al kan het zijn dat er met gebruikmaking van de Bijbel geprobeerd wordt om een antwoord te geven op vragen die gesteld worden.

4.1.4 De invulling van het reguliere huisbezoek

Zoals uit het voorgaande blijkt komt het in het huisbezoek tot een ontmoeting met gemeenteleden in hun leefwereld. Te midden van hun leven ontmoeten gemeenteleden en ambtsdragers elkaar. Daar vindt het gesprek plaats. Vanwege dat gesprekskarakter kan er tijdens het bezoek over allerlei zaken gesproken worden. De ouderling moet immers in de eerste plaats uit pastoraal oogpunt luisteren naar de gemeenteleden.¹⁴⁰ Hun leven vormt de inzet van het gesprek, de plaats van ontmoeting. Soms wordt er gedacht dat er voor dat

te doen naar het geloof van de gemeenteleden “als een vorm van privébiecht”, H.A. Speelman, *Biechten bij Calvijn. Over het geheim van heilig communiceren* (Heerenveen: Groen, 2010), 374.

¹³⁴ Baars, “Van hart tot hart”, 71-72; Heitink, *Pastorale zorg*, 174-175.

¹³⁵ Baars, “Van hart tot hart”, 73.

¹³⁶ Heitink, *Pastorale zorg*, 175.

¹³⁷ A.w., 50.

¹³⁸ A.w., 176.

¹³⁹ A.w., 176-180.

¹⁴⁰ Baars, “Van hart tot hart”, 76.

leven, dat natuurlijke, geen plaats is in het huisbezoek. Dat het daar enkel om het geestelijke gaat. Het is echter onjuist om tussen het geestelijke en het natuurlijke zo'n tegenstelling te maken. Het Woord van God gaat immers over het hele leven.¹⁴¹ Het natuurlijke is bij God niet buiten beeld. Het is zelfs tegengesteld: het ambtelijke karakter van het gesprek komt niet zozeer in het gedrang als er gesproken wordt over het natuurlijke, maar het komt in gedrang als er niet gesproken wordt over het natuurlijke. Het ambtelijke karakter van het gesprek vraagt er immers om dat de ouderling pastoraal leiding geeft aan de gemeente. Dat leiden ligt erin dat de ouderling het besprokene, het leven van de gemeenteleden, plaatst binnen de lichtkring van het Woord van God.¹⁴² "Dat wil zeggen, dat het voor het aangezicht van God, als in Zijn tegenwoordigheid en als door Zijn openbaringswoord belicht, en besproken wordt."¹⁴³ Om dat te kunnen doen moet dat leven dus in beeld komen. Het leven van de gemeenteleden bepaalt zodoende de agenda van het gesprek.

Dat neemt niet weg dat het geestelijk leidinggeven bepaalde focuspunten heeft. De Schrift richt zich in het bijzonder op het "persoonlijk geloofsleven en de wandel met God."¹⁴⁴ Vanuit deze principiële inzet bij het leven van de gemeenteleden en de focus van de Schrift op het leven met God is het mogelijk om enkele belangrijke gespreksthema's te formuleren voor het huisbezoek: het dient te gaan over de eigen leefwereld, over het leed en de zorgen die er kunnen zijn in het leven, over de vrucht op de prediking, over het persoonlijke geloofsleven, over de persoonlijke en huiselijke omgang met de Heere en over het staan in de wereld.¹⁴⁵ Baars geeft aan dat deze thema's soms als vanzelf ter sprake komen, maar dat het soms ook nodig is dat de broeders hierin moeten sturen.¹⁴⁶ Deze focus op de rol van de bezoeker past in de lijn van het doel van de bundel, namelijk het ondersteunen van hen die actief zijn op het gebied van het pastoraat in de gemeente. Het is echter ook mogelijk dat het nodig is dat het gemeentelid het gesprek naar deze thema's stuurt. Deze actieve rol van gemeenteleden komt in de literatuur weinig aan bod, de focus ligt vrijwel uitsluitend op de rol van de ouderling.

4.2 Het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek

Het gaat in het huisbezoek dus om een gesprek tussen een ambtsdrager en gemeenteleden, waarbij ze elkaar ontmoeten binnen de lichtkring van het Woord van God, het gaat om een ontmoeting voor het aangezicht van God. Samen zoeken ze naar een ontmoeting met Hem, uitgaande van de concrete levenssituatie van de gelovige. Het Woord van Hem vinden ze in de Bijbel.¹⁴⁷ Daar is Hij te ontmoeten. In het gebruik van de Bijbel komen de twee perspectieven van de praktische theologie op spannende wijze bij elkaar: God komt ter sprake via het gebruik van de Bijbel, die door mensen wordt gebruikt. Dat maakt het gebruik van de Bijbel tot een krachtig middel, maar wijst ook op de kwetsbaarheid, op de gevaren ervan.

In deze paragraaf gaan we nader in op het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek. We belichten dit vanuit de pastoraal-theologische literatuur. Het merendeel van de gebruikte literatuur handelt over het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek, een klein deel gaat specifiek over het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek. Omdat ook het huisbezoek te typeren is als pastoraal gesprek, is de literatuur die zich daarop richt ook toepasbaar op het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek.

Wanneer de literatuur wordt gevolgd valt op dat er sterk wordt gefocust op de rol van de pastor in het gesprek, ook waar het gaat over het gebruik van de Bijbel. Zo wordt er

¹⁴¹ A.w., 75.

¹⁴² A.w., 76.

¹⁴³ W.H. Velema, "Het werk van de ouderling in de gemeente", in: D. Koole en W.H. Velema, *Uit liefde tot Christus en Zijn gemeente. Een handreiking aan de ouderling* (Kampen: J.H. Kok, 1982), 109.

¹⁴⁴ Baars, "Van hart tot hart", 76.

¹⁴⁵ A.w., 77-79.

¹⁴⁶ A.w., 76.

¹⁴⁷ Thurneysen, *Lehre*, 94.

gesproken over de pastor die de Bijbel gebruikt en inbrengt in het gesprek. De mogelijkheid dat de pastorant de Bijbel inbrengt komt vrijwel niet aan bod. Aangezien we uitgaan van het gesprekskarakter waarbij de pastorant en de pastor gezamenlijk zoeken naar de ontmoeting met God, dienen we deze rol van de pastorant goed in het oog te houden. Vandaar dat deze rol actief ter sprake wordt gebracht als de literatuur dit zelf niet aandraagt.

4.2.1 Het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel

Het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel in het pastoraat is dat de Schrift het Woord van God is. In dat Woord neemt God Zelf het woord en spreekt Hij tot ons.¹⁴⁸ Het gaat hierbij om het geloof dat God op deze manier met ons in gesprek wil komen.¹⁴⁹ Vanuit dat geloof verwachten we dat God Zelf het Woord zal nemen als wij in het pastorale gesprek de Bijbel gebruiken.¹⁵⁰ Op die manier komt er een derde stem binnen in het gesprek.¹⁵¹ God gaat meespreken. Daarbij wordt bedoeld op het expliciete spreken van God door zijn Woord. Impliciet is Hij al aanwezig waar pastor en pastorant elkaar ontmoeten.

Die derde stem komt dus expliciet binnen in het gesprek dat gaande is. Dat geeft direct enkele voorwaarden voor het gebruik van de Bijbel. De Bijbel moet zo gebruikt worden, dat er recht gedaan wordt aan het gesprek.¹⁵² De Bijbel moet op communicatieve wijze worden ingebracht: de derde stem moet echt meespreken. Dat betekent dat de inbreng uit de Bijbel betrokken moet zijn op de ander en diens situatie en dat het aan moet sluiten op het gespreksthema.¹⁵³ Het betekent ook dat het Bijbelwoord niet wordt voorgeschreven aan de pastorant, maar wordt voorgelegd.¹⁵⁴ De tekst wordt de ander in de handen gelegd.¹⁵⁵ Dat wil zeggen dat de ander er op kan reageren, ermee aan het werk kan. Dat is de voorwaarde waaronder de Bijbel ingebracht kan worden: het moet zo gebeuren dat de ander er iets mee kan.¹⁵⁶ Het gaat er in deze voorwaarde niet zozeer om wat de ander er mee kan (over de verschillende functies van het gebruik van de Bijbel wordt in het vervolg gesproken), maar dat het de ander is, de gesprekspartner, die zich mag verhouden tot wat er wordt ingebracht. God spreekt mee in het gesprek om die ander te helpen. Als een Herder is Hij aan het werk, ten goede van het schaap in diens situatie. In die verwachting wordt het Woord van God expliciet aan het woord gebracht.¹⁵⁷

Het voorgaande gaat duidelijk uit van de situatie waarin de pastor de Bijbel inbrengt. Principieel verandert er aan de voorwaarde voor het gebruik van de Bijbel echter niets wanneer de Bijbel wordt ingebracht door de pastorant. Ook dan dient het op een communicatieve wijze te gebeuren en dient er aangesloten te worden op het gespreksthema. Ook dan komt God aan het woord en dient er ruimte te zijn voor reactie.

Uitgaande van de actieve rol voor de pastor benadrukt de literatuur dat zowel God als de pastor aan het werk is als de Schrift wordt ingebracht in het pastorale gesprek. Het gaat daarin om het werk van de Heilige Geest en om het werk van de pastor. Bij het verbinden van het Woord van God en de mens zijn we aangewezen op het werk van de Parakleet, van

¹⁴⁸ W.H. Velema, *Zullen we lezen? Over het gebruik van de Bijbel in het pastoraat* (Zoetermeer: Boekencentrum, 1997), 14.

¹⁴⁹ E.S. Klein Kranenburg, "Samen in de Naam van Jezus – Bijbel en gebed in het pastoraat", in: Van der Meulen, *Liefdevol oog*, 321.

¹⁵⁰ Tacke, *Glaubenshilfe*, 90.

¹⁵¹ Anderson, "The Bible", 198.

¹⁵² Tacke, *Glaubenshilfe*, 88.

¹⁵³ H.C. van der Meulen, *De pastor als reisgenoot. Pastoraal-theologische gedachten over geestelijke begeleiding* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2004), 216.

¹⁵⁴ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 216.

¹⁵⁵ Michael Meyer-Blanck und Birgit Weyel, *Arbeitsbuch Praktische Theologie. Ein Begleitbuch zu Studium und Examen in 25 Einheiten* (Gütersloh: Chr. Kaiser/Gütersloher Verlagshaus, 1999), 135-136.

¹⁵⁶ Tacke, *Glaubenshilfe*, 103.

¹⁵⁷ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 206.

de Geest.¹⁵⁸ Hij is het die de mogelijkheden geeft voor de ontmoeting met God.¹⁵⁹ Voor het tot stand brengen van die ontmoeting gebruikt de Geest mensen. De Geest gebruikt mensen als “intermediair van het komen van God in zijn woord tot mensen.”¹⁶⁰ Dat is de taak van de pastor in het gesprek. “Eigenlijk is hij er om die Derde in het gesprek aan het woord te laten.”¹⁶¹ Om God aan het woord te kunnen laten, moet de pastor aan verschillende voorwaarden voldoen: hij moet mensenkennis hebben, hij moet de gesprekspartner kennen en hij moet de Schrift kennen. Omdat het gaat om de ontmoeting met mensen, moet de pastor algemene mensenkennis hebben.¹⁶² Daarbij ontmoet de pastor een specifiek persoon. Om de Schrift goed te kunnen gebruiken moet de pastor deze persoon kennen. Dat betekent dat de pastor allereerst goed moet luisteren naar de ander.¹⁶³ Om gebruik te kunnen maken van de Schrift, is het nodig die Schrift te kennen. Het gaat dan niet alleen om een verstandelijk kennen. Het is allereerst nodig om zelf de stem van God te hebben verstaan.¹⁶⁴ Het gaat om een kennis van de Bijbel die gerijpt is in persoonlijke spiritualiteit.¹⁶⁵ Het gaat er om dat de pastor zich afhankelijk weet van het Woord van God.¹⁶⁶ Vervolgens moet de pastor deze verschillende soorten kennis inzetten in het gesprek. Dat vraagt om een communicatieve en om een hermeneutische competentie.

Ook hierbij ligt de focus in de literatuur exclusief op de pastor als inbrenger, de pastor als intermediair. Opnieuw dienen we hier de kritische kanttekening bij te plaatsen dat het niet alleen de pastor is die de verbinding met God legt, maar dat de pastorant evengoed die rol kan vervullen in het gesprek. Wel is het zo dat de pastor hier in het bijzonder toe geroepen is, omdat hij namens God op bezoek gaat bij de pastorant. Als onderherder wordt hij door de Herder uitgezonden om voor de schapen te zorgen. Dit gebeurt echter in de modus van het gesprek, waarbij de pastor en de pastorant samen zoeken naar de ontmoeting met God. De pastor wordt dus door God gezonden om met de pastorant te zoeken naar de ontmoeting met God, maar zodra de pastor en de pastorant elkaar ontmoeten wordt het tot een gezamenlijke zoektocht naar die ontmoeting. In die gezamenlijke zoektocht is het de Geest die de mens en God verbindt. Daarvoor kan Hij zowel gebruik maken van de pastor als van de pastorant.

4.2.2 Verschillende functies van het gebruik van de Bijbel

Door de Schrift spreekt God tot ons in het pastorale gesprek, Hij gaat meespreken in het gesprek tussen de pastor en de pastorant. Het gebruik van de Bijbel kan hierin verschillende functies vervullen. Er is geen eenduidige opvatting over deze functies, zowel wat betreft de verschillende functies die er zijn als wat betreft de waardering van deze functies. Bukowski wijst op het openen van nieuwe perspectieven; het geven van een impuls aan het gesprek; het geven of versterken van een wending aan het gesprek; het ter sprake brengen van gevoelens, ambivalenties en conflicten en het bemiddelen van de uitwisseling van levenskracht.¹⁶⁷ Ganzevoort & Visser wijzen op de expressieve, instructieve en evocatieve functies.¹⁶⁸ Heitink noemt het troosten, bemoedigen en inspireren.¹⁶⁹ Meyer-Blanck en Weyel wijzen op het toespreken van troost of vergeving; het ter sprake brengen van de gevoelens

¹⁵⁸ Tacke, *Glaubenshilfe*, 98.

¹⁵⁹ Klein Kranenburg, “Samen in de Naam”, 321.

¹⁶⁰ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 184.

¹⁶¹ Velema, *Zullen we lezen*, 13.

¹⁶² Peter Bukowski, “Die christliche Tradition im Blickpunkt der Seelsorge”, in: W. Engemann (Hrg.), *Handbuch der Seelsorge. Grundlage und Profile* (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2009), 194.

¹⁶³ Velema, *Zullen we lezen*, 11.

¹⁶⁴ A.w., 20.

¹⁶⁵ Bukowski, “Die christliche Tradition”, 194.

¹⁶⁶ Tacke, *Glaubenshilfe*, 98-100.

¹⁶⁷ Bukowski, “Die christliche Tradition”, 193-199.

¹⁶⁸ Ruard Ganzevoort & Jan Visser, *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding* (Zoetermeer: Meinema, 2012), 236-240.

¹⁶⁹ Heitink, *Pastorale zorg*, 181.

van de ander; het inbrengen van een nieuwe zienswijze; het aanreiken van mogelijkheden om het leven te duiden en het uiteenzetten van de kerkelijke leer.¹⁷⁰ Engemann benadrukt de didactische functie, waarbij voornamelijk Jezus onderwijs geeft in een levenskunst die speelruimte geeft om te leven.¹⁷¹

Vanuit deze verschillende opsommingen kan een zestal functies worden onderscheiden. De Bijbel wordt gebruikt met het oog op het zelfverstaan van en het uiten hiervan door de pastorant; in een onderwijzende functie; om nieuwe perspectieven aan te reiken; om een impuls of wending te geven aan het gesprek; om levenskracht te bemiddelen en om troost of vergeving toe te spreken.

Daarbij kun je zeggen dat de Bijbel gebruikt wordt met het oog op drie situaties: de situatie van het gesprek (geven van impuls of wending aan het gesprek), de huidige situatie van de pastorant (het zelfverstaan en het kunnen uiten van de pastorant, het toespreken van troost en vergeving om het in de situatie vol te houden, het bemiddelen van de uitwisseling van levenskracht in de situatie) en een veranderde situatie van de pastorant (het geven van onderwijs om tot nieuwe overtuigingen te komen, het aanreiken van nieuwe perspectieven, het bemiddelen van levenskracht).

Functie	Omschrijving functie	Situatie
Gericht op het zelfverstaan en het uiten hiervan door de pastorant.	Hierbij wordt de Bijbel gebruikt om de ander te helpen om zichzelf en zijn situatie (dieper) te verstaan en om hier woorden aan te geven. De Bijbel reikt in dat geval taal aan om te beschrijven wat er in de pastorant leeft.	Met het oog op huidige situatie van de ander.
Onderwijzend.	Hierbij wordt de Bijbel gebruikt om de ander te informeren of te overtuigen, al dan niet naar aanleiding van een vraag van de ander.	Met het oog op een veranderde situatie van de ander.
Aanreiken van nieuwe perspectieven.	Hierbij wordt de Bijbel gebruikt om nieuwe perspectieven aan te reiken waardoor de ander vanuit andere perspectieven naar het eigen leven kan kijken.	Met het oog op een veranderde situatie van de ander.
Geven van een wending of impuls aan het gesprek.	Hierbij wordt de Bijbel gebruikt om ofwel een wending te geven aan het gesprek ofwel het gesprek te verdiepen.	Met het oog op de situatie van het gesprek.
Het bemiddelen van levenskracht.	Hierbij wordt de Bijbel gebruikt om de kracht van God te bemiddelen, waarbij in het bijzonder gedacht kan worden aan bijzondere spraakvormen zoals de aanzegging, de zegen en het gebed.	Met het oog op de huidige situatie van de ander.
Het toespreken van troost of vergeving.	Hierbij wordt de Bijbel gebruikt om de ander troost of vergeving toe te spreken.	Met het oog op de huidige situatie van de ander.

¹⁷⁰ Meyer-Blanck und Weyel, *Arbeitsbuch*, 135-136.

¹⁷¹ Wilfried Engemann, "Das Lebenswissen des Evangeliums in seinem Bezug zur Seelsorge", in: Engemann, *Handbuch der Seelsorge*, 467-473.

4.2.3 Manieren waarop de Bijbel gebruikt kan worden

Als het gaat over het gebruik van de Bijbel wordt er op gewezen dat deze op verschillende manieren kan worden ingebracht in het gesprek. Er wordt gesproken over het lezen van de Bijbel en het inbrengen van de Bijbel. Bij het lezen van de Bijbel wordt er gedacht aan de afsluitende lezing en aan het inbrengen van teksten in het gesprek. Het gaat dan sterk om een letterlijk inbrengen van woorden uit de Bijbel.¹⁷² Bukowski pakt het gebruik van de bijbel breder op. Dit door te spreken over de inbreng van de traditie, waarbij hij wijst op het inbrengen van concepten en beelden die de Bijbel naar voren brengt, dit hoeft niet te gebeuren door de daadwerkelijke lezing van een gedeelte uit de Bijbel.¹⁷³ Ook Van der Meulen wijst op de verschillende manieren waarop de Bijbel gebruikt kan worden: door er naar te verwijzen, door samen een gedeelte te bespreken of door een gedeelte te lezen.¹⁷⁴ Daarbij valt er verder onderscheid te maken tussen het inbrengen van verhalen, gedachten en het aanreiken van taal om jezelf te uiten.¹⁷⁵ Tacke pleit voor een vertellend inspreken van het evangelie, in plaats van het daadwerkelijk lezen uit de Bijbel.¹⁷⁶ Naast het inbrengen van de Bijbel in de loop van het gesprek wijst Bukowski er op dat het ook mogelijk is om de ander iets aan te bieden met daarop een tekst.¹⁷⁷ Dan wordt er letterlijk een tekst achtergelaten bij de ander.

Opnieuw gaat de literatuur er hierbij vanuit dat het de pastor is die de Bijbel gebruikt. Zoals gezegd kan ook de pastorant de Bijbel inbrengen in het gesprek. De pastorant kan daarbij dezelfde manieren gebruiken als de pastor.

4.2.4 Gevaren bij het gebruik van de Bijbel

Aan het begin van de paragraaf werd al gesproken over de kwetsbaarheid van het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek. God gebruikt mensen om Zelf aan het Woord te komen. Dat kan vruchtbaar zijn, maar het kan ook verkeerd gaan. Het is daarom goed om ons bewust te zijn van de gevaren die verbonden zijn aan het inbrengen van de Bijbel.

Van der Meulen wijst op zes van deze gevaren. Allereerst wijst hij er op dat het formalistisch gebruik van de Bijbel een belemmering kan zijn voor het Woord om aan het woord te komen. Ten tweede kan de lezing fungeren als een toedekking van het onvermogen van de pastor of de pastorant om tot een persoonlijk en geestelijk gesprek te komen. Ten derde is er het gevaar dat het Woord oppervlakkig wordt gebruikt. De Bijbel wordt er dan als het ware bijgehaald. Een vierde gevaar ligt in de handeling van het voorlezen, dit kan het contact onpersoonlijk maken. Ten vijfde kan het inbrengen van het Woord zorgen voor een afstand ten opzichte van het concrete leven. Ten zesde ligt er een gevaar in de verkondigingsdrang: de pastor wil zo graag iets meegeven dat het gesprek hierdoor in de schaduw komt te staan.¹⁷⁸ Een ander gevaar ligt op het terrein van manipulatie: de pastor kan het Woord van God misbruiken om er zijn eigen woorden gewicht mee te geven.

De genoemde gevaren hangen nauw samen met de twee eerder genoemde criteria van het gesprekskarakter en van de wijze waarop God ter sprake wil komen. Op communicatief terrein kan er veel misgaan: denk aan de afstand waarop Van der Meulen wijst, aan de verkondigingsdrang, aan het onvermogen om te komen tot een echt gesprek. Ook de wijze waarop God ter sprake wil komen is in het geding: het Woord kan oppervlakkig gebruikt

¹⁷² Ganzevoort & Visser, *Zorg voor het verhaal*, spreken over het bijbellezen, 230; Heitink, *Pastorale zorg*, spreekt ook over een lezing, 180; Klein Kranenburg, "Samen in de Naam", heeft het over bijbelteksten, 320-333.

¹⁷³ Bukowski, "Die christliche Tradition", 187-201.

¹⁷⁴ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 194.

¹⁷⁵ A.w., 216.

¹⁷⁶ Tacke, *Glaubenshilfe*, 106.

¹⁷⁷ Bukowski, "Die christliche Tradition", 197.

¹⁷⁸ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 194-199.

worden, het Woord kan manipulatief gebruikt worden. Dit laat zien dat het nauw komt als we als mensen het Woord van God gebruiken om God aan het woord te laten komen.

4.2.5 Een toespitsing op het reguliere huisbezoek

Klein Kranenburg wijst er op dat er een lange traditie is waarin een huisbezoek wordt afgesloten met schriftlezing en gebed. De focus ligt dan op de gewoonte van deze praktijk. Hij wijst er op dat het gesprek niet per definitie beter wordt als er iets gelezen wordt. Het gevaar van deze gewoonte is dat de lezing iets is wat niet uit het gesprek voortkomt en het ook niet voortzet. “We mogen de Bijbel niet misbruiken als uitsmijter of afsluitdop.”¹⁷⁹ Dit neemt echter niet weg dat het wel degelijk zinvol kan zijn om te lezen.¹⁸⁰ Ook van der Meulen wijst op deze praktijk als hij aangeeft dat in veel gemeenten de Schriftlezing en het gebed een vaste plek hebben gekregen aan het eind van het bezoek. Hij benadrukt dat het doel niet ligt in dit afsluitende ritueel, maar in het gezamenlijke gesprek. In dat gesprek komt het Woord aan het woord.¹⁸¹ Een indirecte link naar het huisbezoek ligt in het eerste gevaar dat hij beschrijft bij het inbrengen van de Bijbel. Hij geeft aan dat het gevaar van een formalistisch gebruik van de Bijbel op de loer ligt als de gewoonte om aan het eind van een gesprek te lezen een wettisch karakter aanneemt.¹⁸²

Er is ook wel gepleit om het huisbezoek te laten beginnen met schriftlezing en gebed. Het motief daarachter is dat het gesprek dan vanaf het begin staat in het kader van de ontmoeting voor Gods aangezicht. Op deze manier kan de lezing een meer nadrukkelijke rol spelen in het gesprek. Nadeel is dat dit het gesprek onder druk kan zetten en dat er (te) weinig ruimte kan zijn om de ander echt te ontmoeten in diens levensomstandigheden. Vanuit dat pastorale karakter meent Baars dat het beter is om niet te pleiten voor een dergelijke inzet van het gesprek, beter kan er gezocht worden naar een geleidelijke overgang naar de bewuste ontmoeting met God in het gesprek.¹⁸³

Wat de lezing van de Schrift tijdens het gesprek betreft wordt opgemerkt dat de ambtsdrager vaak van te voren nagedacht zal hebben over het te lezen gedeelte. Het heeft echter de voorkeur dat er gekozen wordt voor een gedeelte dat aansluit bij het gevoerde gesprek.¹⁸⁴

Dit vanwege het gesprekskarakter van het huisbezoek. Den Boer spreekt er in dit kader over dat de lezing zo gekozen dient te worden, “dat zij zoveel mogelijk antwoord (het Goddelijk antwoord) geeft op de problemen en onderwerpen, die aan de orde kwamen.”¹⁸⁵ Kritische kanttekening bij Den Boer is dat het niet zozeer gaat om het antwoord geven op problemen en onderwerpen, maar op het meespreken in dat wat er besproken wordt. We hebben immers gezien dat de Bijbel veel meer functies kan vervullen in het gesprek dan alleen het antwoord geven.

¹⁷⁹ Klein Kranenburg, “Samen in de Naam”, 328.

¹⁸⁰ A.w., 328..

¹⁸¹ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 200-202.

¹⁸² A.w., 195.

¹⁸³ Baars, “Van hart tot hart”, 83.

¹⁸⁴ A.w., 83.

¹⁸⁵ C. den Boer, “Coram Deo – voor het aangezicht van God. Schriftlezing en gebed tijdens het huisbezoek”, in: C. den Boer (red.), *Onbegonnen werk? Pastorale handreiking ten dienste van de ouderling* (Kampen: Kok Voorhoeve, 1996), 187.

5. De norm voor de vergelijking

Dit hoofdstuk richt zich op de twee normatieve gezichtspunten die in de vraagstelling van het onderzoek aanwezig zijn: het recht doen aan het gesprekskarakter en het recht doen aan de wijze waarop God ter sprake wil komen. Het uitgangspunt hierbij is dat het gebruik van de Bijbel aan beide gezichtspunten recht moet doen. Allereerst wordt de keuze voor deze twee gezichtspunten verantwoord. Vervolgens wordt nader ingegaan op de inhoud van beide normatieve gezichtspunten om te komen tot criteria die gebruikt kunnen worden als normering.

5.1 De keuze voor deze gezichtspunten

Vanuit ervaringen die ik zelf heb opgedaan als pastoraal medewerker en vanuit de ervaring van pastorale ouderlingen uit mijn stagegemeente kwam de vraag op of de Bijbellesing, die voornamelijk een onderdeel lijkt te zijn van de afsluiting van het gesprek, recht doet aan zowel het gesprekskarakter als aan de wijze waarop God mee wil spreken in dat gesprek. Als het gaat over het gesprekskarakter wordt er vooral op gedoeld dat de Bijbellesing voornamelijk een onderdeel lijkt te zijn van de afsluiting van het gesprek, zonder dat er een duidelijke inhoudelijke verbinding is met het voorgaande gedeelte van het gesprek. Als het gaat over de wijze waarop God mee wil spreken wordt er vooral op gedoeld dat de situatie waarin de lezing dient ter afsluiting van het gesprek, weinig ruimte geeft aan God om daadwerkelijk gesprekspartner te worden in het gesprek: Hij krijgt hooguit het slotwoord.

Beide punten blijken ook in de literatuur over het pastorale gesprek een belangrijke rol te spelen. Men is het er over eens dat het bij het huisbezoek gaat om een ontmoeting in de vorm van een gesprek. Het moet dan ook een gesprekskarakter dragen. Over de inhoud van het gesprek wordt verschillend gedacht, maar het gesprekskarakter wordt algemeen als voorwaarde beschouwd. Bukowski vat de algemene lijn samen als hij zegt dat het een voorwaarde is “dat de Bijbel wordt ingebracht op een manier die recht doet aan een gesprek en niet tegen de dynamiek van het gesprek in en al helemaal niet als afbreking van het gesprek”¹⁸⁶. Hiermee wordt duidelijk dat dit het eerste normatieve gezichtspunt is als het gaat over het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek.

Het gezichtspunt over het gebruik van de Bijbel dat recht doet aan de wijze waarop God ter sprake wil komen, is minder algemeen aanvaard. Sterker nog, hierover is veel discussie en onenigheid. De wegen gaan uiteen door verschillen in visie op het pastoraat en door verschillen in visie op de Bijbel. Zoals eerder beschreven wordt er in dit onderzoek uitgegaan van de visie dat pastoraat die subdiscipline is die gericht is op de herderlijke zorg voor de gelovigen, waarin God als Goede Herder werkt en waarin mensen door Hem worden ingeschakeld om met Hem mee te werken. De pastor is de door God gezondene, om namens Hem voor de kudde te zorgen. Waar de pastor vanuit die roeping werkt, is God ook aan het werk. Waar het in het gesprek komt tot die ontdekking, komt het pastorale gesprek tot haar kern. Zoals in hoofdstuk 4 is aangegeven beschouwen we de Schrift als het Woord van God, waarin God Zelf het woord neemt en tot ons spreekt. Wanneer we de Bijbel gebruiken in het pastoraat, neemt God Zelf het Woord: Hij spreekt met ons mee. Dat betekent dat we de Bijbel zo moeten gebruiken, dat er recht gedaan wordt aan de wijze waarop God mee wil spreken. Dat is dan ook het tweede normatieve uitgangspunt voor het onderzoek.

¹⁸⁶ Peter Bukowski, *De Bijbel ter sprake brengen. Een basisvraag in het pastoraat* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2003), 24.

Beide punten komen ook ter sprake op de website van de gemeente waar het onderzoek verricht wordt, de Sint Joriskerk. De gemeente verstaat onder het pastoraat de herderlijke zorg “waarin we met en voor elkaar bidden en Bijbellezen”.¹⁸⁷ Wat de visie op de Bijbel betreft wordt aangegeven dat de Bijbel het ‘schriftgeworden Woord’ van God is, waarin het gaat om ‘Gods openbaring van Zijn wil voor ons’.¹⁸⁸

5.2 Recht doen aan het gesprekskarakter

We gaan er van uit dat het van belang is dat er sprake is van een echt gesprek (zie paragraaf 2.1.3). Dit hoeft echter niet te betekenen dat het verloop van het gesprek geheel vrij is. In het pastorale gesprek ontmoeten de pastor en de gelovige elkaar voor het aangezicht van God. De pastor is door God geroepen om zorg te dragen voor de gelovige. Waar de pastor en de gelovige elkaar ontmoeten, is God Zelf aan het werk. Vanuit dat perspectief kunnen we zeggen dat het gesprek tot haar kern komt in de ontmoeting met God. Het pastorale gesprek is te typeren als een dubbele ontmoeting: een ontmoeting van de pastor en de gelovige en een ontmoeting tussen de pastor, de gelovige en God. Dan wordt de dialoog een trialoog.

Het huisbezoek kent dus het karakter van een gesprek waarbij de ontmoeting tussen pastor en pastorant wil uitlopen op de ontmoeting tussen pastor, pastorant en God. Binnen deze dynamiek van het gesprek krijgt de Bijbel een plaats. Dat dient op zo’n wijze te gebeuren dat er recht gedaan wordt aan dit gesprekskarakter.¹⁸⁹

Dat heeft twee directe concrete implicaties voor het gebruik van de Bijbel. Allereerst betekent dit dat de inbreng uit de Bijbel betrokken moet zijn op de ander en diens situatie en aan moet sluiten bij de lijn van het gesprek zoals dat gaande is.¹⁹⁰ God gaat immers meespreken in het gesprek tussen de pastor en de gelovige. Hij spreekt mee, dat wil zeggen dat Hij zich in het gesprek voegt, zich daarbij aansluit. Er begint niet een nieuw gesprek rondom een nieuw thema. God wil die ander immers helpen in de situatie waarin hij of zij leeft. In die verwachting wordt het Woord van God expliciet aan het woord gebracht.¹⁹¹ Ten tweede betekent het gesprekskarakter ook dat er gereageerd kan worden op wat God zegt. De inbreng uit de Bijbel wordt de ander in de handen gelegd.¹⁹² Juist het gesprekskarakter legt hier de nadruk op: het gaat niet om een opleggen, maar om een in handen leggen. “De wijze van het gesprek blijft. Doch door het Woord voegt God Zelf Zich in het gesprek.”¹⁹³

Het gaat er dus om dat de inbreng van de Bijbel aansluit bij het gesprek en dat het gebeurt op een wijze die past binnen de openheid van een ontmoeting waarbij er de ruimte is om op elkaar te reageren. Vanuit het normatieve gezichtspunt van het gesprekskarakter kunnen we twee criteria formuleren voor het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek: (1) de inbreng van de Bijbel dient te gebeuren in aansluiting op het gespreksonderwerp; (2) de inbreng van de Bijbel dient te gebeuren in een verhouding van gelijken waarin er ruimte is om op elkaar te reageren.

Wanneer niet aan beide criteria wordt voldaan kan er veel misgaan. Als de inbreng niet aansluit op het gespreksonderwerp blijft de inbreng zweven en is de kans groter dat het niet heilzaam is voor de ander, omdat de inbreng dan niet logischerwijs aansluit op diens levenssituatie. Daarnaast zorgt de inbreng dan voor een breuk in het gesprek. Als er geen ruimte is om op elkaar te reageren dreigt er het gevaar van een autoritair gebruik van de

¹⁸⁷ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/pastoraat.html (geraadpleegd op 1 mei 2017)

¹⁸⁸ www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/bijbel.html (geraadpleegd op 1 mei 2017)

¹⁸⁹ Tacke, *Glaubenshilfe*, 88.

¹⁹⁰ Van der Meulen, *Pastor als reisgenoot*, 216.

¹⁹¹ A.w., 206.

¹⁹² A.w., 216; Meyer-Blanck und Weyel, *Arbeitsbuch*, 135-136.

¹⁹³ Velema, “Het werk van de ouderling”, 109.

Schrift, van machtsmisbruik. Daarnaast kan het gebruik van de Schrift dan dienen om iets geestelijks te zeggen waar dat in het gesprek niet was gelukt, het kan dan een manier worden om het onvermogen om een persoonlijk en geestelijk gesprek te voeren toe te dekken.

5.3 Recht doen aan de wijze waarop God ter sprake wil komen

God wil meespreken in ons gesprek. Dit doet Hij in het bijzonder door zijn Woord. Als de derde stem komt Hij het gesprek binnen.¹⁹⁴ Wanneer we nadenken over manieren om de Bijbel te gebruiken (om Hem het Woord te geven) op een manier die recht doet aan de wijze waarop God ter sprake wil komen, moeten we de vraag stellen hoe God ter sprake wil komen. Om tot een antwoord te komen op die vraag richten we ons op wat we eerder geschreven hebben over het pastoraat. Daar hebben we pastoraat gedefinieerd als de subdiscipline die gericht is op de herderlijke zorg voor de gelovigen, waarbij wordt aangesloten op de levenservaringen van mensen. In die herderlijke zorg is God aan het werk en worden mensen door Hem als medewerkers ingeschakeld. Dat betekent dat God in het pastoraat en daarmee ook in het huisbezoek actief is om zijn kudde te verzorgen. Zo wil Hij werken, zo wil Hij spreken. Daarbij hebben we het ‘zorgen voor’ in brede zin opgevat: het gaat om de zorg voor de kudde in alle omstandigheden waarin zij verkeert. Die omstandigheden vormen het beginpunt van de zorg. Dat betekent dat er een heel sterke verbinding is van het pastoraat met het dagelijkse leven van mensen.

Vanuit dit beeld van God als Herder is het mogelijk om scherper in beeld te krijgen hoe God wil werken in het pastoraat. Het beeld wordt voornamelijk ontleend aan Johannes 10. In dat hoofdstuk contrasteert Jezus zichzelf als goede herder tegenover dieven en rovers. Van deze herder wordt gezegd dat hij zijn schapen bij naam noemt en hen de schaapskooi uitleidt. Hij gaat voor hen uit en de schapen volgen hem omdat ze zijn stem kennen. Hij is gekomen opdat de schapen leven hebben en overvloed hebben. De goede herder is bereid zijn leven te geven om de schapen te beschermen. De kern ligt in de wederkerige vertrouwensband tussen de herder en de schapen, door de liefdevolle relatie tussen de herder en de schapen.¹⁹⁵ ‘Ik ben de goede Herder en Ik ken de Mijnen en word door de Mijnen gekend’. “Van Gods zijde betekent dit „kennen” en door Hem „gekend” worden, dat God mensen in zijn gemeenschap opneemt, Zich hun lot aantrekt, hen verkiest als de zijnen, een persoonlijke band met hen aangaat, hen roept tot zijn dienst. En omgekeerd betekent dit „kennen” van de zijde van de door God gekenden: God kennen als „hun” God, zich door Hem aangenomen en geroepen weten en daarnaar handelen in geloof, besef van geroepen-zijn, gehoorzaamheid.”¹⁹⁶

Het pastorale gesprek dient zo gevoerd te worden dat door het gesprek heen God als een herder voor zijn schapen kan zorgen. Het gesprek moet de relatie tussen God en de gelovige dienen. Dat geldt ook voor het gebruik van de Bijbel in het gesprek. Door dit gebruik wil God Zelf spreken, wil Hij zorgen voor zijn kudde. Vanuit dit perspectief kunnen we enkele criteria stellen voor het gebruik van de Bijbel in het pastorale gesprek. (1) Het gebruik van de Bijbel dient te gebeuren in het kader van Gods liefdevolle relatie met de schapen. (2) Het gebruik van de Bijbel heeft als doel om deze relatie te bevorderen en te doen groeien. (3) Het gebruik van de Bijbel dient de liefdevolle zorg en ontferming van God voor de schapen uit te drukken. (4) Het gebruik van de Bijbel wil aan de kant van de gelovige het zich-geroepen weten versterken. (5) Het gebruik van de Bijbel richt zich op de levenspraktijk van de gelovigen: het gaat om handelen in geloof, in gehoorzaamheid. (6) Het gebruik van de Bijbel

¹⁹⁴ Anderson, “The Bible”, 198.

¹⁹⁵ P.H.R. van Houwelingen, *Johannes. Het evangelie van het Woord* (CNT; Kampen: J.H. Kok, 2007), 222.

¹⁹⁶ H.N. Ridderbos, *Het evangelie naar Johannes. Proeve van een theologische exegese. Deel 1 (Hoofdstuk 1-10)* (Kampen: J.H. Kok, 1987), 418-419.

gebeurt in het kader van de zorg van God voor een specifiek persoon, die God bij name kent. Dat persoonlijke dient tot uitdrukking te komen in het gebruik van de Bijbel. (7) De Herder zorgt voor zijn schapen in de omstandigheden waarin het schaap verkeert. Van daaruit dient het gebruik van de Bijbel toegespitst te zijn op deze zorg in de concrete levenssituatie van de gelovige.

6. Evaluatie van de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek

In dit hoofdstuk wordt de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek geëvalueerd door deze praktijk achtereenvolgens te vergelijken met de pastoraal-theologische theorie (hoofdstuk 4) en de norm voor de vergelijking (hoofdstuk 5). Tot slot worden beide evaluaties kort samengevat.

6.1 Een vergelijking tussen de praktijk en de pastoraal-theologische theorie

6.1.1 Een vergelijking van de visies op het huisbezoek

In de typering van het pastoraat zijn er veel overeenkomsten tussen de praktijk en de theorie. In beide gevallen wordt er gesproken over pastorale zorg die te typeren is als herderlijke zorg voor de kudde van God. Daarbij worden vrijwel dezelfde kernwoorden gebruikt: in beide gevallen wordt er gewezen op het ambtelijke, het pastorale en het gesprekskarakter (interactie). Daarbij legt de theorie de nadruk op de doelgroep van deze zorg, de gemeente. In de praktijk wordt er extra nadruk gelegd op het geestelijke aspect van het pastoraat. Daarbij wordt er in beide gevallen gewezen op de verandering die zich de afgelopen decennia heeft voltrokken in het huisbezoek: de insteek is veranderd van een houding waarin controle en opzien centraal stonden in een houding waarin het gaat om dienen en omzien.

Ondanks deze sterke overeenkomst in visie op het huisbezoek is er een belangrijk verschil in de typering van het ambtelijke en in de uitwerking van het herderlijke. Waar er in de praktijk voornamelijk gesproken wordt over de verantwoordelijkheid die het ambt meebrengt voor de ouderling, wijst de theorie bij het ambtelijke vooral op het gezonden zijn en daarmee op de Zender. Waar de praktijk de nadruk legt op het doen (samen Bijbellezen en bidden), ligt in de theorie de nadruk op het doel (samen zoeken naar de ontmoeting met God). De praktijk is er op gericht om de ander te bemoedigen, de theorie wijst op het samen met het gemeentelid ontmoeten van de Ander.

Hoewel de insteek en de visie sterk overeenkomen tussen praktijk en theorie, is hiermee een groot verschil waar te nemen in de uitwerking hiervan. In de praktijk ligt de nadruk op de zorgende taak van de ouderling, in de theorie is er meer aandacht voor het zich laten verzorgen door God.

6.1.2 Een vergelijking van de motieven voor het huisbezoek

Ook wat de motieven voor het huisbezoek betreft zijn er sterke overeenkomsten tussen de praktijk en de theorie. Beiden wijzen op het sociale/antropologische, het pastorale en de terugkoppeling. Hierbij zijn er twee verschillen zichtbaar. In de theorie wordt benadrukt dat het niet alleen gaat om een terugkoppeling van de gemeenteleden naar de kerkenraad, maar dat het hierbij ook gaat om gemeenteopbouw. De praktijk werkt sterker dan de theorie uit dat het in het pastorale gaat om een stuk alledaagse zorg, maar vooral ook om geestelijke zorg. Wat de praktijk heel mooi laat zien is dat de verschillende motieven in de praktijk allemaal terug te zien zijn in de huisbezoeken. In alle zes de opnames komen de verschillende motieven terug. Daarbij valt op dat de verschillende motieven een heel eigen plaats hebben in het bezoek: het sociale motief komt nadrukkelijk in beeld in de eerste fase van het bezoek,

het pastorale en geestelijke in de verdiepende fase en de terugkoppeling in de tweede en/of vierde fase.

6.1.3 Een vergelijking van de invulling van het huisbezoek

Wat de invulling van het huisbezoek betreft is er in de praktijk een heel heldere fasering te zien. Aan deze fases zitten de verschillende motieven om huisbezoek af te leggen verbonden. Deze motieven worden in de theorie wel genoemd, maar daarbij wordt niet aangegeven welke rol deze motieven in het gesprek spelen. De praktijk geeft hiermee een aanvulling op de theorie. In de theorie wordt ook gesproken over fases, maar dan meer in de zin van het verloop van het gesprek.¹⁹⁷ De praktijk wijst op fases die verbonden zijn met motieven voor het huisbezoek, wat meer wijst op de invulling van het huisbezoek.

Zowel de praktijk als de theorie gaat er vanuit dat de inzet van het bezoek ligt in het leven van het gemeentelid. Dit leven dient besproken te worden vanuit de verbinding van het leven met God. De focus ligt daarbij op het geestelijke aspect: het persoonlijke geloofsleven en de wandel met God.

Er is een verschil waar te nemen in de benadering. In de praktijk wordt er gesproken over het bespreken van het leven in verbinding met God (dit besprekende zie je ook terug in de beschrijving van de praktijk in hoofdstuk 2). In de theorie gaat het over het bespreken van het leven als in Gods tegenwoordigheid. Dit verschil in benadering vertoont daarmee overeenkomst met het besproken verschil in visie op het huisbezoek. In de uitwerking van die visie wordt in de invulling van het huisbezoek zichtbaar dat de praktijk meer uitgaat van de dialoog, terwijl de theorie meer zoekt naar de trialoog.

6.1.4 Een vergelijking van het uitgangspunt bij het gebruik van de Bijbel

Praktijk en theorie delen het uitgangspunt dat God spreekt als we de Bijbel lezen. God spreekt op meer manieren, maar toch wel in het bijzonder door middel van de Bijbel. De ouderlingen geven aan dat naast deze overtuiging ook gewoontevorming een rol speelt bij het gebruik van de Bijbel. Daarbij benadrukken ze dat ze dit wel met overtuiging doen, omdat het gaat om een gewoonte die in hun ogen een goede gewoonte is. De theorie wijst op het gevaar dat gebruik van de Bijbel uit gewoonte kan leiden tot een gebruik van de Bijbel zonder dat men beseft dat God daarin spreekt.

Opnieuw zien we het verschil tussen dialoog en trialoog. In de praktijk lijkt de Bijbel gebruikt te worden om iets van God te horen, terwijl de theorie zoekt naar een ontmoeting met God via de Bijbel. Het één sluit het ander niet uit, maar er lijkt sprake te zijn van een verschil in perspectief.

6.1.5 Een vergelijking van de wijze waarop de Bijbel wordt ingebracht

Bij de wijze waarop de Bijbel wordt ingebracht gaat het zowel om de inbrenger, als om het moment van inbrengen als om de manier waarop de Bijbel wordt ingebracht. De theorie spreekt hier exclusief over de pastor als inbrenger. In de theorie wordt niet zoveel gezegd over het moment van inbrengen. Er wordt alleen gewaarschuwd dat het te vroeg kan gebeuren en dat het te laat kan gebeuren. Die inbreng van de Bijbel kan vorm krijgen door het lezen van de Bijbel en door het vertellend inbrengen van de Bijbel.

¹⁹⁷ Zo spreken Ganzevoort & Visser, *Zorg voor het verhaal*, 138-145 bijvoorbeeld over het verloop van een gesprek. Ze wijzen dan op drie fases in het gesprek: opening, kern en afronding. De theorie focust in haar spreken over fases op gespreksvoering, de praktijk op de invulling van het gesprek.

De praktijk corrigeert de theorie als het gaat over wie de Bijbel inbrengt in het gesprek. Hoewel het in de meeste gevallen de ouderling is die de Bijbel inbrengt, is het zeker niet exclusief de ouderling. Ook gemeenteleden maken gebruik van de Schrift. Voor een deel is dit verschil tussen praktijk en theorie te verklaren doordat de literatuur gericht is op (aanstaande) pastores en hun taak uitwerkt. Anderzijds speelt ook mee dat gemeenteleden op dit punt wellicht worden onderschat. De praktijk laat in ieder geval zien dat in dit type gemeenten zowel ouderlingen als gemeenteleden in staat blijken te zijn om dingen in hun leven actief te verbinden aan de Bijbel. Dit veronderstelt een grote Bijbelkennis. De praktijk blijkt daarbij wel divers te zijn: er zit veel verschil tussen de verschillende ouderlingen en de verschillende gemeenteleden qua inbreng van de Bijbel.

De praktijk geeft ook een verdieping als het gaat over het moment waarop de Bijbel wordt ingebracht. Gemeenteleden gebruiken de Bijbel steeds in de verdiepende fase van het gesprek. Bij ouderlingen zien we dat de Bijbel voornamelijk wordt gebruikt in de verdiepende fase, maar ook wel in de tweede fase en in de afrondende fase. De lezing van de Bijbel vindt steeds richting of tijdens de afronding van het gesprek plaats.

Net als de theorie laat de praktijk zien dat de Bijbel zowel gebruikt wordt door er daadwerkelijk uit te lezen als door lopende het gesprek te verwijzen naar de Bijbel. Het lezen wordt uitsluitend door de ouderlingen gedaan, het verwijzen door zowel ouderlingen als gemeenteleden.

De literatuur gaat niet zozeer in op wat er gelezen wordt in het huisbezoek. De praktijk laat zien dat het Nieuwe Testament veel vaker gebruikt wordt dan het Oude Testament.

6.1.6 Een vergelijking van de functies die de Bijbel vervult

Er is een duidelijke overeenkomst tussen de praktijk en de theorie als het gaat om de onderwijzende en toesprekende functie en om de functie van het bieden van een verstaanskader en het aanreiken van nieuwe perspectieven. De theorie noemt daarnaast nog het geven van een impuls of wending aan het gesprek en het bemiddelen van levenskracht. In de praktijk wordt dit niet gebruikt.

Wat vooral opvalt is dat er in de praktijk voornamelijk gebruik wordt gemaakt van de illustrerende functie, terwijl de theorie hier in het geheel niet over spreekt. In de praktijk wordt de Bijbel vaak gebruikt om met behulp van Bijbelse voorbeelden aan te geven wat men bedoelt. Mogelijk komt dit verschil tussen praktijk en theorie door het verschil in focus op de dialoog of op de trialoog. In de dialoog wordt de Bijbel gebruikt in het spreken over het leven, waarbij de Bijbel de functie krijgt om aan de ander uit te leggen wat men bedoelt. Wanneer je meer denkt vanuit de trialoog, krijgt de Bijbel meer een eigen stem, wat er voor zorgt dat de Bijbel minder snel gebruikt zal worden als illustratie bij de stem van de ouderling of van het gemeentelid. Ook hier kan de grote Bijbelkennis van zowel gemeenteleden als ouderlingen meespelen, waardoor men, meer dan de theorie voor ogen heeft, in staat is om het eigen leven en denken te verbinden aan gedeelten uit de Schrift.

Vanuit de praktijk wordt duidelijk dat gemeenteleden de Bijbel voornamelijk gebruiken ter illustratie, terwijl bij ouderlingen naast het illustrerende ook het onderwijzende een belangrijke rol speelt.

6.1.7 Een vergelijking van het spreken over de lezing uit de Bijbel

Zowel de ouderlingen als de theorie waarschuwen voor het vroeg in het gesprek lezen van een gedeelte uit de Bijbel. Te vroeg lezen zet de ontmoeting en daarmee het gesprek onder druk en zorgt er voor dat het leven van de ander moeilijk in beeld kan komen. Daardoor wordt het ook moeilijk om de lezing aan te laten sluiten op het leven van het gemeentelid.

In de theorie wordt heel nadrukkelijk gesteld dat de lezing aan dient te sluiten bij het gevoerde gesprek. Dit vanuit het motief dat God door middel van de lezing mee wil spreken

in het gesprek dat gevoerd wordt. Vanuit het leven van het gemeentelid dient er gezocht te worden naar de ontmoeting met God, door middel van de Bijbel. De ouderlingen geven aan dat deze aansluiting zeker de voorkeur heeft. In de praktijk blijkt het echter niet altijd te gebeuren. Regelmatig wordt een thuis voorbereid gedeelte gelezen. De ouderlingen geven aan dat dit te maken heeft met de moeite die ze soms ervaren om een passend gedeelte te vinden. Ook als ze geen aansluitend gedeelte op het spoor komen, hechten ze er aan om een gedeelte te lezen. Voor een deel vanuit de gewoonte om iets te lezen, maar voor een deel ook vanuit de overtuiging dat het sowieso goed is om iets te lezen, ook als het niet aansluit bij het gesprek.

6.1.8 Een vergelijking van het spreken over gevaren bij het gebruik van de Bijbel

De ouderlingen geven aan dat er gevaren kleven aan het gebruiken van de Bijbel, maar hebben geen helder beeld wat die gevaren zijn. In de theorie is hier meer aandacht voor en wordt er gewezen op een heel aantal concrete gevaren. Hier valt voor de praktijk veel te winnen. Wanneer de gevaren duidelijker in beeld zijn, kan er in het gebruik van de Bijbel scherper op gelet worden om te zorgen dat de gevaren geen werkelijkheid worden.

6.1.9 De evaluatie van het gebruik van de Bijbel vanuit de pastoraal-theologische theorie

Samenvattend kunnen we stellen dat er veel overeenkomsten zijn tussen het gebruik van de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk en de pastoraal-theologische theorie. Wat de visie op het huisbezoek, de motieven voor het huisbezoek en het uitgangspunt voor het gebruik van de Bijbel betreft, zitten beiden op één lijn. Op een aantal punten kan de praktijk worden verrijkt en op sommige punten worden gecorrigeerd vanuit de theorie. Op een aantal andere punten kan de praktijk de theorie verrijken en corrigeren.

Allereerst valt op dat de Bijbel in de praktijk veel wordt gebruikt. Dit wijst op een grote Bijbelkennis bij zowel de ouderlingen als de gemeenteleden. Ze weten deze kennis te verbinden aan gespreksthemata's die opkomen vanuit het leven van de gemeenteleden.

Een belangrijk verschilpunt ligt in de uitwerking van het ambtelijke en van het herderlijke van het pastoraat. Daarbij ligt in de praktijk de focus op de taak van de ambtsdrager. De theorie vraagt hier aandacht voor de zorg van God. Zoals we zagen in de beschrijving van de theorie is er in de praktische theologie, en daarmee ook in het pastoraat, sprake van een dubbel perspectief: God is aan het werk in de wereld en in zijn gemeente, waarbij Hij mensen inschakelt om mee te werken in zijn dienst. In de omschrijving van hun visie op het huisbezoek en het uitgangspunt voor het gebruik van de Bijbel geven de ouderlingen dit werk van God aan, in de uitwerking in de praktijk lijkt dit bewustzijn wat naar de achtergrond te schuiven, waardoor ze vooral zelf de verantwoordelijkheid voor de kudde voelen. Hiermee verbonden zijn ze meer gericht op het met de ander spreken over diens leven in de verbinding met het geloof, dan op het samen met die ander zoeken naar de ontmoeting met God. Het concept van de dialoog kan helpen om in de praktijk meer bewust te zijn van de rol van God in de zorg voor zijn kudde.

Vanuit de praktijk wordt duidelijk dat de theorie eenzijdig is als het gaat over wie de Bijbel inbrengt in het huisbezoek. De theorie heeft vrijwel uitsluitend oog voor de rol van de pastor als inbrenger. Vanuit de praktijk wordt duidelijk dat het in de meeste gevallen wel de ouderling is die de Bijbel inbrengt, maar dat de Bijbel ook vanuit de kant van de

gemeenteleden wordt ingebracht. De theorie wijst er wel op dat er sprake is van wederkerigheid in het pastoraat, maar verliest deze wederkerigheid uit het oog als het gaat over de inbreng van de Bijbel.

Een ander punt dat de praktijk aandraagt richting de theorie is dat de verschillende motieven om het huisbezoek vast te houden duidelijk terugkeren in de praktijk van het bezoekwerk. In alle zes de bezoeken zien we de verschillende motieven terug. Daarbij blijken de motieven ook steeds op dezelfde momenten in de gesprekken een plaats te krijgen. De Bijbel wordt vooral gebruikt in de verdiepende en afrondende fases, dit zijn de fases waarin het pastorale motief haar plaats krijgt.

Wat de functies van het Bijbelgebruik betreft laat de praktijk zien dat de illustrerende functie het meest voorkomt. De theorie noemt deze functie niet en mist daardoor een belangrijke functie die de Bijbel vervult in de pastorale gesprekken.

De praktijk kan op verschillende punten worden verrijkt vanuit de theorie. Het belangrijkste aandachtspunt is de al eerder genoemde aandacht voor het werk van God in het pastoraat, waarbij we als mensen worden ingeschakeld om mee te werken. Een tweede bijdrage die de theorie kan leveren ligt in het bewustzijn van de gevaren die er kleven aan het gebruik van de Bijbel. In de praktijk is men zich bewust van gevaren, maar heeft men hier geen helder beeld van. De theorie kan daarin helpen.

Tot slot geven de ouderlingen aan dat de daadwerkelijke lezing voor hen een belangrijke rol speelt. Als het gaat over het gebruik van de Bijbel denken ze in eerste instantie aan deze lezing. De theorie geeft aan dat de lezing dient aan te sluiten bij het gesprek. De ouderlingen geven aan dat dit de voorkeur heeft. In de praktijk blijkt de lezing echter maar in de helft van de gevallen aan te sluiten bij het gespreksthema. Als reden hiervoor geven de ouderlingen aan dat ze het moeilijk vinden om bijpassende lezingen te vinden tijdens het gesprek. Dit is een punt dat verdere aandacht behoeft.

6.2 Een vergelijking tussen de praktijk en de norm

6.2.1 Inleiding aangaande de criteria

In het hoofdstuk waarin de twee normatieve gezichtspunten (het gesprekskarakter en de wijze waarop God ter sprake wil komen) zijn verantwoord en uitgewerkt, zijn criteria verwoord waaraan het gebruik van de Bijbel dient te voldoen. Het gaat om twee criteria naar aanleiding van het gesprekskarakter en zeven criteria naar aanleiding van de wijze waarop God ter sprake wil komen. Het betreft de volgende negen criteria:

1. De inbreng van de Bijbel dient te gebeuren in aansluiting op het gespreksonderwerp.
2. De inbreng van de Bijbel dient te gebeuren in een verhouding van gelijken waarin er ruimte is om op elkaar te reageren.
3. Het gebruik van de Bijbel dient te gebeuren in het kader van Gods liefdevolle relatie met de schapen van zijn kudde.
4. Het gebruik van de Bijbel dient als doel te hebben om deze relatie te bevorderen en te doen groeien.
5. Het gebruik van de Bijbel dient de liefdevolle zorg en ontferming van God voor de schapen uit te drukken.
6. Het gebruik van de Bijbel dient er op gericht te zijn om aan de kant van de gelovige het zich geroepen weten te versterken.
7. Het gebruik van de Bijbel dient zich te richten op de levenspraktijk van de gelovigen: het gaat om handelen in geloof en gehoorzaamheid.

8. Het gebruik van de Bijbel dient te gebeuren in het kader van de zorg van God voor een specifiek persoon, die God bij name kent.
9. Het gebruik van de Bijbel dient toegespitst te zijn op zorg voor de gelovige in diens concrete levenssituatie.

Het gaat hierbij om criteria om het gebruik van de Bijbel te toetsen op de aansluiting van dit gebruik op de twee normatieve gezichtspunten. Wanneer niet aan deze criteria wordt voldaan betekent dit dus niet dat de Bijbel vruchteloos wordt gebruikt. Het betekent wel dat de Bijbel wordt gebruikt op een wijze die niet (geheel) correspondeert met het gesprekskarakter van het huisbezoek en met de wijze waarop God ter sprake wil komen, waarop God mee wil spreken in het huisbezoek. Aangezien de ouderlingen aangeven deze twee gezichtspunten te delen, betekent het niet voldoen aan deze criteria dat ouderlingen in de praktijk anders handelen dan ze aangeven te willen doen.

6.2.2 Toetsing van het gebruik van de Bijbel aan de criteria

Bij de toetsing van het gebruik van de Bijbel aan de criteria wordt gekeken naar die keren dat de ouderlingen de Bijbel gebruiken. De keren dat gemeenteleden de Bijbel gebruiken worden buiten beschouwing gelaten. Dit omdat er met hen niet is doorgesproken over hun visie op het huisbezoek en op het gebruik van de Bijbel in dit huisbezoek. Vanuit de beschreven praktijk wordt niet helder hoe ze hier tegenover staan, waardoor het niet mogelijk is om dit gebruik te toetsen aan de genoemde criteria.

1. De inbreng van de Bijbel dient te gebeuren in aansluiting op het gespreksonderwerp.

Wanneer we kijken naar de momenten waarop de Bijbel gebruikt wordt zien we dat het gebruik in bijna alle gevallen aansluit op het gespreksonderwerp. Alle keren dat de Bijbel gebruikt wordt door er naar te verwijzen vinden plaats gaandeweg het gesprek en maken zo deel uit van het gesprek. Bij de keren dat de Bijbel gebruikt wordt door er daadwerkelijk uit te lezen zien we dat er een aantal keer nauw wordt aangesloten op het gespreksonderwerp, maar dat er ook een aantal keer een gedeelte wordt gelezen dat niet direct aansluit. Het betreft de lezing van 1 Johannes 3 (gesprek 1), 1 Thessalonicenzen 5 (gesprek 3) en Kolossenzen 1 (gesprek 4).

2. De inbreng van de Bijbel dient te gebeuren in een verhouding van gelijken waarin er ruimte is om op elkaar te reageren.

De verhouding van gelijken is in de gesprekken duidelijk aanwezig en wordt door de ouderlingen ook gestimuleerd. De ouderlingen zijn duidelijk op zoek naar een gesprek waarin sprake is van interactie. De ruimte om te reageren is echter niet altijd even duidelijk aanwezig. Wanneer er verwezen wordt naar de Bijbel gebeurt dit gaandeweg het gesprek. In deze gevallen is er steeds ruimte om te reageren op wat wordt ingebracht. Bij de daadwerkelijke lezingen uit de Bijbel is dat een ander verhaal. In al deze gevallen is het voornamelijk de ouderling die rondom de lezing aan het woord is. Het is daarbij niet altijd te onderscheiden of de ruimte voor reactie niet of weinig geboden wordt door de ouderling, of dat gemeenteleden deze ruimte niet nemen.

Zo zien we bij de lezingen in het 1^e, 3^e en 4^e gesprek dat de ouderling een korte inleiding geeft bij het gekozen gedeelte, waarna hij het gedeelte leest en een (korte) toepassing maakt naar het leven van de gemeenteleden. De gemeenteleden geven geen inhoudelijke reactie. Bij het 2^e gesprek zien we ook een inleiding, lezing en toepassing door de ouderling, waarbij de gemeenteleden bij de toepassing alleen korte bevestigende reacties geven. In dit gesprek zit een punt waarop er doorgevraagd had kunnen worden naar een reactie bij het gemeentelid, de man geeft immers aan dat de gelezen Psalm voor hem bijzonder is, dit laat

de ouderling rusten. In het 5^e gesprek zien we dat de ouderling het gedeelte inleidt, leest en er dan wat over zegt waarbij hij een opmerking maakt die ruimte geeft voor reactie. Het gemeentelid reageert ook door aan te geven wat hem opvalt, waarna de ouderling hier inhoudelijk niet op reageert maar antwoord door aan te geven wat hem opvalt. Hier wordt de mogelijkheid om door te spreken over de lezing niet benut (mogelijk in verband met een gebrek aan tijd, het gemeentelid moest naar een volgende afspraak). In het zesde gesprek zien we opnieuw een inleiding, lezing en korte uitleg van de ouderling, waarna hij aan de gemeenteleden vraagt of ze een vermoeden hebben hoe dit gedeelte in het joodse denken verstaan zou worden. Hier is dus ruimte voor reactie, maar niet voor de eigen reactie van de gemeenteleden op het gedeelte.

Kortom: geen één keer wordt de ruimte na de lezing benut voor een reactie en gesprek van het gemeentelid. De ouderlingen stimuleren de gemeenteleden ook niet expliciet om te reageren. Zelf geven ze wel een uitleg of toepassing bij het gedeelte.

3. Het gebruik van de Bijbel dient te gebeuren in het kader van Gods liefdevolle relatie met de schapen van zijn kudde.

Wanneer we kijken naar de intentie van de ouderlingen wordt de Bijbel zeker gebruikt in dit kader. Dit wordt onder andere duidelijk in de visie die ze hebben op het huisbezoek en op het gebruik van de Schrift in het huisbezoek. Als we kijken naar de praktijk, en dan vooral naar die momenten dat de Bijbel gebruikt wordt met een illustrerende functie, lijkt de Schrift echter niet altijd gebruikt te worden vanuit het bewustzijn dat de Schrift gebruikt wil worden in de relatie tussen God en de gelovige. De Bijbel lijkt dan meer gebruikt te worden in verbinding met de eigen visie dan in verbinding met God en zijn zorg voor de gelovigen.

4. Het gebruik van de Bijbel dient als doel te hebben om deze relatie te bevorderen en te doen groeien.

De keren dat de ouderlingen de Bijbel gebruiken hebben ze zeker de intentie om de relatie tussen het gemeentelid en God te bevorderen en te doen groeien. Dit komt immers sterk naar voren in het gesprek over hun visie op en doel met het huisbezoek en hun uitgangspunt voor het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek. Ook hierbij geldt echter dat dit niet altijd zichtbaar is in de praktijk. Vooral op de momenten dat de Bijbel illustrerend wordt gebruikt, lijkt de relatie tussen God en de gelovige niet direct het doel te zijn waarvoor de Bijbel wordt gebruikt.

5. Het gebruik van de Bijbel dient de liefdevolle zorg en ontferming van God voor de schapen uit te drukken.

Zoals bij de voorgaande criteria al is aangegeven is het bij de momenten waarop er gaandeweg het gesprek gebruik gemaakt wordt van de Bijbel door er naar te verwijzen niet duidelijk of er aan het criterium wordt voldaan. Duidelijker wordt het als we kijken naar de momenten waarop er daadwerkelijk uit de Bijbel gelezen wordt. Bij de lezingen in het 5^e en 6^e gesprek gaat het er vooral om hoe twee gedeelten verstaan zouden worden vanuit het joodse denken, hier drukt het gebruik van de Bijbel niet zozeer de liefdevolle zorg en ontferming van God uit. In de lezing in het 2^e gesprek wordt aangesloten op het gesprek als het gaat over het dicht bij God zijn en over het dichtbij zijn van God, hier klinkt duidelijk de liefdevolle zorg en ontferming van God in terug. Opvallend genoeg klinkt deze zorg en ontferming sterker door in de gedeelten die thuis door de ouderling zijn uitgekozen en wat los staan van het gevoerde gesprek. Vooral in de lezing in het 1^e en 4^e gesprek gaat het heel expliciet over de liefde en zorg van God voor de gelovigen.

6. Het gebruik van de Bijbel dient er op gericht te zijn om aan de kant van de gelovige het zich geroepen weten te versterken.

Opnieuw geldt dat dit criterium moeilijk te toetsen is bij de momenten dat er naar de Bijbel verwezen wordt. De functies waarvoor de Bijbel in deze gevallen voornamelijk gebruikt worden zijn van een heel andere aard dan het zich-geroepen weten. Dat geldt in het bijzonder voor de illustrerende functie. Wat de lezingen betreft is er bij de lezingen in gesprek 1, 2, 3 en 4 zeker sprake van een gerichtheid op het zich geroepen weten. Bij het 5^e en 6^e gesprek is dit niet het geval, ook hier speelt mee dat de lezing in deze gesprekken staat in de context van de aandacht van de ouderling voor het joodse denken.

7. Het gebruik van de Bijbel dient zich te richten op de levenspraktijk van de gelovigen: het gaat om handelen in geloof en gehoorzaamheid.

Dit criterium zien we in het gebruik van de Bijbel duidelijk terug. Bij de momenten waarop er gebruik gemaakt wordt van de illustrerende functie verschuift deze gerichtheid op de levenspraktijk naar de achtergrond. Dat geldt ook waar er gesproken wordt over de joodse wijze van denken, op die momenten staat een specifieke interpretatie van de Schrift meer op de voorgrond dan de betekenis hiervan voor het eigen leven.

8. Het gebruik van de Bijbel dient te gebeuren in het kader van de zorg van God voor een specifiek persoon, die God bij name kent.

De specifieke aandacht in het gebruik van de Bijbel voor de unieke persoon waarbij de ouderling op bezoek is komt soms sterk tot uiting, soms nauwelijks. Een duidelijk voorbeeld waarin het sterk uit komt is in de lezing van Psalm 73. De lezingen waarin een thuis voorbereid gedeelte gelezen wordt geven echter een veel algemener beeld, deze lezingen konden in ieder willekeurig huisbezoek gelezen worden en richten zich daarmee veel minder op de specifieke persoon waarbij men op bezoek is.

9. Het gebruik van de Bijbel dient toegespitst te zijn op zorg voor de gelovige in diens concrete levenssituatie.

De concrete levenssituatie lijkt niet altijd helder in beeld wanneer de Bijbel wordt gebruikt. In de verwijzingen naar de Bijbel ligt deze verbinding sterker dan in de lezingen van de Bijbel. Dit doordat de verwijzingen gebeuren in het gesprek over een onderwerp dat opkomt vanuit het leven van de gesprekspartner. Bij de lezingen is dit niet het geval wanneer er een thuis voorbereid gedeelte gelezen wordt of wanneer de verwijzing of lezing in de context van het joodse denken staat.

6.2.3 Evaluatie van het gebruik van de Bijbel naar aanleiding van de norm

Wanneer we kijken naar hoe de Bijbel over het algemeen door de ouderlingen wordt gebruikt, valt op dat er in veel gevallen niet wordt voldaan aan de criteria. De intentie is er wel en de visie en uitgangspunten gaan wel uit van deze criteria. In de praktijk zien we echter een ander beeld. Deels komt dit doordat de lezingen in de helft van de gevallen niet aansluiten bij het gespreksonderwerp, deels komt het doordat één van de ouderlingen zijn interesse voor het joodse denken nadrukkelijk naar voren brengt in de invulling van de huisbezoeken, deels komt het doordat de Bijbel in de verwijzingen veel gebruikt wordt met een illustrerende functie.

Wat opvalt is dat het communicatieve uitgangspunt voornamelijk in het gedrang komt bij de daadwerkelijke lezingen van de Bijbel, terwijl het theologische uitgangspunt vooral in het gedrang komt bij de verwijzingen naar de Bijbel.

Dat betekent dat de praktijk verrijkt zou kunnen worden wanneer ouderlingen zich sterker bewust zouden zijn van de beide uitgangspunten en een duidelijker beeld hebben bij de

wijze waarop deze uitgangspunten ingevuld kunnen worden in de praktijk. Want vanuit hun visie en overtuigingen wordt wel duidelijk dat de ouderlingen zich herkennen in de beide uitgangspunten.

Wat het communicatieve uitgangspunt betreft speelt mee dat de ouderlingen het moeilijk vinden om tijdens het gesprek een passend gedeelte op het spoor te komen om te lezen. Ook lijkt mee te spelen dat de ouderlingen zich sterk bewust zijn van hun verantwoordelijkheid voor (het zielenheil van) de gemeenteleden. Dit zorgt ervoor dat ze zelf zorg willen dragen voor de gemeenteleden. Dat kan een verklaring zijn voor het feit dat ze zelf veel aan het woord zijn rond de momenten dat ze een gedeelte uit de Bijbel lezen. Wanneer ze meer uit zouden gaan van een dialoog, zou dit er voor kunnen zorgen dat er meer ruimte ontstaat voor gesprek naar aanleiding van het gelezen gedeelte, vanuit het bewustzijn dat God daarin mee wil spreken en om reactie vraagt.

Wat het theologische uitgangspunt betreft speelt mee dat de ouderlingen bij het gaandeweg verwijzen naar de Bijbel niet altijd helder voor ogen lijken te hebben dat God mee wil spreken via de Bijbel, ook wanneer er naar de Bijbel verwezen wordt. De illustratieve functie kan storend werken als het gaat over de zorg van God via de Bijbel. Bij de verwijzingen wordt de Schrift heel dicht naast de stem van de ouderling geplaatst, waarbij er nauwelijks ruimte is voor het aan het woord komen van God als derde in het gesprek. Die verstoring van de zorg van God zorgt er tevens voor dat het voor gemeenteleden moeilijk wordt om zich door dit gebruik van de Bijbel te laten verzorgen door God. De illustratieve functie zet dus zowel de stem van God als de stem van gemeenteleden onder druk.

6.3 Een samenvattende evaluatie van het gebruik van de Bijbel

Wanneer we de evaluatie van de praktijk vanuit de theorie en vanuit de normatieve gezichtspunten met elkaar verbinden, valt op dat de Bijbel in de praktijk van het huisbezoek veel wordt gebruikt. Daar zit een enorme rijkdom in. Deze praktijk is op een aantal punten corrigerend en verdiepend met het oog op de beschikbare theorie over het gebruik van de Bijbel in het pastoraat. In het bijzonder valt hierbij te denken aan de rol van gemeenteleden in het gebruik van de Bijbel. Op een aantal punten kan de praktijk worden verdiept. Zo zijn er belangrijke elementen in de visie en overtuigingen van de ouderlingen die in de praktijk nog niet altijd even duidelijk tot uiting komen. Daarbij lijkt verrijking vooral mogelijk te zijn door een sterker bewustzijn van wat we doen als we de Bijbel gebruiken: zowel in communicatief als in theologisch perspectief. Op die manier komt God duidelijker in beeld als de goede Herder die zorg draagt voor zijn kudde en komen de ouderlingen duidelijker in beeld als onderherders die door God worden ingeschakeld in zijn zorg voor zijn kudde.

7. Conclusies, evaluatie en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken als antwoord op de deelvragen, waarna de hoofdvraag wordt beantwoord. Vervolgens vindt er reflectie plaats op het onderzoeksproces en op de resultaten, waarbij wordt ingegaan op de validiteit en betrouwbaarheid van de verkregen resultaten. Tot slot worden er aanbevelingen gedaan voor de praktijk, de theorie en voor verder onderzoek.

7.1 Samenvatting en conclusies

In hoofdstuk 2 is de vraagstelling geplaatst binnen het bredere probleemveld. Praktische theologie is opgevat als de theologische discipline die reflecteert op een dubbele praxis: God werkt en schakelt daarbij mensen in. Dit geldt ook voor de subdiscipline pastoraat die gericht is op de herderlijke zorg voor de gelovigen. Daarin is God als goede Herder actief. Hierbij zendt Hij mensen uit om als onderherders vorm te geven aan de zorg voor zijn kudde. In deze herderlijke, pastorale zorg speelt het gesprek een centrale rol. Dit gesprek komt tot haar kern in de ontmoeting met God. Via het Woord komt God als derde expliciet het gesprek binnen. Het gesprek is daarmee te typeren als een dubbele ontmoeting: van de ouderling met het gemeentelid en samen met God.

Hoofdstuk 3 geeft een beschrijving van de praktijk en vormt daarmee het antwoord op de eerste deelvraag. Na een korte beschrijving van de wijkgemeente waarbinnen het onderzoek heeft plaatsgevonden wordt ingegaan op de visie op het huisbezoek en op het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek. Dat levert de volgende conclusies op.

1. In de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk heeft het huisbezoek een ambtelijk karakter, het gaat daarbij om een pastoraal bezoek, waarin er onder andere aandacht is voor bemoediging in het geloof. Dit bezoek heeft de vorm van een gesprek waarbij interactie van groot belang is.
2. In de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk zijn er verschillende motieven voor het huisbezoek: een sociaal motief, een pastoraal motief, een geestelijk motief en het motief van de terugkoppeling vanuit de gemeente naar de kerkenraad.
3. Het huisbezoek verloopt qua invulling zeer verschillend, maar kent een vast verloop dat bestaat uit vier fasen: eerst wordt de achtergrond van het gemeentelid besproken, vervolgens het staan in de gemeente, hierna wordt het gesprek op een bepaald punt verdiept, waarna het gesprek wordt afgerond.
4. In het gesprek kan alles ter sprake komen, maar voor de ouderlingen ligt de focus op het bespreken van het leven vanuit de verbinding met het leven met God.
5. De overtuiging achter het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek is dat God spreekt wanneer wij de Bijbel lezen.
6. De inbreng van de Bijbel gebeurt voornamelijk door de ouderlingen, maar ook gemeenteleden brengen de Bijbel in het gesprek in. De lezing van de Bijbel gebeurt uitsluitend door ouderlingen. Verwijzingen naar de Bijbel worden zowel door ouderlingen als gemeenteleden ingebracht.
7. De Bijbel wordt voor vijf functies gebruikt: illustrerend, onderwijzend, toesprekend, als verstaanskader om het leven te interpreteren en om een nieuw perspectief in te brengen om naar bepaalde zaken te kijken.
8. Gemeenteleden gebruiken de Bijbel voornamelijk illustrerend, ouderlingen vooral illustrerend en onderwijzend.
9. De lezing van de Bijbel dient bij voorkeur aan te sluiten op het gesprek, dit is in de helft van de huisbezoeken het geval.

10. De ouderlingen beseffen dat er gevaren kleven aan het gebruik van de Bijbel maar hebben geen helder beeld bij die gevaren.

In hoofdstuk 4 wordt vanuit de pastoraal-theologische theorie ingegaan op het gebruik van de Bijbel. Daarmee beantwoordt dit hoofdstuk de tweede deelvraag. Dit levert de volgende conclusies op.

11. Vanuit de theorie valt het huisbezoek te karakteriseren als een ambtelijk bezoek dat een pastoraal karakter draagt, dat de vorm heeft van een gesprek en gericht is op de zorg aan gemeenteleden.
12. Het ambtelijke karakter wijst op het gezonden zijn van de ouderling. Hij is geroepen om de kudde te verzorgen namens de Herder. Het belangrijkste middel hiertoe is de Bijbel, het Woord van God.
13. Er zijn drie motieven om het reguliere huisbezoek te handhaven: een antropologisch motief, een pastoraal motief en een ecclesiaal motief.
14. Het uitgangspunt voor het gebruik van de Bijbel is dat de Bijbel het Woord van God is. Door de Bijbel gaat God meespreken in ons gesprek.
15. De Bijbel kan gebruikt worden met het oog op de situatie van het gesprek, het met oog op de situatie van de ander en met het oog op een veranderde situatie van de ander.
16. In die lijn zijn er zes functies te onderscheiden voor het gebruik van de Bijbel: het geven van een wending of impuls aan het gesprek; gericht op het zelfverstaan en het uiten hiervan door de pastorant; het bemiddelen van levenskracht; het toespreken van troost of vergeving; onderwijzend en het aanreiken van nieuwe perspectieven.
17. De Bijbel kan gebruikt worden door er uit te lezen, door er gaandeweg het gesprek naar te verwijzen en door iets aan te bieden waar een tekst op staat, zodat er letterlijk een tekst achtergelaten wordt bij de ander.
18. Er zijn verschillende concrete gevaren wanneer we de Bijbel gebruiken in het pastorale gesprek.

In het vijfde hoofdstuk wordt ingegaan op de twee normatieve gezichtspunten uit de vraagstelling: het gesprekskarakter en de wijze waarop God ter sprake wil komen in het huisbezoek. Dit hoofdstuk geeft een antwoord op de derde deelvraag. Er wordt een aantal criteria gegeven waaraan het gebruik van de Bijbel moet voldoen om aan deze twee normatieve gezichtspunten te beantwoorden.

In hoofdstuk 6 wordt de praktijk van het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek gewaardeerd door deze praktijk te vergelijken met de theorie en de normatieve gezichtspunten. Dit hoofdstuk vormt zo een antwoord op de vierde deelvraag. Dat levert de volgende conclusies op.

19. Er zijn veel overeenkomsten tussen het gebruik van de Bijbel in de praktijk en de pastoraal-theologische theorie. Wat betreft de visie op het huisbezoek, de motivatie om op huisbezoek te gaan en het uitgangspunt voor het gebruik van de Bijbel zitten beiden op dezelfde lijn.
20. In de praktijk zien we dat er veel gebruik gemaakt wordt van de Bijbel. Dat wijst op een grote Bijbelkennis bij ouderlingen en gemeenteleden. Ze weten deze kennis te verbinden aan gespreksthemata's die opkomen uit het leven van gemeenteleden.
21. Een belangrijk verschilpunt ligt in de uitwerking van het ambtelijke en het herderlijke van het pastoraat. Waar de praktijk vooral wijst op de zorgende taak van de ouderling, wijst de theorie voornamelijk op de zorg van Jezus Christus als de goede Herder, die mensen in dienst neemt om met Hem mee te werken.
22. De theorie is eenzijdig in haar spreken over degene die de Bijbel inbrengt. De theorie spreekt enkel over de pastor als inbrenger. De praktijk laat zien dat het wel

voornamelijk de ouderling is die de Bijbel inbrengt, maar dat ook gemeenteleden dit doen.

23. De praktijk laat zien hoe de verschillende motieven voor het huisbezoek concreet een plaats krijgen in de praktijk van het huisbezoek.
24. De praktijk kan verrijkt worden door meer zicht te krijgen op de gevaren die er kleven aan het gebruik van de Bijbel.
25. De ouderlingen geven aan dat het de voorkeur heeft als de lezing aansluit op het gevoerde gesprek in de verdiepende fase. In de praktijk vinden ze het moeilijk om aansluitende teksten te lezen, wat er voor zorgt dat er teksten gelezen worden die geen verbinding hebben met het gevoerde gesprek.
26. Qua visie en uitgangspunten sluit de praktijk nauw aan bij de normatieve gezichtspunten.
27. In de praktijk valt op dat er in veel gevallen niet wordt voldaan aan de criteria bij deze normatieve gezichtspunten. Het communicatieve uitgangspunt komt voornamelijk in het gedrang bij de daadwerkelijke lezingen uit de Bijbel, het theologische uitgangspunt voornamelijk bij de verwijzingen naar de Bijbel gaandeweg het gesprek.

7.2 Conclusie van de vraagstelling

Vanuit deze samenvatting en conclusies is het mogelijk een antwoord te geven op de volgende vraagstelling:

Hoe kan de Bijbel in het reguliere huisbezoek worden gebruikt op een wijze die recht doet aan het gesprekskarakter van het pastorale gesprek en aan de wijze waarop God ter sprake wil komen in het gesprek?

In de visie en overtuigingen van de gemeente en de betreffende ouderlingen is aanwezig wat nodig is om de Bijbel te gebruiken op een wijze die recht doet aan zowel het gesprekskarakter als aan de wijze waarop God ter sprake wil komen. In de praktijk komt dit echter niet op dezelfde wijze naar voren als in de visie en overtuigingen. In de gesprekken met de ouderlingen is gebleken dat ze wel de intentie hebben om dat te doen wat ze in hun visie en overtuigingen verwoorden. De beantwoording van de vraagstelling ligt dus in het in praktijk brengen van wat men wenst te doen. De belangrijkste factor om deze discrepantie tussen intentie en praktijk te veranderen ligt in een groter bewustzijn van wat we doen als we de Bijbel gebruiken: zowel in communicatief als in theologisch perspectief. Het bewustzijn dat we geroepen worden om mee te werken in de herderlijke zorg van God voor zijn kudde. Vanuit dat bewustzijn is het de uitdaging om in de praktijk te zoeken naar een ontmoeting met God, om ons door Hem te laten herderen.

7.3 Reflectie

7.3.1 Reflectie op het onderzoeksproces

Als het gaat over het onderzoeksproces zijn er drie zaken waarop gereflecteerd wordt: het leggen van het contact met mogelijke plaatsen om het onderzoek te doen, het leidinggeven tijdens het onderzoeksproces en de eigen rol van de onderzoeker.

De zoektocht naar een onderzoeksplaats verliep moeizamer dan verwacht. Een heel aantal benaderde predikanten reageerde niet of gaf om uiteenlopende redenen aan dat het in de gemeenten waarin zij werkzaam zijn niet uitkwam om mee te werken aan het onderzoek. Voor een deel had dat te maken met vragen rondom het waarborgen van de privacy van

gemeenteleden. Er was een zekere huivering merkbaar ten opzichte van empirisch onderzoek. Mogelijk kan dit onderzoek bijdragen aan meer ruimte in gemeenten voor dergelijk onderzoek. De reden dat de zoektocht moeizaam verliep kan ook te maken hebben met de wijze van communicatie richting de predikanten. Er is gekozen om hen per email te benaderen. Mogelijk zou het direct benaderen, telefonisch of door elkaar daadwerkelijk te ontmoeten, kunnen zorgen voor meer openheid in het onderzoeken van de mogelijkheden om het onderzoek vorm te geven in de betreffende gemeenten.

Het onderzoek heeft vertraging opgelopen in de fase van het verzamelen van de onderzoeksdata. Er was uitgegaan van een periode van enkele weken, in de praktijk heeft dit enkele maanden geduurd. Hierbij speelt mee dat de inschatting van enkele weken te optimistisch was. Wat echter voornamelijk gezorgd heeft voor de vertraging is het ontbreken van heldere afspraken over de termijn waarin de data verzameld diende te worden. Hier had de onderzoeker meer leiding in moeten nemen zodat er voor zowel hemzelf als voor de ouderlingen duidelijkheid was. Toen de tijdsdruk toenam heeft de onderzoeker wel een termijn aangegeven. Daarna was de inzameling van de data snel geregeld. Leerpunt hierin is dat de onderzoeker duidelijk de leiding moet nemen en heldere afspraken dient te maken met betrokken partijen.

Een belangrijk punt ter reflectie is de rol van de onderzoeker in het proces. Vanuit de aanleiding tot het onderzoek blijkt al dat de onderzoeker een duidelijke insteek heeft voor het onderzoek. Dat komt duidelijk naar voren in de uitwerking van de normatieve gezichtspunten in hoofdstuk 5. Dit heeft het risico in zich dat de data worden ingekleurd door het perspectief van de onderzoeker. Door eerst zorgvuldig de praktijk in beeld te brengen en pas daarna de eigen normatieve gezichtspunten uiteen te zetten is geprobeerd om zoveel mogelijk recht te doen aan de praktijk. Juist vanwege deze belangrijke rol van de onderzoeker in het onderzoek is gezocht naar momenten waarop er feedback van anderen kon worden verkregen.¹⁹⁸ In dat kader heeft het tweede gesprek met de betrokken ouderlingen plaatsgevonden.

Terugkijkend op het contact met de ouderlingen is er een verschil waarneembaar tussen het eerste en het tweede gesprek. In het eerste gesprek is er zichtbaar meer afstand tussen de onderzoeker en de betrokken ouderlingen dan in het tweede gesprek. Dat wordt zichtbaar doordat de onderzoeker in het eerste gesprek meer vraagt naar de visie van de ouderlingen, terwijl hij in het tweede gesprek veel inclusiever spreekt in de eerste persoon meervoud. Tijdens het onderzoeksproces is er meer nabijheid gekomen. Deels is dit te verklaren door de gedeelde uitgangspunten, deels door het samen optrekken in het onderzoeksproces. Kijkend naar de inhoud van het tweede gesprek wordt zichtbaar dat er voldoende nabijheid is ontstaan om met elkaar over de wezenlijke vragen van het onderzoek te spreken, terwijl er ook voldoende afstand is om kritisch naar elkaar te luisteren en het op bepaalde punten met elkaar oneens te zijn.

7.3.2 Reflectie op de onderzoeksresultaten

Als het gaat over de betrouwbaarheid en de betekenis van de resultaten moeten er drie dingen gezegd worden.

In het ontwerp van het onderzoek is besloten om de praktijk van het huisbezoek in beeld te brengen door audio-opnamen te maken van een zestal huisbezoeken. Met behulp van deze opnamen zouden transcripties gemaakt worden, die als basis zouden fungeren voor de beschrijving van de praktijk. Er is een inschatting gemaakt van de voor- en nadelen van audio-opnamen ten opzichte van video-opnamen. Daarbij is ingeschat dat video-opnamen wel een meerwaarde zouden hebben, maar dat die meerwaarde niet dusdanig groot zou zijn

¹⁹⁸ Fijgje de Boer & Jeanine Evers, "Kwalitatief onderzoek, een korte inleiding", in: Evers, *Kwalitatief interviewen*, 20-21.

dat het nodig was om video-opnamen te maken. In de loop van het onderzoek bleek dat de keus voor audio-opnamen die vervolgens getranscribeerd worden toch zorgt voor moeilijkheden bij de interpretatie. Dit kwam vooral naar voren in het tweede gesprek met de ouderlingen, waarin verschil in interpretatie van bepaalde gedeelten naar voren kwam. Daarbij bleek er een afstand te zitten tussen uitgeschreven gesprekken en de daadwerkelijke gespreksvoering. Die afstand is vergroot doordat de onderzoeker de non-verbale communicatie heeft gemist. Wat dat betreft is de keus voor audio-opnamen een beperking gebleken in het onderzoek. Deze vergrote afstand is deels ondervangen door de respondenten te betrekken bij de bespreking van de onderzoeksresultaten. Daarbij blijft staan dat er het vermoeden is dat het maken van video-opnamen eveneens invloed zou hebben gehad op de uiteindelijke data, dit doordat mensen beïnvloedt worden tijdens de opnames.

Een tweede punt dat moet worden meegewogen in de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten is dat er gezien de beperkte omvang van het onderzoeksproject gekozen is om een zestal huisbezoeken te onderzoeken. Daarbij is aangegeven dat een groter aantal wellicht een evenwichtiger beeld zou geven, maar dat valt te betwijfelen of het qua inhoud van de analyse echt uit zou maken (zie paragraaf 1.3). Wanneer we terugkijken naar de analyse zien we dat de invulling van het huisbezoek sterk wisselend is. Een aantal zaken keert echter steeds terug, zoals de fases in de gesprekken. De data laat zien dat de ouderlingen een belangrijke rol spelen in de wisselende invulling van het huisbezoek. Dat is zichtbaar in de inhoud van de gesprekken, denk bijvoorbeeld aan de ouderling die in beide gesprekken het joodse denken ter sprake brengt. Maar ook qua Bijbelgebruik zitten er tussen de ouderlingen grote verschillen, zowel qua aantal keer dat de Bijbel gebruikt wordt als qua manier waarop de Bijbel gebruikt wordt. Het aantal van zes huisbezoeken is in dat opzicht een beperking. Om een evenwichtiger beeld te krijgen zou een groter aantal opnames bij een groter aantal ouderlingen geanalyseerd moeten worden.

Een derde beperking ligt in de beslissing om het onderzoek plaats te laten vinden binnen één gemeente. Van de zeven pastorale ouderlingen hebben er drie meegewerkt aan dit onderzoek. Naar de inschatting van deze drie is het beeld van de praktijk representatief voor het huisbezoek in de hele gemeente. Het is echter de vraag in hoeverre de praktijk van het huisbezoek per gemeente verschilt. Daaraan verbonden is er de vraag of de resultaten van dit onderzoek breder betekenis hebben dan alleen voor deze gemeente. Op die vraag valt geen eenvoudig antwoord te geven. Wel kan verwezen worden naar de visie en uitgangspunten die in de beschrijving van de praktijk worden weergegeven. Deze komen overeen met de twee uitgewerkte normatieve gezichtspunten. Voor gemeenten die zich in deze gezichtspunten herkennen, kunnen de onderzoeksresultaten herkenbaar zijn. Daarmee is het de hoop dat het onderzoek een bredere betekenis heeft dan alleen voor de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk.

7.4 Aanbevelingen

Naar aanleiding van de onderzoeksresultaten volgen tot slot enkele aanbevelingen. Allereerst worden er enkele aanbevelingen gedaan voor de praktijk, vervolgens voor de theorie en tot slot worden er enkele aanbevelingen gedaan voor verder onderzoek.

7.4.1 Aanbevelingen voor de praktijk

Zoals uit de conclusies blijkt zit er een verschil tussen de visie en overtuigingen die aanwezig zijn in de praktijk en de uitwerking hiervan in de praktijk van het huisbezoek. Het belangrijkste middel om de praktijk dichter aan te laten sluiten op de visie en overtuigingen is door te zorgen voor een groter bewustzijn van wat we doen als we de Bijbel gebruiken in het huisbezoek. Van daaruit enkele aanbevelingen voor de praktijk.

1. Er dient meer aandacht te zijn voor het karakter van het gesprek en de betekenis hiervan voor het gebruik van de Bijbel, in het bijzonder voor de lezing van de Schrift.
2. Er dient meer aandacht te zijn voor de rol van God in de zorg aan zijn kudde en het gegeven dat het belangrijkste instrument in deze zorg de Bijbel is. Als we de Bijbel gebruiken dient dat te zijn om God aan het woord te laten in ons leven.
3. In de zoektocht naar een bewuster gebruik van de Bijbel kan het helpen om te wijzen op het beeld van het huisbezoek als zoektocht naar de dialoog.
4. Daarbij dient er aandacht gevraagd te worden voor het dubbele perspectief van de praktische theologie en het pastoraat: God is aan het werk, hierbij schakelt Hij mensen in. Als ouderlingen zich daar bewuster van zijn helpt dit hen om meer zicht te krijgen op hun taak in het aan het woord laten komen van God in het gesprek.
5. Om concreet te werken aan een sterker bewustzijn is het van belang dat er met een zekere frequentie over het huisbezoek gesproken wordt in het consistorie. Het dient dan te gaan om de vraag wat het doel is van het huisbezoek, welke rol de Bijbel daarin speelt en hoe dit concreet vorm krijgt in het bezoekwerk. Ook dient er bewust aandacht geschonken te worden aan de gevaren die er kleven aan het gebruik van de Bijbel.
6. De ouderlingen geven aan het moeilijk te vinden om gaandeweg het gesprek passende Bijbelteksten op het spoor te komen. Er is behoefte aan een bepaalde bagage die meegenomen kan worden in het bezoekwerk. Een doordenking hiervan in het consistorieberaad kan helpend zijn.
7. Aangezien er ook een bepaalde verwachting heerst ten aanzien van het gebruik van de Bijbel aan de zijde van gemeenteleden, is het goed om met hen in gesprek te gaan over het doel van het huisbezoek en de eigen rol die gemeenteleden daarin hebben, ook als het gaat om het gebruik van de Bijbel. Dit kan bijvoorbeeld door hier een gemeenteavond aan te wijden.

7.4.2 Aanbevelingen voor de theorie

Vanuit de praktijk worden er enkele kritische kanttekeningen geplaatst bij de pastoraal-theologische literatuur. Van daaruit enkele aanbevelingen voor verdere theoretische doordenking en uitwerking.

1. De theorie is eenzijdig als het gaat over degene die de Bijbel inbrengt. Er is vrijwel uitsluitend aandacht voor de rol van de pastor/ouderling in het inbrengen van de Schrift. De praktijk laat zien dat ook gemeenteleden de Bijbel inbrengen. De theorie dient zich rekenschap af te leggen van deze eenzijdigheid en aandacht te besteden aan de rol van gemeenteleden bij het inbrengen van de Bijbel.
2. Uit de praktijk blijkt dat gemeenteleden de Bijbel voornamelijk gebruiken ter illustratie. Ook de ouderlingen gebruiken de Bijbel met regelmaat in de illustrerende functie. Deze functie wordt in de theorie niet genoemd. Het zou goed zijn als de theorie zich hiertoe zou verhouden en de functie of wel opneemt of wel duidelijk maakt waarom deze functie niet aan te bevelen is.
3. De theorie geeft aan dat er sprake is van een dubbele praxis in het pastoraat: God werkt en Hij schakelt hierbij mensen in. Die dubbelheid komt duidelijk in beeld als de Bijbel wordt gebruikt. Het zijn mensen die de Bijbel inbrengen, terwijl God via de Bijbel tot ons wil spreken. Een verdere doordenking van deze dubbele praxis zou de praktijk kunnen dienen. Dat wordt bijvoorbeeld zichtbaar in het tweede gesprek met de ouderlingen, waarin naar voren komt hoe ingewikkeld het is om woorden te geven aan de verhouding van het werk van God en het werk van mensen.

7.4.3 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Vanuit de reflectie op het onderzoek en vanuit het tweede gesprek met de ouderlingen is het mogelijk om een aantal aanbevelingen te doen voor verder onderzoek.

1. Om een evenwichtiger beeld te krijgen van de praktijk van het onderzoek is het van belang dat het onderzoek wordt uitgebreid naar een groter aantal ouderlingen en naar andere gemeenten. Dit om te zorgen dat er een breder beeld van de praktijk komt, zodat ook eventuele verschillen tussen gemeenten in kaart gebracht kunnen worden.
2. Daarbij dient de overweging tussen audio-opnamen en video-opnamen opnieuw te worden gemaakt. Gaandeweg dit onderzoek is immers gebleken dat het gebruik maken van audio-opnamen wel degelijk beperkingen met zich mee bracht in het onderzoek.
3. In het tweede gesprek met de ouderlingen kwam naar voren dat een ouderling iets kan doen vanuit een bepaalde overtuiging of intentie, maar dat het maar de vraag is of het gemeentelid dit merkt en deelt. In dat kader zou het goed zijn om ook gemeenteleden in het onderzoek te betrekken.
4. In dit onderzoek is de kant van gemeenteleden geheel buiten beschouwing gebleven. Dit terwijl gebleken is dat ook zij in het huisbezoek de Bijbel gebruiken. Het zou goed zijn om ook onder hen een kwalitatief onderzoek te verrichten naar hun visie en overtuigingen op het huisbezoek en in het bijzonder op het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek.

Bijlagen

Bijlage 1: Transcripties van huisbezoeken

In deze bijlage zijn de getranscribeerde opnames van de zes huisbezoeken opgenomen. Het betreft huisbezoeken in de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort. Aan het onderzoek hebben drie ouderlingen deelgenomen. Zij hebben ieder twee bezoeken opgenomen. De getranscribeerde opnames zijn gesorteerd per ouderling.

Huisbezoek 1

Korte inleiding

Het gaat hier om een bezoek aan een alleenstaande vrouw, een vijftiger. In totaal heeft het gesprek bijna anderhalf uur geduurd.

O1 = ouderling 1

G1 = gemeentelid 1 (vrouw, vijftiger)

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd.
- tekst tussen (...) is samengevat i.v.m. anonimisering.

Transcriptie

- O1 Ik heb je uitgelegd wat daar de bedoeling van is en ook dat alles wat er besproken wordt dat herleid zou kunnen worden van nou dit ben jij met wie ik nu in gesprek ben, dat wordt er allemaal uitgehaald.
- G1 Ja precies.
- O1 Daar wordt een transcriptie van gemaakt, die dus echt bedoeld is voor het onderzoek.
- G1 Want wie haalt alles er dan uit? Dat doe jij ofzo?
- O1 Nee, nee, nee, nee.
- G1 O, diegene die dat.
- O1 Nee, dit apparaat gaat naar Reint van der Knijff, dat is een theologiestudent, predikant in opleiding van de universiteit en die heeft dit als afstudeeronderzoek.
- G1 Ja dat is wel mooi natuurlijk. En dan is het ook wel fijn als mensen daar aan meewerken. Ik dacht van ja, niemand wil het misschien, nou, ik denk nou toe maar. Wat heb je te verbergen hè?
- O1 Ja, wat heb je te verbergen en kijk als er dingen zijn waarvan je zegt, je weet nooit hoe een gesprek loopt, als je op een gegeven moment zegt van we komen nu op een punt in het gesprek dan vind ik het ongemakkelijk dat dit ding op tafel ligt, dan doen we het gewoon uit, hè, ik bedoel, die vrijheid die hebben we. Jij blijft de baas over wat gebeurt.
- G1 Dat is prima.
- O1 Het is wel goed voor de opname om nu te bevestigen, nou ik heb er geen moeite mee om dat te doen.
- G1 Ja, inderdaad.
Gebruik je trouwens suiker in de koffie?
- O1 Nee, ik gebruik hem wel met melk, dat vind ik lekker. Zo, maar nee, dan is [*naam ouderling*] dus het laatste geweest. Want...

- G1 Ja, dat is toch al wel wat jaren geleden, want toen heb ik een paar keer heel snel achter mekaar, want, toen kwam *[naam ouderling]*, die kwam en toen vlak daarna *[naam ouderling]*, dat ik zei nee er is net iemand geweest. Ja zeg *[naam ouderling]*, maar ik vind het ook vervelend als ik pas kom als er echt wat is. Dat we elkaar ook wat, we kenden elkaar ook eigenlijk niet. Dus dat is dan natuurlijk ook weer zo.
- O1 Ja, klopt. En ik ben natuurlijk wel gekomen toen *[naam ouderling]* vertrok, maar toen was daarna een wat andere indeling van wijk.
- (Vervolgens wordt er gesproken over de wijkindeling)*
- O1 Ja. Maar het is echt ook wel een beetje door die switch ook van wijkindeling dat er daardoor even een periode geen huisbezoek is geweest.
- G1 Ja, ik denk ik kan ook zelf aan de bel trekken als er wat is.
- O1 Ja, o ja gelukkig ben je daar assertief genoeg voor, maar het is wel goed om met regelmaat toch bezoek te plannen hè, ook is het alleen al om ook als kerk en kerkenraad te laten blijken dat we belangstelling hebben in jou als persoon.
- G1 Ja, dat is ook zo.
- O1 Natuurlijk hè. Maar ook er zijn ook veel mensen die ongevraagd niet zelf aan de bel trekken als ze iets op hun hart hebben waarvan het goed is om dat te bespreken. Soms kunnen in een gesprek gewoon dingen wel op tafel komen, dan zijn ze wel betekenisvol. En juist daarvoor is een huisbezoek natuurlijk belangrijk, je laat toch elk jaar je gezicht zien.
- G1 Een band met de gemeente hè.
- O1 Een band met de gemeente, met de kerk, ja dat is waar. En ook wel bedoeld natuurlijk om dingen die belangrijk zijn ook eens een keertje heel persoonlijk hè... binnen de deuren van je eigen huis te brengen, natuurlijk het op zondag naar de kerk gaan en de diensten meemaken en de verkondiging tot je laten komen zijn allemaal heel belangrijk, maar toch dat persoonlijke kan soms toch wel ook een extra stimulans zijn om op zondags te komen.
- G1 Ja, dat is ook zo.
- O1 Want als het om dat soort dingen gaat, *[naam gemeentelid]*, heb je zelf een bepaalde verwachting bij het huisbezoek of zeg je van joh, als het gaat om huisbezoek vind ik voor mezelf dit of dat belangrijk.
- G1 Ja een beetje. Ik denk, wat ik dan altijd een beetje lastig vind, wij zien elkaar nu voor het eerst, en dan denk ik, ja ik kom zelf uit de Gereformeerde Gemeente en dan was het huisbezoek altijd echt zo'n heel zwaar beladen iets, in mijn ogen dan. Op zo'n bepaald toontje en dan moest je ook praten over je geestelijk leven zegmaar, en dank denk ik ja, ik vind dat zelf een beetje lastig, ik denk voor mij werkt dat dan niet zo. Kijk, ik vind wel dat het dan aan bod moet komen, of tenminste, dat is wel iets waarvoor je komt. Je komt hier niet om een beetje gezellig te babbelen, dat is natuurlijk ook leuk, maar daar is...
- O1 Ook leuk, ik vind het heel goed om te weten hoe je vakantie was...

- G1 Nou, precies hè, dat is natuurlijk, daar heb je het ook over, en dat is ook gewoon een stukje van met elkaar praten, maar ik denk als het daar alleen maar bij zou blijven, dan zou ..., aan de andere kant vind ik het dan zelf ook wel weer lastig om daar met iemand die ik eigenlijk bijna niet ken dan je hele hebben en houwen op tafel te leggen, snap je wat ik bedoel? Dan denk ik van dat is toch ook vaak iets wat je of bepreekt met mensen, of waar je het over hebt als je elkaar wat beter kent, dat vind ik zelf vaak wel een beetje lastig.
- O1 Dat klopt. Nee hoor, dat is herkenbaar. En dat vind ik zelf ook.
- G1 Kijk, en niet dat ik nou met jou zoiets heb van o, help, want dat vind ik nu gewoon helemaal niet meer, zoals het in de Joriskerk gaat dat het zwaar beladen is, of waar je tegenop ziet, of dat het in de toon moet zitten of, zo ervaar ik dat helemaal niet.
- O1 Nee, ik wou zeggen, en als je dat gevoel zou hebben, dan hè...
- G1 Nee, het is dan niet iets waar je tegenop ziet, of waar je, nee, nee. Maar dat gevoel heeft het vanouds wel een beetje bij mij. Er hangt dan een bepaald sfeertje ofzo. Ik denk anders doe je ook niet zo met elkaar en dan praat je ook niet op zo'n toontje met elkaar.
- O1 Nee, dat klopt.
- G1 Alsof het ook zo'n soort stukje is dat je met elkaar opvoert.
- O1 Dan krijgt het huisbezoek ook een wending omdat het zo moet. Omdat het een verplichting is en dan inderdaad met zo'n toontje.
- G1 Maargoed, dat hebben we nu niet hoor.
- O1 En dan krijg je vaak ook nog lastige vragen waar je het zweet zowat in je haarwortels voelt prikkelen.
- G1 Ja, of als je iets zegt dat je, dan, dat het dan een soort in twijfel getrokken wordt, ja, dat vind ik dan ook wel lastig. Maar het hoeft niet altijd zo te zijn natuurlijk, dat is ook een beetje negatief misschien gezegd. Maar gewoon het sfeertje, dat is het meer.
- O1 Ik snap het gevoel wel hoor. (*Ouderling vertelt over eigen kerkelijke achtergrond.*)
- G1 Ja, en dat kan ook denk ik heel persoonlijk en plaatselijk verschillend zijn, want ik heb helemaal niet het gevoel dat ik in de kerk zo zwaar opgegroeid ben, maar dat is dan ook wat voor gezin kom je uit, mijn ouders waren ook gewoon nuchtere mensen en ik ben zelf opgegroeid in [*geboorteplaats gemeentelid*]. Dat is natuurlijk al een plaats waar je nauwelijks een kerk hebt dus dan heb je niet zo dat stempel wat ik dan wel herken bij bepaalde vrienden van me, dat ik denk van o heb je dat allemaal zo ervaren, daar heb ik allemaal nooit last van gehad. En later dan in [*andere woonplaats gemeentelid*], dat is natuurlijk allemaal een heel ander soort kerk.
- O1 En een ander soort dorp, ook kerkelijk gezien, in beleving. Daar ging je ook naar de Gereformeerde Gemeente?
- G1 Ja, want daar gingen we heen toen ik een jaar of zestien was, dus daar heb ik ook nog een aantal jaren ja... en ook niet dat ik dat daar dan zo ervaren heb hoor verder, de kerk op zich, maar wel van die bepaalde, ja, zo'n bepaald sfeertje, je kent het wel.

- O1 Ja, ik weet heel goed wat je bedoelt.
- G1 Ook met Avondmaal, dat je met schrik en beven bijna in de kerk zat, van o wat gaat er allemaal gebeuren.
- O1 Ja, ik zal niet zeggen dat daar de drie stukken, het kennen van je ellende, wetenschap van verlossing en de dankbaarheid, dat die daar niet verkondigd worden, alleen de accenten liggen anders en mijn ervaring en dat zal dan als ik zo tussen de regels door beluister de jouwe ook zijn, het idee, het gevoel dat je zelf als mens eerst van alles moet bereiken voor je je kind van God mag noemen en voor je überhaupt nog aan het Avondmaal mag, dan zeg ik van nou dan moet je inderdaad van goeden huize komen wil je een kind van God zijn, dat is eigenlijk een beetje een ontkrachting van het verlossende werk van Jezus Christus.
- G1 Nou, dat vind ik ook. Dat is eigenlijk best wel erg, ik vind het ook best wel triest als je dan ook ziet hoeveel mensen daar ook onder lijden, daaraan lijden, dat, ja, het is gewoon ook een heel stuk tekort doen aan de genade van God, dat vind ik dan wel, ja eigenlijk, haast een beetje het erge ervan. Dat je soms ziet hoe mensen daarin vast zitten.
- O1 Ja, ja. En hoe kwam het dan dat je, ik weet niet, op welke leeftijd heb je de stap naar de hervormde kerk gemaakt?
- (Gemeentelid vertelt hoe ze in de Joriskerk terecht is gekomen. Ze geeft aan dat ze van mening is dat het op een gegeven moment goed is om ergens vast lid te zijn en je verantwoording te nemen.)*
- O1 Het is denk ik wel hoe het door God bedoeld is en met name ook zichtbaar in de tijd van de apostelen. Toen echt die eerste gemeenten ontstonden en ja daar kun je ook duidelijk de hand van God in zien, dat is niet zonder reden. Je hebt elkaar ook nodig om te geloven.
- G1 Je kunt eigenlijk ook niet in je eentje dat altijd volhouden, dat is ook niet goed.
- O1 Nee, ik denk dat het dan heel snel verslapt. Omdat je op verkeerde sporen terecht komt, je hebt elkaar nodig om te stimuleren. Ik vind altijd het beeld van het vuur, van die kooltjes het mooiste. Een kooltje alleen blijft niet branden, je hebt elkaar nodig.
- G1 Ja, dat is wel zo.
- O1 Ja, dat vind ik altijd het mooie. Maar goed, je neemt zelf ook actief deel aan het verenigingsleven als dat lukt tenminste.
- (Gemeentelid spreekt over haar participatie in de gemeente. Ze benoemt vooral de waarde van de ontmoeting.)*
- O1 Je geloof krijgt daardoor ook weer een heel ander perspectief, een stukje bemoediging ook wat je daaruit haalt, je hebt het gewoon nodig.
- G1 Nou, dat is ook zo. Je loopt ook zelf altijd tegen bepaalde dingen aan en dan denk ik o ja dan hoor je dat weer van een ander en dan denk ik dat is herkenbaar, niet om daar dan weer in te blijven hangen, maar dan denk ik dan kun je elkaar ook weer eens erop aanspreken.

- O1 Ik denk dat je dan in die gesprekken van een ander ontvangt, dan kun je dat als het te pas komt ook weer doorgeven aan een ander. En dat is het waardevolle van gemeentezijn maar ook van het contact in leven houden onderling, dat is zo mooi. En daar is dan ook vind ik een huisbezoek zo mooi in. Dan heeft het wel een andere dimensie dan weer, maar het is eigenlijk hetzelfde. Het huisbezoek is ook als pastoraal ouderling niet om te controleren van zit het wel goed met je geloof, maar vooral om te kijken van nou ja, kunnen we je ergens mee helpen. Pastoraal is dus ook zorgend voor elkaar, geestelijk zorgend voor elkaar. En niet geestelijk controlerend.
- G1 Ja, dat is ook zo. Je weet ook vaak niet wat er is natuurlijk met mensen. En er hoeft niet altijd wat te zijn. Maar het kan je soms wel helemaal ontgaan, en dat is denk ik ook best wel lastig voor jullie.
Ik ga even de gordijnen dicht doen.
- O1 Ja, het is nu snel donker aan het worden.
- G1 Ja, het is lang licht.
- O1 Ja, heerlijk. Het is, die tijdsverandering, waar veel mensen niet blij van worden, wel even wennen, maar ik vind het lekker hoor.
- G1 Het is wel ietsje later slapen.
- (Gemeentelid spreekt over haar werk. Hierna komt de wijk waarin ze woont ter sprake en wordt er gesproken over medegemeenteleden die in deze wijk wonen en zorgen kennen.)*
- O1 Maar dat zijn dan van die mensen waar je eigenlijk geen drempel voelt om er even naar toe te gaan. Je hebt ook mensen waar het gewoon wat moeilijker ligt voor je gevoel, maar dat is voor hun absoluut niet zo.
- G1 Ja, wat dat aangaat wordt er ook wel heel wat van jullie gevergd, vind ik altijd.
- O1 Ja, maar ja. Erg is dat niet. De ene keer gaat dat beter als de andere keer. Maar ik heb natuurlijk ook mijn druktes, dat ik het gevoel heb van joh ik schiet in mijn pastoraal werk te kort. En aan de andere kant zeg je wel van natuurlijk ieder gemeentelid heeft zorg voor elkaar, en dat hebben wij natuurlijk wel in het bijzonder, dat je zorg hebt voor de mensen die aan je toevertrouwd zijn. Maar aan de andere kant denk ik het is natuurlijk soms ballast, maar er zit ook wel heel veel moois in.
- G1 Ja, dat geeft je ook weer energie.
- O1 Zeker, ook als je soms gesprekken hebt waar je echt wat meer de diepte in komt, waar je echt het gevoel hebt van hè ik heb mensen toch wel in positieve zin een duwtje in de rug kunnen geven als het om het geloofsleven, om geloofsleven, dan ga je daar zelf ook weer vol goede moed de deur uit.
- G1 Ja precies.
- O1 Dat is het mooie ervan, vind ik. Dat is voor een ander goed, maar dat is voor jezelf net zo goed goed. Zo is dat.

(Er wordt gesproken over de periode dat mevrouw lid is van de gemeente en over mensen die ongeveer even lang lid zijn.)

- G1 Ja, want toen was het natuurlijk best wel bijzonder dat er nieuwe mensen kwamen. Nu heb ik het gevoel, ik denk ik ben een maand weg geweest en ik zie al allemaal andere mensen in de kerk. Tenminste ik was vorige week op de avond voor de Avondmaalsviering, ik denk, er staan mensen die ik nooit eerder gezien had. Dan heb je echt zoiets van nou stond die er 's zondag of heb ik dat gemist. Het is allemaal niet meer echt bij te houden.
- O1 Nee, dat is moeilijker bij te houden. Ja, ook voor ons als het je eigen wijk niet eens meer is, wie komen er allemaal. Maar aan de andere kant zeg ik van hè er gebeurt wat.
- G1 Ja, en dan ook zo wat meer jonge mensen die belijdenis doen.
- O1 Ja, 13 is best ongekend.
- G1 Ja, dat is toch bijzonder dat dat gebeurt.
- O1 Ja, klopt.
- G1 Ik ken ze ook niet allemaal hoor.
- O1 Nee, als ik de gezichten zie zeg ik o jij bent het. Maar vaak, ze komen dan wel in de kerk.
- G1 Ja, misschien zijn er ook mensen die studeren, die er op zondag dan niet zijn. Ja en eentje wordt ook gedoopt hè?
- (Over dit gemeentelid wordt wat doorgesproken over hoe ze bij de gemeente is gekomen.)*
- G1 Ja, dat is toch wel mooi hè.
- O1 Daar ben je ook kerk voor en zeker ook in een binnenstad natuurlijk, dat dat soort dingen kunnen gebeuren.
- G1 Toch wel wat makkelijker binnenstappen misschien dan wanneer je echt in een besloten dorpsgemeenschap zit.
- O1 Ja, daar wordt toch weer anders naar je gekeken als je weer binnenkomt.
- G1 Op zich vind ik dat zelf ook wel mooi hoor, moet ik zeggen.
- O1 De kerk is er voor iedereen, iedereen is welkom.
- G1 Ja, dat dat zo'n beetje gemêleerd is, daar hou ik zelf ook wel vaak van. De kleur van de Joriskerk is natuurlijk best veranderd in de jaren dat ik erbij zit. Gewoon qua uiterlijk.
- O1 Maar ook qua wat er allemaal gebeurt. We hebben natuurlijk best wel wat veranderingen meegemaakt, niet alleen van mensen zelf die zich aangesloten hebben bij ons, maar ook wat er gebeurt. Nu recent toch wat verandering in de liturgie met weerklank en het lied, hoe kijk je daar tegenaan, hoe vind jij dat?

- G1 Ja, ik ben er een beetje dubbel in. Ik heb aan de ene kant zoiets die oude Psalmberijming is wel heel oud, qua taalgebruik, dat ik denk van ja wat zing je nou eigenlijk. Wat dat aangaat vind ik het wel mooi die nieuwere berijming, als ik zelf het enige nadeel gewoon echt vind is dat je gewoon niets meer eigen maakt voor mijn gevoel. Ik denk wij hebben nou straks nou 300 psalmen waar we uit gaan zingen en ik vind het ook goed dat de oude niet afgeschaft worden hoor, daar gaat het niet om. Ik denk van ja, toch weer zo'n stukje, we zijn de enige kerk die natuurlijk uit Weerklank zingt in Amersfoort. Ja, we hebben ook bijna niks meer gezamenlijks met andere kerken. En dan denk ik ja dat vind ik nog wel een stukje waar ik denk van hoe moet je dat nou echt zelf echt eigen maken en vervreemd het ook niet juist mensen? Ik weet niet. Ja, ik heb dat zelf. En ik vind op zich die gezangen, ik vind er ook mooie gezangen bij hoor, maar ik vind het zo veel ofzo.
- O1 Dat punt van eigen maken dat snap ik wel.
- G1 Ja, ik ben zo ook niet opgegroeid. Op school zongen wij toen al de nieuwe psalmberijming. Maar daar weet ik ook niets meer van hoor. Verder zongen wij nog gezangen, van die zondagschoolliedjes, dus op zich heb ik wel ook vaak herkenning met bepaalde gezangen, maar dan staan ze natuurlijk weer net even anders in die bundel. Dat zijn dan denk ik meer de gezangen uit de bundel van 38 die we zongen op school. En ik vind het wel gewoon prettig dat je gewoon één bundel hebt die je gebruikt, dat je niet meer van dit en van dat, gewoon een stukje duidelijkheid. Van mij hoeft dat dan verder ook niet meer, nog weer een ander Opwekkingslied ofzo. Dit vind ik dan ook wel zat.
- O1 Nee, dit is wel waarbinnen het blijft en toch natuurlijk de belangrijkste accent blijft wel op de Psalm liggen en dat kan de oude berijming zijn, dat kan nieuwe berijming zijn. Die oude berijming helemaal loslaten, zeker ook voor mensen van jouw leeftijd...
- G1 Het is misschien toch, het slaat natuurlijk nergens op, het is meer een emotionele waarde wat dat dan voor je heeft.
- O1 Het is denk ik meer dan dat. Wat ik natuurlijk zo even hoor wat je zegt...
- G1 Ja, een bepaalde beleving. Ja, denk ik zit dat dan in woorden, ja, dat zit dan dus wel in woorden ja.
- O1 Ik denk dat je dat niet moet onderschatten. Geloof is ook door het gehoor. Dat is dus woorden spelen daar wel een rol in. Natuurlijk de Bijbel is belangrijk, maar ook de Psalmen. Je hebt natuurlijk vanuit je oude berijming, vanuit vroeger, natuurlijk al heel veel Psalmen uit je hoofd geleerd. En die borrelen op op het moment dat je iets meemaakt in je leven, omdat het spannend is of weet ik wat, dan heb je daar wat aan.
- G1 Dat vind ik wel het jammere van deze generatie. *(Vertelt over hoe dat nu gaat in de context van de gemeente in Amersfoort.)*
- Maar goed ik vind dat wel een zorg hoor, van wat leren, kijk oudere mensen die nu dement in het verpleeghuis zitten kennen nog Johannes de Heer en de oude Psalmen, die kunnen dat zingen, maar ik denk wat kunnen wij straks nog zingen?
- O1 Dat klopt, ja.
- G1 Ik weet ook niet hoe je het op moet lossen hoor.

- O1 Nee, ik denk wel dat er, ook dat zijn ontwikkelingen die je ziet gebeuren, die je niet altijd tegen kunt houden. Het past wel in het beeld van wat je op heel veel terreinen ziet natuurlijk, dat dat soort dingen veel minder een rol gaan spelen zoals dat bij jou en mij is, het leren van die Psalmen. Belangrijk vind ik wel dat Psalmen en gezangen, ze moeten natuurlijk wel aan een bepaald doel beantwoorden, dan leer je ze niet meer uit je hoofd, zoals dat vroeger was, maar wel aan een doel beantwoorden die goed is voor ook het geestelijk welzijn van mensen. En ik denk dat daarom toch ook over de grenzen van de oude berijming heen kijken in dit geval naar Weerklank, dat dat zeker ook voor de jongere generatie wel belangrijk is.
- G1 Ja, ik vind het vaak ook mooier als je echt leest wat er staat in de Psalm. Want in de niet berijmde psalmen staat ook tekst, als je dat naast elkaar houdt, dat ik denk, ja, maar ja, goed. Het is gewoon jammer dat niet ook in de Gereformeerde Bond wordt er lang niet overal nog, er zijn natuurlijk ook kerken die helemaal anti zijn. Dus het is dan wel ja, maargoed, het is ook iets van deze tijd denk ik. Ieder zijn eigen bundel, ieder zijn eigen ding. Ik vind het jammer.
- O1 Het zou wel mooi zijn als je binnen de Gereformeerde Bond daar eensluitend in zou zijn, maar gemeenten zijn gelukkig wel autonoom.
- G1 Ja, er zijn ook gemeenten die al het liedboek gebruiken, dat kan ik me ook wel voorstellen, dat je dat niet meer terug gaat draaien.
- O1 Dat is dan ook niet terug te draaien. Wat heet vooruit en wat heet terug. Maar het zou dan een stap terug zijn voor die mensen.
- G1 Ja, dat werkt gewoon zo natuurlijk.
- O1 Ja, en aan de andere kant vind ik belangrijk, kijk hoe je natuurlijk even over ontwikkelingen denkt, ik vind het moet een doel dienen die goed is voor de mensen, goed is voor de gemeente en daar moet je eigenlijk op gericht zijn. Dat je toch de geloofsbeleving, de geloofsuiting in dit geval, door het zingen van het lied, dat dan toch weer even, dat het mensen meer aanspreekt en daardoor een positieve boost geeft. Laten we het zo stellen.
- G1 Ja, dat merk je zelf ook natuurlijk. Dat vond ik ook wel het mooie van die preken erover, dat je dan meer bewust bent van wat zing je eigenlijk, ik denk ja, het is ook anders iets wat je anders een beetje klakkeloos kunt volgen, terwijl je niet eens beseft van wat er eigenlijk oorspronkelijk staat, wat je nu eigenlijk zingt. Dus dat is dan wel het mooie ervan, dat je er meer bij nadenkt. En ik weet niet hoor, ik hoor ook wel wat mensen die het dan eigenlijk niks vinden, een nieuwe berijming. Ik geloof over het algemeen dat het niet echt een probleem is.
- O1 Nee, kijk, er zullen ook wat mensen zijn die zeggen van voor mij had het niet hoeven, om welke reden dan ook. Maar, ze blijven toch dapper meedoen. En dan denk ik van jongens...
- G1 Nee, daar moet je ook niet aan denken hé, dat mensen om zo'n reden opstappen.
- O1 Exact. Dat moeten we ook zien te voorkomen vind ik. Kijk ik vind je moet ook op dit soort punten, moet je belang stellen in elkaar. Kijk, er zijn mensen die echt zweren bij de oude berijming en er zijn ook jongeren waar het niet ver genoeg gaat. Dat is altijd wel lastig, en kijk, natuurlijk niet dat je omwille van het één of omwille van de andere mening bepaalde besluiten neemt, je moet vooral ook kijken welk doel dient het en

- ook op lange termijn. Niet om de mensen het naar de zin te maken, dan ben je geen kerk meer denk ik als je dat doet.
- G1 Nee, en ik denk, ja dat is toch gewoon zo. Iedereen kiest toch een beetje een kerk die hem uitkomt. Zo is toch gewoon de praktijk. Mag je misschien niet zeggen, maar zo gaat het, zo komt het wel over.
- O1 Ja, maar zo gaat het wel, voel je je thuis, wat spreekt je aan en ik denk op zich dat dat ook goed is.
- G1 Je kunt er lang en breed overpraten, maar het werkt toch niet anders.
- O1 Kijk, dat is ook zo. We hadden het net over de Gereformeerde Gemeente en dat versus de hervormde kerk. Ik denk op zich dat het goed is dat ze naast elkaar bestaan. De ene mens heeft dit nodig om tot geloof te komen en in geloof te groeien, en de ander heeft wat heel anders nodig.
- G1 Dat is ook zo.
- O1 Ik denk, op zich dat dat ook goed is. Als we ook kijken, we zijn ook met zijn allen overtuigd dat God ook in landen als in Afrika werkt, en daar beleven ze en geven ze ook weer op een heel andere manier uiting aan hun geloof. Daar moeten wij ook niet aan denken.
- G1 Ja, dat is juist ook wel mooi, dat dat allemaal kan. Wij zijn wat dat aangaat vaak natuurlijk ook heel bekrompen in ons denken, dat het op een bepaalde manier moet, dat ja.
- O1 Dat zijn toch de keurslijven die we onszelf aanmeten.
- G1 Natuurlijk, dat heb je gewoon ook. Je kijkt altijd door een bepaalde bril naar iets.
- O1 Dat is ook zo. Natuurlijk, kijk en als er in een liturgie dingen gebeuren die je eigen geloof in de weg staan, dan moet je gaan nadenken en dan moet je misschien beslissingen nemen denk ik.
- G1 Ja, of als je het idee hebt dat je een halve waarheid hoort, of zo.
- O1 Natuurlijk, het Woord van God en de waarheid die staan natuurlijk altijd, en dat is, daar is niet aan te tornen, die staan bovenaan, wat het gaat om liturgische invullingen, ik bedoel, ik ben ook geen voorstander van een combo in de kerkdienst, maar...
- G1 Nee, maar dat is ook een kwestie van smaak. Ik denk van mij hoeft het ook niet en ik vind het heerlijk van die rustige diensten. Dan denk ik, als ik dat niet zou willen, dan zou ik wel naar de Doorbrekers gaan ofzo. Ik ben er een keer geweest, ik denk, ik word hier helemaal dol. Maar ja, dat is ook iets van ja, dat is denk misschien ook hoe is je karakter en hoe ben je het een beetje gewend en waar hou je van.
- O1 Dat is ook zo.
- G1 Dat is natuurlijk ook zo, het kan natuurlijk op tig andere manieren.
- O1 Dat is waar hoor. En ik denk dat dat het mooie is. In de Bijbel staat ook van het huis van onze Vader heeft vele woningen. Kijk, dat kun je op heel veel verschillende

manieren kun je dat ook opvatten. Niet alleen dat er heel veel ruimte is, maar al die woningen kunnen ook verschillend zijn.

G1 Ja, precies.

O1 Dat is het mooie.

G1 Dat is juist wel mooi hè, ja.

O1 Ja, ik denk dat wij wat dat betreft niet te bekrompen moeten denken over hoe het door God bedoeld is. Maar als je voor jezelf kijkt, in de tijd dat je nu meeleeft in de Joriskerk, zeg je van nou ja, kijkend ook naar de periode daarvoor, dit heeft echt wat gedaan met mijn geloofsgroei, voor jezelf?

G1 Nou, ja, wel een stuk meer ruimte in ieder geval. Ja. En ook, zeg maar, minder getwijfel. Je kunt je natuurlijk altijd maar blijven afvragen, maar ik denk het is ook genoeg, het werk van Christus. We hoeven ook niks. Dat geeft ook een stukje ontspanning ofzo dan. Dat ik daar zelf niks meer aan hoef bij te dragen. Niet altijd maar dat afvragen en dat zuchten en dat steunen. Kijk en dan denk ik soms ook wel weer van denk ik er allemaal niet te makkelijk over, dat vind ik dan ook wel weer lastig.

O1 En dat is juist goed, dat je daar dan toch over na blijft denken.

G1 Ja, want dat dacht ik laatst nog. Met alle dingen die veranderen, je verandert er zelf ook in mee. Na ja, wat ik zeg, ik zou nooit aangezwengeld hebben van nou we moeten uit de bundel Weerklank, maar ik vind het eigenlijk helemaal prima. Maar ik denk van ja, begin ik nou zelf ook allemaal steeds meer op te schuiven. Weet je, dat, ja, dan denk ik hellend vlak, je moet niet bang zijn voor een hellend vlak, want een hellend vlak kan ook omhoog gaan. Ik denk, ja, weet je, dan denk ik toch weer van, ik had het zo pas nog over met een collega van mij die komt uit de vrijgemaakte kerk, maar die was altijd echt heel erg vrijgemaakt zeg maar, er was ook niets goed dan de vrijgemaakten, maar nu heeft ze toch wel een aantal dingen waardoor ze ook teleurgesteld is in de kerk, maar ik denk zij schuift ook steeds meer op. Maar ik denk dan o ja doe ik dat ook, weet je wel. Het zijn dan misschien allemaal uiterlijke dingen, maar het zegt natuurlijk ook wel iets over je zelf hoe je in dingen staat als je op een gegeven ogenblik niet meer naar de kerk gaat. Ik denk ja, weetje, en dan ben ik daar toch een beetje bang voor, dat ik dat ook allemaal steeds makkelijker ga doen. Maar een keer gaan ofzo, kijk, ik wil altijd gewoon graag twee keer gaan, door mijn werk kan dat natuurlijk niet altijd, maar dan denk ik dat vind ik ook wel een beetje in de Joriskerk een verschuiving. Ik denk ja, waar is iedereen die tweede dienst. Ik vind dat best wel, ik denk, worden we niet allemaal, spreken we elkaar daar nog op aan, of mag je daar iemand op aanspreken, ja, dat vind ik wel lastig hoor, dat soort dingen.

O1 Ja. Nee, dat klopt. Dat proberen we natuurlijk wel te doen. Kijk ik denk als je echt je hart uitgaat naar zeg maar de diensten en naar de verkondigingen in de diensten, als je echt dat gevoel heb van ja de preken drink ik in, dan ga je ook graag twee keer zou ik willen zeggen.

G1 Ja, anders ga je toch je zondag allemaal anders invullen. Dat heb je ook een beetje met die wijkkringen. Dat vind ik dan, dan denk ik, en natuurlijk ik verschuif daar ook in. Ik bedoel, mijn ouders gingen vroeger op zondag echt niet naar familie toe, ik zou dat wel gewoon doen en dan zou ik ook met hun naar de kerk gaan, dan denk ik, wat dat aangaat, mijn oma die kookte bijvoorbeeld, die ging nooit afwassen op zondag, dat deed ze dan op maandag. Maar ik denk zo deden mijn ouders het al niet meer

natuurlijk, maar ik denk zo verschuif je ook met zijn allen natuurlijk weer, in dingen. En je blijft er natuurlijk wel over nadenken.

O1 Je moet je altijd afvragen natuurlijk van wie er niet is veranderd en als je, ik denk dat dat niet altijd verkeerd is om in bepaalde opzichten mee te veranderen, maar je moet je altijd afvragen waarom verander ik. En was hetgeen dat ik vroeger beleefde, was dat het goede. Ik bedoel, dat hoeft niet zo te zijn.

G1 Wil je trouwens nog koffie?

O1 Als je nog hebt is dat lekker. En die koek van je, die laten we gewoon liggen.

(even pauze, mevrouw haalt koffie)

G1 Heb je nou nog geen koek genomen?

O1 Nee, ik wacht op je. Alleen eten is zo ongezellig.

G1 Het is ineens donker hè?

O1 Ja, het gaat hard. Ja, is het weer echt donker om negen uur, zo tegen negen uur.

G1 We gaan de goede tijd weer tegemoet.

O1 Gelukkig wel! Geef mij de zomer maar.

G1 Jij houdt ook meer van de zomer?

O1 Ja, wij zijn echt meer zomermensen.

G1 Je hebt toch meer energie, vind je niet?

O1 Ja, vind ik wel.

G1 Heb ik zelf ook hoor, als het dan lekker lang licht is.

O1 Ik wilde zeggen, we kunnen allebei tegen de warmte, dat vinden we heel niet erg. Ja, nee, de zomer is wat ons betreft geen bezwaar.

(Er wordt gesproken over vakantie ervaringen.)

(pauze, er wordt drinken ingeschonken)

G1 Nou, dan ga ik je eerst eens een koek geven.

O1 Heerlijk.

G1 Want je wil hem best graag volgens mij.

O1 Dat heb je niet voor niets gekocht, lekker, dank je wel.

Zo, ik heb wat extra licht erbij.

G1 Ja, dan zitten we niet zo in het donker.

- O1 Nee hoor, dat gevoel dat je uitte van schuiven we niet teveel op, schuiven we niet teveel mee en wat betekent dat voor je geloof, dat is herkenbaar. Ik denk dat heel veel mensen dat hebben, ik herken het zelf ook.
- G1 Dat is het voorbeeld ook van vele kerken die ons voorgegaan zijn in allerlei veranderingen, dat ik denk van waar beland je uiteindelijk hè. Terwijl ik de motivatie heel goed vind hoor, maar ik denk van ja, wat hadden zij voor motivatie, en ja...
- O1 Nou, kijk, als je doel is om je kerk vol te houden, dan denk ik dat dat een oneigenlijk doel is, en dan schiet je ook aan alle bedoelingen voorbij.
- G1 Dat soort veranderingen, dat werkt ook niet.
- O1 Uiteindelijk blijft het doel van de kerk om het Evangelie recht en zuiver te verkondigen, zodanig dat mensen daardoor aangesproken worden, tot bekering komen, groeien in geloof en in die zin bedoel ik ook eigenlijk meer mijn vraag van he, je zit nu toch en jaartje of [...] in de Joriskerk, heeft dat dus, in dat opzicht, ook met je geloof, met groei in geloof gedaan? Kijk en die veranderingen, natuurlijk ze zijn er, kijk ook vooral rond 2004 en daarna hebben we meerdere veranderingen ook al meegemaakt, en ik denk niet allemaal ten nadele, ook als je kijkt van wat betekent dat ook voor je eigen geloof en de manier waarop je in een relatie tot God staat.
- G1 Ja. Nou, inderdaad het met elkaar daar over praten en het gebed, ja, dat is ook wel iets wat ik vind van, dat heb ik ook niet zo meegekregen van, eigenlijk de kracht van het gebed en ook voor het gemeentezijn. Ja, dat is ook wel iets wat ik geleerd heb. Ik weet niet hoe dat dan komt, want ik denk het is eigenlijk een van de peilers van je hele geloofsleven, dat dat dan toch, als je toch in zo'n kerk kan opgroeien waar het dan helemaal zo een beetje ondergesneeuwd is ofzo, terwijl ik denk dat niemand daar zal ontkennen dat dat, alsof het dan niet werkt ofzo.
- O1 Ja, en dan met gebed dan bedoel je ook gewoon je persoonlijke gebed?
- G1 Ja, maar ook voor de gemeente.
- O1 Ik zeg wel eens gebed is de adem voor de ziel. Want dat is ook letterlijk zo.
- G1 Ja, precies, dat is ook letterlijk zo.
- O1 Als je je geloof moet belijden door alleen maar te ontvangen, te luisteren, te horen, dan is de relatie, de relatie is natuurlijk nooit wederkerig. Juist dat gebed geeft zo'n wederkerige dimensie aan de relatie met God.
- G1 Dat geeft ook het persoonlijke in de relatie hè.
- O1 Klopt. En ik denk ook dat als je gewoon ook binnen, dat is ook mijn beleving hoor, in de Joriskerk, als je kijkt van ja hoe ruim de genade van God is, dan, en dat het dus niet van ons hoeft af te hangen, dan gaan automatisch de drempels om in je gebed tot God te naderen, gaan ook al naar beneden, want ik denk dat dat ook goed is.
- G1 Maar dat leer je dan wel, op zo'n manier, omdat je dat ook gewoon zo hoort zeg maar. Anders is het toch iets dat langs je heen gaat, ook wat voor bepaalde mensen alleen maar is, dat is het meer denk ik. Dat je denkt van er moet eerst van alles bijzonders zijn, voordat je dan tot God kunt naderen. Terwijl Hij daar eigenlijk altijd op uit is en ik denk hoe kun je dat nou jaren niet zien ofzo.

- O1 Sterker nog, je bent natuurlijk ook als kind gedoopt in de Gereformeerde Gemeente, dus eigenlijk als je kijkt wat God daarmee bedoeld heeft, toen waren we dus al van Hem.
- G1 Ja, maar dat is dan ook van, ik denk hoe zie je zelf je doop ofzo. Dat moet je ook haast leren. Als je dat nog nooit zo, kijk als de doop alleen maar een soort van uitgelegd wordt tegen ouders van nou je moet je kind goed opvoeden en vertellen over God, ik denk ja, maar dat andere stuk sla je dan als het ware helemaal over. Dat God het al gewild heeft. Dus ik denk je kunt dat ook al ben je al, maar dan heeft het geen betekenis voor je.
- O1 Nee, maar ik denk ook dat het een beetje komt door het feit dat wij ons niet durven of niet willen overgeven en letterlijk overgeven aan de wervende belofte van God om door de doop.
- G1 Ja, want het liefst wil je natuurlijk altijd weer wat zelf bijdragen of doen, ja dat zit dan toch gewoon in je.
- O1 Ja, en die simpele overgave aan God, dat er dus niets van ons bij hoeft te zijn, dat is het mooiste dat er is.
- G1 Maar dat moet je ook leren.
- O1 Ook dat is bevrijdend hè.
- G1 Dat geeft dan een stuk ruimte en ja bevrijding van. En dat klinkt dan weer makkelijk, dan hoef je ook niets meer, maar zo is het eigenlijk wel. Eigenlijk begint het dan pas.
- O1 In die zin. Eigenlijk begint het dan, maar op een andere manier. Niet omdat je iets moet, maar omdat je iets wilt. Dat is een heel andere benadering en dan ga je dus eigenlijk vanuit die wetenschap en die overgave aan God, ga je denk ik ook, en dat is een proces wat je soms helemaal niet in de gaten hebt, dan ga je, je zelf gaat veranderen waardoor je steeds meer op God wilt gaan lijken, de navolging van Jezus komt, dat zijn dingen die gebeuren dan automatisch. Automatisch, ook wel om bij na te denken, maar het gebeurt wel.
- G1 Het gebeurt, maar je zet het niet zelf bewust in gang ofzo.
- O1 Nee, je kunt het niet meer tegenhouden.
- G1 Gelukkig maar.
- O1 Nou, en kijk, en dat, als je dat ervaart en ook weet van hè dit is toch het werk van God in mij, dan geeft het een stuk rust. En natuurlijk, er zullen altijd momenten zijn waarop je het de ene keer sterker ervaart dan de andere keer en ook als er wat dingen gebeuren van schuif ik ook niet te veel mee op en wat betekent dat voor mijn geloof en voor mijn relatie met God, natuurlijk. Dat is ook goed dat dat gebeurt. Ook aanvechtingen die horen ook erbij om je geloof levend maar ook levendig te houden. We zeggen nog wel eens in een dal bloeien de mooiste bloemen, dat je zie dan soms.
- G1 Dan zie je dat soms ook pas achteraf.
- O1 Ja, dat is gewoon zo. Geloof is niet altijd waar alles van een leien dakje gaat, gelukkig niet. Maar toch, aan de andere kant, wat ook in het doopformulier staat, dat ook als

het toch een keer minder, dat we daarom aan de genade van God niet moeten twifelen. Die opdracht hebben we in ieder geval. Ook al lukt het aan onze kant niet, nooit de twijfel aan de genade van God hebben. En dat houdt je ook, het gaat om je geloofszekerheid.

- G1 Ja, wat dat aangaat is de doop toch wel een mooie betekenis. *(Mevrouw heeft wel eens iets hierover gelezen bij een theoloog.)* Hij stelt dan een beetje van ouders die voeden hun kind natuurlijk op, die houden hun kind wel ten doop, maar dat het eigenlijk een inlijven in de gemeente is en dat daar de hele gemeente daar verantwoordelijk voor is. Stel dat die ouders helemaal mislukken met het voorleven, dat zo'n kind dan als het ware toch in die gemeente. Ik denk, nou, ik heb dat nog nooit zo, ook niet dat als er een kind gedoopt wordt, dat ik denk nou daar ben ik verantwoordelijk voor ofzo. Kijk, dat is ook in de praktijk best wel lastig, maar ik denk ja, zo is het eigenlijk wel natuurlijk.
- O1 Ik weet dat er gemeenten zijn waarbij in een doopdienst ook een vraag wordt gesteld aan de gemeente, die ook beloven, en eigenlijk is daar helemaal niks mis mee, vind ik.
- G1 Ik vind het ook wel weer een beetje dubbel. Want ja, sommige mensen die zie je gewoon verder nooit of kinderen. En dan denk ik van ja, ik denk ook niet dat die ouders er op zitten te wachten als ik me daar met de opvoeding ga bemoeien ofzo.
- O1 Ik geloof ook niet dat je het op die manier moet zien, maar wel daar waar je op een goede manier in de gelegenheid bent, dat je dan ook je verantwoordelijkheid neemt.
- G1 Ja, dan heb je sowieso ook als ouderen natuurlijk al een stuk verantwoording naar jongeren toe. Dat is ook zo. Het is wel, dat heb je vaak ook niet in de gaten, maar toen je zelf jong was, denk ik achteraf wel eens, had je ook bepaalde mensen die een soort voorbeeld voor jou waren in het geloofsleven, in de kerk. Ik denk die mensen kan ik me nog zo wel herinneren. Ik denk dat is toch eigenlijk wel heel erg wezenlijk, wat je natuurlijk uitstraalt en hoe jij zelf in je geloofsleven staat. Wat jongeren daarvan zien.
- O1 Wat jongeren daarvan zien, ja klopt, dat is waar. Dat moet je inderdaad niet bagatelliseren, ja. En dat is denk ook meer het waardevolle van hè, wat je vroeger natuurlijk ook had, die gesprekken met gelovigen onderling aan huis, waar je dan als kinderen ook bij zat te luisteren. En dan hoor je toch dingen dat je denkt van nou.
- G1 Dat maakt dan toch indruk op je.
- O1 Dat maakt indruk.
- G1 Een stukje echtheid. Dat voel je als kind wel.
- O1 Het gunnende van wat geloof betekent.
- G1 Van hele gewone mensen die, inderdaad, dat dan toch gewoon zeggen en vertellen en uitstralen. Dat is indrukwekkend.
- O1 En dat is iets wat je zeker de laatste decennia meer en meer mist, vind ik. We hebben natuurlijk een wijkring.
- G1 Ik denk daar heb ik zelf dan ook in, weet je, wat straal ik dan uit naar jongeren toe?

- O1 Ja, nee, we moeten allemaal de hand in eigen boezem steken.
- G1 Als je daar bij na gaat denken, is dat wel een hele verantwoordelijkheid die je dan hebt, natuurlijk binnen de kerk, maar natuurlijk sowieso op je werk enzo. Ik denk ja, wat mensen van de kerk zien die er nooit komen, dat ben dan wel ik op dat moment zeg maar, wat ik dan op zo'n moment uitstraal. Daar moet je ook niet teveel soms over nadenken, want dan denk ik...
- O1 Nee, het is wel begrijpelijk. Toch denk ik wel van ja we laten daar wel wat liggen. Ik denk dat het alles te maken heeft met een bepaalde schroom, durf je datgene wat je in geestelijk opzicht bezig houdt, durf je daar ook open over te zijn. Terwijl als we aan de andere kant een mooie vakantie hebben gehad dan schreeuwen we dat van de daken en dit, wat eigenlijk minstens zo waardevol is om te vertellen, dat houden we voor onszelf, want een ander zou dat raar vinden.
- G1 En vaak vul je het ook al in voor een ander dat die het raar vind, denk ik soms wel eens. Want als je het dat er dan wel eens over hebt, ook mensen van buiten, kunnen het juist ook weer heel boeiend vinden. Kijk niet iedereen is alleen maar hatelijk naar de kerk toe, vooral de jongere generatie niet, want die hebben er verder geen last mee gehad zeg maar. Kijk onze generatie misschien nog wat meer, vooral de mensen die dat teleurgesteld achter zich laten, die kunnen natuurlijk een soort narrigheid daarover hebben, maar ik denk juist jonge mensen, die weten vaak gewoon van niks. En dan is het veel meer open natuurlijk. Maar dan moet je het nog zelf durven inderdaad.
- O1 Dan moet je het durven ja, natuurlijk. En ik denk ook hoor dat als je jezelf over een drempel heen hebt en het ook met regelmaat, in gesprekskringen, in wijkkringen of weet ik wat ook doet, dan gaat die schroom er wat van af, dat rare gaat er ook wat van af. Ik denk dat dat vroeger meer voor zich sprekend was dat de gesprekken ook hierover gingen. Nu verstoppem we ons teveel.
- G1 Ja precies, dat is ook iets van onze hele maatschappij denk ik. Wij denken ook wel bijvoorbeeld dat mensen er geen boodschap aan hebben, terwijl dat ook lang niet altijd zo is.
- O1 Dat maken wij ervan. Dat is waar. Terwijl je aan de andere kant juist ziet dat religie en een stuk spiritualiteit raakt steeds meer in de belangstelling, mensen hebben er echt wel een boodschap van. Alleen wij denken zelf op een bepaalde, te bekrompen manier. Dat is zo. En ik denk ook hoor, dat als je op die manier gewoon open bent over wat je zelf bezig houdt, wat belangrijk is voor jouw leven, dat dat ook voor jezelf goed is.
- G1 En dan gaat dat ook op een natuurlijke manier hè, dan hoeft dat ook niet prekerig te zijn.
- O1 Het moet ook helemaal niet prekerig zijn, daar gaat het niet om. De genade van God gewoon op tafel neerleggen is niks prekerig, dat is gewoon, een preek is soms ook gedacht dat dat een terechtwijzing of een vingerwijzing naar een ander is, maar dat is het dus helemaal niet, in tegendeel.
- G1 Nee, maar zo wordt er wel vaak naar gekeken.
- O1 Het is gewoon de ruimte bij God en de ruimte van God in het midden neerleggen en dan maar hopen dat het wat doet bij een ander, daar gaat het om.

Het waren lekkere gevulde koeken trouwens.

G1 Ja? Van de Jumbo, wel van de versafdeling.

O1 Wel van de versafdeling, ja, ja, ja, exact. Zo is dat. Juist, nou zo hebben we toch eigenlijk al is het het eerste gesprek toch best wel een mooi gesprek vind ik, vind je niet?

G1 Ja.

O1 Tenminste, dat is wel mijn beleving, als je dat niet vind moet je het gewoon zeggen.

G1 Nee hoor, helemaal goed.

O1 De aftrap is dan in ieder geval waardevol vind ik. Zijn er van jezelf nog dingen, dat kunnen ook hele praktische dingen zijn, dat je zegt van ik zou eigenlijk best wel dit ter sprake willen brengen of dit of dat ter sprake willen brengen? Dingen die je bezig houden, ook in de kerk, of weet ik wat.

G1 Nee, ik zou het zo niet weten.

(Vervolgens brengt mevrouw in dat ze veel bezig is met het standpunt dat de gemeente heeft ingenomen inzake homofilie.)

Weet je aan de ene kant ben ik heel blij dat dat standpunt ingenomen is, een stukje duidelijkheid, maar ja ik vind, daar ben ik dan zelf heel tegenstrijdig in, ik vind het dan toch heel lastig om mensen los te laten. (...)

O1 Nou, laten we zeggen, dat is een beetje het dubbele.

G1 Dat is dan iets van theorie en praktijk hè. De theorie dat snap ik allemaal en daar sta ik ook honderd procent achter. Maar als ik dan die jongen zie, dan denk ik waar gaan ze nou heen.

O1 Dat doet zeer.

G1 Dat vind ik gewoon heel moeilijk.

O1 Dat doet zeer, zo zijn er natuurlijk meerderen.

G1 (...) Ik denk ja, maar dat is ook iets waar je niet uitkomt ofzo hè.

O1 Niet op een manier waar je de mensen mee binnen de deuren van de gemeente houdt, hoe graag we dat ook zouden willen.

G1 *(Vertelt iets over een gemeentelid.)*

O1 Het gevaarlijke, het moeilijke van dit soort dingen is dat in de maatschappij dit soort samenlevingsvormen natuurlijk al zo ontzettend gewoon en geaccepteerd, dat sluipt ook in de kerk in. Dan kun je zien dat ook bij ons in de kerk best veel stromingen van gedachten die voorbij gaan aan een Bijbels standpunt. En ik denk ook datgene dat we nu als kerkenraad en ook daar zijn natuurlijk best wel forse gesprekken gevoerd, maar dat we als kerkenraad nu hebben besloten dat dat ook heel Bijbelovereenkomstig is, daar ben ik van overtuigd, en daar moet je ook niet aan willen tornen.

- G1 Nee, daar moet je ook niet aan tornen, maar dan blijf ik het nog moeilijk vinden als er gezichten bij zijn. Maar dat zal voor jullie ook zijn.
- O1 Dat is voor ons ook. Want dit doet gewoon zeer.
- G1 Je kunt inderdaad niet iedereen ook vasthouden.
- O1 Aan de andere kant denk ik van ja dat mensen zich toch onttrekken komt niet door het standpunt dat we innemen, dat doen ze natuurlijk duidelijk zelf vanuit hun eigen overtuiging die strijdig is met een Bijbels standpunt, en dat is de keerzijde.
- G1 En je moet elkaar ook kunnen aanspreken op dingen.
- O1 Exact.
- G1 Maargoed, ja, dat is ook zoiets van dat ik denk o begin ik daar ook al te schuiven. Maar ik denk het blijft gewoon, het is gewoon anders als je het alleen maar in theorie en je kent niemand en dan heb je dat standpunt en zo staat het er en zo is het en we hoeven niet mee te gaan in wat de hele maatschappij zegt. En je kunt natuurlijk alles goedpraten door over liefde te praten en dat weet ik ook allemaal wel. Maar ik denk dat vind ik dan toch lastig.
- O1 Het blijft lastig. Dat is het ook.
- G1 Maar goed, ik denk, ik vind het wel heel moedig dat dat besluit gewoon zo genomen is, dat er ook een stukje duidelijkheid is.
- O1 Ik wou net zeggen, en dit was dan nog maar een onderwerp op dat gebied. Zo zijn er natuurlijk nog veel meer en dat is ook een document wat moet groeien. Er gebeurt natuurlijk zo veel in de maatschappij dat zo gewoon is geworden, maar wat nooit de bedoeling is.
- G1 En wat wij ook al gewoon gaan worden hé, dat is ook zo.
- O1 Dat sluipt overal in.
- G1 En je gaat er zelf ook in mee voordat je het in de gaten hebt.
- O1 Ja klopt, dat is zo. En daarom is het goed dat er gewoon op een doordachte manier over dit soort dingen nagedacht wordt en dat er iets over op papier komt.
- G1 Ik had dat stuk toen ook nog opgevraagd inderdaad en ja, ik vond het ook mooi verwoord.
- O1 Ook heel gevoelig, het is ook communicatief gezien.
- G1 Het is natuurlijk ook wel een moeilijk iets gewoon.
- O1 Je wilt niemand beschadigen door de manier waarop je dingen communiceert. Ja, nee, want degenen die dat document opgesteld hebben vanuit de kerkenraad, echt respect.
- G1 Ja, wat dat aangaat dan denk ik van ja dat vind ik altijd wel bijzonder dat er mensen zijn die dat allemaal zo mooi oppakken eigenlijk.

- O1 Klopt, vind ik ook hoor. Maar in ieder geval blij dat je het standpunt deelt.
- G1 Ja hoor, ja zeker, daar hoef je niet over te twijfelen. Maar ik denk wel waar komen die jongens nou weer terecht.
- O1 Ja, dat vind ik zelf ook. Het zijn ook mensen die ook sociaal gezien, en dat is met veel mensen, die die geaardheid zijn, hele aardige jongens.
- G1 Ja, ik ken ze niet zo goed, een beetje van de wandelgangen.
- (Er wordt over nog een ander gemeentelid gesproken.)*
- O1 Ja. Mooi. We hebben een hoop dingen besproken. En misschien ook wel goed om daar toch een stukje bij te lezen, niet omdat het gewoonte is op zich, maar het is ook best wel heel toepasselijk, heb je een Bijbel bij de hand of niet?
- G1 Ja. Die moet toch altijd wel bij de hand liggen hé.
- O1 Daarom vraag ik er ook om hé. Ik neem hem nooit zelf mee.
- G1 Iedereen heeft er natuurlijk één.
- O1 Ik kom ze in allerlei soorten tegen.
- G1 Wat dat aangaat vind ik het wel mooi die Herziene Statenvertaling. Dat is natuurlijk ook een verandering.
- O1 Ja, hoewel ik eerlijk gezegd de Herziene Statenvertaling, als ik die vergelijk met de oude Statenvertaling, dan lees ik tien keer liever deze hoor.
- G1 Ja, en ik vind het ook wel mooi, het heeft ook best wel ingang in evangelische kerk gevonden hé, de Herziene Statenvertaling.
- O1 Ik lees elke dag op een app een overdenking en die gebruikt.
- G1 Oké, echt een overdenking? Want je hebt ook van die Bijbeltekst apps.
- O1 Nee, het is echt een stukje tekst met een overdenking. En dat is van iemand die woont en werkt in India. Die schrijft elke ochtend, behalve de zondag, schrijft die zo'n overdenking en die gebruikt dus ook.
- G1 En dan in het Engels?
- O1 Nee, in het Nederlands. Het is een Nederlands iemand die in India woont en die gebruikt dus ook heel doelbewust de Herziene Statenvertaling. Geeft die ook argumenten voor waarom. Dat is best wel mooi.
- G1 Dat is wel mooi.
- O1 Ik zit even te kijken welk stukje dat was. Ja, het is het eerste stuk van 1 Johannes 3. We hadden het er net al eventjes over van nou ja, het groeien in het geloof ook zeker ook in de Joristijd, het gevoel van schuif ik niet te veel op, als je kijkt alles wat dus in je gebeurt ook de uitwerking die zeg maar de verkondiging die je in de Joris hoort, is natuurlijk allemaal werk van de Heilige Geest en de overgave aan God en aan zijn

liefde speelt daar natuurlijk een grote rol in. En dat verandert je zelf, ook als het gaat zeg maar om Jezus navolgen, dat is ook een gevleugeld begrip, maar toch, dat je merkt hé ik doe dingen met een andere houding, met een andere intentie dan dat ik ze vroeger deed, dat zijn dus de veranderingen die het gevolg zijn van je geloofsgroei, van toch dat stukje dagelijkse bekering, dat toch nog steeds een proces is dat altijd doorgaat dat merk je dan en dat wordt ook in 1 Johannes 3 wordt daar iets tussen regels door over beschreven. Dat is best wel een mooi stukje waar ik aan dacht om dat te lezen.

G1 Oké.

O1 Zie, hoe groot is de liefde die de Vader ons gegeven heeft: dat wij kinderen van God genoemd worden. Daarom kent de wereld ons niet, omdat zij Hem niet kent. Geliefden, nu zijn wij kinderen van God, en het is nog niet geopenbaard wat wij zullen zijn, maar wij weten dat, als Hij geopenbaard zal worden wij Hem gelijk zullen zijn. Want wij zullen Hem zien zoals Hij is. Een ieder die deze hoop op Hem heeft, die reinigt zich zoals Hij rein is. Ieder die zonde doet, doet ook de wetteloosheid, want e zonde is de wetteloosheid. En u weet dat Hij geopenbaard is om onze zonden weg te nemen, en zonde is er in Hem niet. Ieder die in Hem blijft, zondigt niet; ieder die zondigt die heeft Hem niet gezien en heeft Hem niet gekend. Lieve kinderen, laat niemand u misleiden. Wie de rechtvaardigheid doet, is rechtvaardig, zoals Hij rechtvaardig is. Wie de zonde doet, is uit de duivel, want de duivel zondigt vanaf het begin. Hiertoe is de Zoon van God geopenbaard, dat Hij de werken van de duivel verbreken zou. Ieder die uit God geboren is, doet de zonde niet, want zijn zaad blijft in hem, en hij kan niet zondigen omdat hij uit God geboren is.

Nou, zo staat hier in die sfeer dan toch een stukje verder. Maar dan zie je dus ook het steeds meer op Jezus en op God gaan lijken, maak ons Uw beeld gelijk. Dat klinkt hier dus in door en dat is een proces daar zullen we in ons leven ook nooit mee klaar zijn. Dus die twijfel van zit het wel goed die zal er om die reden altijd blijven, en dat is ook alleen maar goed om in ieder geval bewust te zijn dat dat proces gaande blijft en dat je elke dag ook weer aan de Heere overgeeft, ja. Een mooie, soms best wel een moeilijk stuk om te begrijpen, maar wel een mooi stuk.

G1 Ja, maar er zit heel veel in, inderdaad.

O1 Klopt. Prima, zullen we met elkaar bidden en dat ik...

G1 Ja.

O1 Heere God, Vader in de hemel, aan het einde van dit gesprek komen wij tot U om U te danken en te bidden. Wij zeggen U dank Heere voor dit gesprek dat wij met elkaar in alle openheid mochten hebben. U weet wat wij besproken hebben. Wij mochten in bepaalde opzichten ook heel dicht bij elkaar komen. Maar wij mochten ook bovenal dicht bij U komen en U dicht bij ons. U was er ook vanavond in ons midden en wij danken U daarvoor, Heere. Wilt u datgene wat wij besproken hebben zegenen aan onze beide harten. Wilt U met dit gesprek doorwerken in ons opdat het mag zijn tot groei van ons geloof, dat dat ook vruchten mag voortbrengen die zichtbaar zijn voor anderen, zodat wij ook datgene wat ons bezighoudt ook mogen doorgeven aan anderen. Wilt U zo met ons zijn. Wilt U ook zijn met onze gemeente, met alles wat er in onze gemeente gebeurt en verandert, ook daar hebben we over gesproken, wil ook zijn met de broeders die een homofiele geaardheid hebben, daar hebben we ook over gesproken, daar hebben we ook onze zorg over geuit, Heere, wilt U met hen zijn. Wij weten niet waar we goed aan doen, maar U weet hen wel te bereiken, U weet ook harten te neigen. Wilt U ook met hen zijn en voor hen zijn. Wilt U zo in alle opzichten

met ons zijn. Wilt U ook de nacht die we ingaan aan ons denken, wilt U een gezonde nachtrust geven. Geef dat we morgen weer gezond en wel wakker mogen worden om ons werk te doen en wil U met ons gaan als we weer naar huis gaan over de onveilige wegen. Dit vragen wij U, in Jezus' Naam, amen.

Dank je voor de gastvrijheid.

G1 Jij ook bedankt voor dit gesprek.

O1 Graag gedaan.

Huisbezoek 2

Korte inleiding

Het gaat hier om een bezoek aan een ouder echtpaar, beiden zijn tachtigers. Het gesprek duurde ongeveer tachtig minuten.

O1 = ouderling 1

G1 = gemeentelid 1 (man, tachtiger)

G2 = gemeentelid 2 (vrouw, tachtiger)

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd.
- tekst tussen (...) is samengevat i.v.m. anonimisering.

Transcriptie

O1 Ondertussen zet ik dit apparaatje aan, we hadden afgesproken hè, dat ik hem, dat we het gesprek, dat we dit bezoek gewoon lekker op zouden nemen, voor die student theologie in Apeldoorn.

G2 O ja.

G1 Ja.

O1 Hè, dat hadden we met elkaar besproken, jullie vonden dat geen probleem. We merken er helemaal niks van, want dat ding ligt op tafel en we kijken er verder niet meer naar. En we doen gewoon lekker ons eigen gesprek.

G1 Ja, ja.

G2 Leuk.

O1 Maar ondertussen neemt die gewoon op.

G2 Maar het is heerlijk dat ze ook willen leren nog.

O1 Ja, ik wou net zeggen, dat is maar goed ook.

G2 Ja, en je moet ze de kans geven.

O1 Ja, zo is dat. En zeker ook zo'n aanvullend onderzoek, die echt nodig is als afstudeerscriptie (...). Dat is ook een stuk verbreding, verdieping ook van een bepaald onderwerp die van belang is in je studie. En ik ben ook heel benieuwd wat het eindresultaat gaat worden van de scriptie, we werken er nu aan mee en ik ben dan ook heel benieuwd wat dat gaat opleveren. En wat dat voor hemzelf, maar ook bijvoorbeeld voor ons als gemeente en als ouderlingen in de gemeente nog van nut kan zijn, daar zijn we heel benieuwd naar. Daarom werken we er ook vanuit onze gemeente ook graag aan mee.

G2 Het is geen kleinigheidje, ook tegenwoordig niet. De mensen zijn ook allemaal mondig.

- G1 Ze worden steeds mondiger.
- G2 Ik zeg altijd, ze zeggen alles, vroeger zou je dat niet gedurfd hebben. Als een ouderling toch bij je op bezoek kwam.
- G1 Dan begon het gesprek als de dominee, de ouderling weg was.
- O1 Ja, dan ga je pas praten. Maar ja, dat waren ook ouderlingen die zelf vaak veel wilden praten, of niet? Die herken ik ook nog, vanuit mijn jeugd. En op zich ook goed, hè, het is ook goed om in een huisbezoek.
- G2 Allebei.
- O1 Ja. De boodschap ook gewoon in het gezin zelf te brengen in plaats van, hè, dat je de boodschap in de kerk hoort tijdens de prediking, maar ik vind, een gesprek, daar moet evenwicht in zitten. Dus ik praat, maar jullie praten net zo hard mee, en zo hebben we samen een goede avond, hoop ik.
- G2 Ja, maar dat is waar hoor.
- O1 Maar u wilde net vertellen van nou, hoe het met jullie zelf gaat hè? Want we hebben natuurlijk toch al weer een paar maanden elkaar niet meer gezien en gesproken, maar hoe gaat het qua lichaam, en.
- G2 Je wordt ouder, en dat voel je heel goed.
- O1 Ja, dat kun je goed voelen.
- G2 Ja hoor, we worden al *[leeftijd]*.
- (Vervolgens wordt doorgesproken over de verjaardagen van meneer en mevrouw. Ze benadrukken hoe fijn het is dat ze nog samen zijn.)*
- G2 We zijn samen, en als we wat hebben, dan zeg je het even.
- O1 Ja, natuurlijk.
- G2 En open boeken, nee, we hebben het echt rijk.
- G1 Nou, ik zeg, dat is altijd heel belangrijk, dat je het gelijk in de groep gooit, dat je er niet over gaat tobben en zo, en daarom doen we altijd samen de vaat en bij het aanrecht gooien we het er uit hè.
- O1 Ja, ja. Dat zei ik ook nog in de tijd dat wij thuis geen vaatwasser hadden, dan zei ik: dan kan ik samen met *[naam echtgenote]* de vaat doen, heb je samen nog een goed gesprek. Maar toen we dag in dag uit zwijgend de afwas deden, hebben we toch maar een vaatwasser gekocht.
- G2 Prachtig, prachtig.
- O1 Ja, maar het is wel zo wat u zegt, het gesprek open houden met elkaar.
- G1 Ja, dat is heel belangrijk.

O1 Voor jonge mensen, die pas getrouwd zijn, want je wilt niet weten hoe veel moeilijkheden er zijn door een gebrek aan praten met elkaar.

G1 Ja, je moet het niet opproffen of wat dan ook, ik zeg, zeg het er maar gauw, maar ja, dat zie je al gelijk aan het gezicht, als er wat is natuurlijk.

O1 Ja, maar als je elkaar natuurlijk al zoveel jaren kent, dan heb je soms ook geen woorden meer nodig om elkaar te begrijpen.

G2 Nee. Je heb maar te kijken en hij weet wat ik bedoel.

(Vervolgens wordt er door gesproken over de tijd waarin ze elkaar leerden kennen en over de gezinnen waar ze in zijn opgegroeid. Vervolgens wordt er gesproken over het jeugdwerk van de kerk in hun tijd. Van daaruit komt het gesprek op predikanten en het verschil in benadering van predikanten tussen vroeger en nu.)

O1 Maar ook de inbreng van, mensen worden ook steeds mondiger. Mensen geven zelf ook wel aan vaak wat een dominee moet preken, naar hun mening. Kijk hier kwam de vraag spontaan omdat je ergens niet uit komt, van, kunt u ons dat uitleggen? Nou, dan komt daar een goede preek over, een leerdienst zeg, maar dat wordt tegenwoordig nog steeds minder gedaan, hè.

G2 Ja, dat merk je.

O1 Eerder wordt gezegd van de preek, de dominee preekte niet goed want. Omdat ze misschien wel teveel aangesproken worden, en dan is een preek niet goed. Een preek moet meer een aai over de bol zijn tegenwoordig.

G2 Ja, de kritiek is tegenwoordig ook.

O1 Ja, die is groot hoor.

G2 En mondig.

O1 Zeker. Maar goed, het ouder worden begint wel steeds meer te voelen, ja, kijk, dat was natuurlijk de laatste maanden steeds meer.

G1 Ja, je merkt dat. Ik zeg altijd, het wordt steeds minder, het geheugen wordt weer minder. Vroeger deed je drie dingen tegelijk en nu ben ik blij als ik één ding tegelijk kan doen bij wijze van spreken, het wordt allemaal ietsje minder.

(Gaan hier iets verder op in.)

O1 Dat je samen bent is ook lang niet aan iedereen gegund.

G1 En samen bidden dat is heel fijn. We doen meestal de vaat ook samen, zeg ik, gooi het gelijk maar in de groep hè.

G2 Je hoeft helemaal geen afwasmachine. Die paar bordjes en die paar pannetjes die doen we samen.

O1 Daar hoef je hem niet meer voor te kopen, nee, dat is ook zo.

(Meneer geeft een voorbeeld van de wijze waarop de generatie voor hem onderling communiceerde. Zelf zijn ze veel directer tegen elkaar.)

- O1 Ja, korte lijnen.
- G1 Dat is ook heel belangrijk hè, dat je gelijk open bent hè. Want anders blijf je ermee lopen.
- O1 Ja, ik wou net zeggen. En als je een open verstandhouding met elkaar wilt, dan, dat is sowieso natuurlijk voor je relatie goed, of je nou jong bent of oud, maar ook het gesprek over andere onderwerpen makkelijk aan te gaan met elkaar hè. Denk natuurlijk gewoon aan maatschappelijke dingen, of de kabinetsformatie, maar ook over geloofszaken vanzelfsprekend. Zeker ook hè, het geloof, dat is natuurlijk toch het belangrijkste in je leven, dat je daar ook met elkaar op een goede manier over kunt praten.
- G2 En ik ben altijd, en ik ben gelijk altijd, luchten. En dan ben je het kwijt.
(Meneer geeft een voorbeeld van goede communicatie.)
- O1 Ja, klopt.
- G2 Praten, zeggen. Als je het in liefde doet, dan is er niks aan de hand.
- O1 Dan kun je veel aan elkaar kwijt hoor.
- G2 Alles.
- O1 Maar vooral het gericht zijn op elkaar, de liefde wat u zegt, die er dan tussendoor moet klinken, dan kun je veel tegen elkaar zeggen.
- G1 Het is maar net hoe je het zegt.
- O1 Maar dan weet je ook, en dan voel je dat je elkaar ook in heel veel opzichten juist tot steun kunt zijn.
- G2 Ja, maar je moet, je moet het niet opproffen, altijd gelijk zeggen. En als je het maar in liefde zegt, dat hoeft je helemaal niet lelijk te zeggen, maar joh, ik dacht dat, zo, dat was het, even klaar uit. Het is slecht voor je gezondheid ook hoor, om het op te proppen.
- O1 Daar krijg je stress van en dat is niet goed.
- G2 Maar zeg, zal ik een kopje koffie even zetten?
- O1 Een kopje koffie vind ik wel lekker hoor.
- G2 Nou, dan maak ik een kopje koffie.
- O1 We nemen een kop koffie, heerlijk. Ik weet dat u altijd lekkere koffie heeft, dus ja.
- G1 Dan moet je uitkijken.
- O1 Nee, dat weet ik, dat is echt zo.
- G2 Het is mijn vriendje nog altijd.

- O1 Ja, nog steeds vriendje hè, gelukkig wel.
- G2 Mijn kerkvriendje.
- O1 Ja, gelukkig wel.
- (Meneer vertelt dat hun zoon wekelijks komt helpen.)*
- G1 Ja, je hebt post die beantwoord moet worden. Het is altijd fijn dat je het even met hem doorneemt.
- O1 Nee, daarom, dat kan ik me voorstellen. Hij is natuurlijk in veel dingen nog wat mondiger.
- G1 Dat is het voordeel dan weer als je kinderen hebt, dan kun je het even met ze doornemen.
- O1 Ja, dan doet het voor je eigen gemoedsrust ook goed. Dan weet je in ieder geval dat dingen op de goede manier verwerkt worden. Kijk en als je dat niet zou hebben, dan zou er wel weer een andere oplossing zijn, dan zijn er ook mensen uit de gemeente hoor, die graag terzijde willen staan. Maar als het eigen kinderen zijn, is dat altijd beter.
- G1 En die jongelui hebben soms hele goeie tips hoor.
- O1 Ja, zeker. Nee, dat is wel fijn, dat hij dar tijd voor heeft en tijd voor kan maken ook.
- (Hier wordt wat nader op ingegaan.)*
- G1 Nou ja, zijn er dingen, dan neem je het gelijk even door.
- O1 En zeker nu hè, als je toch wat ouder wordt en wat meer van zorg afhankelijk bent, dat brengt ook een administratie met zich mee en die steekt wel ingewikkeld in elkaar tegenwoordig.
- G1 Ja, het wordt steeds ingewikkelder.
- O1 Ja, dan is het fijn als er iemand meekijkt en ook de dingen uitvoert zeg maar. Zeker hoor. Dat is absoluut waar.
- (Er wordt doorgesproken over de zorghulp die het echtpaar ontvangt.)*
- G1 En de buurt is natuurlijk heel belangrijk. Ze houden je in de gaten, als ik naar de straat loop dan is er altijd wel een buurman of buurvrouw van hoe is het ermee, en moeten we nog wat voor je doen? Weet je wel, dat is ook wel fijn dat je in een buurtje woont.
- O1 Ja, waar ze je kennen en om je geven.
- G1 Ja, dat ze je kennen.
- O1 Ja, klopt, dat is waar hoor. En vanuit de gemeente, komen er ook nog wel mensen zo vanuit de gemeente, van de HVD of vanuit de kring, de wijkring?

- G1 Nou, het feit alleen al wat kaarten en zo, dus vanuit de gemeente dan krijg je toch regelmatig, het zijn van die vaste kaartenschrijvers zeg ik altijd en dan zeg ik, nou, *[naam gemeentelid]* die zit er weer bij of die zit erbij. En er is natuurlijk een groep en die heb je nog niet gezien, dat zijn dan weer de nieuwelingen, en die kennen mij ook niet natuurlijk.
- O1 Nee, dat kun je dan ook niet verwachten dat die een kaartje sturen.
- G1 Je kunt niet verwachten dat een jong stel dat hier komt jou kent.
- O1 Nee, dat is ook zo. Maar krijgen jullie wel bezoek vanuit de wijk bijvoorbeeld?
- G1 Ja, ook dat nog wel, ja.
- O1 Want het kringwerk is hier natuurlijk ook wat op gang aan het komen, hè, het gaat nog wel aarzelend, maar.
- G1 Ja, en zo uit de gemeente waar je gewoond en gewerkt hebben en die bellen dan ook en die zijn natuurlijk ook ouder geworden, die hebben dezelfde problemen.
- O1 Ja, dan kun je even op elkaar leunen als het gaat over ongemakken van ouder worden. Ja, zo is dat. Dat is waar hoor.
- G1 Maar op, uit elke gemeente, heb je altijd van die mensen die altijd nog even bellen. *(Meneer noemt wat voorbeelden.)*
- O1 Ja, mooi is dat, dat ze je in ieder geval niet vergeten.
- G1 Nee, dat is ook wel fijn hoor.
- O1 Ja, dat is zeker fijn.
- G1 En dan hoor je weer hoe het daar gaat, eigenlijk, hè.
- O1 Ja, klopt. Maar dan praat je zeg maar over de andere gemeenten waar u gewerkt heeft, de burgerlijke gemeenten, waar ik ook op doel van, hè vanuit de Jorisiwijk, de Joriskerk, of daar ook wel bezoek nog komt van de HVD of vanuit de kring, mensen hier vanuit de wijk die zeggen, nou, ik ga nog eens even een kopje koffie drinken bij *[naam gemeenteleden]*.
- (Hierna vertelt meneer over een activiteit waar hij nog actief in participeert en over de contacten die hij op deze manier heeft.)*
- G2 Zeg papa, kun jij even het blaadje pakken.
- O1 Ja, of zal ik dat even doen?
- G2 Nee hoor. De koffie even halen.
- G1 O ja.
- O1 Lukt dat? Want anders doe ik dat even hoor.
- G2 Dat doet die wel meer, hij is het gewend.

- O1 Oké.
- G2 Alsjeblieft.
- O1 Dankjewel.
- (Mevrouw benadrukt dagelijks te genieten dat ze nog samen zijn.)*
- G2 Gaat het jongen?
- O1 Is er plek? Dan schuiven we zo wat aan de kant. Ja, zet hem maar neer, zo, ja, geweldig.
- G2 Het gaat allemaal wel een beetje minder vlot.
- O1 Ja, maar dat maakt niet uit. Ik weet dat het uit een goed hart komt, en dat vind ik het belangrijkste.
- (Er wordt aangegeven dat het bijzonder is om samen te zijn, dat ervaar je extra als het minder gaat allemaal.)*
- O1 Zo is dat. Ja, want ouder worden valt niet mee, zeker niet als je het in je eentje zou moeten doen. Met z'n tweeën is het al een opgave.
- G2 We zijn open boeken, we hebben het heerlijk.
- O1 Want ik denk wel eens, kijk, natuurlijk ieder mens denkt daar over na, maar ik denk, zeker als je ouder wordt, om gewoon heel hardop te zeggen, elke dag dat je weer een dagje ouder wordt, kom je weer een dagje dichterbij je dood, en dan denk ik ja, daar denk je wel over na. Daar denk ik ook over na, maar ik kan me, in jullie geval ook zeker voorstellen, dat je daar toch iets meer over nadenkt, van ja.
- G2 We hopen toch allebei *[leeftijd]* te worden.
- G1 En dat hoofdstuk uit de Bijbel waar dat allemaal besproken wordt, dat je acht geeft op het vogelgeluid hè, dat klopt dan precies hè. 's Morgens ben je altijd, ben ik altijd vroeg wakker, en dan moet ik er altijd aan denken, dan hoor ik om vijf uur allemaal vogelgeluiden.
- O1 Ja, en daar sla je dan acht op.
- G2 Pak jij melk?
- O1 Nee hoor, ik gebruik hem zwart, mevrouw *[naam]*. Maar de vogeltjes die hun Schepper loven hè, die hoor je dan.
- G2 Ja, maar wij zijn altijd een beetje duurder.
- O1 Ja, nee, maar ik houd het goedkoop.
- G1 Maar, je hebt ochtendmensen en je hebt avondmensen hè. Maar wij zijn eigenlijk ochtendmensen, vroeger, ja, dan moest je wat voorbereiden, een toespraak of zo, maar dan stond ik gewoon om vijf uur op en dan ging ik dat voorbereiden. Maar je hebt ook avondmensen, die beginnen pas om twaalf uur en dan maken ze dat.

- O1 Ik zou een toespraak beter om twaalf uur kunnen voorbereiden dan 's morgens om half zeven.
- G2 Ja, daar heb je het al.
- O1 Ik ben meer een avondmens, ja.
- G2 Nou, ik niet hoor. Gelukkig maar, allebei hetzelfde.
- O1 Ja daarom, zo is dat. Maar terugkomend op, als je zegt van ja, het ouder worden is dan toch elke dag een stapje dichterbij de dood, daar denken jullie ook over na. Want betekent dat dan voor jullie?
- G2 Nou, daar denk je wel eens aan. En dan zit je, dan ben je wel eens even stil. En dan denk je, tsoh, ken ik nou naar de Heere gaan? Nou, dan is dat wel eens, ja de ene keer is het wat, dan is het een open boek, de andere dag is soms de deur dicht. Ja, dan denk ik, waar heb ik het aan verdiend dan? En ik vind het allemaal zo rijk, het aardse is al zo rijk, maar het andere is veel belangrijker.
- O1 Dat is natuurlijk veel belangrijker. En dan toch dat vooruitzicht blijven houden hè. Ik bedoel, kijk, ook als je jong bent kunnen die twijfels en het zwakke van het geloof een rol spelen, maar als je ouder bent hè, ik kan me dat des te meer voorstellen. En toch maar vast blijven houden, dat je zegt van jongens we vertrouwen op God, en elke dag.
- G2 En de Heere blijft hetzelfde.
- O1 Een dagje dichterbij de dood is ook een dagje dichterbij God.
- G1 Ja.
- G2 Het is ook wel eens op en neer hoor.
- O1 Ja, natuurlijk, dat geloof ik ook wel.
- G2 De ene dag ben je echt rijk en dan denk je tsjonge jonge.
- G1 Ja, het is geen vlakke race.
- G2 We hopen allebei ook [*leeftijd*] te worden, nou.
- O1 Ja, een hele leeftijd. En dat gaat ook, ouder worden gaat dan ook op die manier door bergen en door dalen hè. Het is geen vlakke race, wat u zegt, en dat is misschien maar goed ook. Want als het alleen maar een vlakke race zou zijn, dan zou je ook verslappen en gemakzuchtig worden.
- G2 Ook verslappen.
- O1 Want juist als je God.
- G1 Als wij met vakantie waren dan huurden we altijd wel ergens in [*locatie*] een huis of zo, en ze hadden daar altijd hele mooie platen, de opgang van het leven, dan stond er 13 jaar dat, en 50 jaar dan was dan de top bereikt en dan zie je de afdaling weer. Ik vond het altijd mooie foto's hoor, in die huizen hing dat altijd. Ik dacht, ja, daar zit veel in, die mensen doen misschien nergens aan, maar er zit veel wijsheid in.

O1 Er zit wel een kern van waarheid in. Maar dat soort platen zegt natuurlijk niets over je relatie met God en de vreugde die dat oplevert. Want ook de eerste vijftig jaar kan in die zin ook een dal zijn, en je laatste, en de jaren na de vijftig, als je echt tot geloof bent en een levende relatie met God hebt, dat kunnen wel de hoogtepunten van je leven zijn. Ook als je [leeftijd] wordt, kun je hoogtepunten in je leven, je geestelijk leven, beleven. En dat is natuurlijk waar je aan werkt en waar je naar verlangt en waar je om bidt. En God laat mensen, ook al is het soms even weg en is het soms even de deur dicht, zoals u het noemt, God laat mensen niet voor een dichte deur staan. Zo is God niet, dat mogen we ook geloven, dat mogen we weten.

G1 Ik denk ook altijd, toen jouw moeder overleed, toen liep ik zo met mensen waar ze naar de kerk gaan, maar ze wisten niet wie ik was, maar toen zeiden ze ook tegen elkaar, nu gaan we een koningskind begraven. Dat maakte op mij zo'n indruk, dan denk je, ja, dan ben je toch ver in de tachtig en dan wordt er zo over je gesproken, zo'n getuigenis geef je af hè, dat we een koningskind gaan begraven.

O1 Ja, dan gaat er zelfs na iemands overlijden, dan gaat er nog iets van iemand uit, door God.

(Er wordt uitvoerig doorgesproken over deze moeder. Ze was sterk van mening dat je geen kritiek mocht hebben op dominees, dan zei ze dat mensen dat maar niet moesten doen, want ook zij had zelf nog zoveel gebreken. Ze was van mening dat je het positieve uit de dienst maar moest onthouden. Ook geeft het echtpaar aan dat deze moeder veel goeds deed en geestelijk veel uitdeelde.)

O1 Het staat ook letterlijk in de Bijbel hè, dat soort dingen, het praten over anderen. Als je praat over de vruchten van de Heilige Geest, ik weet niet of je de preek van vorige week zondagmiddag, afgelopen zondagmiddag hoorde, maar, dan is dit iets wat daar ook bij hoort. En ik denk, wat uw moeder ook had, dat je dat ook echt wel als een vrucht van de Heilige Geest mag noemen, zo'n eigenschap, en dat is maar weinig mensen gegeven of dat ze zich dat bewust zijn.

G2 Zeg, heb jij de suiker in de koffie gedaan?

O1 Nee hoor, ik heb hem helemaal zwart.

G2 O, sorry.

O1 Dan is die het lekkerst.

G2 Ik vergeet dat zo vaak.

O1 Nee, hoor, helemaal zwart. Maar dan hè, als je dan dit soort dingen herinnert, en dan de benaming koningskind, hè, we hebben een koningskind begraven, dan leeft dat voor je. Dan maakt dat jaloers.

G1 Dat vergeet je nooit.

(Er wordt weer verder gesproken over deze moeder. Dit loopt uit op een gesprek over de jeugdvereniging in de tijd dat meneer en mevrouw jong waren. Als ze niet uit een bepaalde vraag kwamen, vroegen ze aan een dominee om hierover te preken.)

O1 Ja, maar dat is voor jezelf, maar ook voor een predikant is dat mooi, zoiets. Dat zeker. Kijk en natuurlijk, het zijn allemaal ervaringen die je onthoud en die je koestert,

belangrijk is uiteindelijk natuurlijk wel met dat soort dingen, wat voedt het je geloof, brengt het je ook dichterbij God. Dat is natuurlijk een proces dat heb je natuurlijk als je jong bent maak je dat mee, maar ik denk ook als je oud geworden bent, dan nog.

G1 Dat heb ik soms nog hoor. *(Geef hier een voorbeeld van.)*

O1 En natuurlijk, ieder beleeft natuurlijk een dienst, maar ook een preek op zijn eigen manier hè, voor de één kan een preek aaien zijn, voor de ander kan een preek heel confronterend zijn. Het is maar net welke woorden komen bij je binnen. Want hoe ervaren jullie de prediking nu van bij ons, dominee Dekker, maar ook de gastpredikanten, zeg je van nou, ja, dat doet wat met ons?

G1 Ja.

G2 Ja, dat is ook verschillend. Bij ieder dan verschillend.

O1 Ja.

G2 De ene zondag dan zou je het geweldig vinden, en als je dezelfde preek een andere zondag soms hoorde.

O1 Dat is maar net hoe je zelf bent ook hè.

G2 De binnenkant werkt ook hoor.

O1 En dan, dat is eigenlijk een bevestiging van wat ik ook altijd zeg hè, dat, of je wat aan een preek gehad hebt, dat ligt meer aan jezelf dan aan de prediker, in dat opzicht. Natuurlijk, je hebt je voorkeuren, dat is voor ieder mens zo denk ik, maar uiteindelijk ben je zelf verantwoordelijk wat er met een preek met je en in je gebeurt, hè.

(Mevrouw vertelt over haar thuissituatie, voornamelijk weer over haar moeder en hoe zij aankeek tegen kritiek op predikanten.)

O1 Nee, daar gaat het ook helemaal niet om. Het gaat niet om de boodschapper, maar het gaat om de boodschap.

G2 Dan zei ze, o, houd op, ik heb zelf zoveel gebreken. En dan hielden ze op hoor, ze hielden op. Wat dat aangaat, ik zei, oh, oh, oh. En nou word je zelf zo oud als dat moeder was en nou ga je er steeds meer aan denken. Dan denk ik, nou, jij moet nog aardig wat zaaien, als je kijkt wat moeder deed. En altijd gezellig als je binnen kwam. Joh, heb je trek in een koppie koffie? Dan ga ik een bakkie zetten hoor. En dan had ze ze al gepaaid hè?

O1 Maar, doet u het anders, want ik denk hè, u noemt dat hier nu zo, maar ook bij jullie kinderen zult u het ook zo noemen denk ik, hè, ook dat is zaaien. Dan kun je zeggen, ja, zij heeft zoveel gezaaid en dan moet je maar aan jezelf denken.

G1 Ja, je mag dat ook weer doorgeven.

O1 Je geeft dat toch door.

G2 Ja, je moet dat wel doorgeven hoor.

O1 Als dat zo zelf in je leeft, dan geef je het ook aan je kinderen en aan mensen om je heen door. Ja, en dat is ook terecht.

- G2 Ja, ze luisteren altijd nog.
- O1 Ja, gelukkig wel.
- G2 Je hoeft nooit te zeggen, kan ik dat wel zeggen. Nee, dat kan ik bij mijn kinderen nooit zeggen ook.
- O1 En dat is maar gelukkig, dat je ook die dingen, je gaat misschien naar verschillende kerken, maar dat je wel die dingen kunt delen met elkaar.
- G2 Ja, en ze, dat zeggen ze ook wel, ze gaan daarheen en daar gaan ze. Ik zeg ja, als je maar ene zin opvangt, dan is het al goed. Je moet er voorzichtig mee zijn hoor.
- O1 Ja, daar moet je heel voorzichtig van zijn, want ik ben er ook van overtuigd dat God over kerkmuren heen werkt hoor.
- G1 Ja, dat is waar.
- G2 Ook echt hoor.
- O1 Ook goed voor mensen, ook om mensen te kunnen bereiken, dat er verschillende kleuren van gemeenten zijn in ons land.
- G2 Natuurlijk. Als je nou hier komt en je gaat bij de buurvrouw en bij die buurvrouw, daar is het allemaal, de gesprekken weer anders.
- O1 Ja, die gaan weer anders.
- G2 De ene pakt het zo op en de ander pakt het zo op.
- G1 Ja, en de accenten leggen ze ook anders.
- O1 Ja, als de waarheid maar centraal blijft staan en het Evangelie het kernpunt is.
- G2 En voorzichtig zijn hoor, met je kritiek, daar moet je echt voorzichtig mee zijn.
- O1 Ja, echt hoor.
- G2 Maar ja, ik vind het altijd bijzonder, ik heb zulke lieve ouders gehad, en echt niet, ze zeiden altijd, jouw moeder die is altijd vrolijk. Altijd gezellig, nou dan zing je maar een versje hoor, dan zakt het wel.
- (Vervolgens noemt mevrouw enkele voorbeelden over hoe haar moeder was. In aansluiting hierop geeft meneer een voorbeeld van een oma.)*
- G2 Zeg, lust je nog een bakkie?
- O1 Zullen we nog een kopje koffie doen? Lekker.
- G2 Ik zal het even zetten.
- G1 Zal ik het open doen?
- G2 Ja, doe maar open *[naam man]*.

- O1 Het licht mag weer naar binnen, de zon is weg.
- G2 Nou, we zitten hier altijd nog naar ons zin hoor.
- O1 Ja, gelukkig.
- G1 Er komen nog weer twee warme dagen.
- O1 Ja, het wordt, morgen wordt het zeker warm en donderdag wordt het ook goed, daarna zou er weer even wat kans op buien zijn en weer wat afkoeling.
- G1 Nou, het is hier heel droog hoor, het heeft een tijd niet geregend.
- O1 Nee, nou ja, afgelopen weekend hè, heeft het nog wat geregend.
- G1 Ja, dat is waar ja.
- O1 Ja, dat wel. Voor het weekend althans, toen heeft het nog wel veel geregend en dat was op zich ook goed, want het was hard nodig.
- G1 Ja, het is hard nodig hoor. En het is hier een beetje zanderige grond hè, dat scheelt ook hoor, of je kleigrond hebt of deze grond.
- O1 Ja, dit houdt weinig vocht vast hè. Dat is waar hoor.
- (Meneer vertelt over hun woonsituatie, ze hebben het er erg naar hun zin. Er wordt wat doorgesproken over het contact dat ze hebben met de mensen in hun buurt. Meneer en mevrouw benadrukken dat ze het erg goed hebben en dat het bijzonder is dat ze op deze leeftijd nog samen mogen zijn.)*
- G1 Nou, dat is ook belangrijk, zolang het kan hè.
- O1 Nou, dat is het hem. Er zijn best wel eens perioden dat jullie daar denk ik zorgen om gehad hebben, van kan dat nog wel.
- (Hier wordt wat over doorgesproken, ook over de hulp die meneer en mevrouw hebben.)*
- G2 Een hele blauwe lucht.
- G1 Ja.
- O1 Ja.
- G2 De bewolking is weg.
- G1 We krijgen als het uitkomt twee dagen dit weer.
- O1 Ja, zeker, ik ben heel benieuwd. Lekker, dankjewel.
- G2 Zo, even door zakken.
- O1 Zo is dat, doe voorzichtig.

- G2 Zo.
- O1 Ja, ja, zo is dat.
- (Meneer en mevrouw vertellen hoe ze in Amersfoort beland zijn. Ze vertellen over een eerdere woonplaats en uiteen daarna hoe blij ze zijn met hun huidige woning.)*
- G2 Nou, we hebben het hier altijd naar ons zin hoor, of je moet het zelf maken. De mensen hebben niet om jou gevraagd.
- O1 Dat is waar, maar toch.
- G2 Als jij gedag zegt altijd, moet het toch gek gaan willen ze niet terug gedag zeggen.
- O1 Kijk, ook al hebben ze niet om je gevraagd, je bent, en zeker als het gaat om het kerkelijke met elkaar, je bent aan elkaar gegeven en dat moet je je altijd bewust zijn. Ook al kies je elkaar niet, je wordt aan elkaar gegeven en dat schept al een band, sowieso, maar ook een verantwoordelijkheid voor elkaar.
- G2 Dat heb je voor, eigenlijk.
- O1 En in dat opzicht, vroeg ik.
- G2 Als je nou nergens bij hoort, en je komt dan in zo'n vreemde plaats, ja je kinderen wonen er, maar dan kan je ook niet elke dag naartoe. En als je dan, geestelijk ook geen contact heb, maar nou ook, dan zie je iemand van de kerk en dan, hoe is het met jou, en even een praatje. En je hoeft er niet elke dag te zitten, helemaal niet bij wijze van spreken, maar als er eens wat is, dat je iemand kent, o leuk, hoe is het met jou.
- O1 Dat je ook op die manier dingen deelt met elkaar.
- G2 Ja, dat deel je.
- G1 En ik vind het ook wel fijn, je kan nou de preek gelijk horen. Toen wij hier kwamen toen hadden we het altijd samen zo over de bandjesman, die liep dan doordeweeks met dat bandje en die ging dat bij die bezorgen, en die, maar dat was natuurlijk zes of vijf dagen ouder geworden en dan was het niet meer actueel, maar nu, wat je in de kerk hoort, dat hoor je hier gelijk in huis ook.
- O1 Ik wou net zeggen, dat hoor je hier ook.
- G1 Dat is wel erg fijn vind ik, hoor.
- G2 Je moet oppassen als je half niet kan, dan ga je heel even niet. Daar moet je nou voor waken. Want ik zit op een stoeltje, mijn Bijbeltje leg ik hier, ik zet een beetje drinken erbij want ik krijg een droge keel, en je kan heel gaan zitten luisteren, dat is een weelde tot en met. Maar, je mist wel dan de contacten. Al is het maar een knik, en dan zeg je die is er ook weer.
- G1 O, dat is de bel, dat kan de thuiszorg al zijn.
- O1 Nou, dan zijn ze vroeg vandaag, want het is tien over half negen.
- G2 Ja, dat gebeurt wel meer. Ja, je bent wel gebonden hoor, je bent echt gebonden.

- O1 Ja, dat wel.
- G2 Zie je wel, ja, dat zijn ze. Visite komt niet zo laat.
(De thuiszorg komt binnen en doet wat er gebeuren moet.)
- O1 We hadden het er net over, dankzij dit, kunnen jullie nog steeds hier samen zo verder wonen, want als deze voorzieningen er niet zijn.
- G2 Dan had je het allemaal alleen moeten doen.
- O1 Dat krijg je niet voor elkaar.
- G1 Nee, dat krijg je niet voor elkaar.
(Er wordt wat doorgesproken over de zorg die meneer en mevrouw ontvangen.)
- O1 En andere dingen die nodig zijn, zoals boodschappen doen en dat soort dingen, dat gebeurt dan, als je het zelf niet kunt, door de kinderen.
- G2 Door de kinderen.
- O1 Maar als er echt dingen zijn waarvan jullie zeggen, van joh, zo meteen de vakantietijd, als de kinderen misschien op vakantie zijn.
- G2 O, dan komen ze ook.
- O1 Dan moet je.
- G1 Ja, dat is eigenlijk de zwakke schakel hoor, de boodschappen. Vroeger dan stapte ik in de auto, ik zei, o ik rijd wel even naar Albert Heijn.
- O1 Dat wil niet meer hè.
- G1 Dat mag niet meer.
- O1 Nee, dat wil niet meer. Maar als dat zich voordoet, en je loopt daar even mee klem, laat het mij even weten, want dan schakelen we gewoon even wat mensen uit de gemeente in hoor, die jullie helpen.
- G1 O ja, nou dat is wel fijn.
- O1 Dan moet je het even laten weten. Anders zal ik ook wel met *[namen gemeenteleden]* daar even over hebben, dat als er, in de vakantietijd ook zo meteen iets is, dan zijn er anderen die ook kunnen en willen helpen. Want ik weet dat ook uit de gemeente willen ze echt jullie helpen.
- G1 Nou, dat is fijn.
- O1 Dat kunnen we gewoon.
- G2 Ja dan eens, *[namen kinderen]* ook hoor, alles, ze vliegen voor je.
- G1 Ja, maar op een gegeven moment zijn ze met vakantie.

- G2 Ze hebben vakantie.
- O1 Nou ja, en dat mag ook, ik bedoel, ze hebben ook hun ontspanning nodig. Dus dat is ook goed, maar dat wil niet zeggen dat daarmee de zorg voor de dagelijkse dingen.
- G1 Die gaan ook met vakantie.
- O1 Dat hoeft de zorg voor jullie dagelijkse dingen niet te stoppen, want dat kunnen ook anderen voor jullie in bijspringen.
- G1 Ja, dat is wel fijn.
- O1 Daar zijn we gemeente voor, hè.
- G1 Ja, dat is fijn.
- (Hier wordt even over doorgesproken, over wat het betekent om hulp nodig te hebben. Meneer en mevrouw geven aan de hulp fijn te vinden, al merken ze wel dat ze daardoor meer gebonden zijn.)*
- O1 O, de telefoon, ga je gang hoor.
- (Na het telefoongesprek geven meneer en mevrouw aan telefoontjes van mensen erg te waarderen.)*
- G1 Nou ik zeg al, al is het maar een belletje even zo.
- O1 Zo op die manier dat je weet, jongens, we zijn in beeld. Er wordt aan ons gedacht, om ons gegeven.
- G2 Je hoeft niet een half uur aan de lijn te hangen.
- O1 Nee, daar gaat het ook niet om.
- G2 Maar even, hoe is het, en even hartelijk, nou, dat doet je goed.
- O1 Dat is inderdaad wat mensen nodig hebben, dat is merkbare liefde.
- G2 Ja, erg leuk hoor.
- O1 Zo moet dat ook.
- G2 Je wordt ouder hè. Maar dan moet je wat meer de zegeningen tellen.
- G1 Ja.
- O1 Zo is dat.
- G2 En niet het negatieve, maar het positieve.
- G1 En dat je verstand nog helder blijft, dat is ook belangrijk.

- O1 Ja, nou, dat is ook belangrijk hè, dan kun je dingen ook blijven beseffen want, ook als je verstandelijk helder blijft, dan kun je daadwerkelijk beseffen wat u ook door de telefoon zei, we hebben een grote God.
- G2 Ja. Echt waar hoor.
- O1 Dat is belangrijk om je dat altijd weer te realiseren. En als je helder van geest mag blijven, ja, dan.
- G2 En je bent samen, je kan elkaar zo aanvullen.
- G1 Ja, dat is ook heel belangrijk.
- G2 We hebben het zo goed altijd. Zo goed, ontzettend.
- G1 Ja, want je wordt toch minder, je vergeet eerder wat bij wijze van spreken en dan is het heerlijk als je samen bent.
- G2 Maar dan kan je het zeggen. Joh, heb je er erg in, want dat en dat was er. En dat is andersom dan ook weer, want dan vergeet ik weer wat.
- O1 Ja, elkaar tot steun en elkaar tot hulp, aan de andere kant, en dan komen we toch weer terug van ja, we hebben een grote God, je leunt natuurlijk wel op elkaar, maar we mogen nog veel meer het van God verwachten. En zeker ook in het ouder worden, dan is het mooi om te ervaren en te realiseren dat God heel nabij is. Hij draagt ons.
- G2 Dat ga je dan merken hè, de leeftijd ook weer.
- G1 Ja.
- O1 Ja, maar dan toch, met de leeftijd en de ongemakken die dat meebrengt, toch weten van jongens we hebben een God die voor ons zorgt en een God die ons.
- G2 Je kan het zo samen brengen, hè. Je weet waar je het brengt en dan kun je het ook samen doen (...).
- G1 Nou, dat is ook heel belangrijk.
- O1 Zeker. Maar dat je dan inderdaad met dat besef in je hoofd, en dat is het mooie hè als je het nog bewust kunt realiseren, hè, dat je toch mag zeggen van ja het is goed om nabij te zijn, nabij mijn God, ook in het ouder worden. Dan denk ik aan Psalm 73, wat ook in dat opzicht een mooie Psalm is. Die kunnen we eigenlijk best wel lezen, even met elkaar, als jullie dat goed vinden?
- (Meneer geeft aan dat dit voor hem een bijzondere Psalm is en vertelt waarom, hij heeft de Psalm daarom wat vaker gelezen.)*
- O1 Kijk, en ik kom dan spontaan ook met Psalm 73 aan. Maar die kunnen we wel samen lezen, als jullie dat goed vinden? Ik kan hem van mijn telefoon lezen, maar als jullie zeggen wij hebben een Bijbeltje bij de hand, dan mag het ook vanuit een Bijbeltje, ik kan het ook van.
- G1 Ja.

- O1 Lukt dat of moet ik?
- G2 Ja, ik kan wel opstaan hoor, wat dacht je? Ik pak de Bijbel even.
- G1 In het bovenste laatje.
- O1 Ik wou zeggen, anders wil ik er ook wel één pakken hoor.
- G1 En dan moet je ook misschien die lamp even aan doen.
- O1 Ik heb licht genoeg hoor, ja het is licht genoeg. O kijk, ze liggen binnen handbereik,
- G1 Nee, daar in de bovenste la.
- G2 Ja, nou, dit mag ook.
- G1 Dat is de gezangenbundel.
- O1 O, dat is de gezangenbundel ja. Nee, daar staan de onberijmde Psalmen niet in. Ja, dat is herkenbaar.
- G2 Kijk eens.
- O1 Eens even kijken.
- G2 Dat is zo fijn, dat we dat samen kunnen brengen hè.
- O1 Dat je daar samen tijd voor kunt maken.
- G2 Dat we het daar over eens zijn.
- O1 Dat je inderdaad ook daar geen verschil van inzicht, verschil van mening over hebt, want dat gebeurt natuurlijk ook maar veel.
- G1 Ja. Anders moet je het lampje even aan doen.
- O1 Nee, hoor, het zijn grote letters, en ik heb heel veel licht gelukkig. En wat mij gelijk opvalt hè, bij Psalm 73, hier staat boven: toch dicht bij God, staat er. David natuurlijk die had ook zijn momenten, het gevoel van ver weg te zijn bij God, ook door zijn eigen zondigheid, dat realiseerde die zich heel goed, en dan toch, ook met het opgejaagd worden door vijanden dat hij toch wist, God is dicht bij mij. Dat hij dat elke keer toch weer mocht ervaren. En daar gaat deze Psalm ook over.

Een Psalm van Asaf. Ja God is goed voor Israël, voor hen die zuiver van hart zijn. Maar wat mij betreft, mijn voeten waren bijna uitgedleden, mijn schreden waren haast uitgeschoten, want ik was jaloers op de dwazen, toen ik de vrede van de goddelozen zag. Tot aan hun dood zijn er immers geen boeien, en hun kracht is fris. Zij verkeren niet in moeiten, zoals andere stervelingen, en worden niet gekweld met andere mensen. Daarom hangt de hoogmoed hun als een ketting om de nek, het geweld bedekt hen als een mantel. Hun ogen puilen uit van vet, zij hebben de inbeeldingen van hun hart overtroffen. Zij spotten en spreken boosaardig van onderdrukking, zij spreken uit de hoogte. Zij zetten hun mond op tegen de hemel, hun tong wandelt honend rond op de aarde. Daarom kan Gods volk ertoe komen, wanneer er een volle beker water voor hen uitgeperst wordt, dat zij zeggen: Hoe kan God het weten? Zou de Allerhoogste er weet van hebben? Zie, dezen zijn goddeloos, toch hebben zij in de

wereld rust en vermeederen hun vermogen. Ja, voor niets heb ik mijn hart gezuiverd en mijn handen in onschuld gewassen. Want de hele dag word ik gekweld en mijn bestraffing is er elke morgen. Als ik zou zeggen: Ik zal ook zo spreken, zie, ik zou ontrouw zijn aan al Uw kinderen. Toch heb ik nagedacht om dit te kunnen begrijpen, maar het was moeite in mijn ogen, totdat ik Gods heiligdom binnenging en op hun einde lette. Ja, U zet hen op gladde plaatsen, U doet hen in verwoesting vallen. Hoe worden zij in een ogenblik tot een verwoesting! Zij worden weggevaagd, komen om door verschrikkingen. Zoals een droom vervaagt bij het ontwaken, zult U, Heere, als U wakker wordt, hun beeld verachten. Toen mijn hart verbitterd was en ik in mijn nieren geprikkeld werd, hoe onverstandig was ik toen, ik wist niets! Ik was een redeloos dier bij U. Niettemin zal ik voortdurend bij U zijn, U hebt mijn rechterhand gegrepen. U zult mij leiden door Uw raad, daarna zult U mij in heerlijkheid opnemen. Wie heb ik behalve U in de hemel? Naast U vind ik nergens vreugde in op de aarde. Bezwijkt mijn lichaam en mijn hart, dan is God de rots van mijn hart en voor eeuwig mijn deel. Want zie, wie zich ver van U houden, zullen omkomen; U verdelgt allen die als in hoererij U verlaten. Maar wat mij betreft, het is voor mij goed dicht bij God te zijn. Ik neem mijn toevlucht tot de Heere HEERE, om al Uw werken te vertellen.

Daar staat nogal wat hè, dat eerste deel van die Psalm hè, het bijna jaloers kijken naar de mensen die in zonden hun gang gaan en toch het voor de wind gaat.

G2 Dat staat er mooi.

O1 Ja, dat kan dus een verleiding van jewelste zijn, ook een verleiding door de duivel natuurlijk hè, of je nou jong bent of oud, dat kan natuurlijk heel verleidelijk zijn. Bij een ander is het gras altijd groen, ook al doen ze nergens aan, en dan toch: de ommekeer komt 'totdat ik Gods heiligdom binnenging en op hun einde lette.'

G1 Dat is heel apart.

O1 Dat is een ommekeer, hè. Het heiligdom van God, dus dat is, ook in het heiligdom gaan door in gebed God te zoeken, is ook natuurlijk daarmee te vergelijken en dan toch daardoor wakker worden als het gaat om van ja, wat betekent dat nu werkelijk. Tijdelijke voorspoed, tijdelijk genot, tijdelijke vreugde, in relatie tot voor altijd bij God te mogen zijn, en zeker ook hè, als mijn lichaam en mijn hart bezwijken, ook in het ouder worden, dan toch kunnen zeggen, dan is God de rots van mijn hart en voor eeuwig mijn deel.

G1 Een hele mooie Psalm. Ja, de Psalmen zijn altijd mooi vind ik.

O1 Dit is echt een mooie Psalm. He, en dat Hij ons zal leiden door Zijn raad en daarna.

G2 En daarna, opnemen.

O1 Opnemen in zijn heerlijkheid. Een vooruitzicht van jewelste.

G1 Ja.

G2 Ja.

O1 Als we dat als houvast hebben, mag er van alles gebeuren in ons leven, ook in het ouder worden, en dan toch, mag je zeggen.

G1 Toch dat vasthouden.

- O1 Dan is God groot, God is goed. En wij mogen ons aan Hem vasthouden, en Hij zal ons dragen.
- G2 Anders kan je het niet dragen.
- O1 Anders kun je het niet altijd dragen, nee, dat is zo.
- G2 Het is toch niet te dragen.
- O1 Nee, en dan, dan kom ik weer een beetje terug op het begin van ons gesprek, elke dag dat je ouder wordt is een dag dichterbij je dood, maar ook een dag dichterbij God. En dan te mogen zeggen, want Hij zal ons dan opnemen in Zijn heerlijkheid, dan kun je daar wel eens naar verlangen, hè. Verlost worden van alle aardse moeiten, alle aardse zorgen. Verlost ook worden van de zonde, nooit meer hoeven zondigen en dan altijd bij God mogen zijn. Geweldig.
- G1 Ja, dat is zeker geweldig.
- G2 Soms vind ik het wel eens eng. Soms denk ik, zo goed. Dat het gewoon eng is, dat je denkt, tsjonge jonge, dank ik God er wel genoeg voor. Wat we allemaal hebben en kunnen.
- O1 Ja. Ja. Zullen we dat nu met elkaar doen, God danken? Dit is een mooi moment.
- G1 Ja.
- G2 Ja, heel goed.
- O1 Heere God, wij mochten vanavond even een poosje bij elkaar zijn en daar danken wij U voor. U heeft ons gehoord, U heeft ons gezien en U weet ook hoe waardevol dit bezoek en dit gesprek was wat wij samen met elkaar mochten bespreken. En in ons gesprek mocht ook Uw goedheid en Uw zorg om ons centraal staan Heere, en daar mogen we U hartelijk voor danken. Ondanks alle zorgen die we hebben, of we jong zijn of oud, ondanks de moeiten, ook de moeiten van het ouder worden, toch ons gezicht op U mogen richten en dankbaar mogen zijn omdat U voor ons zorgt. En als U voor ons zorgt, wat zal ons dan overkomen? Wij danken U, Heere, voor alles wat er aan zorg ook voor de heer en mevrouw [*naam*] nog besteed mag worden, zodat zij nog steeds hier samen met elkaar mogen wonen, elkaar mogen hebben en door U en in U gelukkig mogen zijn met elkaar. Wij danken U daarvoor en wij bidden U of U hen dat nog een lange tijd wilt schenken, als dat kan. Wij kijken daarin ook vooruit naar hun beider verjaardagen. Wilt U geven dat zij met veel vreugde, samen met hun kinderen en kleinkinderen hun beide verjaardagen hier in huis nog mogen vieren. Wij bidden U ook of U hen in alle opzichten nabij wilt zijn. Wilt U hen naar het lichaam de krachten geven, zoveel mogelijk ook de gezondheid, en wilt U daar waar het moeilijk is, wilt U hen nabij zijn, wilt U hen kracht schenken en wilt U hen ook troosten als er toch eens momenten van moeite en van verdriet zouden zijn. Wilt U vooral ook met hen nabij zijn, als het gaat om de geestelijke dingen. Wilt U ook in geestelijk opzicht hen tot een Vader en tot een grote God zijn. Wilt U geven dat ze ook in geestelijk opzicht alles van U mogen verwachten en ook naar een eeuwig samenzijn met U mogen verlangen. Wilt U ook nu we weer weggaan samen met ons gaan, wilt U ons leiden over de onveilige wegen als we weer naar huis gaan, maar wilt U vooral ook zijn en blijven met mevrouw en meneer [*naam*]. Wilt U hen ook vannacht nabij zijn, een goede nachtrust geven, geven dat ze morgen weer in gezondheid mogen opstaan om de dingen te doen die gedaan moeten worden, wilt U zo hen nabij zijn. Dit bidden wij U, in Jezus' Naam, amen.

G2 Dank je, dank je hartelijk. Mooi gebed.

O1 Fijn om weer hier te zijn.

Huisbezoek 3

Korte inleiding

Het gaat hier om een bezoek aan een echtpaar met jonge kinderen. Tijdens het gesprek zijn de kinderen afwezig. Het gesprek duurde ruim vijftig minuten.

O2 = ouderling 2

G1 = gemeentelid 1 (man, dertiger)

G2 = gemeentelid 2 (vrouw, dertiger)

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd.
- tekst tussen (...) is samengevat i.v.m. anonimisering.

Transcriptie

(Er wordt gesproken over de achtergrond van het gezin. Vervolgens over het werk van de man, het werk van de ouderling en het werk van de vrouw. Hierna wordt er gesproken over de kinderen en de schoolkeuze.)

G2 En toen hebben we daar een gesprek gehad. Nou ja en qua identiteit vinden wij het echt wel passen ook.

G1 Ja dat was het uiteindelijk. We zeiden van we hebben een doopbelofte gedaan en die school past uiteindelijk het best bij onze driehoek van kerk gezin en school zeg maar. Ja het past gewoon het beste. Ja de ... hè, hier de PC-school, ja, veertig procent van de leerkrachten ging dan naar de kerk op zondag, zoals ze dat dan noemden. Als invulling van het christelijk zijn. En ja, ze vierden dan wel of geen kerst geloof ik. Ja, dat was echt heel anders, zeg maar.

G2 Ja.

G1 Daar zijn we ook heel duidelijk in geweest van wat wij naar zochten. En zij waren er ook heel eerlijk over naar ons. Toen hebben later ook in een mailtje volgens mij nog teruggegeven van nou het is niet wat wij zoeken. En bij de *[naam school]* wel. Dat past gewoon goed bij de belevingswereld die wij hebben en zoals wij in het geloof staan. (...)

O2 Ja.

(Hier wordt wat over doorgesproken.)

G1 Ja en er waren ook wat buurtbewoners, die hebben we gesproken, want buurtbewoners hebben hun kinderen dan bijvoorbeeld wel naar *[naam school]* dan. En, nou en toen ook wel eens gesproken, weten jullie wat je gaat doen en zo? En...ik heb jullie gezien bij ons op school! Hé, kom je bij ons op school dan? Ik zeg nou, dat weet ik nog niet. Hij zegt, ja zegt ie, bij ons op school vieren ze ook kerst hoor. Ik zeg ja oké, zeg ik, maar wij geloven wel iets meer dan alleen kerst zeg maar. Ja, maar is dat dan zo belangrijk? Ik zeg ja dat is toch wel een issue zeg maar. Je denkt er ook wel bij na van hoe is het onderwijs zelf. Je kunt wel een christelijke school hebben, maar als het onderwijs bagger is, ja dan moet je ook nadenken moet ik dat doen?

Maar als je ook hoort wat de buurt vraagt, van is dat dan zo belangrijk voor jullie? Ja, ja dat is best wel belangrijk.

O2 Ja.

(Hier wordt over doorgesproken.)

O2 Hoe staan jullie verder in de gemeente?

G2 Ja, hahaha.

O2 Nemen jullie daar je plek in? Of hoe...

G1 *(Man geeft aan wat hij doet in de gemeente.)*

G2 Je merkt wel dat doordat je gewoon je gezin hebt dat het soms wel lastig is om aan dingen deel te nemen, merk ik.

(Geeft aan dat veel activiteiten in de gemeente plaatsvinden op een avond waarop zij niet kan.)

Maar dan denk ik ja, zulke dingen mis ik dan wel eens dat dat gewoon eens wisselende dagen is. Ja en je merkt gewoon dat sommige dingen dat lukt gewoon niet. Maar dat komt wel weer denk ik dan. Weet je, dit is ook gewoon wat belangrijk is. Ja.

(Man geeft aan dat veel contactmomenten, ook op zondag rond de dienst, moeilijk zijn nu ze kinderen hebben.)

O2 En hoe kijken jullie aan tegen wijkkringen zeg maar dat hele project wat.

G2 Ja ik ben daar een beetje in gevlogen. Zeg maar een beetje, maar jij eigenlijk bijna altijd thuis dan. Nee, ja, ik vind het een heel goed idee. En nu, wij zijn natuurlijk een paar keer bij elkaar gekomen nu. Dus het is niet zo'n grote club hier vandaan. Dus, nee ja, we zijn nog een beetje zoekende ook, merk ik wel.

O2 Ja, gewoon van hoe of wat en wat voor inhoud geef je eraan?

G2 Ja, maar het is wel fijn om gewoon, de vorige hadden we, wanneer was het, een paar weken geleden, bij *[namen gemeenteleden]*, weet je er waren weer nieuwe bij *[namen gemeenteleden]*.

(Samen komen ze op de namen.)

G2 Ja *[naam gemeentelid]*, dus dat was heel leuk. Die hebben even zich voorgesteld. Nou en toen kwam er een gesprek over wat zij gedaan hadden en dat is ook wel gewoon heel leuk, gewoon elkaar leren kennen en dat vind ik dan ook belangrijk. *(Er worden wat gemeenteleden bij name genoemd.)* En dan moeten we gewoon even kijken van willen we nog meer ook de kant van de Bijbelstudie op, of laten we dat echt die Bijbelstudiekring [...].

O2 Ja.

G2 En dan wij laten de wijkkring echt voor het ontmoeten. Dat zijn we nog een beetje aan het...

- O2 Ja.
- G2 Ja. Onderzoeken, zeg maar.
- O2 *(Gaat in op verschillende kringactiviteiten. Er wordt wat doorgesproken over de Bijbelkring en de invulling daarvan. Vervolgens gaat het over het naast elkaar bestaan van verschillende kringen.)*
- Kijk en het is toch ook aan de kringen zelf om met een stukje creativiteit om te kijken ja wat past bij ons en hoe geven we daar invulling aan.
- G2 Ja, daarom dus ik denk dat dat wel goed komt. Weet je als je maar wel, het hoeft natuurlijk elke drie weken, maar gewoon met een beetje regelmaat moet het wel zijn.
- O2 Ja.
- G2 Om de zoveel tijd. Het hoeft van mij echt niet zo vaak. Maar zoals nu is het prima. Volgens mij hebben we nu drie keer gehad. Dat is misschien iets te weinig. Maar we zouden het een keer in februari hebben en toen ging het niet door dus toen werd het maart. Nou ja, zo zie je maar.
- G1 En van de week was er weer een mailtje, hè?
- G2 Ja dat was van [*naam gemeentelid*] voor in mei, was dat ja. [*Naam gemeentelid*] is van ons een beetje de kartrekker.
- O2 De aanjager, zeg maar
- G2 Ja.
- O2 Ja.
- G2 Die doet het bij ons een beetje.
- (Vervolgens wordt er doorgesproken over de concrete invulling van een specifieke kringavond.)*
- O2 En verder in de kerk, qua preek en, hoe landt dat?
- G1 Ik kijk even naar [*naam vrouw*]. Ik ben degene die praat altijd.
- G2 Nee, daarom, ga jij maar.
- G1 Nee, ga jij maar.
- G1 Nee ja, ik vind de preken van dominee [...] erg prettig en er zit altijd iets in zeg maar wat ik mee kan nemen.
- O2 Ja.
- G1 En, zoals afgelopen Goede Vrijdag was dat, dat vond ik ook een heel mooie dienst. En, eerste Paasdag had ik dan weer ietsje minder, maar ja dan net op het eind weer even een lied dat me even raakt, zeg maar.

- O2 Ja.
- G1 Nee, daar dacht ik van de week nog aan ik denk hé dat jaar van dominee [...] is ook bijna weer voorbij volgens mij.
- O2 Ja, dat klopt.
- G1 Ja, dus. En hiervoor hebben we dominee [...] nog meegemaakt. Toen wij hier kwamen. Dus daar hebben we wel twee hele goeie aan gehad, zeg maar.
- O2 Ja.
- G1 Als je over [...] al in de verleden tijd mag praten natuurlijk.
- O2 Ja. Beleef jij dat ook zo?
- G2 Ja.
- G1 Ja dat is wel erg fijn, zeg maar hoe hij dat doet. Ja jij was er natuurlijk vrijdagavond niet toen ik ben gegaan. Ik vind het dan wel een fijne dienst, zeg maar om dan te gaan, een bijzonder moment.
- O2 Ja.
- G1 Eigenlijk een soort, ja ik zie het als een soort begrafenisdienst, zeg maar waar je dan naar toe gaat. Hè, er is iemand overleden en... de dominee had het er op een gegeven moment over van ja nu ga ik het, ja hoe zei hij dat, nou ga ik het... Nou ga ik iets heel moeilijks zeggen of zo. Of toen, dacht ik ja, het valt volgens mij wel mee of zo. Weet je, zo moeilijk is het eigenlijk niet wat je zegt. Hè, ik snap wel dat het theologisch misschien lastig in elkaar zit. Weet je, ik volg het misschien ook niet theologisch helemaal, maar toen dacht ik ja, de dominee vroeger bij mijn ouders preekte altijd zo, zeg maar. Weet je, toen was je natuurlijk jonger, misschien minder dat je er minder begrip van had, maar... Ik dacht van ja, dat... je hoeft je niet te gaan verontschuldigen om theologisch te gaan doen zeg maar.
- O2 Nee. Nee. Ja. Dus jullie ervaren wel dat je gevoed wordt door z'n preken, zeg maar?
- G2 Ja, ja. En ook gewoon het hele moment van naar de kerk gaan. Ook gewoon een goeie structuur voor de kinderen en dat die het ook mee krijgen. En dominee [...] biedt ook wel, vind ik gewoon, hoeft niet elke week, maar gewoon af en toe voor de kinderen wel ook, net als van de week natuurlijk met die steen. Dat is natuurlijk heel leuk. Dat vonden ze heel leuk.
- O2 Ja, didactisch is die daarin natuurlijk...
- G2 Ja dat onthouden ze echt! Ja. Dus dat vind ik ook wel heel fijn. Ja.
- (Ze geven een voorbeeld van wat de kinderen er dan van onthouden.)*
- O2 Ja ik hoor dat thuis ook wel terug. Zo'n binnenkomer, zeg maar.
- G2 Ja.
- O2 Ja, dat is toch wel knap om dat te bedenken.

- G2 Ja, ook, zeker, ja.
- G1 Ja.
- G2 En dat ook nog goed over te kunnen brengen. Ik zei nog tegen *[naam]*: eigenlijk zouden jullie de volgende keer even naar beneden moeten, even gewoon in de dooptuin moeten gaan staan. Dan heb je nog iets meer contact vind ik, altijd, dan vanaf de preekstoel. Maar ja, dat, wie weet, ooit.
- G1 Het is maar een heel kort moment hè natuurlijk.
- G2 Ja daarom. Dat is een beetje gedoe.
- G1 Dat hij naar beneden gaat dan.
- O2 Ja.
- G1 Maar, tijdens de preek had de dominee het er nog een keer over, hè kinderen de steen waar ik het over had...Ik dacht man, schei uit over die steen. Maar dan is hij een boekje aan het schrijven.
- G2 Ja, inderdaad.
- (Man geeft nog een voorbeeld van hoe de dominee omgaat met kinderen. Vervolgens wordt er een voorbeeld genoemd van wat kinderen onthouden van de Bijbelklas en van school.)*
- G1 Ja, *[naam kind]* die kwam uit school thuis met, hij zegt tegen me: De Heere Jezus die heeft alle zonden...
- G2 Alle verkeerde dingen, denk ik dat hij zei.
- G1 Verkeerde dingen, de dingen die we verkeerd doen, die, die krijgt de Heere Jezus op Zijn schouders, zei hij. Ik zeg ja jongen dat klopt, ja. Later hebben we dat nog een keer herhaald toen mijn ouders er waren. Ik zei joh, wat was er ook alweer dat de Heere Jezus aan het kruis ging? Waarom was dat nou?
- G2 Dat is toch goed verteld op *[naam school]*.
- G1 Dat alle verkeerde dingen op de schouders van de Heere Jezus kwamen. Ja en dan zou Hij er ook niet meer aan denken, zoiets was dat geloof ik ja.
- G2 Ja ja, zoiets ja.
- G1 Dus dat hebben we ook later een paar keer meegenomen, ik in ieder geval, in het gebed met de jongens. 's Avonds zeg maar, zo van ja wilt U dat allemaal vergeven en vergeten? Ja.
- O2 Ja.
- G1 Of dit ook nog mee op de schouders mag, zeg maar.
- O2 Ja, schitterend.
- G1 Ja dan ben je [...] jaar en dan pik je dat toch op hè?

- O2 Dat beleven ze.
- G1 Dat pik je al mee van school, zeg maar. Want ja, wat ga je anders vertellen? Hoe ga je het uitleggen?
- O2 Ja. Dat is toch ook weer de essentie van de christelijke boodschap, hè? De vergeving van de zonde. Dat is uiteindelijk ook wel het unieke van het christelijk geloof.
- G2 Ja en weet je het wordt wel verteld al en dat vind ik ook wel goed hoor dat dat aan zo'n [leeftijd] al... Ik weet niet of ik dat thuis al zo expliciet had gezegd, maar op school hebben ze dus ook al wel echt mee bezig geweest ja.
- G1 Ja dat is toch wel een beetje gek, met dood en verderf en ja, aan het kruis, weet je, dat is toch een beetje een vreemde gebeurtenis wat dat betreft. Nee, ze hadden dat dus heel mooi uitgelegd.
- O2 Ja.
- G1 En je ziet dat ze dat oppikken, ja.
- O2 Ja, mooi.
- G1 En zo kun je ze het ook proberen uit te leggen. Dat voorbeeld dan wat de dominee had met de steen. Of, [naam kind] is laatst met het Avondmaal mee geweest. Dat had hij al een keer eerder gezien volgens mij.
- G2 Ja.
- G1 Een keer eerder en toen liet de dominee ook nog de doeken er vanaf dat de kinderen het nog konden zien, na afloop, zeg maar.
- O2 Oh ja, dat is waar ja.
- G1 Hoe het erbij lag en zo. En toen zijn we ook, volgens mij zijn we wel even wezen kijken toen. We zaten ook vrij vooraan. En dan, ja, dan kun je het daar eventjes over hebben.
- O2 Ja. Ja dat zijn wel mooie momenten om zo bij die hoogtepunten voor onszelf om daar ook met je kinderen bij stil te staan.
- G2 Ja.
- O2 Dat vond ik ook mooi op die avond over geloofsopvoeding. Ook zeg maar om te zoeken waar kun je nou raakvlakken met je kinderen vinden, zeg maar.
- G1 Ja.
- O2 Ze zo toch wat mee te kunnen geven.
- G2 Ja.
- G1 En ik las van de week... Ik heb een abonnement op de Week. Dat is dat blaadje dat op zaterdag komt.

- O2 Ja. Van het RD.
- G1 Ja, van het RD, ja. Ik hoef doordeweeks het RD niet, zeg maar, maar de Week vind ik dan wel mooi. Ik merk dat je er wel dingen uit mee pikt. En volgens mij stond het daarin van hè kinderen die hebben, wij zien vaak de preek als belangrijkste onderdeel van een kerkdienst, maar voor een kind, ja is dat misschien juist niet zo. En misschien ook wel zo dat het hele kerkgebeuren is voor een kind een belevenis, zeg maar. Dus dacht ik, ja, dat is eigenlijk ook nog zo dat als we napraten met de kinderen erover de dienst dan mag je het breder trekken, zeg maar, alles wat er gebeurde, wat je gezongen hebt, wat er gebeden is, etcetera, allemaal.
- O2 Ja.
- G1 Dus dacht ik, ja, zo kijkt een kind daar natuurlijk ook naar. Wij zijn gefocust op die preek.
- O2 Ja. Wat hoor je daar?
- G1 Ja.
- O2 Ja. Maar het samenkomen met elkaar, dat overal uit *[naam wijken]* overal mensen samenkomen, dat is al iets unieks natuurlijk.
- G2 Ja.
- O2 Als je inderdaad dat geheim aan je kinderen kunt overdragen.
(Vervolgens vertellen man en vrouw over contact met iemand uit de gemeente, waarin de kinderen ook iets zien van het belang om anderen die het nodig hebben te helpen.)
- O2 Ja en het is ook mooi als je je plek hebt in de kerk hebt daar zo en je ontmoet dan zo deze man en je bouwt daar zo'n contact mee op en je kunt elkaar zo tot hand en voet zijn.

(...)
- G1 Dus ja dat is onze plek in de kerk een beetje.
- O2 Ja, mooi.
- G2 Ja.
- O2 Ja mooi om te horen. Ik sluit eigenlijk een bezoek altijd af met een stukje Bijbellezen en een gebed.
- G2 Ja
- G1 Ja.
- O2 Ik vond het echt superleuk om even zo kennis te maken.
- G1 Ja.
- G2 Wij ook.

- G1 Wederzijds, wederzijds.
- O2 En als er eens wat is dan, ja, laat het gerust weten.
- G1 Ja.
- G2 Ja.
- O2 Ik had een stukje opgezocht uit de Thessalonicenzenbrief van Paulus. En dat is een oproep tot waakzaamheid.

Maar wat de tijden en gelegenheden betreft, broeders, is het voor u niet nodig dat men u schrijft, want u weet zelf heel goed dat de dag van de Heere komt als een dief in de nacht. Want wanneer zij zullen zeggen: er is vrede en veiligheid, dan zal een onverwacht verderf hun overkomen, zoals de barensweeën een zwangere vrouw. En zij zullen het beslist niet ontvluchten. Maar u, broeders, bent niet in de duisternis, zodat die dag u als een dief zou overvallen. U bent allen kinderen van het licht en kinderen van de dag. Wij zijn niet van de nacht en ook niet van de duisternis. Laten wij dan niet, evenals de anderen, slapen. Maar laten wij waakzaam en nuchter zijn. Want zij die slapen, slapen 's nachts en zij die dronken zijn, zijn 's nachts dronken. Maar laten wij die van de dag zijn nuchter zijn, bekleed met het borstharnas van geloof en liefde en met de hoop op de zaligheid als helm. Want God heeft ons niet bestemd tot toorn, maar tot het verkrijgen van de zaligheid door onze Heere Jezus Christus die voor ons gestorven is, opdat wij, hetzij wij waken, hetzij wij slapen, samen met Hem zouden leven. Bemoedig elkaar daarom en bouw de één de ander hiermee op.

Pasen ligt net achter ons. Maar het is toch ook goed om elkaar daar blijvend mee te bemoedigen, met Jezus die gestorven is en opgestaan voor ons.

- G1 Ja.
- O2 En nuchter, waakzaam onze plek gewoon maar in te nemen.
- G1 Ja.
- O2 Getrouwe God en Vader,
Aan het einde van dit bezoek danken wij U voor de kennismaking. Dank u voor de gastvrijheid. Dank u voor wat we hoorden en met elkaar konden delen. Heere, wilt U zijn met *[namen man en vrouw]* bij de opvoeding, in het werk, bij alles wat ze doen. Wilt U ook zijn met de kinderen? Wilt u geven wat ze nodig hebben? Wilt U hier Uw zegen geven? Wij bidden u dat in Jezus Naam. Amen.
- G1 Amen.
- G2 Amen.
- G1 Mooi. Dankjewel.
- O2 Ja.
- G2 Nemen we weer mee.

Huisbezoek 4

Korte inleiding

Het gaat hier om een bezoek aan een echtpaar met jonge kinderen. Tijdens het gesprek zijn de kinderen afwezig. Het gesprek duurde ongeveer een uur.

O2 = ouderling 2

G1 = gemeentelid 1 (man, twintiger)

G2 = gemeentelid 2 (vrouw, twintiger)

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd.
- tekst tussen (...) is samengevat i.v.m. anonimisering.

Transcriptie

O2 In principe was de vraag van zou je een, ja eigenlijk vanaf het begin tot en met het eind een bezoek kunnen opnemen. Meerdere bezoeken. Ik heb er al één gedaan en de bedoeling is eigenlijk voor hem om iets, er is veel literatuur over huisbezoek, maar wat gebeurt er nu, zeg maar, in de interactie. Dat is eigenlijk nog niet beschreven.

G1 Daar moet je natuurlijk achterkomen een beetje door wat er wordt gezegd.

O2 Er was inderdaad de vraag gesteld van ja zouden jullie daaraan mee willen werken.

G1 Ja, nee, dat vinden we prima.

O2 Ja, mooi.

(Vervolgens wordt gesproken over de woonsituatie van het gezin, over het werk van de man, over de kinderen en over het werk van de vrouw. Als het over het werk van de vrouw gaat, blijkt dat ze er over gedacht heeft om van werk te veranderen, zodat ze meer contact zou krijgen met collega's die onbekend zijn met God. Ze geeft aan te hebben getwijfeld over een bepaalde vacature.)

G2 Dus toen had ik stille tijd gehouden en toen had ik echt drie Bijbelteksten die ik op verschillende manieren bij me kreeg van die heel duidelijk voor mij zeiden dat ik daar moest gaan werken en toen uiteindelijk heb ik niet gekozen, dus dat was heel gek. Dus ik ben nog een beetje aan het uitvogelen wat ik daar nog dan mee moet.

(Vervolgens wordt doorgesproken over het werk dat ze eventueel zou willen gaan doen. Even later wordt er gesproken over hobby's, waarbij het echtpaar onder andere aangeeft samen graag films te kijken.)

O2 Wat trekt jullie daarin aan?

G2 Heel veel. Ja, het is gewoon mooi gemaakt.

O2 De kunst eigenlijk?

G2 Ja.

- O2 De boodschap.
- G1 Hele mooie kunstvorm inderdaad waarin heel veel dingen samenkomen. Op het beeld zeg maar, wij kunnen daar enorm van genieten, hoe dat iets kan vertellen.
- G2 Ja, want het kan heel veel vertellen.
- G1 Dat het mooi kan zijn, maar ook soms streng, tot nadenken aanzet. Vooral dat ook, dat je gewoon, dat sommige verhalen een beetje te kritisch zijn of heel erg over de top en heel duidelijk ook iets laten zien van hoe de wereld in elkaar zit, dat vinden wij altijd wel mooi om naar te kijken en er van te leren eigenlijk.
- G2 We kijken ook wel vaak met vrienden [*aanduiding welke vrienden*].
- O2 Belast dat jullie nooit, zeg maar, een film?
- G2 Goeie vraag. Nou we kijken wel andere films die ik vroeger keek. Vroeger had ik daar wel strakkere grenzen in, maar ik kijk bijvoorbeeld, jij ook niet, horror, dat kan ik echt niet aan zeg maar, daar voel ik ook echt wel, nou ja de duistere dingen die daar uit komen, dus dat is echt een hele duidelijke grens voor ons. Maar ja, en films die gewoon zeg maar vloeken of dingen doen gewoon zonder daar iets mee te willen vertellen, dus echt goedkoop gebruik van dingen, daar kunnen we ook niet tegen. Maar we hebben laatst een film gekeken die was behoorlijk bloederig, maar die was wel, die liet wel iets heel moois zien, ja de gruwelijke kant van de mens zeg maar, maar dat wel, daar konden we wel veel van leren. Ik weet niet, ken je Stanley Cooper?
- O2 Nee.
- G2 Van The Shining, dat is een thriller uit de jaren '80. Die regisseur is zeg maar, zijn handelsmerk is dat hij heel goed de slechte kant van de mens kan laten zien en onze overtuiging is dat het soms beter is om zo'n film te kijken dan bijvoorbeeld een romantische comedy. Want eigenlijk onderschatten we hoe gevaarlijk die films eigenlijk zijn, want die geven vaak het idee van nou je bent pas compleet als je een leuke vent hebt en je bent pas aantrekkelijk als je mooi bent.
- G1 En scheiden is normaal zeg maar. Dat zijn ook van die thema's die dan daarin allemaal schade kunnen aanbrengen eigenlijk. En zo'n andere film die laat mij dan juist weer zien van o ja zo is het ook zeg maar. Waarom sommige mensen van die erge dingen doen. Zo ook heel veel van die films dat je denkt van waarom doet iemand dat en dan in sommige films krijg je dan juist sympathie of empathie voor degene die dat doet omdat je heel erg kan aanvoelen doordat je die film in die tijd kijkt van waarom diegene tot zoiets ergs in staat is, die laat toch weer een andere kant zien. Dat is dan niet om het te rechtvaardigen, maar.
- G2 Om begrip op te brengen.
- G1 Ja en je te laten nadenken inderdaad.
- G2 Maar vaak houden we er ook van want het brengt muziek samen en mooie beelden en acteerwerk, het is natuurlijk, film is een kunstvorm als je het goed doet waar alle kunst in samenkomt. Waar van alle kunst, maar in film komt het dan helemaal met elkaar samen.

- G1 Ja, als dat echt goed werkt om te vertellen wat ze willen vertellen dat is dat ook gewoon genieten. Dat is dan ook, technisch kunnen we daar dan ook gewoon naar kijken en dat zien enzo.
- O2 Dus dat zijn ook jullie mooie momenten samen zeg maar.
- G2 Ja.
- O2 Leuk. En heb je weleens dat het spanning oproept ten opzichte van wat je dan zondags hoort bijvoorbeeld, dat je zoiets hebt van ja die wereld zeg maar, die kloof is te groot, of dat dat wel te overbruggen is.
- G1 En dan bedoel je met wat er gewoon in de preek wordt verteld of dat dan.
- O2 Nou ja, het christenleven zoals dat wordt voorgesteld.
- G1 Ja, er zijn heel wat films die inderdaad een heel andere levensstijl soms willen vertellen. Dat is zeker niet inderdaad gelijk aan elkaar.
- G2 Maar het is vooral hoe je kijkt. Er zijn ook heel veel films die wij kijken die we bijvoorbeeld andere mensen niet zouden aanraden, het is meer, wij kijken er ook vaak technisch naar en juist door zo'n film kun je je realiseren hoe je het leven niet zou willen hebben. Dus, want film kan daarin heel gevaarlijk zijn maar als je gewoon kritisch kan kijken en je snapt van wat de filmmaker daarmee wil vertellen, en soms zie je ook dat de filmmaker er iets slechts mee wil vertellen, maar als je dat kan zien dan is dat juist heel erg verrijkend en dan kun je soms juist andere mensen begrijpen die wel in zo'n cultuur leven of allemaal dat soort, bepaalde dingen doen. Dus het geldt niet voor alle films, maar als je de goede keuze in films maakt dan opent het juist werelden voor je, waardoor je dingen gaat begrijpen die je zelf niet wilt meemaken. Bijvoorbeeld we zouden zelf nooit een moordpartij willen meemaken, maar door zo'n film kun je dat wel doorleven van hoe is dat en wat gebeurt er dan en hoe kan ik met iemand meeleven met iemand die zoiets meemaakt, of dat soort dingen.
- O2 Ja, ja, ja.
- G2 Maar we zijn wel heel kritisch hoor. Er zijn ook heel veel films waar wij echt fan van zijn, maar die we dus echt nooit aan onze nichtjes of neefjes echt nooit zullen laten kijken, waar we ook echt heel kritisch op zijn. Of sommige vrienden van ons die niet perse kritisch denken die zouden we ook niet zo'n film laten kijken, want ik denk je moet wel begrijpen waarom, wat het verhaal vertelt.
- G1 Je moet natuurlijk wel goed dat altijd naast elkaar leggen met ons eigen leven en wat ook gewoon, wat goed is om te doen. Wij kunnen denk ik altijd wel goed relativëren en dat is wel een bepaald perspectief dat je moet hebben.
- G2 En je moet sowieso afstand kunnen nemen, niet zomaar in je op laten gaan.
- O2 Nee, dat is zo, je moet daar inderdaad niet, je moet je ook wel weer er voor kunnen afsluiten denk ik, dat het niet als je wakker wordt om 5 uur 's ochtends dat niet in een keer die hele film de revue passeert.
- G2 Ik moet vooral denken aan The Wolf of Wall Street, dat is zo'n film die een paar van onze vrienden niet eens wilden zien, er gebeuren niet eens hele erge dingen, maar het gaat over een jongen die heel veel geld verdient in hele korte tijd en er helemaal

op los leeft en daar zie je eigenlijk ook niet zoveel van, maar het is heel erg hedonistisch en het is grappig want heel veel mensen die, het brengt heel veel gesprekken op gang van waarom heeft die filmmaker het eigenlijk gemaakt en eigenlijk is Martin Scorsese, die komt er eigenlijk voor uit dat hij christen is en voor heel veel mensen was dat heel gek, maar hij wilde juist een spiegel voorleggen van wat vind je er nou van als je al dit voor je ziet gebeuren, wat vind je er van, wat doet dat met je. Maar hij had zelf ook, hijzelf vind niet iedereen snapt dat ik dat wil dat je naar jezelf kijkt en niet perse naar de film kijkt. Maar ja, een paar vrienden van ons zeiden toen alsnog van nou ik wil hem alsnog niet zien, ik vind hem nog stom, en dan denk ik van nou dan moet je het ook echt niet doen. Maar wij kunnen er wel heel veel van genieten, omdat het gewoon zo goed gemaakt is, dus ja.

O2 Boeiend, ja. Hoe staan jullie verder in de gemeente, in de wijkkring bijvoorbeeld?

G2 Ja, wel vrij close denk ik.

O2 Ja?

G1 Ja, we hebben inderdaad best wel vrij snel toen ik hier kwam toen ik [*naam gemeentelid*] leerde kennen, dat ik al gewoon verschillende mensen vaker zag en dat ik in ieder geval al snel contact had hier en daar, dus ja, heel snel was ik ingelijfd zeg maar. Dus we hebben zo inderdaad wel een beetje een vaste groep mensen die we wat meer zien. En vooral met de jongeren is dat heel tof, dat er zo veel zijn [...].

O2 En jongeren, aan welke leeftijd zeg maar denk je dan?

G1 Ja, gewoon echt onze leeftijd.

(Vervolgens wordt er over de leeftijdsgroep doorgesproken en over de activiteiten die ze met elkaar doen.)

G1 Wil jij nog wat drinken? Koffie of thee of een sapje.

O2 O doe maar een kopje koffie alsjeblieft.

G1 Een cappuccino?

O2 Ja, dat is goed. Lekker.

G2 Ehm, ik wil nog wel thee en water.

O2 Behandelen jullie met Bijbelstudie zeg maar een thema iedere keer of doen jullie een stuk opvolgend of een brief van Paulus ofzo?

G2 Ja, dat is een beetje verschillend. *(Besproken wat er zoal gedaan is.)* En nu voor volgend jaar moeten we weer even kijken wat we gaan doen.

O2 Leuk.

G2 Ja, zeker. Dan kijken we, het gaat ongeveer per half jaar en dan evalueren we en dan vragen we waar iedereen behoefte aan heeft. Of een Bijbelboek of juist een thema.

O2 En is dat zeg maar te doen met zo'n grote groep?

- G2 Nou, we komen in kringen bij elkaar en de kringen zijn iets van 6 tot 8 man. En dan eten we dus ook samen. Ja want dat was dus eerder dat de groep met ongeveer twintig man samen kwam maar dat werkte dus niet. En niemand kon, tenminste dat vonden sommige mensen, die vonden het moeilijk om persoonlijk te worden omdat iedere keer waren er weer andere mensen en de groep was heel groot dus dat werkte niet en nu is het juist heel persoonlijk.
- O2 Dan kun je ook echt van elkaar leren.
- G2 Ja, heel erg, en voor elkaar bidden en meeleven. Ja, het is echt een hechte club. Dat is ook wel lastig omdat je ook welkom wilt zijn voor nieuwe kringleden. Dat is iedere keer een spanningsveld. Toen we begonnen zeiden we na anderhalf jaar gaan we mixen, toen was het anderhalf jaar later toen was het van nee we willen niet mixen want we hebben het te goed samen. En dan is dat eigenlijk wel lastig, maar tot nu toe iedere keer als er een nieuw lid kwam, kwam die in kring en werd die wel opgenomen. Dus tot nu toe gaat het eigenlijk wel heel goed. Eigenlijk hoeven we ons er ook geen zorgen over te maken. Dat heb je natuurlijk als je heel close wordt en er komt iemand nieuw binnen dan moet diegene zich ook wel, er niet continu aan herinnerd worden dat de groep al zo hecht is. Ja. Maar dat gaat volgens mij wel.
- O2 Leuk. Mooi om te horen, zeker.
- G2 Ja we zijn er heel blij mee. Er is ook een groep van de belijdenis van een jaar terug of twee jaar terug bijgekomen. En die wilden heel graag elkaar blijven zien maar die hadden geen vorm gevonden, dus die kon zo huppakee met ons mee, gewoon met onze structuur en dat werkte gelukkig van wat ik begreep.
- O2 Ja, het is toch ook wel mooi dat ook zo'n groep ook als je denk ik met elkaar belijdenis doet, dat je uiteindelijk op een gegeven moment ook in de gemeente je plekken vindt. Je wordt daar onderdeel van en dan is het wel denk ik heel mooi dat ze dan bij jullie of bij een andere wijkkring aansluiting vinden.
- G2 Ja, zeker. Ja en ik vind ook deze kring is echt wel een mooie aanvulling op de wijkkring omdat die natuurlijk minder vaak komt en gemixte groep is wat heel goed is en waar ik ook heel blij mee ben, maar om gewoon wat vaker geregeld echt strak samen te komen met leeftijdgenoten is ook wel heel tof. Dat je elkaar, het is natuurlijk een turbulente tijd dan is het fijn om, maar ook zonder dat, volgens mij vinden jongeren, nou ja niet jongeren maar van onze leeftijd wel makkelijk hun plek.
- (Hier wordt wat specifiek over doorgesproken.)*
- O2 Maar merk je bijvoorbeeld ook dat daar door die gesprekken met elkaar, dat ook je persoonlijk geloof dat dat zeg maar groei geeft, zeg maar?
- G2 Ja, ja, daar doen we het allemaal wel voor. Ja het is wel mooi, want het zijn ook wel echt, we accepteren van elkaar ook niet makkelijke antwoorden ofzo, het gaat wel ergens over, we hebben allemaal geen zin om allemaal een beetje uit onze nek te praten zeg maar, dus het is elke avond wel en ook wel eens confronterend. We hebben één keer nou net geen ruzie gehad, maar wel echt een goede discussie over bepaalde teksten en dat hoor ik ook wel eens van andere kringen, dat sommige teksten wel wat wrijving veroorzaken, maar dat is juist wel mooi.
- O2 Het is inderdaad, dat merk ik ook wel op de Bijbelkring waar ik in mee doe, een tekst is niet altijd even eenvoudig. En dat kan in het leven wat je leidt, dat kan toch iets anders oproepen zeg maar, een andere boodschap willen geven.

G2 Ja, zeker. Soms dan sturen we nog even een Bijbeltekst na als iets later te binnen schiet wat we wilden zeggen, dan appen we, we zitten in een appgroep allemaal, dan appen we dat even.

G1 Zo, lekker voor het geluid.

O2 Lekker, dank je.

G1 Alsjeblieft.

(Er wordt gesproken over een ander contact binnen de gemeente.)

O2 Hoe kijken jullie verder aan tegen de gemeente en hoe landt de preek, bijvoorbeeld?

(Het echtpaar geeft aan dat ze het domineesaanbod redelijk eenzijdig vinden. Daarbij zouden ze graag regelmatig met gemeenteleden na de dienst door willen praten over de preek en over wat mensen bezig houdt. Dat gemeenteleden elkaar meer in het hart leren kijken.)

O2 Want jullie ervaren, als je zeg maar, met elkaar de preek nabespreekt, dat het dan verdieping geeft op wat je zelf hoort?

G2 Ja, alleen we spreken zelf niet vaak de preek na, maar dat dat wel waardevol is ja, omdat soms de een er wel wat uithaalt en de ander niet.

O2 Ja. En je kunt elkaar ook stimuleren dan om in de weg van het geloof te gaan.

G2 Ja.

O2 Mooi. Ik vond het echt leuk om even kennis te maken. Ik ben al een poosje wijkouderling en ik ben aardig door de wijk aan het gaan en ik dacht het is toch leuk om jullie een keer te ontmoeten. Ik sluit eigenlijk altijd het bezoek af met een stukje uit de Bijbel te lezen en met gebed. Zondagavond preekte Van de Brink hier, professor Van de Brink, hij had een hele boeiende preek. Toen zat ik nog even dat stukje bij de Kolossenzenbrief, dat stukje ervoor te lezen, toen dacht ik nou dat is eigenlijk toch ook wel een heel mooi stukje. En ik wilde dat graag ook met jullie delen. Het is een gebed om bevestiging in het geloof van Paulus.

En dat begint met: Daarom houden ook wij niet op, vanaf de dag dat wij het gehoord hebben, voor u te bidden en te smeken dat u vervuld mag worden met de kennis van Zijn wil, in alle wijsheid en geestelijk inzicht, zodat u wandelt op een wijze de Heere waardig, Hem in alles behaagt, in elk goed werk vrucht draagt en groeit in de kennis van God. Terwijl u met alle kracht bekrachtigd wordt, overeenkomstig de sterkte van Zijn heerlijkheid, om met blijdschap in alles te volharden en geduld te oefenen. Daarbij danken wij de Vader, Die ons bekwaam heeft gemaakt om deel te hebben aan de erfenis van de heiligen in het licht. Hij heeft ons getrokken uit de macht van de duisternis en overgezet in het Koninkrijk van de Zoon van Zijn liefde. In Hem hebben wij de verlossing, door Zijn bloed, namelijk de vergeving van de zonden.

Het is ook, ik hoop ook voor jullie [...] dat je dan ook met elkaar kunt groeien en ook die vruchten van de Heilige Geest, die ook genoemd worden, blijdschap, volharden, geduld, ja dat je met elkaar zo groeit, opwast in het geloof, tot eer van God.

G2 Mooi.

O2 Ik wil graag nog even bidden met jullie.

Getrouwe God en Vader, aan het eind van deze ontmoeting danken wij U voor wat we met elkaar konden delen vanavond, dank voor de gastvrijheid, dank U ook voor wat we mogen horen over de gemeente. Heere God, we willen U bidden, wilt U *[namen echtpaar]* zegenen in het werk, in het gezin, in de opvoeding, [...]. Heere God, wilt U geven dat alles dient tot de eer van Uw grote Naam, tot opbouw van Uw Koninkrijk en dat wij zo ook als gemeente, individueel maar ook met elkaar, een levende brief zijn van U Heere Jezus Christus. We bidden U dat in de vergeving van onze zonden, om Jezus wil, amen.

Hebben jullie verder nog vragen? Om mee te nemen in de kerkenraad, of om gewoon.

G2 Ja, misschien is het goed om ook hierbij dan te zeggen van de preken dat wij, zoals Van de Brink daar kunnen wij heel erg van genieten, omdat wij ons gewoon vooral ook intellectueel serieus genomen voelen omdat hij echt goed diep er op in gaat, aan het nadenken zet, dingen erbij pakt. Dus dat vinden we heel fijn. En qua eenzijdigheid ervaren we dat het vaak neerkomt op, dat je continue gevraagd wordt om je te bekeren en in God te gaan geloven en van Hem te houden of dat een preek gaat over hoe geweldig God is en daar zijn we het, we zijn het daar helemaal mee eens, maar we vinden het jammer om het heel vaak te horen. Ik denk wij zitten in de kerk omdat we bekeerd zijn en omdat we van God houden en we willen juist graag leren hoe we dat moeten doen. Dus veel specifiekere onderwerpen, zoals Van de Brink die het dan heeft over wat doe je met je geloofsvragen, laten we het daar eens over hebben, laten we het hebben waarom we als mens geschapen zijn. Dus je gaat dan even goed op één onderwerp in, ik heb het idee dat heel veel preken gewoon een beetje op afstand blijven, en over algemeenheid hebben. En natuurlijk moet het voor iedereen wat zijn, dus het moet niet altijd heel intellectueel en heel zwaar en heel erg een leerdienst zijn, maar dat zou wel meer mogen. Wat we merkten als jongeren is dat, wij zijn een hele andere generatie, wij kunnen heel makkelijk onze informatie overal vandaan halen en we dachten ook wel dat wij veel meer zelf de Bijbel bestuderen dan misschien generaties voor ons van de oude generatie, dat we veel kritischer zijn, dat we het er veel meer over hebben met elkaar. Wij hebben ook allemaal wat handboeken bij de Bijbel staan die we er zelf ook regelmatig bij pakken. Dus als een dominee dan heel algemeen blijft, dan, ja, dan vinden we dat wel jammer en dingen die al heel vaak vertelt worden dan hebben we zoiets van ja dat weet ik al lang en dat is, ja, we zoeken alles zelf ook al op dus we zijn heel erg hongerig zeg maar naar meer. Toch, dat is wat we merkten?

G1 Ja, dat is inderdaad, daarin zitten we op één lijn. Meer diversiteit van de preek, de inhoud ervan hoe die wordt aangepakt.

G2 Ja, we hebben echt best wel vaak na preken dat we denken, ja we weten dat God van ons houdt en we houden van God en ja we moeten ons bekeren, maar wat dan nog meer. We willen meer leren dan dat, dat spreekt zo voor zich voor ons, dat voelt soms ook een beetje als een belediging dat je denkt ja ik zit hier niet om dat weer te horen, want anders zat ik hier niet. Misschien zitten er mensen die er zitten die nog niet van God houden en nog niet bekeerd zijn, er zullen er wel een paar zijn, maar de meesten die zitten daar omdat ze dat allang weten en die willen gewoon meer weten, die willen meer weten over God. En hoe we dan van Hem kunnen houden bijvoorbeeld en wat doe je dan als je weer, vooral specifiek.

- G1 Ja, actueler maken inderdaad. Vaak zitten we toch, zo op de helft is het punt duidelijk van de preek en dan komt er eigenlijk niet echt meer soms, dan heb ik het idee dat het alleen maar herhaling is van dat ene punt. En dat is dan eenzijdig ofzo of dat wordt dan niet op een andere manier nog weer verder verteld wat er nog meer mee te maken heeft. Ook inderdaad wat gewoon heel praktisch en duidelijk in alle dag en in het hedendaagse leven tegen kan komen. Dat missen we inderdaad.
- G2 Of kies dan kritische onderwerpen, bijvoorbeeld zondagsrust. Moet je die wel of niet houden en hoe dan. Dat je het gewoon echt, en niet gewoon als één zin, als opmerking ofzo, maar gewoon daar eens een hele preek over houden. *[Er worden voorbeelden gegeven van ervaringen in andere gemeenten.]*
- O2 Iets scherper op kritiek zeg maar.
- G1 Dat het inderdaad ook wel mag wringen ook.
- G2 Ja, het mag gewoon even een stapje verder weer.
- G1 Dat je er over na gaat denken.

(Vervolgens wordt er gesproken over de kerkelijke achtergrond van een van de gemeenteleden. Vanuit ervaringen uit die achtergrond rondt de ouderling het gesprek af door te zeggen dat het mooi is om die ervaringen hier in de gemeente in te kunnen brengen.)

Huisbezoek 5

Korte inleiding

Het gaat hier om een bezoek aan een alleenstaande jonge man. Het gesprek duurde een uur.

O3 = ouderling 3

G1 = gemeentelid 1 (man, 20-er)

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd.
- tekst tussen (...) is samengevat i.v.m. anonimisering.

Transcriptie

O3 Hij doet het nu.

G1 Fantastisch.

O3 Ga ik van uit.

G1 Is er een plan B, op het moment dat je er achter komt later van hé hij heeft het niet gedaan?

O3 Nee, er is geen plan B. Nee. En het is ook zo dus dat er met opzet voor gekozen is om op dit apparaatje op te nemen. Want iedereen kan natuurlijk met zijn mobiel maar je weet dan nooit hoe die bestanden nog eens her en der blijven en als je dan gaat mailen, dus dit is gewoon het enige exemplaar. Dus als het niet lukt dan is het gewoon pech.

G1 Dan is het gewoon pech.

O3 Maar de afspraak was om ook even te vragen of je akkoord bent met opnemen.

G1 Ja, uiteraard, ja, helemaal goed.

O3 Dan leg ik hem gewoon lekker neer en dan vergeten we dat ding en dan gaan we gewoon.

G1 Ja.

O3 Aan de slag.

G1 Trouwens, mooi dat het om zeven uur kon.

O3 Prima.

G1 Want ik had inderdaad een dubbele afspraak staan.

O3 En hoe laat moet je weg zijn?

(Er wordt doorgesproken over de volgende afspraak en tot hoe laat het gesprek door kan lopen. Vervolgens wordt er gesproken over de achtergrond van het gemeentelid en van de ouderling. Dat loopt door in een zeer uitvoerig gesprek over de studieperiode, het werk en de interesses van het gemeentelid. Op een gegeven moment wordt er gesproken over moeilijke en kritische vragen die gesteld kunnen worden over het geloof, over de Bijbel.)

- O3 Heb jij zelf het idee dat er in de kerk wel genoeg ruimte is voor vragen? Of in ieder geval de vragen die jij zelf veel gehad hebt?
- G1 Ja, ik denk het wel. Laat ik het zo zeggen, ik zou wel zeggen dat de ruimte er is. Ik zal niet zeggen dat het altijd gebeurt, of nou, misschien niet op de manier zoals ik het misschien dan graag zou zien. Daar bedoel ik dit mee. Als we bijvoorbeeld wel eens een nabespreking hebben na de preek en we krijgen wat vragen mee, en dan merk je toch wel dat als je met mensen in gesprek raakt dat dat toch vaak net wat andere accenten zijn en andere dingen die dan besproken worden. Wat op zich niet erg is hoor, maar voor mij gaan ze soms net niet even diep genoeg. Niet dat ik denk, van ja maar, er zit hier nog een wereld van vragen achter.
- O3 Ja, ja, ja, ja.
- G1 Die raak je niet aan, of dat nou bewust is of onbewust dat weet ik niet, want misschien wordt het dan inderdaad wel gewoon te lastig en dat het voor de mensen misschien ook wel wat te lastig wordt geloof ik heel graag. Maar ik geloof echt wel dat de ruimte er is. Ik zit bij die Joriskring zeg maar, dat gaat dus tot en met zevenentwintig, en om de twee weken hebben we dan een Bijbelkring. Nou ja, dat is heel waardevol, dat is echt.
- O3 En dan krijg je er wel meer die diepgang erin, denk ik.
- G1 Ja, precies. Het helpt sowieso natuurlijk al leeftijdsgenoten. Maar dan kunnen we ook echt inderdaad goede, stevige gesprekken voeren. Die zijn ook echt heel waardevol ja. *(Benoemt het gevaar van het ontbreken van zulke contacten in de gemeente.)*
- O3 Nou ja, dat is, zeker, ja, ja. Dat is wel een spannende altijd, een spannende. *(Ouderling vertelt iets over zijn eigen kerkelijke achtergrond en de wijze waarop hij betrokken is geraakt in de Joriskerk.)*
Nou ja, wat mij dus gaandeweg is opgevallen, dat is wel leuk als je gewoon toch min of meer een soort buitenstaander dan bent, dat hele generaties opgegroeid zijn in, bijvoorbeeld mensen in de Joris, met catechismus en dan denk ik van in de tijd dat dat door Olevianus en Ursinus gemaakt is, dat waren jonge kerels van jouw leeftijd.
- G1 Ik zie het mezelf niet doen.
- O3 Nee. Maar die, dat was de Alphacursus van toen, van hoe kunnen we dingen bij de mensen brengen? Vragen, antwoorden, didactisch gezien was dat denk ik toen heel vooruitstrevend.
- G1 Dat geloof ik direct.
- O3 En, maar, als je dus nu zegt, dan zie je wat dat uiteindelijk wordt, dat is dat mensen geleerd hebben om vragen en antwoorden uit hun hoofd te gaan leren, waarbij je ook denkt van dit is de vraag en dan hoort er dus ook dit antwoord bij.
- G1 Ja.

- O3 Terwijl ik denk van ja, je kunt nog meer vragen bedenken en in de loop van de tijd zijn er vast nog wel andere relevante vragen te bedenken. Je zou de vragen anders kunnen formuleren en je zou ook de antwoorden anders kunnen formuleren.
- G1 Absoluut.
- O3 En dan denk ik, die ruimte is er volgens mij wel. Op het moment dat je, en dat merkte ik in het verleden ook hoor, nu met die jongerengroep waar je nu zit is gelukkig veel meer discussie, maar in het verleden was het als je dan een vraag had, bijvoorbeeld op catechisatie, dan was het toch dat de jongelui al zaten te denken, oké, dat is de vraag, maar wat is dan het goede antwoord? Terwijl je het gesprek wilt.
- G1 Ja precies.
- O3 Je wil weten van wat vind je daar nou van. Als er in de Bijbel staat dat God zijn Zoon naar deze wereld stuurt, omdat Hij daar van houdt, wat vind je daar nou van? En dan, als je dan het gesprek hebt, dan komen er soms dingen naar voren dat ik denk van, oké, dan zit hier nog best wel een dingetje om eens door te praten, maar dat is prima.
- G1 Precies. Jezelf even aanleren om inderdaad niet voorgesorteerd een antwoord te geven. En ik merk dat dat, ik vind dat zelf ook nog wel eens lastig, omdat je toch, dat ik mezelf er nog wel eens op betrap dat ik mensen toch een soort van naar de mond ga praten, dat ik denk van o nee, wacht, dat hoeft eigenlijk helemaal niet, waarom doe ik dit nou? Maar inderdaad, ook om eventjes inderdaad een stap terug te zetten en de discussie aan te gaan, want dan komt het geleefde geloof ook naar boven.
- O3 Precies.
- G1 *(Geeft aan dat hij dit geleerd heeft tijdens zijn studieperiode.)* Inderdaad niet altijd maar bevragen waardoor je iets kapot bevroegd en niet meer verder komt, maar de discussie aangaan en ook open staat voor joh kijk nou eens even naar links, kijk nou eens even naar rechts.
- O3 Ja, wat zie je dan.
- G1 Want ik geloof echt niet dat we zo moeten leven, dat we zo naar die Bijbel moeten kijken en hoe wij er naar kijken en hoe wij dat beleven, ja zo klopt het. Zo hebben we het tweeduizend jaar al gedaan en zo is het. Fantastisch toch. Je wordt geboren en je gaat op een gegeven moment weer, je leeft misschien een tijdsspanne van tachtig jaar en dan ga je claimen dat jouw inzichten, dat jouw wijsheid, zo is het. Maar goed, dan moet ik nog steeds een balans vinden met, je gelooft toch ook echt wel dat daar waarheid in zit en wat is dat dan en, maar goed, juist op zo'n kring is dat heel waardevol ja.
- O3 Ja, mooi. Ik ben daar heel blij mee hoor. Ik ben er heel blij mee dat je. Want weet je, dan kan het ook zijn dat als je zelf met dingen zit, dat je die daar ook kwijt kan, dat je niet denkt van, hé maar als ik iets vind wat misschien afwijkend is van wat anderen vinden, dan ga ik dat maar niet zeggen, want wat denken ze dan van me. Dan denk ik, ja, als dat een vraag is waar jij mee zit, dan moet je die kwijt kunnen. Als je die ergens kwijt moet kunnen, dan is dat volgens mij juist in een kerk.
- G1 Ja, absoluut.

- O3 En dan kom je er misschien niet altijd uit hoor, dat geloof ik ook niet altijd, maar dat je wel de ruimte hebt om te zeggen van hé, maar ik lees dit of ik lees dat, en dat is natuurlijk van, ja, dat je heel erg uitkijkt dat als je verkokerd gaat kijken, dan mis je dingen. *(Vraagt wat het gemeentelid weet over de joodse stijl van denken.)*
- G1 *(Geeft aan hier veel van meegekregen te hebben.)* Ja, dat is fantastisch. Die leer, het gesprek, de dynamiek. Als je goed de Talmud leest, dan zegt rabbijn A zegt dit, rabbijn B zegt dat, en dan, er wordt niks besloten. Het is aan de lezer om dat zelf te bepalen. Dat is fantastisch.
- O3 En dan denk ik, dan hebben we tweeduizend jaar theologie bedreven, en we hebben zelfs geprobeerd om het in beton te gieten, om het dicht te timmeren, terwijl je eigenlijk zegt van jij hebt de joodse tradities, Jezus was ook gewoon een joodse rabbi.
- G1 Precies.
- O3 En die was dat ook gewend. En die legt opeens andere accenten en dat was natuurlijk echt, in zekere zin toch wel revolutionair voor die oren van toen. En nu vinden we dat heel gewoon, bizar eigenlijk. Maar het feit dat je dus zegt van hé maar dit zijn ingewikkelde teksten, er staat heel veel in, wij, ons menselijk verstand is beperkt, maar we gaan in gesprek om te kijken of het, of we de kern kunnen pakken. En we gaan samen zoeken, en dat vind ik het mooie, als ik het goed begrepen heb hoor, (...) als ik het goed begrepen heb hoe de joodse, de joden dan die theologie bedrijven, dan ga je zoeken met elkaar, laat je het naast elkaar staan. En dan zeg je niet van hé maar als rabbi A zegt dat het zus is en rabbi B zegt dat het zo, en C zo, ja, dan kan er maar eentje gelijk hebben.
- G1 Ja, maar het is zelfs nog mooier en dat, er is één traditie (...) op een gegeven moment hebben ze een gigantische discussie, ik weet niet eens meer waar het over ging, op een gegeven moment zegt rabbijn A, die zegt, die staat op, als er nu een stem uit de hemel zou komen en die zou zeggen dat ik gelijk heb, dan heb ik gewonnen, dan heb ik ook echt gelijk. En zo gezegd, zo gedaan, er komt een stem uit de hemel: rabbi A heeft gelijk. Waarop rabbi B opstaat en bij wijze van met zijn vingertje naar de hemel: U heeft de Thora aan ons gegeven en het is aan ons om er soep van te maken, dus dit gaan we niet doen! Nou, het is toch fantastisch? Kijk, daar moet je hier in de Joris mee aankomen.
- O3 Ja, ja, ja, ja, o heerlijk, heerlijk.
- G1 Nou, en dat is die vrijheid zeg maar, die soms ook een zootje wordt.
- O3 Ja, die vrijheid is gewoon echt een kenmerk van het christendom. Dan denk ik, we zitten zoveel in dingen vast, en wat ik zelf een heel mooi voorbeeld vindt, de dochters van Selofchad, ik weet niet of je die kent? Ja, ken je die? Nou, dat is ergens aan het eind geloof ik van Deuteronomium, ik meen dat het Deuteronomium is, nee, nee, nee, ik denk trouwens of in Leviticus, in ieder geval, de joden hebben de wet gekregen, Mozes is daar jaren, of Mozes is daar jaren mee bezig geweest, het volk is uitgeleid, heeft die wet allemaal, heeft in de loop van tijd ook op de berg gesproken en gaandeweg staat dat, en dan denken wij van ja dat staat als een huis, dat is beton enzovoort. En dan komen de dochters van Selofchad, die zeggen van wij hebben geen broers. Als wij straks, als onze vader sterft, dan hebben wij geen erfdeel, en nu? En dan is het niet zo van o dat is niet geregeld, het staat nergens in de boeken, dus nou ja, dan heb je gewoon pech. Maar dus dat Mozes dan gewoon God aanroept en zegt van wilt U inzicht geven wat we hier moeten doen. En dan denk ik, dat is volgens

mij de manier dat je zegt van het is niet in beton gegoten maar iedere keer komen er nieuwe vragen en moet je in vertrouwen op God en al lezend kijken van wat moeten we. En dan wordt er dat dus toegevoegd. Niet dat ik zeg van je moet aan de Bijbel van alles toevoegen, maar wel dat je, dat het niet, dat het een levend iets is. Dat het niet iets is wat je helemaal vast zet.

- G1 Ja, precies en dat is nou exact het mooie, want dat zie je in de Hebreeuwse Bijbel helemaal, je ziet dan precies hetzelfde gebeuren. Je hebt als het ware Deuteronomium en de tweede wet, de eerste wet uit Exodus wordt al een beetje wat socialer, een beetje omgevormd naar andere situaties. Leviticus, joodse identiteit wordt afgebakend: wees heilig want Ik ben heilig. Nou, alles wat heidens is, met andere woorden niet-joods, ja, knap lullig, maar je doet er eventjes niet toe. Maar vervolgens gaan we wel naar de grote profeten en de volken zullen naar Sion komen en de Heere eer bewijzen. Er is ook een soort van verschuiving binnen, inderdaad, een vrijheid. God die past zich ook elke keer weer aan, aan ons mensen.
- O3 Ja, maar ook dat je ziet van het is diffuser, ontspanener in zekere zin ook, en mysterieuzer soms ook, van dat je denkt wij kunnen het niet, want als, terugkijkend kun je natuurlijk van alles zeggen, vanaf Jezus terugkijkend, maar de profeten hebben en de mensen hebben er toen naar verlangd om te zien hoe het zou gaan, maar hadden er natuurlijk geen notie van. En dat is het ook wat je nu zegt van ja, we weten gewoon helemaal niets.
- G1 Nee, precies. Hoe God werkt en met name Gods oordeel bijvoorbeeld, het is ook altijd weer heel lastig hoe je dat dan moet denken, soms denk ik aan de scheiding van de schapen en de bokken, beide kampen zeggen 'maar Heere, waarom sta ik hier?'
- O3 Ja, ja.
- G1 Dus het werkt gewoon net even wat anders dan misschien wij bij voorbaat uitgekookt hebben en die dynamiek vinden, of die balans vinden, dat vind ik nog wel eens lastig. Dan denk ik ja, wat betekent het nou, je hebt vastigheid nodig, je hebt kaders nodig. Datgene waar je op kunt terugvallen, dat is er ook altijd, tegelijkertijd is er ook een toepasbaarheid, een hermeneutiek. Er moet een fluiditeit zijn, dat kan ook niet anders, want mensen zelf zijn fluïde.
- O3 Ik denk dat het hem daar in zit, dat je daar ook verschillende typen persoonlijkheden hebt. En dat je wel zegt van er zijn een aantal die zijn heel gestructureerd en heel stipt, bijna op het autistische af misschien, en die zeggen van ja maar dit kan niet en A en B zijn. En soms kan dat ook niet. En dat heb je dan nodig, terwijl een ander zegt van joh maar ik vind het een fantastische discussie, maar je bent een aardige vent, laten we nog even een biertje drinken en that's it. Snap je. En dan denk ik juist dat je daar die balans weer vindt met elkaar en dat die ruimte er ook is, dus dat de een zegt van ja maar dit is voor mij echt heel, dit kan ik niet loslaten want dan valt alles onder mijn voeten vandaan.
- G1 Hellend vlak.
- O3 Ja, precies, hellend vlak. Je hebt elkaar nodig. Het is een beetje denk ik als met een, ik vind het beeld van een reis en een wandeling vind ik gewon heel mooi, op de weg gaan, dat je zegt van ja je kan links van de weg afraken en een ravijn invallen, rechts is er misschien water waar je in kan vallen. En als ik jou teveel links zie lopen dan moet ik zelf maar... en dan heb je zelf iets van straks val je en dit is gevaarlijk wat je

- doet. En misschien dat jij dan denkt van ja jij haalt me daar vandaan, maar ondertussen.
- G1 Je staat zelf met je voeten in het water.
- O3 Ja, van kijk uit dat je niet verdrinkt. En zo denk ik ben je met elkaar op weg en maakt dat het ook veel spannender, dat je denkt ook van, dynamischer maar ook uitdagender denk ik.
- G1 O, dat geloof ik zeker.
- O3 He, we moeten gaan afronden zie ik want jij, anders schiet de tijd te kort.
- G1 Ja, die vijf minuten later dat.
- O3 Ja, jawel, maargoed. Doe (*naam van persoon waar het gemeentelid naar toe gaat*) trouwens de groeten.
- G1 Dat zal ik doen.
- O3 Mooie vent.
Ik, zal ik een stukje lezen?
- G1 Ja. Ik heb gewoon een Bijbeltje als je.
- O3 Ja, is ook goed hoor. Nee, ik vind dat heerlijk.
- G1 Een theoloog heeft altijd een Bijbel in de kast.
- O3 Ik heb deze altijd al op zak. Ja, weet je, en dat, ik had eigenlijk een ander gedeelte in gedachten, maar dit is misschien ook wel leuk, want ik, ik heb een tijdje terug, dat was een brochure van de gereformeerde bond over hemel en hel, waarvan ik dacht van, o jongens, dit is wel heel erg klassiek middeleeuws, zeg maar met die plaatjes waren van Bruegel en Hiëronymus Bosch enzovoorts. En dan denk ik, dat is niet heel Bijbels wat je daar ziet.
- G1 Nee, nee.
- O3 Maar goed. In ieder geval een van de teksten die dan schuren heb ik hier nu voor me en dat is wel een tekst over Noach en de mensen die toen omkwamen. Even kijken. Even kijken of ik hem nou hier, of ik wel de goede heb.
- G1 Het is ook altijd weer even zoeken in die Bijbel.
- O3 Ja, ja. Maar het is wel heerlijk zoeken hoor.
- G1 Ja, je komt echt soms weer dingen tegen dat ik denk van o ja.
- O3 Even kijken hoor: 1 Petrus 3, vanaf vers 18. Ik lees hem: 'Ook Christus immers heeft, terwijl Hij zelf rechtvaardig was, geleden voor de zonden van onrechtvaardigen, voor eens en altijd, om U zo bij God te brengen. Naar het lichaam werd Hij gedood maar naar de Geest tot leven gewekt. Hij is naar de geesten gegaan die gevangenzaten, om dit alles te verkondigen aan hen die ten tijde van Noach weigerden te gehoorzamen, toen God geduldig wachtte en de ark gebouwd werd. In de ark werden slechts enkele mensen, acht in totaal, van de watervloed gered, en dat water is een

voorafbeelding van het water van de doop, waardoor u nu wordt gered. De doop wast niet het vuil van uw lichaam, het is een vraag aan God om een zuiver geweten. Hierom kunt u vragen dankzij de opstanding van Jezus Christus, die de hemel is binnengegaan en nu aan Gods rechterhand zit, terwijl de engelen, machten en krachten aan Hem onderworpen zijn.'

Je ziet ook vaak dat het een beetje één en één is twee soms denken is en als ik het goed lees dan zegt Petrus van aan degenen die weigerden te gehoorzamen, die is het evangelie verkondigd. Terwijl wij denken van ja die mensen waren zo slechts en met het water weg enzovoorts. En dat je zegt van kennelijk toch in dat, is Hij naar de geesten gegaan die gevangenzaten in dat dodenrijk. Ja, dat vind ik toch een beeld van de barmhartigheid. Dan denk ik van als er staat van God had de wereld zo lief dat Hij zijn Zoon gegeven heeft voor de hele wereld, dat je ook ziet van kennelijk strekt dat nog verder dan dat wij zelf geneigd zijn, dus dat wij dat misschien liever ingeperkt zien, dan kennelijk God, maar dat vind ik zo'n tekst waarbij je zegt van hé dat is verrassend en hoe moet je dat dan lezen. En ja, dan zou je eigenlijk willen weten hoe de joden daar, over zo'n tekst zouden doorborduren, hoe zouden die dat.

- G1 Ik vind het inderdaad opmerkelijk dat de zee van de zondvloed, dat is typisch een oordeel van God, opeens wordt omgebogen naar het water van de doop. En inderdaad van oordeel naar barmhartigheid. Nou ja, goed.
- O3 Ja, diepgaand. En ook natuurlijk wat mij opvalt is dat je, het oude testament is natuurlijk veel uiterlijk, de besnijdenis als uiterlijk teken, terwijl je eigenlijk ziet van ja maar het is de bedoeling dat het ook iets van binnen wordt, dat je in het oude testament, in het nieuwe testament van, doop met vuur, door water vergaan, door vuur vergaan. Maar mooi dat je nou, dankzij de opstanding van Christus kunt vragen ook om een zuiver geweten. En dat het alles aan Hem onderworpen is, ja, dat is natuurlijk, je ziet het niet.
- G1 Nee.
- O3 Maar je mag geloven dat het zo is.
- G1 Mooi, ja.
- O3 Zijn er dingen waar jij voor gebeden zou willen hebben.
- G1 Nou, nee, niet specifiek. Voor de gemeente.
- O3 Ja, want we hebben al een heleboel dingen.
- G1 Voor wijsheid, voor een zuiver geweten.
- O3 Ja, dat is een goede.

Heere God, wij danken U dat we hier zo samen mogen zijn als deel van Uw gemeente. Dat U naar deze wereld omziet en daar grote zorg voor heeft, dat U Uw handen daar niet van af getrokken heeft en dat U alles wat U gemaakt heeft was goed, U wilt dat beschermen en behouden en redden. En we danken U daarom voor het offer van Uw Zoon. We hopen dat dat ook realiteit mag zijn, ook voor zoveel mensen die U niet kennen. Heere, dat we daar ook als kerk midden in deze wereld ook mogen staan, op de juiste manier ook in woord en in daad. Heere, dat het zuiver geweten, wilt U ons geven, wilt U ons daarbij helpen, zodat we dat mogen doen wat U graag wilt. Wilt U zo nabij zijn, wijsheid geven, in al het werk dat er ligt en de studie, bij dit soort grote vragen ook als het gaat om *(specifiek onderwerp waar gemeentelid*

mee bezig is). Wilt U (*naam gemeentelid*) daar ook inzicht in geven en Hem daarin zegenen, ook in het persoonlijk leven bij alles. Voor onze gemeente, voor de jongeren, maar ook voor ouderen en kinderen willen we U bidden dat we gemeente mogen zijn zoals U dat wilt, in deze stad, ook samen met andere kerken. Help ons zo dicht bij U te leven. (*Vraagt om wijsheid voor een concreet werkveld.*) We vragen het in Jezus Naam, amen.

G1 Amen.

O3 Goed, ja, joh, nou we moeten echt nog eens een keer doorpraten. Want ik ben heel benieuwd naar jou, naar een aantal dingen.

G1 We zijn, we zijn ook gewoon te druk.

O3 Ik zet hem uit.

Huisbezoek 6

Korte inleiding

Het gaat hier om een bezoek aan een ouder echtpaar. De opname duurde anderhalf uur. Voordat de opname gestart is, is er op verzoek van het echtpaar kort over een bepaalde kwestie gesproken.

O3 = ouderling 3

G1 = gemeentelid 1 (man, 70-er)

G2 = gemeentelid 2 (vrouw, 70-er)

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd.
- tekst tussen (...) is samengevat i.v.m. anonimisering.

Transcriptie

(Op verzoek van het echtpaar is er vooraf kort gesproken over een kwestie die ze liever niet op de opname wilden hebben.)

- G2 Maar jij hebt dat boek gelezen van, of je hebt gehoord over die dominee die dus onderzoek deed naar de diensten, hè?
- G1 Dat is Theo Pleizier.
- G2 Maar ik bedoel, was dat ook iets van herkenning van, of dat het anders was?
- G1 Nou, hoe het exact, ik heb niet al die conclusies gevolgd van Theo, maar het is één van de eerste proefschriften, volgens mij de eerste, die ging over hoe landt een preek en waar moet je aan voldoen. Ja, we leven in een beeldcultuur. Als je langer dan een half uur preekt, ja ik vind het niet erg, daar gaat het niet om, helemaal niet, maar dan heb je toch wel de neiging om af te dwalen, laten we wel zijn. Want wie leest er nog, ook niet zo heel veel mensen meer zo langzamerhand. Maar ik kan me er wel iets bij voorstellen.
- O3 Ja, en dan is het van wat doe je dan.
- G2 Maar ook met dat de dominee dus bij de ingang gaat staan, als mensen vragen willen, daar is toch behoefte aan, dat zie je elke keer weer. Maar goed, om dat op te vangen.
- G1 Ja en ook een keer een bemoediging kunnen geven. Dat is ook leuk voor hem. Ja, het zijn ook mensen toch.
- O3 Ja, maar het is wel dat je die vraag moet stellen van doen we de goede dingen en doen we de goede dingen goed. Ook als het gaat om het kerkelijke erf. Je kunt natuurlijk, wat ik wel eens hoor dat mensen zeggen, dat is een beetje managementdenken, ja, maar we hebben natuurlijk allerlei kennis uit wetenschap en allerlei vakgebieden, mensen zitten in de kerk met bijvoorbeeld verstand van communicatie of onderwijs. Ja, dat is natuurlijk raar als je zegt van dat vinden we niet belangrijk want het gaat hier alleen maar om de geestelijke zaken. Dus we doen het zoals ze het vijfhonderd jaar geleden begonnen zijn te doen.

- G2 Maar het is juist voor het goede evenwicht weer.
- O3 Ja.
- G1 Nou, je mag gebruik maken van de kennis die je hebt.
- O3 Ja, precies.
- G1 Daar is niks mis mee.
- O3 *(Geeft een voorbeeld uit zijn eigen vakgebied, van toegenomen kennis die het zicht op de praktijk verandert.)*
- G2 Ook met de Herziene Statenvertaling. Dat we dus ook, er waren dus mensen eigenlijk op tegen, maar dat er toch naar die mensen geluisterd is. Daar wordt ook rekening mee gehouden, begrepen dat ze het moeilijk vonden.
- G1 Ze hebben één fout gemaakt, bij de Herziene Statenvertaling: 1 Korinthe 13 hadden ze moeten houden, hadden ze niet moeten vertalen. Dat zeg ik altijd, dat vond ik altijd zo mooi in de oude Statenvertaling, dat blijft mooi. Maar dat is op zich, het is goed dat bepaalde dingen gebeuren.
- O3 Maar dat is voor jullie zelf, in ieder geval je hoort om je heen dat mensen er moeite mee hadden, maar voor jezelf zeg je, behalve 1 Korinthe 13, ben ik er wel blij mee?
- G2 Ja, wij wel hè?
- G1 Ik ben zelfs geweest bij de presentatie. Wat was het koud in die kerk. Maar goed, nee, nee, nee, nee. Dat is niks. Kijk, je kunt wel alles tegen willen houden. Maar je moet toch proberen, wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. En op het kerkelijk erf ook wel, dan denk ik, ja je moet verstandig blijven jongens. Probeer in ieder geval de taal begrijpelijk te maken. Maar probeer dan wel een beetje bij de grondtekst te blijven. Nou, dat is aardig gelukt. Hier en daar hoor je wel eens een opmerking van een predikant, hadden ze zo moeten vertalen, nou, dat is soit, dat blijft altijd, een taal is levendig in die zin. Maar je mag blij wezen dat je in de Joris zit, zo, ik zal nog een keer een compliment maken voor onze gemeente. Ja, ik vind het echt. Het is de gemeente waarbij wij ons het meest thuis gevoeld hebben.
- O3 Oké, mooi.
- G1 We hebben wel gezworven. *(Noemt enkele voorbeelden.)*
- O3 Op veel plekken geweest.
- G1 Ja, dan zeggen wij.
- G2 Met stip.
- G1 Absoluut, het is een hele warme gemeente. En dat is iets, dat zit er helemaal in, blijkbaar op de een of andere wonderlijke manier is dat zo, maar dat is een groot goed. Dat is een heel groot goed.

- O3 Ja. En, want ik hoor natuurlijk ook wel bij andere wat zorgen rondom veranderingen, dat zijn natuurlijk, je zei het net al volgens mij, er zijn meerdere dingen gebeurd. Hoe staan jullie daar in? Ook dat je zegt van nou oké?
- G1 O, het zingen van een gezang?
- O3 Ja, bijvoorbeeld. Weerklank, of.
- G2 Helemaal geen probleem mee..
- G1 Nee, geen enkel probleem.
- G2 De dominee zal heus niet elke keer ook een opwekkingslied laten zingen, dat past hij ook aan, aan de preek, en daar ga je ook vanuit. En het is even wennen voor papa, voor mensen, maar.
- G1 Ik vind, één ding moet blijven, het moet kerkmuziek blijven. En dat vind ik wel een voorwaarde. En voor de rest denk ik, nou. En het had voor mij ook Liedboek mogen zijn.
- O3 Ja. Nee, dat hoor ik dan ook wel eens. En dat is het grappige natuurlijk. Dat de één zegt van, nee, dit hadden we nog bij 1773 moeten laten. En de ander zegt als we dan een stap maken, waarom doe je dan niet gewoon meteen het nieuwe Liedboek? Zo divers ligt het.
- G2 Maar als je dan aan iemand doorvraagt, wat heb je dan tegen? Hebben ze dan wel een argument?
- O3 Ja, ja, ja, ja.
- G2 En ook logisch, of niet?
- O3 Nou ja, nee, ja, weet je. Het is toch heel veel, en dat merk je in alles in de samenleving, er verandert gewoon heel veel. En je wilt ook vertrouwde dingen, dat is het lastige natuurlijk. Want heeft het dan alleen met angst te maken, ik denk niet alleen met angst. Maar dat speelt wel een beetje mee, dat je denkt jongens alles verandert, hier wil ik een plekje hebben waar het eigenlijk nog is zoals ik het vroeger kende, bij wijze van spreken.
- G1 *(Spreekt over ervaringen met zangbundels in een andere gemeente.)*
Dus wij waren wel wat gewend en ik, het is, ik moet wel zeggen, het is communicatief is het zeer goed gedaan door de kerkenraad.
- O3 Oké, ja.
- G1 Stapje voor stapje, gemeenteavond en noem maar op. Maar ja, goed. Ik heb denk ik natuurlijk ook een beetje dat jullie van te voren zeiden dat komt en je kunt niet Weerklank presenteren in de Joris en dan niet gaan.
- O3 En dan vervolgens niet gaan gebruiken.
- G1 Dus ik moest wel eens glimlachen. Ik denk, ze doen dat toch wel slim. Zonder dat je iemand.

- O3 Ja, maar hij heeft er wel moeite voor moeten doen hoor, het was niet zo dat het in de kerkenraad ook maar zonder slag of stoot. Omdat je weet van er zijn mensen die juist in de Joris zitten vanuit het idee van dit is vertrouwd, alles verandert om me heen, hier is een veilige plek waar dingen een beetje bij het oude blijven. En je moet je afvragen of dat goed is, ik denk namelijk dat dat niet goed is, als dat de reden is. Maar ik kan het me wel voorstellen.
- G2 Ja, maar als ze dus, hun menen dat serieus en als je toch een beetje begrip voor hebt en het gaat evenwel door, dat hun toch even die aandacht hebben gehad: we begrijpen het wel. Maar het is, gaat het anders worden.
- G1 Het was een afwijking van het oude beleidsplan. Het primaat lag bij de Psalmen.
- O3 Ja, nee, maar dat is nog steeds, dat is nog steeds hoor. Het primaat bij de Psalmen. Ja, lastig, dit zijn echt lastige dingen. En dan denk ik joh, ik hoorde ook toevallig van iemand die vertelde er was discussie in de kerk, een hele felle discussie, maar goed dat is altijd weer van één kant altijd het verhaal en dat was dan van of je nou, je hebt votum en groet, en bij de groet hoef je je ogen niet dicht te houden en dan was de discussie eigenlijk van ja moet je nou wel of niet. Nou, als het over dat soort dingen gaat denk ik jongens, dan moet je 1 Korinthe 13 er misschien nog eens een keer bij halen.
- G1 Ja, precies.
- O3 Waar zijn we dan als kerk mee bezig. En dat is natuurlijk altijd de afweging. Van jongens, maar waarom maken we hier ergens een punt van, terwijl ik denk het punt moet toch niet zijn dat mensen dingen erdoor drukken, want daar spreekt ook geen liefde uit.
- G1 Nee.
- O3 Dus het is van hoe laat je liefde de grondtoon zijn, eigenlijk hè.
- G2 Ja, maar als die mensen de ruimte hebben gehad even om te gaan zorgen te melden en ze voelen dat, ja, maar toch, daar niet in hoeft te blijven steken, dan gaat het voor hun ook makkelijker, maar ze moeten het wel kunnen uitleggen, vind ik.
- O3 Ja, zeker, zeker. En ook, kijk je moet elkaar meenemen.
- G2 *(Geeft een voorbeeld hiervan uit de praktijk van de gemeente.)*
- O3 Dat is volksaard, voor een deel ook volksaard.
- G1 Ja, dat werkt toch door.
- O3 Ja en daarom denk ik dat de reformatie wel in de noordelijke Nederlanden aangeslagen is en niet in Brabant en Limburg, ik snap dat. Het meer Bourgondische en dan, want dat was natuurlijk toch mensen die het contrast opzochten met de reformatie van dit is fout en dat is goed, terwijl het begon was het meer van ja luister is wie ben ik, het andere levensgevoel.
- G2 Maar ook niet dat ze katholiek waren?
- O3 Ja, maar de noordelijke Nederlanden waren ook katholiek. Ik bedoel, heel Nederland was katholiek.

- G2 Ik dacht dat ze daar meer.
- G1 Nee, helemaal. Iedereen zegt wel 1517, ik schat dat de Joris zo'n beetje rond 1570 begon.
- O3 Ja, dat heeft een tijdje nog geduurd.
- G1 Dat duurt een poos. En waar het in één keer gebeurt is, zoals in Zweden, uit de kerkgeschiedenis, daar is er ook geen bal van terechtgekomen, daar was de koning, die zei: of je kop eraf, plat uitgedrukt maar daar komt het wel op neer, of protestant worden. Ja, zo had ik het ook gekund, veel keus heb je niet hè? En dan zie je, er is weinig godsdienst in Zweden nog. Het zal er wel zijn, je moet altijd voorzichtig zijn om te oordelen, dat zie je.
- O3 Je betaalt belasting volgens mij. Zweden en Duitsland volgens mij, daar betaal je nog kerkbelasting, volgens mij ongeacht of je nou kerkelijk bent of niet, toch er zijn verschillende landen waar de staatskerk ook een soort belasting heft, dus de kerkelijke bijdrage is daar, hier dus vrijwillig, maar daar is die dus niet vrijwillig, echt niet vrijwillig.
- G1 Nou ja, als je kijkt, als je praat van, over de invloed van secularisatie, dat is toch wel Duitsland natuurlijk. *(Gaat hier wat verder op in. Vervolgens gaat het over de politiek van Merkel. Dat loopt over in een gesprek over de Nederlandse politiek, waarin antireligieuze sentimenten worden gezien. Dat loopt uit op een gesprek over het kleiner worden van de kerk in Nederland.)*
- O3 Ja, hoe ervaren jullie dat?
- G1 Dat vind ik heel erg. Ja. Ik ervaar het toch wel als erg. Dat er helemaal geen gevoel is, als je ziet hoe die hof vol zit en dan zitten wij 's avonds met een klein clubje, helemaal 's avonds natuurlijk, dat vind ik ook wel erg jammer, maargoed, het zij zo, dat is bijna overal zo, maar het is toch wel jammer dat wij die trouw niet, we hebben het om zes uur gezet, we hadden het net zo goed om vijf uur kunnen laten, dat is eigenlijk triest hè, dat je dat moet zeggen dat wij nou, ja ik weet wel in Amerika ga je één keer, allemaal tot je dienst, maar dan denk ik toch van ja, die tweede dienst, we zullen het nog best een poosje volhouden, daar ben ik niet zo bang voor, maar als de generatie na ons, dan heb je een groot probleem. Dat denk ik hè. *(Noemt een aantal namen van gemeenteleden.)*
- O3 Nou ja, daar voor moet je wel met elkaar nadenken waarom doen we de dingen, hebben we dat voldoende ook aan de volgende generatie duidelijk gemaakt, waarom we iets wel of niet belangrijk vinden. Dus net als met die Psalmberijming ofzo, dat je dan ook als je met mensen praat die iets willen behouden dat je zegt, maar heb jij zelf ook je eigen kinderen uitgelegd waarom je het zo mooi vindt? Waarom vind je nou deze Psalm zo mooi? En dan kan iemand dat soms heel goed uitleggen. Maar het is nooit gedaan. En dan is het natuurlijk niet gek dat mensen denken van ja kennelijk is het niet zo heel belangrijk.
- G2 Nee, maar het voorleven is toch wel heel essentieel hè.
- O3 Ja, absoluut. Maar dat zijn wel de vragen denk ik die je met elkaar ook, denk ik ook op huisbezoek, moet stellen, van ja hoe doen we dat, hoe zien we dat, ja, waar beleef je vreugde aan, maar waar maak je je ook zorgen over.

- G1 Nou ja. De vreugde moet je natuurlijk voorop stellen. Dat vind ik wel, want, ja, we mogen dus absoluut niet klagen over onze predikant, verre van dat, want ik hoor hem heel graag, maar dan denk ik toch van, en het is nou eenmaal zo, als een predikant de kar niet trekt, dan kun je als kerkenraad je negenentwintig slagen in de rondte werken, maar dan heb je een groot probleem. En nu, nou ja, goed, hij zal nog wel even blijven, maar ik zit wel eens te informeren, ik zal hem toch erg missen als hij zou gaan.
- O3 Ja.
- G1 Ja, dat is niet denkbeeldig.
- O3 Nee, nee, zeker.
- G2 Je hebt het over de jongeren. Maar ik vind, ik ben, best bij ons waar wij zitten, juist allemaal zo meelevend, en wat ik ook al zei, dat schrijven, het noteren, de aandacht, ik zit er niet zo over in hoor.
- O3 Nee.
- G1 Nee, maar.
- O3 Nee, maar het is wel zo dat je denkt van, degenen die, die club die aan het schrijven is, ik weet van mensen die bewust zeggen van, die tweede dienst, ja, ik zie het nut niet, dus ik kom gewoon niet. En ik heb mijn rust nodig, ik heb een drukke baan, snap je? Even dat idee. En dan is het natuurlijk wel zo, van wat zegt dat dan.
- G2 Ja, maar de uitdrukking. Van 's morgens gaan we naar de kerk en 's middags gaan we iets leuks doen. Dat strookt niet. Je kunt best ook, maar ik bedoel, dat vind ik zo'n wig. Dan is het net of die 's morgens, nou ja, dat moet dan maar.
- O3 Ja, ja, precies!
- G2 En dat vind ik een houding die, ik denk, nee, dat is niet zoals het bedoeld is.
- O3 Nee. Nee, dus, dat, dat zijn wel de dingen, waar je ook tussen de generaties denk ik ook met elkaar over moet praten. Ja.
- G1 Maar goed.
- O3 Ja, en dus waar we mee begonnen, als je praat over een preek, van ja, hoe werkt dat uit. Dat is wel een vraag die je met elkaar moet stellen.
- G1 Ja zeker. Zeker, je kunt daar, met een ouderwets woord, de toepassing moet er ook wezen in het leven. Kijk, en, je gaat niet, ja, om een gezellig bakje koffie na de dienst, dat is goed hoor, daar is niets op tegen, hou me ten goede, maar we komen wel om het Woord en we komen wel om onderwezen te worden. Ja zeker, en ook om gesterkt te worden. Ja, wat dacht je, want, ja, nee, zeker. En dan gaan we altijd graag naar de kerk, dat meen ik ook. Ja, dat is gewoon zo. Niet klagen.
- O3 Nee
- G1 *(Spreekt over ervaringen in andere gemeenten. Probeert duidelijk te maken dat de bloei van een gemeente sterk afhangt van de mate van authenticiteit van de voorganger.)*

- O3 Authentiek is denk ik heel belangrijk, en dat er dus ook, ja wat de Engelsen zeggen, walk your talk. Dus op het moment dat je het ene zegt of schrijft, en het andere doet, ja dan krijg je een soort kortsluiting als dat niet goed is.
- G1 Precies.
- O3 En dan is, dan is ook de stroom er af. Bij kortsluiting is het ook, is het weg. Nou ja, weet je, het is een beetje natuurlijk hoe ik het formuleer, maar ik denk van of het evangelie is echt een evangelie en dan heeft het ook kracht, vanuit het evangelie, of niet, en dan moet je stoppen eigenlijk met de Joriskerk, doe de deur maar dicht, want dan zijn we gewoon elkaar onder de kin aan het kietelen en we zijn iets in stand aan het houden wat eigenlijk krachteloos is. Die kracht zit niet in ons.
- G1 Nee, gelukkig niet!
- G2 Nee, maar, nou is er een spreekwoord, waar het hart vol van is daar loopt de mond van over, en als je dat voelt, dat het echt is, dan landt het ook hè?
- O3 Dat geloof ik. Ja.
- G1 Ja, dat geloof ik ook hoor. Dan is er ook nog hoop voor de kerk, ook in deze tijd.
- O3 Ja, nou dat denk ik. En het is wel weer steeds zoeken, van, ja hoe komen we in contact. Wat zijn belemmeringen voor mensen om niet meer naar de kerk te gaan. Of om überhaupt, want, er zijn er ook heel veel die hebben, die hebben de kerk niet meer nodig of zeggen dat ze de kerk niet nodig hebben. Of die zijn zeker gelovig alleen doen ze dat op zichzelf, ja, dat is natuurlijk de vraag van hebben we dan met elkaar voldoende dat gesprek gehad ook, dat je zegt van kunnen we elkaar toch helpen, ook als je denkt van ik doe alles in mijn eentje wel.
- G1 Ja, maar als kerk moet je denk ik dat je realistisch moet, dat je je eigen niet, je mag je druk maken om randkerkelijken, daar ben ik ook van overtuigd, het is haast wel moet, maar het is soms ook trekken, en dat is een hele nare uitdrukking, bijna aan een dood paard. En ik ben daar nogal, ik ben daar zo langzamerhand wel realistisch in geworden dat ik dacht, van ja, het is goed, en het is ook goed dat je laagdrempelige diensten belegt, weet ik het, maar, het moet wel zo zijn, er moet ook, een zekere behoefte wordt gevoeld, als jij als ouderling komt bij randkerkelijken en je komt bijna niet binnen, nou, ja, dan denk ik jongens, het is wel zo respectloos. En je mag best met elkaar van mening verschillen, en kijk dat kun je van een buitenkerkelijke soms nog best hebben, maar soms zie je mensen van buiten de kerk die zo binnen lopen en denken het is leeg geworden.
- O3 Maar weet je, en dat is van, dat is natuurlijk wel de uitdaging voor ons nu, met elkaar, van hoe dan wel hè? Dat je zegt van, als je zegt van we zijn met z'n tweeën, of met jullie burens, de rest van de burens die nergens meer wat aan doet, ja wat is er voor hun nodig, wat zou er voor hun.
- G1 Het enigste wat wij kunnen doen denk ik is onze handen vouwen en hopen dat hun ogen worden geopend. Dat is het eerste wat je doen moet voor je burens. We hebben het er wel eens over gehad over iets een kringetje beleggen, maar dan weet ik van te voren hoe het gaat hier, er is denk ik, menselijkerwijs gesproken, bij niemand enige ruimte.
- G2 Ja, maar als je er niet in opgevoed bent, je weet echt niks.

- O3 Ik denk dat dat voor de meesten geldt.
- G1 Ja, zeker.
- G2 Of dat er iets is blijven hangen van vroeger, dat is toch wel een verschil, dan heb je toch weer een vlak waarin je elkaar toch weer iets herkent en er een gesprek kan komen. Maar als er echt helemaal niks meer is, en ze zijn zo rationeel, dan is het wel moeilijk.
- O3 Nee, maar ik denk dat, wat jij zegt, dat je zegt van, we kunnen alleen maar bidden, of hè alleen maar bidden, soms zeggen we dat, terwijl ik denk van alleen maar hè, dat is nogal wat, we kunnen voor iemand bidden. Ik denk als we daar echt meer met elkaar werk van zouden maken denk ik, dan komt er vast een opening, dat geloof ik echt. Ik denk als we echt bewogen zijn met de mensen naast ons, en daar zal niet iedereen, soms is het ook dat je weerstand of zelfs dat mensen heel boos worden, maar het grappige is juist dat ik in de loop van de jaren gezien heb dat de mensen die het meest boos worden, die raakt, worden toch wel het meest geraakt, en dan komt er wel iets los. En denk ik, dan is de kunst om niet terug te beantwoorden met boosheid, maar juist te zeggen ik snap je boosheid of ik begrijp het niet helemaal, maar natuurlijk mag je boos zijn.
- G2 Ja, dan raak je wel iemand.
- O3 Ja, je raakt iemand, juist. Want anders blijft iemand er onverschillig onder. En we zijn soms als kerk te bang voor de kritiek terwijl ik denk, laat maar komen, laat maar komen.
- G2 *(Vertelt over een eigen ervaring hiermee.)*
- O3 Ja. Maar dan is het ook de kunst van hoe, dat is bijna de begintijd van het evangelie, ja, als Paulus ergens kwam dan was, wist ook niemand ergens van.
- G2 Nee, maar die had er de gave. Ik bedoel, ieder mens heeft zo zijn gave, en gelukkig dat die mensen er zijn die zo welsprekend zijn en die dat kunnen onderbouwen enzo.
- G1 Ja, maar, neem Christus maar eens. Hoe weinigen hebben Hem gezien en ik denk als de Geest onze ogen niet opent en Hij zou hier op aarde lopen, zie ik Hem ook niet. Dat klinkt wat wonderlijk, maar daar komt het wel op neer. Kijk en, want ik denk wel eens van, ze kozen uiteindelijk voor Barabbas, wat een notoire boef was en niet zo'n hele lichte, en dan denk ik hoe is het mogelijk. Terwijl, ik snap wel vanuit de historie dat het die kant op moest en het is Gods weg en daar hebben wij, en wees blij dat dat de weg geweest is, dat is onze zaligheid, daar gaat het niet om, maar dan denk ik wel eens, ja als wij nou hier, nou een aardig voorbeeld. In 'De vernieuwde gemeente' van Willem Ouweneel, ik ben niet zo'n Ouweneel fan, maar dat vond ik een aardig boek van hem, en daar loopt hij met een vriend uit Zuid-Afrika op zondagmorgen in Utrecht. En die vriend zegt tegen hem: Willem. En toen was Utrecht nog redelijk godsdienstig, dat is een aantal jaren terug. En toen zei die: als Christus nou op aarde komt, welke kerk zou die binnenlopen? Toen wist ik het even niet, zei die. En toen dacht ik, hé, nou kom je op je plek. Ja, hè, want we weten het niet. En we kunnen ons er ook geen voorstelling van maken, ja, hoe zou het in het hiernamaals zijn, maar ik denk altijd maar aan de oude professor Bakker van de VU, die, ik geloof dat hij nog leeft zelfs, maar die zei, ja, als ik niet meer hoeft te werken in de hemel, ik zou bijna zeggen het hoeft van mij niet, zegt die. Snap je wat hij bedoelde? Maar ik vond het wel een mooie. En toen dacht ik bij mezelf, hé.

- O3 Ja, maar je ziet dat je allemaal, ook mensen buiten, maar ook binnen de kerk, dat je allemaal beelden gaat vormen, terwijl je voortdurend moet blijven afvragen, dat is natuurlijk ook de kracht van de reformatie geweest, dat je zegt van jongens, we hebben in de loop van de jaren allemaal beelden gemaakt, ook letterlijk beelden, stroken die nog met hoe het eigenlijk bedoeld is. En als je dan ziet dat mensen inderdaad een soort beeld, opperste gelukzaligheid hebben op een wolkje met een harpje en dan eeuwig zingen, dan denk ik ja, jongens, volgens mij is dat niet het beeld dat de Bijbel schetst.
- G2 Nee.
- O3 Maar dat is wel vaak dat je, en dat kan juist mensen afhouden, ik vind het een mooi voorbeeld, het kan ook mensen zijn die denken, kan ik eindelijk rentenieren, ik heb al zo hard gewerkt. Zo werkt het wel. Eindelijk niks doen. Maar weet je, dat is wel, en daarom is het denk ik belangrijk dat je een gemeenschap hebt, dat je met elkaar in gesprek raakt en dat je ook de Bijbel leest en zegt van wat voor beeld krijg ik daar uit en wat heb ik daarvan meegekregen. Want even nog naar helemaal aan het begin even, ik heb een boekje gelezen van Harold Kushner, die ken je ook wel denk ik, ik ben even de titel kwijt, en daar gaat hij in op Genesis 3 en wat er sindsdien allemaal natuurlijk gebeurd is. In de joodse traditie is men daar helemaal niet zo mee aan de haal gegaan als natuurlijk in de reformatische traditie, trouwens niet ook de rooms-katholieke traditie natuurlijk. En hij plaatst dat in die zin in een heel ander licht. Maar hij geeft ook aan, en dat vind ik wel mooi, dat je zegt van je ziet in het hulpverleningsland, de afgelopen dertig, veertig jaar zie je boekjes, die ken je ook wel, van ik ben oké, jij bent oké. Nou, dat is allemaal hartstikke mooi, we zijn allemaal oké enzovoorts. En Kushner zegt van, ik ben niet oké, en jij bent niet oké. Maar dat is oké.
- G2 Juist.
- O3 En dat vind ik heel bevrijdend, zoals hij dat uitlegt. Want we houden elkaar in een greep als kind denk je van mijn vader of moeder had perfect moeten zijn, want het is toch mijn vader of mijn moeder. En dat ouders soms van hun kinderen een perfectie verwachten die je daar niet van kan verwachten. Maar hij zegt eigenlijk, ontsla elkaar nou eens van die verantwoordelijkheid. Dat je gewoon zegt van, jij bent jij, en je bent niet helemaal oké, maar ik ben ook niet helemaal oké. Dus als we van elkaar, ook in de kerk, niet verwachten dat die ander perfect is, dan hoef ik ook niet boos te worden op die dominee als die dit of dat niet doet. Of ik hoef niet boos te worden op die ander omdat die een beetje onaardig kijkt, snap je? En dan ontsla je elkaar van een norm die je zelf al niet eens kan halen, maar die je wel toch van een ander verwacht.
- G2 Maar je kunt je er zo druk om maken, en dat is jammer.
- O3 Ja, en dan maak je je soms om de verkeerde dingen druk. En dan denk ik, een stukje humor kan ook helpen dat je dan ook denkt van kun je om jezelf lachen. Als een mens niet meer om zichzelf kan lachen, of hun eigen clubje, nou, dan wordt het wel heel extreem toch?
- G1 Ja, hebt Jac van Dijk nooit gehoord hè?
- O3 Ik ken hem van naam, van naam ook.
- G1 Nou, die, die kon dat. Absoluut.

- G2 En toch de ernst hè?
- G1 Ja, ik heb wel eens meer gezegd, als je die preek in de nieuwe kerk in Ede, 'wacht op de Heere, ja wacht', hoe hij dat toepast, ja. Hier heb je het bejaardenhuis, vlak bij, zei die. Alle kamers, die wachten op de Heere, ja wacht. Zouden ze wachten? U gemeente? Amen.
En naar iedereen, zo was die. Hij kon heel scherp zijn. Hij kon, hij had wel de gave om dingen te raken, hij zei dingen op een manier, en ik weet wel, heel wat mensen kwamen alleen maar om de humor, maar dat was het eigenlijk niet. Maar hij trok zijn mensen omdat hij zo, ja, hij sprak op de kansel net zoals hij was. En hij had het een beetje. En hij zei ook eerlijk, ik heb heel veel van Wim Kan geleerd. Ja. Dominees kregen les van Wim Kan. Hoezo? Hij zegt, ik heb er heel veel van geleerd. Ja, laat dat aan hem maar over. En hij had zijn vrienden overal zitten. Bij het huwelijk van zijn dochter zat pater Henri de Greeve op de eerste rij, maar daar zat hij helemaal niet mee, want hij ging ook altijd als die een keer moe was, ging die een weekje in retraite bij de broeders in Nijmegen. En daar was De Greeve ook.
- O3 Ja, en dat was toen nog vrij ongebruikelijk, en nu doen alle protestanten, de redelijk verlichte protestanten die doen het allemaal.
- G2 Ook de andere.
- O3 Ja, de niet verlichte, ja ook?
- G1 Ja. Een figuur waar je het nooit van zou verwachten, *[naam van een predikant]* een hele rechtse jongen zouden wij zeggen, maar die zegt, er zijn, ik heb heel veel contact met katholieken waar ik geloof dat de Heere ook in werkt.
- O3 Ja, dat is een mooie ontdekking wel, toch?
- G1 Ja, dat is toch wel iets bijzonders eigenlijk. Als je die ziet. En ja, wat dat betreft, we hebben het alleenrecht niet. Nee, en er zal niet gevraagd worden bij de hemelpoort, ben je protestants of ben je katholiek of wat dan ook, maar strijd jij om in te gaan, dat zal het zijn.
- O3 Nee, dat, precies.
- G1 En niet alles van Rome zal ik toejuichen, ik ben de laatste. Maar ze hebben één ding waar wij wel wat van zouden kunnen leren: alle rituelen zijn gelijk bijna, en het is nog steeds één kerk, met duizend nuances. En wij hebben natuurlijk tegen ons dat we, ja, wij kunnen natuurlijk heel makkelijk scheuren, en dat is in het bijzonder in ons land natuurlijk, dat is gewoon zo, en aan de andere kant moet je ook een beetje nuchter worden. Ik had vroeger nog wel wat vrienden in de evangeliebeweging en die zat altijd de kerk, want ja, het zijn allemaal mensen van uit de kerk, nooit van buiten hè.
- O3 Een groot deel, een groot deel ja.
- G1 Negen van de tien, laten we dat maar zeggen hè. Ik denk wel negentig procent. Maar goed, daar gaat het niet om, die zaten altijd af te geven op ons protestanten. Ik zeg, jongens, moet je eens even rustig blijven. Hoezo? Ik zeg, nou, laten we jullie evangeliebeweging maar eens nemen van na 1945, ik zeg, en dan wil ik de denominaties wel eens zien ten opzichte van de protestanten. Ik zeg, dus, dimmen.
- G2 Hun waren ook protestant.

- G1 Wat zei je?
- O3 Ja, maar het is natuurlijk scheuring op scheuring, maar dat is typisch inderdaad de protestantse. Maar dat heeft te maken met dat denken van, ja, in schema's van het is goed of fout. En als ik denk dat het fout is wat jij denkt, ja dan moet ik dus, maar met jou verder gaan en dan.
- G1 Ja, maar ik vind het wel heel erg hoor.
- O3 Ja, ik vind het, nee.
- G1 Dat getuigt tegen ons hoor. Het is voor een buitenkerkelijke niet voor te stellen, op het zendingsveld al helemaal niet, die begrijpen er helemaal niks van dat wij in Nederland misschien wel veertig, vijftig protestantse kerken hebben, met alle denominaties erbij, en dan denk ik ja jongens, maar, ja, dan kun je toch zien dat de kerk is ook een puur instituut van mensenwerk. Maar er is een groot verschil tussen kerk en een bedrijf, wij hebben een hoofd wat geen één bedrijf heeft. En dat is natuurlijk cruciaal voor ons leven.
- O3 Ja, maar, en dat is de kunst om daar met elkaar naar te luisteren van hebben we, luisteren we goed naar het hoofd, of heb ik het idee dat ik daar beter naar luister dan jij, snap je? En dat is toch, ja, dat is ook het bizarre, we bidden tot God onze Vader in zestig verschillende kerkjes hier in Amersfoort, maar we vinden het heel moeilijk om te zeggen ja, maar jij bent ook een kind van die Vader. Want, ja, je bent niet zoals ik, dus ja dan. En ik denk dat dat ook voor de mensen hier *[aanduiding woonomgeving]*, het houdt wel mensen af, dat je denkt van ja maar, ik kan wel met jou mee naar de kerk gaan, of met een ander, of vertel jij maar is, maar al die christenen geloven wat anders, want ze kunnen niet bij elkaar zitten want dan krijgen ze ruzie, dus vertel het mij maar. Ik denk dat ze daar echt wel, op het moment dat we die eenheid in Christus zoeken, denk ik dan gaat daar ook wel een getuigenis van uit, dat geloof ik ook wel. Maar misschien moet je inderdaad, ik denk dat dat bidden gewoon heel belangrijk is, weet je, als we als christenen allemaal zouden bidden voor de mensen om ons heen, dan denk ik dat dat, echt ook, als we echt ook de overtuiging hebben dat God er ook voor hun is, want dat begint natuurlijk ook al, dat je denkt van ja als ik zie ook iemand op straat en dan denk ik, ja maar daar houd God niet van, nee, die strepen we weg en die, nou misschien. Snap je? Dan denk ik, zo kijkt, zo keek Jezus ook niet naar deze wereld. En dat is wel de kunst, kunnen we met die ogen van Jezus ook kijken naar de mensen om ons heen, dan kan het zijn dat je iemand die je eigenlijk menselijkerwijs zou afschrijven, terwijl je zegt ja maar in het licht van het evangelie, schrijf ik jou niet af. Duizend mensen hebben je afgeschreven.
- G2 Ja, Jezus was het grote voorbeeld eigenlijk van hè.
- O3 Ja. En ik denk, dat is ook, op het moment dat het hele preken of kerkzijn daarvan afwijkt, ja dan, dan.
- G1 Ja, dan is het eigen kennis. En dan is het niet meer de kerk van Christus. Nee, nee, maar dat is zo. Maar ja, blijft natuurlijk, we hebben elke Hollander zijn eigen huis en zijn eigen kerk, maar het is wel heel droevig af en toe dat ik wel eens denk, jongens, en, ja, ik zal er nooit naar toe gaan, maar dan hebben we die buitenlandse diensten in het buitenland en dan kan alles door elkaar.
- O3 Ja, ja, ja, ja.

- G1 En dan denk ik, nou, ik ga wel naar de eigen taal en dat vind ik leuker, he, en dan leer je het kennen. *(Deelt een ervaring in een buitenlandse kerk. Daar was een Duitse predikant die heel concreet sprak over de zonden van Duitsland in de Tweede Wereldoorlog.)* En waarom zou God daar niet werken?
- O3 Nee, nee, nee hoor. Precies, dat is juist het gekke, dat we God voor onszelf reserveren dan, hè. Maar ook mooi wat je zegt, als het in het evangelie ook om vergeving en verzoening gaat, ja, dan komt het er ook op aan, zeker met het Duitse verleden, dat je het onder ogen ziet. En dat is natuurlijk waardoor mensen van de kerk afgehaakt zijn, omdat ze denken van ja maar, luister is, dit is wat er staat, maar ondertussen. Nou ja, dat strookt dan niet. Nee, dat is dus heel moeilijk. Nee, dus wat dat betreft, heb ik ook voor Duitsland wel hoop. Dat ik denk, van ja, er gebeuren wel dingen die.
- G1 Ja, maar het is wel zo, ik ben dat wel met Gijsbert van de Brink eens, die een keer in een preek zei, als ik het ooit, als ik ooit een kerk heb zien afzakken, dan is het wel daar. *(Gaat hier nader op in. Vertelt vervolgens over de hoop die we moeten blijven houden, want tot op de dag van vandaag vinden er opwekkingen plaats.)* Ook bij de profeten zag je, er is niemand meer. En er waren er nog een aantal duizend.
- O3 Ja, zeventuizend.
- G1 Dus dan denk ik, ja, dus laten we.
- O3 Nee, daarom. En dan denk ik, weet je, en uiteindelijk is er ook zo'n vraag van Petrus aan Jezus geloof ik, en die Johannes dan hè? Dus wij maken ons soms drukker over een ander, en dat mag aan de ene kant ook, en we mogen dat ook vragen, en het is ook goed om voor elkaar te bidden, want ik denk ook dat Jezus dat ook niet afhoud, maar dat Hij wel eigenlijk de bal terug legt bij hemzelf, van, kijk jij nou ook maar even naar jezelf. En wat doe jij? En ja. Het is denk ik die beide bewegingen. Dat ik enerzijds, naar jezelf kijken van oké, wat doe ik dan? En pak ik mijn rol wel? Wat vraagt Jezus nou van mij? En doe ik dat ook? En aan de andere kant natuurlijk ook wel, je zorgen hebben voor een ander, dat mag.
- G1 Dat mag.
- O3 Maar ik denk dat die over Johannes het minste zorgen had te maken.
- G1 Ja, precies.
- O3 Als ik ze, de brieven van Johannes, lees, dan denk ik, ik heb het idee dat Johannes toch wel heel goed begrepen heeft waar het bij Jezus om ging.
- G1 Ja, precies. Denk alleen maar aan de Openbaringen.
- O3 Ja.
- G1 Ja, het is onvoorstelbaar.
- O3 En ik denk dat het daarom ook goed is dat je accepteren mag dat we niet allemaal hetzelfde hoeven te denken, volgens mij hadden we het daar, dat vind ik zo mooi uit Efeze 4, volgens mij hebben we dat vorige keer gelezen, want ik heb dat toen in die periode ook vrij veel gedaan, is dat je ziet van, Jezus roept op tot eenheid, maar dat wil niet zeggen dat je het met elkaar eens hoeft te zijn. Ik denk, geef elkaar de ruimte,

dat jij een Bijbeltekst anders leest op basis van jouw ervaring, de context waar jij uit komt, want dat kan mij verrijken want dan denk ik van zo heb ik het nooit gelezen.

G2 Juist.

O3 Zo heb ik het nooit gelezen. Dan kun je van elkaar leren, denk ik, en dan kun je verrast worden. Terwijl het soms lijkt het wel zo van, nou ja, het is één en één is twee en dan, dit is het verhaal, dit is het pakketje, dat kunnen we aan de burens geven. Kijk, zo en zo is het schema, geloof je dat, ja mooi, halleluja. Nee, het is veel complexer en veel verrassender en veel boeiender ook.

G2 Ja, maar als je met elkaar van gedachte wisselt, kan je ook gewoon eens denken van ja, je hebt eigenlijk gelijk, dat had ik nog niet gezien.

O3 Ja, zo vind ik dat, ja, één van de dingen denk ik zelf, dat we vergeten zijn de joodse context mee te nemen in de afgelopen tweeduizend jaar. En ik denk zelf van door 1948, dat er weer een Israël was met een joods volk. We hebben natuurlijk negentienhonderd jaar gedacht hebben van dat is afgeschreven, God heeft toch niks meer met Israël, ja het is sneu, het is jammer, maar God heeft allerlei beloften gedaan maar die gelden eigenlijk voor de kerk. Dat is natuurlijk lange tijd het denken geweest, wie had toen kunnen denken, honderd jaar geleden, er waren er een paar die daar op hoopten, Isaac da Costa volgens mij geloof ik, maar dat zijn er maar een paar geweest. Het merendeel dacht van ja het is leuk, dat is een utopie, dat komt nooit meer terug. Maar dus nu dat terug is, dat je denkt van hè maar dan heeft Israël toch nog een speciale plek, hoe hebben we dan negentienhonderd jaar theologie kunnen bedrijven zonder dat in de joodse context te plaatsen? Want Jezus was gewoon een jood en heeft natuurlijk in de joodse traditie niet een streep door gezet, hij heeft het juist onderstreept en gezegd van, het eigenlijk alleen maar nog verder verklaard voor ons. Dus ja maar dit is nou eigenlijk wat altijd de bedoeling was geweest, kijk, ik zal het jullie laten zien.

G1 Ja, maar toch hè, kan er nog een tweede diaspora komen hoor. Ik heb, die Brons die zei toen een keer voor christenen voor Israël, toen dacht ik bij mezelf, nou nou nou, hij, ik denk, ja, er zit best wat in. Hij zegt kijk, wie weet zegt hij, komt er nog wel een tweede diaspora. Hij zegt want, de vijandschap tegen christenen is erg groot hoor zegt die daar, vergis je niet, en het is natuurlijk prachtig, (...) het is natuurlijk mooi en, maar, het woord Christus, je hoort het bijna niet noemen. En dan denk ik, wat is, en natuurlijk, de bedekking zal dan nog gedaan moeten worden, dat moet echt gebeuren.

O3 Ja, maar het feit, honderd jaar geleden was je nog niet bij deze stap. Want als je die joden, wie kende nog een jood, ja een enkeling, en nou ja, goed. Maar nu is er een volk, zichtbaar, voor het oog van heel de wereld, iedereen weet dat er joden zijn, en die hebben daar een mening over.

G2 Precies.

O3 Ja natuurlijk, geen idee, maar dat ik wel denk nu het zichtbaar is kunnen we ook ergens onze liefde adresseren. Snap je?

G1 Ja, nee, maar, dit, er is toch iets bijzonders gebeurd.

O3 Dus, maar omdat, even een voorbeeld geven dat ik laatst las, als je met die bril op leest, dan zegt Jezus op een gegeven moment dat waar twee of drie in Mijn naam bijeen zijn, ben Ik in hun midden. Nou, als je je in de joodse traditie verdiept, dan zeg

je van hoe pas dat wat hij daar zegt in. En dan, de minjan, ken je? De joden waren natuurlijk al eeuwenlang de minjan gewend. Dat is dat je minimaal tien mannen moet hebben, dat is of je volgens de Thora wel meespeelt. Ik was een keer hier bij de synagoge, 's morgens een keer mee met een joodse vrouw. En toen dachten ze, ah, nou zijn we compleet. Maar ik zeg nou ik ben een goj, dus ik tel niet mee. Maar, dat is natuurlijk best apart dat men in de joodse traditie gedacht heeft van nou we moeten tien mannen hebben, en dan pas, en Jezus zegt gewoon: twee of drie is genoeg. En dat, maar als je dat in die context plaatst, zeg je van hé, dat is mooi, we hoeven niet pas met z'n tienden compleet te zijn, maar als je met z'n tweeën bent is het al goed. Toch?

- G1 Ja, maar. Ja, ik ben het helemaal met je eens. Maar dat is natuurlijk de fout, het jodendom denkt heel historisch, zelfs naamgeving noem maar op, dat is heel anders dan bij ons, en je weet hoe vaak ze hier dienst hebben hè, elke zaterdag, en je weet waarom die door kan gaan, hè?
- O3 Nou?
- G1 Door een liberale jood. Hij zegt: ik heb niks met ze, maar ja, ja, het moet toch door, zegt die. En dat vind ik zo mooi hè. Daar moet ik altijd om glimlachen.
- O3 Ja, en op zich is dat natuurlijk wel grappig. Maar het schijnt, van de twaalf verspieders te zijn van wie er tien terugkomen en dat wordt, die tien wordt een assembly genoemd, een samenkomst. En daar komt het vandaan. Terwijl ik denk van ja, die assembly moest eigenlijk twaalf zijn, want die twee die zeiden van God is wel groot genoeg om ons daar binnen te brengen. Dus die assembly dat was helemaal geen goede assembly, dat was geen goede bijeenkomst. Maar daar komt dat dan waarschijnlijk vandaan, die tien die. Maar dat is wel grappig, want, dat Jezus zegt, Jezus zegt met een heleboel dingen natuurlijk, met al die regels die jullie jongens gemaakt hebben al die honderden jaren.
- G2 Maar wat vind je dan van het evangeliseren onder de joden? Moeten wij dat doen of doet God dat zelf op zijn tijd?
- O3 Ik geloof dat je het lief moet hebben. Snap je? En dat is een getuigenis op zich, dat je lief hebt, denk ik.
- G1 Ja, ik kom, en een jood is toch wel een complete zelfstandige godsdienst, wees daar voorzichtig mee, maar het is, ik denk dat de jood het pas ziet als hij weet van hé, dit is echt. En dan is er ook respect. Van de Kamp kan met een aantal best, met Van Campen kan die bijvoorbeeld heel goed, want die voelt, hier is iemand bezig die, ja, het niet helemaal met mij eens is, dan blijft het Nieuwe Testament gewoon voluit staan, maar hij heeft toch begrip voor ons. Ik denk dat het ongeveer zo werkt. En er past ons natuurlijk een zekere bescheidenheid.
- O3 Ja, zeker. Ja, maar ik denk juist dat je hierover het gesprek aan, ik zou heel graag met de joodse gemeenschap over dit soort dingen praten, als zij daar de ruimte voor hebben ook van jongens ik kan dat Nieuwe Testament gewoon niet begrijpen zonder het te plaatsen in de joodse context. Want daar is in die wereld is dat gebeurt.
- G1 Maar het blijft moeilijk.
- O3 Nee, maar weet je. Zoals wij dat natuurlijk hadden met die brief die we gevonden hebben in huis, dat je contact krijgt met een joodse familie. Dat je wederzijds verbondenheid is, en liefde zelfs ook. Ja, dat vind ik gewoon bijzonder. Dat is het

belangrijkste wat Jezus van mij vraagt, en niet een mes op de keel van je moet geloven in Jezus. Ik hoop dat ze Jezus in ons zien en dat ze denken van oké, maar dat is niet het beeld dat je door de eeuwen heen van de christenen gekregen hebt.

- G1 Nee, zeker niet.
- O3 En daar, dat is net wat je met die dominee, die Duitser, die zegt van ja we hebben wel bloed aan onze handen, dat is natuurlijk ook dat je.
- G1 Maar ter geruststelling, hoe die Duitsers in Berlijn de Tweede Wereldoorlog tentoonstellen, dat vind ik buitengewoon indrukwekkend. Ben je daar wel eens geweest?
- O3 Nee (...).
- G1 Ja, want Berlijn, als je in Berlijn de kans krijgt, en natuurlijk zie je dat grote monument ter herinnering aan de joden, maar dan moet je naar een oorlogsmuseum gaan en voor mij was het hoogtepunt eigenlijk wel het Widerstandsmuseum, dat is dan de groep, er zijn nog best wat verzetsmensen geweest, en dat is heel bijzonder, eigenlijk loop je een trap op en dan zie je alle namen staan van Scholl, van Bonhoeffer, de familie van Bonhoeffer, en er ontbreekt één grote naam, dat is Canaris. Die kun je nergens vinden, daar snap ik niets van dat ze dat niet gedaan hebben, maar goed, het zij zo. Maar dan zeg ik wel, ik heb groot respect hoe ze dat tentoon stellen. Het gaat zo open en bloot en ze beginnen ook in de dertiger jaren, en dat vind ik, wij, nou, nu komt eindelijk Indonesië hier een keer los hè. Het is eigenlijk toch te gek voor woorden, maar die Duitsers hebben dat wel heel knap gedaan. En ik weet wel, er viel niets te ontkennen, maar ik heb daar ook wel respect voor. Ze hebben een hoop teweeg gebracht natuurlijk.
- O3 Ja, maar kijk hier in Amersfoort, met kamp Amersfoort. Laatst hoorde ik iemand op TV zeggen concentratiekamp Amersfoort. Dat kwam even binnen bij me. Dan denk ik, ja maar eigenlijk, was dat dus wel. En als je zegt kamp Amersfoort, dan klinkt dat nog bijna gezellig. Zo van, ja hier in Amersfoort hadden we ook een kamp. Maar dat, als je ziet wat we daar, en daar heeft hele generaties, hele generaties hebben dat eigenlijk, ook hier, als je met de oude generatie praat, die mensen hebben zien lopen naar het kamp en terug, die zeggen van er gaat nu een soort wroeging dan komen, van hadden we toen toch niet wat moeten doen? Want we dachten ja, dat is Gods oordeel, dus hoe kunnen wij dan Gods oordeel tegenspreken? Nou, dat is natuurlijk voortdurend de vraag, hoe duidt je het? Maar dat, moet je nagaan hoe we in Amersfoort daar dus al moeite mee hebben gehad.
- G1 Ja, nou maar kijk hier (...). In twee straten twintig joodse families weg. Je kunt het toch niet begrijpen, omdat je joods was?
- O3 Soms wisten ze niet eens dat je joods was. Dat is het bizarre natuurlijk hè.
- G1 En dan nog een keer de wroeging van de elitejoden, zoals Herzberg enzo die in Achterveld hebben gezeten, die daar eigenlijk nog zich schaamden daarvoor. Dat hun niet meegegaan zijn, ja, dag mag je natuurlijk nooit wensen, maar ik kan me die gene wel een beetje voorstellen van ze.
- O3 Maar dan moet je nagaan dus hoe menselijk het is, om een stukje historie dat niet welgevallig is, omdat van je, dus dan is het mooi dat ze dat doen hoor.

- G1 Ja, het is echt waar, als je in Berlijn komt moet je zeker gaan kijken, dat is heel aangrijpend vond ik. Maar goed, ja joh.
- O3 Maar het is, ja ik denk dat dat, dat je in gesprek moet blijven, dat is ook trouwens iets dat uit de joodse traditie is, dat ze met elkaar in gesprek blijven ook over hoe lees jij de Bijbel en dat het dus mag blijven staan dat je dingen, en soms moet je ook zeggen van hé, maar dit heb ik altijd gedacht, maar oké, dan moet ik daar dus afscheid van nemen, want eigenlijk wat jij zegt, dat is eigenlijk veel logischer uit de Bijbel ofzo. Want zoals, ik zal ook een stukje lezen als jullie dat goed vinden, en ik zat te denken wat, en toen dacht ik met Pinksteren, dacht ik, ook één van de dingen, nou, jullie hadden natuurlijk, (...) met allerlei soorten mensen, allerlei ideeën natuurlijk krijg je voorbij, maar één van de dingen waar we in ons type kringen natuurlijk wel lastig vinden, is dat hele pinksterverhaal. Dat vinden we toch een beetje ingewikkeld eigenlijk, van hoe werkt dat dan, en dan is het soms dat je mensen denkt van die hebben meer met het Oude Testament van nou ja, het type God dat we daar zien en dat is dan hanteerbaar, maar het Nieuwe Testament, dan komt opeens die Geest en dan wordt het ingewikkeld, want daar heb je geen grip op hè. Maar ik zat, ik zat altijd zelf een beetje mee met de doop met de Heilige Geest. Daar staat dan, daar krijg je dan allemaal dikke boeken over en allerlei theorieën, maar als je het in de joodse context plaatst, dan krijgt het naar mijn idee toch een wat andere lading. Dus ik leg het maar eens voor om er gewoon eens over na te denken, niet zo van, zo is het, en dan wou ik een stukje uit, nou het komt in alle evangeliën.
- G1 Hij heeft een tablet hè.
- O3 Ja joh, ik heb altijd mijn Bijbel bij me.
- G1 Dat is de moderne generatie.
- O3 Ja, dan ben ik toch een beetje moderner. Voel ik me ook jong, hè?
- G1 Ja, ja.
- O3 Het grappige is dat die in alle evangeliën komt dat verhaal voor, van Johannes, ook met dat die dat zegt over de doop van de Heilige Geest. Zal ik een stukje lezen?
- G1 Ja, zeker.
- O3 Johannes 1 vanaf vers 29: En de volgende dag zag hij Jezus naar zich toe komen en hij zei: daar is het Lam van God, dat de zonden van de wereld wegneemt. Hij is het over wie ik zei, na mij komt iemand die meer is dan ik, want Hij was er voor mij, ook ik wist niet wie Hij was, maar ik kwam met water dopen, opdat Hij aan Israël geopenbaard zou worden. En Johannes getuigde: ik heb de Geest als een duif uit de hemel zien neerdalen en hij bleef op Hem rusten, en nog wist ik niet wie Hij was, maar Hij die mij gezonden heeft om met water te dopen, zei tegen mij, wanneer je ziet dat de Geest op iemand neerdaalt en blijft rusten, dan is dat degene die doopt met de Heilige Geest. En dat heb ik gezien en ik getuig dat Hij de Zoon van God is.
Ja, ook dat Lam Gods is natuurlijk mooi hè, zoals Johannes dat dan zegt. En voor Johannes was het natuurlijk ook heel wonderlijk dat je denkt van ja, wie is het dan? En dat die dan, dit is zijn aanwijzing geweest, als die duif neerdaalt. Dan denk ik, ja, waarschijnlijk heeft die nooit zijn neef, want ze waren neven, volle neven van elkaar, hebben ze elkaar nooit, en heeft die ook nooit misschien dat verband gelegd. Ik weet het niet, dus voor hem was het toen, oké, dus dat moet Hem zijn, dat is dus het Lam Gods. Dus dat is best ook apart, vind ik ook heel wonderlijk hè, hoe God zijn weg gaat met mensen. Dat Johannes later zijn discipelen naar Jezus stuurt, zegt van bent

- U het nou, of moeten we toch een ander verwachten? Dan denk ik, heftig verhaal hoor.
- G1 Ja, wat denk je.
- O3 Ik vind dat altijd een heftig verhaal. Dat je dan ook 33 bent, je zit gevangen, want ze waren van dezelfde leeftijd en dan zit je daar en dan denk je, ja, goed, ik heb al die mensen gedoopt in de Jordaan en gezegd dat ze tot inkeer moeten komen.
- G1 Nou, bij mij bleef hangen van de preek van afgelopen zondag, de Geest zweefde, voor de schepping. En toen dacht ik bij mezelf, dat is het. Gek, dan ga je zo lang naar de kerk.
- O3 Ja, maar wat dan, wat dat is het?
- G1 Nou, Dekker vertelde even dat, en de Geest, ja die was er in het Oude Testament, Hij zweefde. En dan lees je toch ook heel selectief hè, en ik schrok daar wel een beetje van. Want ik denk, het is toch mooi.
- G2 Ja, maar de dominee zegt zelf vaak, dat het soms opeens tot je doordringt, dat je eraan voorbij gegaan bent, dat is niet zo vreemd.
- O3 Ja.
- G1 Maar ik had die link nooit gelegd, natuurlijk. Nou ja, dan ben je bijna 70.
- G2 Ja, maar het is allemaal zo breed, je kunt niet alles.
- O3 Nee, maar daarom is het wel goed dat je, en dat is natuurlijk het probleem met al die kerkelijke verdeeldheid, dat, nou ja, (*spreekt over een situatie in zijn leven*) had je dan een groepje die waren dan uit de vergadering der gelovigen en die hadden het over het duizendjarig rijk, chiliasme, weet ik veel wat.
- G2 Is dat waar ze ook de sabbat houden?
- O3 Dat weet ik niet, nee. Van de vergadering. En ik had er nog nooit van gehoord, ik vond het machtig interessant, maar die waren daar heel erg mee bezig. En zoals een clubje was helemaal bezig met uitverkiezing en jongelui die er uitgebreide discussies. En dan komt je in een ander clubje: uitverkiezing, wat is dat dan? Staat dat ergens in de Bijbel ofzo? En dan denk ik, o jongens, in plaats van dat we heel gepassioneerd met z'n allen over hetzelfde hebben, in hetzelfde clubje, moet je dat nou juist verdelen, want dan kan het zijn dat er gewoon heel ander licht op gaat schijnen. Maar, dus wat mij trof, namelijk in dit verhaal, dat je zegt van Johannes doopte met water. Waarom zouden al die mensen naar hem toe gegaan zijn? Dus dat is opeens een gekke man met een kamelenharen mantel die wilde honing en sprinkhanen eet, en daar gaan al die mensen naar toe, vanuit Jeruzalem en de hele omstreken. Dus die zegt van kom naar de Jordaan en dan dompel ik je onder in het water daar. Dus ik bedoel, dat zou zijn, als nu iemand iets van ons zou vragen dat je denkt, ja dat is raar, waarom zou ik dat doen? Maar als je het in de joodse context plaatst, heb je daar een idee bij?
- G1 Ja, maar kijk, Johannes die wist dat die de wegbereider was, dat wist die. En hij heeft dat met vol vuur ook gedaan, dus het was een ander geluid dan de joden doorsnee hoorden. Want die leefden niet bij de verwachting.

- O3 Nee, maar het gebruik om te dopen.
- G1 Ja, maar dat kan ik me wel iets bij voorstellen.
- O3 Nee, maar stel dat iemand zegt vanaf nu moet je eerst op je kop gaan staan. Ja maar luister is, waarom zou ik op m'n kop gaan staan? Dat is natuurlijk heel raar dat ik dat moet doen.
- G1 Ja, maar, de doop is gelukkig iets anders.
- G2 Ja, maar, ik bedoel, natuurlijk was dat nieuw voor die mensen.
- O3 Ja, maar dat is dus de vraag. Was het nieuw?
- G1 Ja, dat neem ik aan van wel.
- O3 Maar waarom?
- G1 Omdat ze altijd besneden werden.
- O3 Ja, maar wat dus nu gebeurt is dat je eigenlijk met onze christelijke, tweeduizend jaar context zit, waardoor je naar dopen kijkt.
- G1 Nee, maar de joodse traditie is toch dat de mannelijke lijn, die werd allemaal besneden, maar nou is het geen vervangingstheologie wat ik nu doe hè, pas op, want.
- G2 Wij waren op een avond in Baarn, en dominee Verboom hield een toespraak over dat dopen, en er kwam van alles aan de orde. En toen stelde een mevrouw de vraag, maar vroeger werden de jongens besneden, maar wat gebeurde er nou met de meisjes? Daar kregen we geen antwoord op. Dus of die doop nou echt, of die een vervolg is van de besnijdenis, ik.
- O3 Nee, maar. Dat zijn dus die, typisch die worsteling die er uit voort komt, dat we vergeten zijn om het in de joodse context te plaatsen. Dus wat, ik dacht ook altijd hoor, Johannes heeft de doop uitgevonden, en dan denk ik, hoe komt dat? Er staat nergens in de Bijbel van dat God zegt van ja je moet ze dopen met water, niet zo van dan moet je dat zo en zo doen, en volgens die en die voorschriften. En dat komt omdat, het Oude Testament is natuurlijk in het Hebreeuws geschreven en het Nieuwe Testament in het Grieks, daar hebben we een ander woord voor, baptismoo, maar dat komt in het Oude Testament niet voor, want daar staat geen letter Grieks in, dus dat maakt het ingewikkeld.
- G1 Maar denk jij dat er in het Oude Testament al gedoopt is?
- O3 Ja, nou, continue. Dat is het punt. Dat was namelijk het reinigingsritueel. Dus de joden deden niet anders. De hogepriester ging op de dag, de grote verzoendag, moest zich zeven keer onderdompelen, voor dat hij het heilige der heiligen mocht ingaan.
- G1 Dus dat was niet eenmalig?
- O3 In de joodse traditie niet. Dus het rituele bad, dus ook die drieduizend die op de pinksterdag gedoopt werden, dan moet je je voorstellen van ja, zijn ze met z'n drieduizenden met z'n allen naar de Jordaan gegaan, of wat dan ook, maar rondom

de tempel, en die zijn, met opgravingen zijn die ook weer teruggevonden, zijn honderden mikwa's, die rituele baden. Dus het mooiste wat natuurlijk als je het onder stromend water kon doen, maar ander had je de mikwa, mensen hadden mikwa in huis soms hè, dus er zullen vast ook hier in Amersfoort wel huizen zijn met een mikwa en dus dat rituele bad, als vrouw deed je dat na je ongesteldheid, dan was dat ook een rituele wassing, dus ook de watervaten die in het huis stonden waar Jezus wijn van maakte, dat waren, die waren voor de reiniging bedoeld. En sommige dingen, men had natuurlijk een hele theorie er om heen, met voeten en met handen en met helemaal, alleen had Hij er een ander verhaal bij. En Hij zegt van als je nou twee stuks kleding hebt, geef er één weg. Als jij altijd gestolen hebt, moet je niet meer stelen. Dus Hij zegt van, het koninkrijk komt er aan. Maak schoon schip.

G2 Dus jij ziet dat onderdompelen en dat water niet los van de doop?

O3 Nee, dat is, het was een gewoon heel normaal joods gebruik.

G1 Ja, dat is waar.

O3 En wij hebben er iets, en dat geeft niet, snap je, dus ik zeg niet van we moeten er mee ophouden, maar ik plaats het, omdat we het niet in de joodse context plaatsen, snappen we die hele doop eigenlijk niet zo. Dus het is heel logisch dat die mensen daar naartoe kwamen, want ze lieten zich regelmatig reinigen, als je gezondigd had of een offer bracht, dan moest je je laten reinigen. En dan komt het volgende, als je dat dus ziet, in de doop gaat het dus om het afleggen van de doop, het gaat ook om het reinigen, maar dat is de buitenkant. En Jezus laat zien in heel zijn optreden, ja, je kunt de buitenkant van de beker wel schoonmaken, maar de rotzooi zit van binnen, die zit ook in je hart. En je ziet dan dat het joodse geloof een hele uiterlijke godsdienst was, waarbij ze allerlei rituelen en dingen hadden aan de buitenkant, en dat Jezus voortdurend zegt, ja jullie zijn wel besneden aan de buitenkant, maar het gaat er om dat je hart besneden is. En zo komt, en in het Oude Testament wordt het wel genoemd, dus Jezus komt daar niet, wat dat betreft, met hele revolutionaire dingen, maar Jezus maakt.

G1 Die sluit aan bij de beleving.

O3 Die zegt van dat uiterlijke moet innerlijk zijn. En je moet het niet doen omdat het er staat, maar je moet het doen met je hart. Dus het liefhebben van God moet niet een set rituelen zijn, dat moet echt zijn. Ja, en als je dan komt met de doop van de Heilige Geest, het is, wat doet die Heilige Geest? Die doet ook dat reinigen, alleen dan van binnenuit. Met water kan ik mezelf niet, en dat is denk ik wat God de Geest geeft, om ons van binnenuit te reinigen.

G1 Ja, Hij overtuigt ons van zonden en leert ons Abba, Vader te zeggen.

O3 Ja, en, dus dat is het mooie denk ik, de joodse religie, dat is natuurlijk heel veel buitenkant en Jezus zegt, ja, maar de binnenkant. En die Heilige Geest kan dat doen. En dat vind ik mooi.

G1 Ja, zeker. Denk er om.

O3 Dus ik dacht altijd, hoe kan dopen met de Geest, hoe kun je doop, onderdompelen, en daar zijn natuurlijk in de evangelische kringen allerlei theorieën over, terwijl God zegt gewoon alleen, Ik bied hun aan, die Geest kan jou van binnen schoonmaken. Want er komt van alles binnen.

- G2 Toch vind ik die rituelen niet verkeerd.
- O3 Nee. Maar het is wel zo, het is zaak om ze in de context te zien.
- G2 Ja.
- G1 Ik had niet even scherp, dat is toch wel, het is wel aardig dat je dat zegt, want ik heb ook altijd gedacht dat de doop in plaats van de besnijdenis, en dan niet die vervangingstheorie er achter, o nee, alsjeblieft niet, want er is al zoveel kwaad mee gedaan. Maar ja, er zijn ook mensen die er heel anders over denken. *[Naam predikant]* had niks met joden.
- O3 Nee, dat moet ik hem nog eens vragen, want daar ben ik wel heel benieuwd naar.
- G1 Nee, maar er zijn meer van de jonge generatie theologen die zeggen, wat maken jullie je druk, kom?
- O3 Ik kan dat niet begrijpen, want ik denk van, we hebben het juist nodig, natuurlijk, als er gezegd wordt van ja maar God houdt net zoveel van ons allemaal, dan denk ik ook, ook van die jihadist, daar houdt God ook echt van. Hij houdt er niet van wat die doet. En als hij straks hier de boel opblaast, dan is God daar niet blij mee. Maar Hij houdt wel van hem, en dat is denk ik. Maar weet je wat ik denk, waar we voor moeten uitkijken, is van een uiterlijke godsdienst dat we daar ons eigen christelijke sausje over doen, en dat het dopen bij ons alleen maar iets uiterlijks zou zijn. En dat we echt moeten zeggen van Jezus maakt een beweging naar binnen, dat het van binnenuit moet. Hij wil ons hart. En hij helpt ook nog met opruimen, snap je? Ja, dat is toch fantastisch!
- G1 Ja, ja, ja.
- O3 *(Spreekt over mensen met verzamelwoede.)* En dan denk ik, zo is ons hart soms ook, dat er gewoon zoveel binnen komt, en dat God niet jou veroordeelt en zeg van wat heb jij hier een zootje, maar dat God je aanbiedt en zegt van joh, al die zoi, Ik snap het, Ik snap hoe dat komt, maar Ik wil je helpen om het er uit te gooien, dat het weer gewoon lekker, die vrucht en vrede wil God ons geven.
- G1 Ja, zelfs voor eeuwig.
- O3 Maar dat begint nu al hè? En dat is denk ik ook het getuigenis vanuit de stad, dat je zegt van jongens, het is niet straks, je moet nu iets geloven, het systeem, hier hebben we het, staat het allemaal in en als je dat nou gelooft dan heb je het straks goed. Nee, God wil je nu al helpen. Dus ook met de pijn vanuit je verleden, God wil ons nu helpen. En dan kun je zeggen, ja, maar waarom is dat vijftien jaar geleden niet gebeurd. Snap je?
- G1 Ja, maar.
- O3 Maar dat is dan soms.
- G1 Ja, wij hebben niet op de stoel van God te zitten, dat moet op zijn tijd en zijn wijze. En het gebed vermag heel veel, maar wij weten niet wanneer, hoe en op welke manier. Anders zouden we nog een stuk rechtvaardiging in onszelf kunnen vinden, en zo werkt het gelukkig niet. Want dan zou ik kunnen zeggen, nou *[naam ouderling]*, het is mooi met jou, maar ik ben beter.

- O3 Ja precies. Dat is juist het grappige, dat het mij opvalt, omdat ik zelf niet uit de traditie kom, dat je, hoe de Bijbel gelezen wordt. Dan denk ik, komt Jezus met een mooi verhaal van die tollenaar en die Farizeeër, en wij zetten die Farizeeër op een voetstuk en zeggen kijk, dat is nou de ideale zondaar want die. Maar het verhaal bij Jezus gaat er nu juist om, nee sorry, die tollenaar die dan inderdaad dus gerechtvaardigd wordt. Maar Jezus zegt eigenlijk van, ja jullie denken dat jullie zo rechtvaardig zijn, en jullie kijken neer op die schooier die daar in die prullenbakken rond loopt te doen of juist diegene die een ander besteelt, daar kijken jullie op neer. En dat is eigenlijk waar het Jezus om gaat. En vervolgens hebben we tweeduizend jaar later, maken we er een mooi verhaal van, van die tollenaar, ja, dat is wel een zondaar en hij wordt gerechtvaardigd. Maar het gaat er om, we kijken op mensen neer. Jezus zet ons op ons nummer en zegt: wil je eens even niet neerkijken op mensen, want Ik kijk heel anders.
- G2 Die bandjes had je vroeger, van wat Jezus doet.
- G1 WWJD.
- O3 Ja, precies. Maar dat is op zich denk ik wel heel aardig om te kijken van hoe doen we dat, of zijn we toch, hebben we het ingewikkelder gemaakt met elkaar.
- G1 Nou, ik denk, daar zijn we in Nederland goed in, om ingewikkeld te doen en dat we weinig op de grondtekst terugvallen. En als theologen dat doen, dan krijgt die ook meer inzicht. Dan is het voor ons gemeenteleden ook goed, ik vind het altijd buitengewoon prettig als een predikant eens een keertje bronnen noemt.
- O3 Zeker, zeker. Maar dat is ook zeker de bedoeling volgens mij. Daar zijn wij niet voor opgeleid, daarom is het heel goed om.
- G1 Maar ik vind het ook wel eens prettig als sommigen dat wel eens doen.
- O3 Maar het mooie vind ik dus van het evangelie, als je, nou ja, mensen die je tegenkomt op straat of in de flat of in de familie, die ergens in vastlopen, dan weet je vanuit de Bijbel, jongens van het heeft vaak toch te maken met ons denken, met ons hart. En dat je zegt van, Jezus veroordeelt ons niet, maar die biedt ons aan om te helpen met die dingen waar je tegenaan loopt in het leven. Dus als je voortdurend bang bent, of andere dingen hebt, dan zegt Jezus van, hé, het is niet fout dat je bang bent, nee, maar Ik wil je helpen om niet meer bang te zijn. En ja, toch?
- G1 Ja, nee, ik kan een eind met je meegaan, jongen.
- O3 Ja, maar dat is dan een bevrijdend evangelie wel. Als we zeggen, onze hulp is in de naam van de Heere, dan is dat of waar.
- G1 Of niet waar.
- O3 Als we dat beginnen in de kerk, en dan is die hulp niet alleen voor ons, maar voor zijn schepping, nou.
- G1 Ik vind het altijd wel mooi met die zegen, en voor allen die op uw weg komen. Of iets dergelijks, ja zeker.
- O3 Ja, tot een zegen zijn. Ja, dat zit volgens mij dus ook in kleine dingen hoor. Dus denk ik, we zou kunnen zeggen we schaffen een stapel evangeliën aan en die gaan we hier allemaal rondbrengen, maar ik denk, het begint met bidden en met die ander

zien. En dan denk ik, ja maar God houdt ook van jou. En dan denk ik, dan komen er vanzelf openingen.

G1 En als het zo niet is, dan is het Gods weg geweest. En dat is niet fatalistisch, nee, pas op.

O3 Want dat kom je veel tegen hè.

G1 Ja, dan denk ik, dan kun je net zo goed zeggen, ik steek hier zonder op de stoplichten over, ja, dan denk ik, zo werkt dat niet.

O3 Zijn er nog andere dingen die jullie willen delen?

G1 Nee, het is goed zo.

G2 We hebben veel geleerd. Fijn dat je er was.

O3 Ja, maar dat is wederzijds. Het is zo mooi, het evangelie is ook echt een evangelie.

G1 Ja, zeker, ja, mooi joh.

(Het gesprek komt op de situatie van de kinderen. Vervolgens loopt dit uit op een gesprek over armoede in Nederland en in Amersfoort in het bijzonder.)

O3 Zeker, zeker, heel belangrijk. En zo heb je allemaal je eigen rol, toch? Het is twaalf uur precies, zal ik afsluiten met een gebed?

G1 Ja, doe dat maar.

O3 Zijn er nog dingen waar jullie gebeden voor willen hebben?

G1 Nee.

O3 Nou, voor de kinderen kunnen we natuurlijk bidden.

G2 *(Noemt een ziek familielid.)*

O3 Dat is goed, dan doen we dat.

Heere God, wij danken U dat wij altijd tot U mogen naderen, dat U naar deze wereld omziet, dat U trouw bent, we zien dat ook om ons heen in de natuur waarin alles weer opbloeit, U laat het niet los, U laat het licht schijnen over goeden en kwaden. En Heere, zo wilt U Uw licht laten schijnen voor deze wereld. Heere wij danken U dat U Uw Woord gegeven hebt, dat we daaruit mogen leren dat U deze wereld op het oog heeft. En help ons zo dan te leven ook als christenen in deze tijd, met alle verdeeldheid die er is, dat we toch ook het getuigenis mogen geven dat er nog een God is die helpen kan en nabij wil zijn. Heere, wilt U dan ook hier in dit huis nabij zijn en zegen geven, ook voor kinderen, kleinkinderen. Weest U daarin nabij. Dat ook het evangelie zo door de geslachten heen door mag gaan. Dat ook in ons leven zichtbaar mag zij dat er een God is die leeft en regeert. Weest U daarin nabij. Wilt U daar zegen over geven, ook hier in *[de woonomgeving]*, dat we ook daadwerkelijk ook allemaal tot zegen mogen zijn voor de mensen om ons heen. Heere, ook als ze misschien niet het evangelie met beide handen aanpakken, maar dat ze wel mogen ervaren dat God ook van ze houdt. Heere wilt U ons helpen om ons ook daarvoor te gebruiken, wilt U ook zijn met verdere familie. *(Bid voor het zieke familielid.)* Wilt U zo

in ziekte en gezondheid nabij zijn. We danken U zo voor alle gaven daarin. Heere we vragen U ook om steeds meer dat we mogen begrijpen wie U bent en wat U wilt, ook onze gemeente, hoe we samen daarin met elkaar ook U de eer en de dank proberen te geven. Wilt U daar zegen over geven. Met Uw Heilige Geest ook, dat die ons van binnenuit ook mag reinigen, de boel mag opruimen. Heere we danken U dat U dat wilt doen, dat U ons daarbij helpt. En help ons zo steeds dichterbij U te komen, in al het leven. Weest U zo nabij ook met alles wat wij doen. Dat vragen we in Jezus naam, amen.

G1 Dank je voor je bezoek.

O3 Ja, goed, het was toch weer even geleden, zag ik, de tijd is gevlogen.

Bijlage 2: Transcripties van focusgesprekken

In deze bijlage zijn de getranscribeerde opnames van de twee focusgesprekken met de ouderlingen opgenomen. Het betreft twee focusgesprekken met de drie ouderlingen uit de hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk te Amersfoort die mee hebben gewerkt met het onderzoek.

In het eerste gesprek wordt dieper ingegaan op de visie van de ouderlingen op het huisbezoek en wordt gesproken over de overtuigingen die onder deze praktijk liggen.

In het tweede gesprek legt de onderzoeker zijn voorlopige bevindingen aan de ouderlingen voor, waarna zij kunnen reageren.

Focusgesprek 1

Korte inleiding

In dit gesprek wordt er met de drie ouderlingen doorgesproken over hun visie op de praktijk van het huisbezoek en wordt gezocht naar de overtuigingen die onder deze praktijk liggen. De aanduidingen voor de ouderlingen corresponderen met de aanduidingen in bijlage 1.

I = interviewer
O1 = ouderling 1
O2 = ouderling 2
O3 = ouderling 3

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd
- tekst tussen (...) is samengevat in verband met anonimisering.

Transcriptie

I Eerst even wat in het algemeen beginnen, als we kijken naar de praktijk van het huisbezoek, en je doet eigenlijk één stap terug, en je kijkt naar de vraag van wat is nou eigenlijk een huisbezoek? Zou je dat eens kunnen omschrijven, hoe zou je het huisbezoek omschrijven, waar gaat het om, wat doen we daar, wat is de intentie? Een korte karakterschets.

O1 Ja, ik heb eigenlijk daar twee hoofdgedachten bij. Het eerste is het contact met de kerk onderhouden, van kerk naar het gemeentelid toe, hè, in hun eigen privé-omgeving, en het tweede is, en bij de ene is dat zus nodig en bij de andere is dat zo nodig, maar toch ook wel de boodschap en het evangelie ook heel persoonlijk en heel direct bij de mensen thuis brengen. Dus eigenlijk is het een, er zit een sociaal aspect aan, maar vooral ook een geestelijk aspect. Dat vind ik eigenlijk de twee belangrijkste dingen die ik altijd in me heb als ik huisbezoek doe.

(Een van de broeders komt binnen, die redde het niet om direct bij aanvang aanwezig te zijn.)

I We zijn voorzichtig wat gestart, met eigenlijk een peiling van wat zit er nou onder die praktijk die ik nu aan de hand van de opnames heb. En de eerste vraag was van hoe zie je nou het huisbezoek, wat is dat voor iets. Toen gaf [O1] aan dat er eigenlijk twee lagen in zitten: sociaal, bij mensen thuis komen, en de geestelijke kant, dat je ook het Woord bij mensen heel persoonlijk kunt brengen. Ja, reageer eens of geef een eigen beschrijving.

O3 Ja, het persoonlijk contact, ik denk dat dat belangrijk is. Dus dat je vanuit de kerk, dat je juist in dat persoonlijke contact het gesprek kan aangaan. En dat zegt vaak meer dan dat je, ja, in de kerk heb je daar niet vaak de tijd voor, dus het is ook uit belangstelling voor mensen, om te horen wat er speelt. Dus interactie, dat heb je natuurlijk in een kerkdienst, dan heb je dat eigenlijk niet, dan is het toch eenrichtingsverkeer. En dan kun je ook horen van wat speelt er nou echt, wat doen mensen met wat ze horen en komen ze daar verder mee. En waar zitten ze zelf mee.

- O2 Ja, daar sluit ik me wel bij aan. Ook wel die, toch wat eenrichtingsverkeer op zondag, en dat je dan toch als kerkenraad, als ambtsdragers ook naar mensen toe gaat, zo van hoe functioneert nou de dienst op zondag en ja, hoe gaat het met u?
- I Je zegt als ambtsdrager?
- O2 Ja, je hebt toch als kerkenraad, als ambtsdrager ook verantwoordelijkheid voor de gemeente en dat je daarom ook op bezoek gaat om te horen van ja hoe gaat het met u en waar staat u in het leven, hoe functioneert de zondag of de preek en de gemeente over en weer.
- I Maar wat het betekent het dan dat je dat doet als ambtsdrager? Maakt dat nog verschil met wanneer je daar zou zijn als gemeentelid?
- O2 Nou, ik noemde dat woord ook omdat we als kerkenraad verantwoordelijkheid dragen voor de gemeente, en daarom heb je een eigen wijk gekregen en ja, daar ben je toch, in zekere zin, verantwoordelijk voor met elkaar. Ja, dat doe je ook denk ik om op bezoek te gaan en als er wat speelt dat mensen dan ook weten van nou, die of die is namens de kerkenraad verantwoordelijk voor mij en daar kan ik terecht.
- I Oké. Ik zie geknik.
- O1 Ja, de verantwoordelijkheid voor het zielenheil van mensen, hè, want dat is je wel heel nadrukkelijk toevertrouwd in dit ambt. Of medeverantwoordelijkheid, misschien nog beter gezegd. Waarbij het zich wat toespitst op jouw taak en je dienen als ouderling. Je bent ook in dat opzicht dienstbaar aan de mensen voor wie je de verantwoordelijkheid hebt. En dat wil helemaal niet zeggen controlerend, maar wel dienend vanuit die verantwoordelijkheid.
- O3 Het geeft een bepaalde setting hè, het is natuurlijk, mensen weten dat je komt namens de kerk dus dan heb je al sneller een gesprek dan als je alleen even voor de vorm, voor de gezelligheid komt. Mensen weten ook wel van hé, het is een pastoraal bezoek, daar moeten mensen ook niet teveel gewicht aan hangen, wat natuurlijk in het verleden was dat mensen dachten van nou, wat overkomt me nu, inderdaad misschien toch die controle dat men dat ervaart ofzo, van de kerkenraad komt even mijn nieren proeven of zo. Nee, dus ik denk, het geeft wel een bepaalde setting aan waardoor je vrij snel ook toch wel volgens mij over wezenlijke dingen met elkaar in gesprek komt. Ik vind het altijd ook wel belangrijk trouwens, dat je ook kijkt, juist omdat je in de thuissituatie zit, wat speelt er misschien nog meer. Want er kunnen ook dingen zijn waardoor mensen vastlopen in het leven of in de relaties, dus, ik maak zelf niet zo'n onderscheid tussen het geestelijke en het alledaagse, dat ik denk van dat loopt in elkaar over, dus dat is als het goed is een beetje één geheel.
- O1 Ze hebben allebei invloed op elkaar. Dat merk je, zeker daar waar sociale of andere problemen spelen, dat heeft z'n invloed op het geloofsleven van mensen, onmiskenbaar.
- I Ik hoor verschillende kanten ook het combineren dus, je hebt de zondagse eredienst met weinig interactie en dat brengen jullie in verband met het huisbezoek waar meer interactie is. Kunnen jullie iets aangeven van hoe zit dat verband tussen die eredienst op zondag en het huisbezoek door de week?
- O1 Nou kijk, in de zondagse eredienst, daar wordt je als het goed is gevoed. Daar ontvang je het Woord, dat Woord dat doet iets met je en als het gaat zeg maar om, ja, het met elkaar hebben over wat doet het nou echt en wat betekent dat voor je, hè,

ook in je leven, daar komt het in een kerkdienst en rondom een kerkdienst niet zo van om daar over een gesprek in te gaan met elkaar. Je ontmoet elkaar, je zegt elkaar goedemorgen, goedemiddag en het is vaak een kort praatje, maar niet de diepgang in en ik denk dat aansluitend op een kerkdienst, of een reeks van kerkdiensten, juist dat gesprek van wat betekent het naar de kerk gaan nou voor je en wat krijg je daar dan mee of doet het helemaal niets? Nou, daarvoor heb je dat persoonlijke gesprek. Dus in die zin vind ik ook huisbezoek doen ook wel een verlengstuk van de zondagse diensten.

- O3 Ja ik denk dat het in die zin voor het geloofsgesprek een onmisbaar element is. Ik denk als het alleen maar is van mensen komen om te consumeren, even zwart wit hè, want heel veel mensen zijn ook lid natuurlijk van een Bijbelkring of een gesprekskring, maar dan wordt het wel heel eenzijdig. En juist in het gesprek kan je natuurlijk kijken van waar loop je dan tegen aan, dus een gesprek wat ik bijvoorbeeld een tijd terug, dat was niet een pastoraal bezoek maar in een ander verband, ik had een gesprek met een jongere die gewoon een hele moeilijke vader-kind relatie had. Nou ja, dan is het heel moeilijk om te kijken van ja, hoe zie je dan God als Vader. Nou, daar kun je vanaf de preekstoel wel van alles over roepen, maar dan heb je, dan weet je niet hoe het bij jou overkomt, wat dat met jou doet. Of dat er over vergeving gesproken wordt en dat je eigenlijk daar misschien zit en denkt van ja het is leuk dat die dominee dat zegt, maar dan weet hij niet wat ik meegemaakt heb. Dus dat is denk ik toch wel, van ja, en dan denk ik ook van Jezus ging het gesprek aan met de mensen. Die vertelde en Hij had moeilijke verhalen en Hij prikkelde en die zette de zaak eens op z'n kop, maar ondertussen ging Hij ook gewoon met mensen in gesprek. Midden in de nacht en.
- I Hoor ik het goed als jullie eigenlijk zeggen van in het huisbezoek, in het individuele gesprek, diep je uit wat er in algemene zin in de erediensten al geboden wordt?
- O2 Ja dat is denk ik wel de intentie. In ieder geval wat, ik probeer ook altijd terug te vragen van ja hoe ontvang je de preek, hoe landt het bij je, misschien is het wel qua niveau te hoog en als je daar altijd onder zit, en je kunt er intellectueel niet bij, dan is het denk ik goed om op huisbezoek te horen, zodat je daar ook wat mee kunt, dat de preek ook wel voor iedereen kan blijven. Je kunt anders toch in een bepaalde modus raken, dat ook misschien maar een bepaald deel van de gemeente wordt aangesproken. Dus ik denk wel ook, ja ik vind het wel belangrijk dat je op bezoek gaat en toch ook hoort wat de zondag doet, wat de preek doet, wordt het begrepen.
- I Een stukje terugkoppeling.
- O2 Een stukje terugkoppeling, een stukje reflectie.
- O1 Ja, dat is ook denk ik wel belangrijk, want dat is ook een opmerking die je nog wel eens van dominee Dekker hoort, van altijd weer die spanning van bereik ik de overkant wel. En ik denk dat ook wij mede de voelhorens zijn, om daar iets van te constateren.
- O2 Ja.
- O3 Ja, ik koppel het niet zozeer aan de preek als wel het gehele, en misschien bedoel je dat ook wel hoor, het gehele gemeentezijn. Dus dat je ook zegt van nou ja, goed, hoe zit je er verder in en, ja, als iemand zich heel geïsoleerd voelt in de gemeente, dan denk ik nou, dan is dat een signaal om op te pakken. Dus als iemand zegt van nou, ik zou eigenlijk best iets willen doen, wat actief worden, ik ben er nog niet zo lang, of ik ben er juist al lang maar ik zou best eens wat in de kerk willen doen, ja.

- I En als je dan kijkt naar iets meer specifiek hè, de invulling, dit is hoe kijk je er nou tegenaan, wat beoog je. Wat wordt er zoal besproken in het huisbezoek?
- O3 Ja, dat kan alles zijn.
- I Gewoon als je kijkt naar de praktijk van je bezoekwerk, van wat komt er zoal op tafel.
- O3 Dat kan in principe alles zijn. En je probeert om wel zoveel mogelijk aan te sluiten bij waar iemand zelf zit. Dus, en dan zie je dat je soms van koetjes of kalfjes over iemands opleiding of dat je vanzelf over dan bepaalde onderwerpen komt, dat je denk van hé dat is mooi om eens daar over te hebben. Daar leer ik zelf ook van.
- O2 Ja, maar ik vind het ook wel belangrijk om een stukje achtergrond van mensen te weten, want dan kan, een bepaalde opmerking kan in een heel ander daglicht voor jezelf staan.
- O3 Precies.
- O2 Ik vind het wel belangrijk om te weten van wie ben je en wat doe je voor werk? Ja, heb je misschien als jong volwassene net werk, nou, wat voor opleiding heb je gedaan of dat je toch, daarmee, of waar kom je vandaan? Kom je uit de Veluwe of uit de Randstad, dat geeft ook al een, het is toch fijn vind ik dat om te weten. En belangrijk ook, wat jij net zei, die voelhorens, dat je een beetje weet van ja waar zitten de mensen, zeg maar. En wie is onze gemeente?
- O1 Ja, die zeker bij ons natuurlijk best wel pluriform. Zeker als het gaat om de komaf, hè, van de Gereformeerde Gemeente, Oud Gereformeerde Gemeente, maar ook van vrijgemaakt en nou ja, een scala daar tussendoor en omheen, en dan zijn die dingen best belangrijk.
- O2 Ja.
- O1 Toch vind ik altijd wel belangrijk om, mede door dit soort dingen als opstappen en ook hè, gewoon over de alledaagse dingen beginnend, om toch zo'n huisbezoek persoonlijk te maken. En laat de mensen zelf maar komen. Je geeft soms de bruggetjes aan en dan komt er vanuit zo'n bruggetje meer. En je hebt ook nog situaties dat er niks komt, dat ze verstoppertje spelen, dat gebeurt ook, ja, maar je voelt dan wel van ja hoe steekt het in elkaar. En dat is niet zozeer om te controleren hè, van wat doet een preek met je, want ik ben er zelf niet een voorstander van dat als je denkt met een jong plantje te maken te hebben en dan het plantje er uit trekken om te kijken of het al worteltjes heeft, want dan gaat het plantje dood, misschien.
- O3 Precies.
- O1 Dat wil ik ook niet, maar wel stimulerend.
- I Dus als ik het goed hoor hè, van alle drie, je begint waar die ander zit.
- O3 Dat probeer je.
- I Maar hoor ik wel terug, van hè, dan zoek ik van hé dit vind ik mooi om door te spreken. Je zegt, dan wil ik ook wel doorkijken naar wat persoonlijker. Wie bepaalt dan het vervolgonderwerp. Jij zegt van dan kies ik van dat vind ik mooi, ben jij dan degene die binnen de breedte kiest?

- O3 Ja, weet je, dat blijft lastig denk ik. Dat is toch interactie. Het is wel zo dat ik meestal vraag ook van zijn er specifieke dingen die je wilt bespreken. Omdat je dan ook weet van, kijk, misschien heeft iemand wel bedacht van ik krijg straks huisbezoek en dan wil ik het toch echt wel hierover hebben, want hier zit ik mee. Dus die ruimte moet je wel geven. Maar dat is wel iets om voortdurend alert op te zijn, maar in principe denk ik is het interactie dat je kijkt van, voor mij is het geen strak geregisseerd verhaal. Nee.
- O2 Maar gewoon de vraag stellen, dat vind ik wel een mooie opmerking, van ja, had u een bepaald plan al vooraf met het huisbezoek, van wilt u het over bepaalde dingen hebben? Dat geeft wel ruimte, anders dan gaat soms misschien zo'n gesprek en ineens denk je hè, dan zou de pastoraal met een gevoel zitten van hé, ik wil dit of dat nog eigenlijk gezegd hebben, dat vind ik wel een goede tip.
- O1 Ik draai het vaak nog net iets meer om hè, van wil je het over bepaalde dingen hebben, dan vraag je hen om input te leveren voor een huisbezoek. En zeker bij een eerste kennismaking, zoals ik straks ook zal hebben, dan vraag ik eigenlijk meer van wat verwacht je van het huisbezoek. Je laat hun praten, maar ze wel vanuit de verwachting van jou als lid van de kerkenraad en als vertegenwoordiger van de kerk, laat je ze dan toch een bepaalde verwachting uiten. En dat vind ik vaak wel een hele open opstap naar een goede invulling van een huisbezoek, ja, zeker voor zo'n eerste keer.
- O3 Dan hoor je ook wat hun voorgaande ervaringen misschien geweest zijn.
- O1 Vaak wel, heel vaak wel.
- O3 En die kunnen heel positief, maar ook minder positief zijn.
- O1 Ook minder positief zijn, ja.
- I Maar nu zitten we heel dicht op de huid van het gemeentelid zeg maar, die dan open ruimte krijgt om de verwachting uit te spreken, maar als je nou eens naar jezelf kijkt als bezoeker, heb je nou een bepaalde focus dat je zegt van, daar ligt toch wel mijn intentie, maar verlangen, dat het daarop komt? Met die focus ga ik naar mensen toe.
- O1 Ja, ja. Ik, ongeacht waar mensen staan in hun geloof, is mijn doel altijd om van, waar kan ik mensen vooruit helpen, waar kun je ze tot geloofsgroei brengen. En als er maar een heel klein beetje is, maakt niet uit, dan probeer je daarin te stimuleren en te helpen. Mensen met een groot geloof die hebben soms ook hun zwakheid en hun moeilijkheden, probeer je ze ook daarin te helpen. Dus eigenlijk altijd weer vooruit helpen.
- I Ja, en dan op het vlak van geloof?
- O1 Van geloof, ja. Dat is ook je doel vind ik, ook in het huisbezoek.
- O3 Ja, als je hem inderdaad direct verbindt ook aan gewoon het leven van alledag, dan ben ik het helemaal met je eens. Dan denk ik juist die verbinding, dus oké, wat zijn, wat geloof je dan allemaal en hoe werkt dat uit in je leven? Hoe ga je daar, hoe deal je daarmee? Dan ben ik het er mee eens. Dus ik zeg wel van ik denk ook van, als je dan zo vraagt, dan denk ik het hart van het evangelie, dat je denkt van daar wil je bij aansluiten en daar moet het in de kerk ook over gaan.

- I En het hart van het evangelie, waar denk je dan aan?
- O3 Dat God van jou houdt, dat is de kern eigenlijk van het evangelie. God houdt van jou.
- O1 Exact.
- O3 En wil met jou te maken hebben. Die heeft die gigantische wereld geschapen, met alle ellende die wij er soms zelf van maken, maar Die houdt van jou en Die wil met jou te maken hebben en hoe is dat dan? Dan kom je vaak ook wel op het gesprek van hoe is men daarmee groot gebracht? Is God misschien toch ver weg, een soort, nou ja, een oudtestamentische wrekende God die, wat wij er van maken hoor, het ligt er aan hoe je het Oude Testament ook leest, of is het een God die ook dichtbij kan zijn? Dan denk ik, ja.
- O1 Ja, dat is de spijker op z'n kop, ja, zo benader ik het ook hoor.
- I En als je die twee dan bij elkaar brengt hè, als je zegt we starten daar waar die ander is, maar ik kom wel met een eigen focus binnen, gericht op geloofsgroei, gericht op de kern, het hart van het evangelie, en je kijkt dan naar de praktijk van je bezoekwerk. Hoe verhouden die twee zich in de praktijk, hoe zie je die terug?
- O3 Ja, ik denk, als ik voor mezelf spreek, maar ik weet niet of ik dan voor jullie spreek, maar, dat juist in het alledaagse leven, daar is God. Dus daar zit voor mij geen spanning tussen. Het is juist de kunst om te zien van dat God er is. Je hoort mensen wel eens zeggen van, ja, maar voor zoiets alledaags, daar kan ik niet voor bidden. Ja maar, als je daar mee zit, mag je God daarvoor vragen. God wil dicht bij zijn, God wil in ons zijn. Het is niet, God wil deel uit maken van je leven, hoe simpel of hoe ingewikkeld je leven dan ook is. Dus, ik denk, daar kom je dan vanzelf haast wel.
- O1 Ja, ik heb daar ook nooit een vastomlijnd plan voor, een gesprek moet je, zoals jij al aan het begin zei, een gesprek loopt zoals het loopt en je probeert dan, eigenlijk ook onbewust, ingangen te zoeken van hé, waar zou iets kunnen wringen, daar vraag je dan op door en dan richt je je daarin ook in het brengen van het evangelie. Dat is, de ene keer gaat dat zus, de andere keer gaat dat zo, dat is.
- O3 Ja, en soms is het ook alleen maar dat je, toch denkt van ik ben er geweest, dat het eigenlijk nergens over God of Bijbel gehad, maar we zijn er geweest. Je hebt natuurlijk niet overal echt een pastoraal gesprek in de pure zin, en dan denk ik ja, dan is het goed gewoon dat je er geweest bent namens de kerk en dat mensen ook blij zijn dat er naar ze omgezien wordt en dan denk ik, ja, soms is het ook gewoon zo praktisch. En dan is het weer een andere keer. Je hebt soms ook vertrouwen nodig denk ik. Je hebt niet met iedereen meteen een heel open gesprek, dus nou ja, als het dan is dat je daar komt en men is blij dat er naar ze omgezien wordt, dan is dat ook voldoende, denk ik soms.
- I Voelt dat voor jezelf ook, dat je zegt van dan ga ik ook zo naar huis? Je hebt natuurlijk wel je focus, dat je zegt met die focus ga ik, maar dat je zegt van, ik kom er niet?
- O3 Nee, maar als het hart van het evangelie is dat God naar ze omziet, dan heb ik dat op dat moment hopelijk gedaan voor ze door er te zijn. Er zijn is dan eigenlijk ook genoeg. Dan denk ik, als God zegt 'Ik ben', dus het woord Ik ben vind ik fascinerend, dat je denkt, God is, God is er, Hij doet dan dingen maar Hij is er ook gewoon. Als je het dan hebt over presentietheorieën, wat je natuurlijk in de hulpverlening natuurlijk veel ziet, dan denk ik, ja als er iemand present is, dan is God dat. Dan zijn we present

namens de kerk, oké. Nee, ik heb daar geen wroeging van. Ik heb geen wroeging als ik dan weg ben dat ik denk, o jongens, nou heb ik de spijker niet op de kop geslagen.

O2 Nee, echt wroeging dat herken ik ook niet. Ja wel heb je, ja, je komt daar en je luistert en het is denk ik ook een stukje ervaring wat je moet opbouwen en een enkele keer heb ik wel eens dat ik denk van ja, ik kreeg er niet echt een doelgericht gesprek in, dan was het toch meer, en misschien dat het uiteindelijk wel heel goed is. Maar voor mijn eigen gevoel heb ik wel eens het idee van dat het wat doelloos was zeg maar. Gelukkig niet altijd. Ik vind dan, op zich die gedachte van toch present zijn, dat vind ik wel een hele mooie gedachte.

O3 Nou ja, ik heb één keer gehad, dat schiet me nu te binnen, dat ik echt met hoofdpijn naar huis ging, dat ik dacht van, wat was dit een, wat lag hier een deken op. En dat ik echt met lood in mijn schoenen later nog een keer terug ging, dat ik dacht van o ja, dit is echt iemand die heel, ja ik weet niet goed hoe ik het moet omschrijven.

I Maar wat maakte dat, dat je die ervaring had?

O3 Nou, dat zat, er was eigenlijk geen gesprek mogelijk. Iemand zat zo vol bitterheid en zo veel boosheid eigenlijk naar, eigenlijk alles en iedereen. Kritiek op een zoon, kritiek op die, kritiek op die, dacht ik, oeh, dan is iemand niet te bereiken ook. En dan is gebed denk ik heel belangrijk, dat ik ook dacht, ik heb in die tussenliggende periode, je bent er niet altijd even consequent in, maar je probeert dan te bidden voor iemand, en toen kwam ik later en toen zag ik een heel ander iemand. Echt een stuk ontspannener en dat ze het eigenlijk ook zelf wel aangaf, en wat dat dan geweest is, ja, ik weet het niet. Maar dan denk ik toch van ja, je bent ook niet alleen voor het bezoek, maar ook in het pastoraal als ouderling denk ik ook wel voor, dat je voor je, dat je omziet en bidt voor de mensen ook denk ik.

O1 Ja, klopt.

I Ik wil het graag één stap verder toespitsen. Waar ik me vooral op richt in het onderzoek is welke rol speelt nou de Bijbel in het bezoekwerk. Dus daar wil ik nu met jullie eigenlijk wat dieper op doorboren. De eerste vraag is, gebruik je de Bijbel, en zo ja, hoe? Dus welke plaats heeft de Bijbel eventueel in je bezoekwerk.

O2 Ik ben gewend om een bezoek af te sluiten met een stukje uit de Bijbel te lezen en te bidden. Ik probeer wel qua tijd dat te doen op een gegeven moment als het gesprek op een bepaald moment, toch dat ik het kan afronden, en dan denk ik, het is dan niet erg als ik eventueel nog een kwartier kan blijven. En soms ga ik ook gewoon nadat ik het afsluit weg, maar tegelijk probeer ik, natuurlijk je let er niet altijd even zeer op, maar ik probeer wel dat ik denk van nou, wie weet is er dan nog ruimte en dan stel ik soms ook de vraag van nou willen jullie nog iets kwijt of kunnen we nog iets voor elkaar betekenen, of. Kijk en het is, soms bereid ik iets voor dat ik denk van nou of je komt zelf iets tegen dat je denkt van hé, dat vind ik echt mooi om aan iemand is mee te geven, en dan zeg ik soms ook van nou ik vind het mooi om dit met jullie te delen en waarom, en een enkele keer dan schiet er in het gesprek iets in je gedachten dat je denkt hé, dit sluit wel aardig aan of dit, in deze situatie is het misschien mooier om dit, om hier nog, met de Bijbel zeg maar, om de Bijbel daarin mee te laten spreken.

O3 Ik herken me daar ook heel erg in, want als je het helemaal op het eind doet, dan komt er toch vaak nog weer een gesprek, dus ik probeer het vaak toch wel iets eerder te doen en dan zeg ik zal ik een stukje lezen en dan komt er soms nog een gesprek en, ja, dat kan juist een heel waardevol deel van het gesprek zijn, dat je, en ook dat je, dat ik niet een vast stramien heb. Ik heb wel in het begin van mijn periode een

bepaald Bijbelgedeelte meegenomen omdat ik dacht van dat lijkt me goed om dat mee te nemen, omdat we veel bezig waren met de wijkkringen, dat is een stukje uit Efeze 4, van hoe ben je nou gemeente met elkaar, dat iedereen daar een rol in heeft, dat je het ook niet altijd eens moet zijn, maar dat je, dat Christus ons oproept om één te zijn, dus dat we die eenheid moeten zoeken, dat het niet vanzelf gaat, en dat de gemeente toegerust wordt tot het werk. Dus dat het niet is van, ja, de dominee en de kerkenraad die moeten het allemaal doen, nee, we zijn er met elkaar om elkaar toe te rusten door het werk wat door de gemeente gedaan wordt, het lichaam van Christus, en er zitten heel veel dingen in dat ik dacht van, dus dat heb ik in het begin toen wel gedaan omdat dat toen ook die wijkkringen speelde.

- O2 Dat was dan ook je focus, in zekere zin, van het bezoek.
- O3 Ja, dat heb ik ook uitgelegd bij de meesten, tenzij je in het gesprek merkte van, oké, iemand zit hiermee en dat je dan soms een Psalm hebt of iets anders dat je denkt, maar, ik heb toen wel een periode wel bewust gedacht van dit speelt, het gaat over hoe we gemeente zijn met elkaar, hoe je rol daar in is, dus dat je ook weet van maar je hebt ook jouw rol en dat het niet is van, nou ja, de kerkenraad en de dominee, die moeten het voor mij allemaal doen. Maar na de eerste serie ben ik dat, dan ga je natuurlijk weer wat vrijer er in.
- O1 Ja, en dan ken je je mensen ook wat beter, zoek je soms ook wat meer wat bij mensen kan passen, daar moet je ook wat voorzichtig mee zijn maar, dat doe je onwillekeurig wel. Ik sluit me ook wel aan bij wat jullie zeggen hoor, ik, je gaat toch eerst gewoon het gesprek in en dat, ja, als het loopt zoals het loopt dan vergeestelijkt het gesprek vanzelf en dan probeer ik vaak wel, aansluitend bij wat we al besproken hebben, soms op een moment dat je zegt van nou we gaan naar een afsluiting of een ander moment toe, probeer ik daar wel een passend Bijbelgedeelte bij te vinden. En dan is het inderdaad heel vaak dat je naar aanleiding van dat Bijbelgedeelte nog even een stukje toelicht en het weer in verband brengt met het voorgaande gesprek. En dan krijg je soms inderdaad nog een wat verdergaand stukje gesprek wat je weer gebruikt als opstap naar de afsluiting met een dankgebed, ja.
- O3 Ja, zeker.
- O1 Het is niet zo dat ik van te voren echt al helder heb van ik neem dit mee om te lezen. Soms wel, maar, lang niet altijd.
- I En als je achter je praktijk weer een stap terug doet, waarom lees je überhaupt, of waarom gebruik je überhaupt de Bijbel in het huisbezoek? Wat is je motivatie om de Bijbel mee te nemen het gesprek in?
- O2 Ja, ik vind het zelf toch wel mooi om uiteindelijk af te sluiten met het hoogste woord, dus dat uiteindelijk toch de Bijbel, dat je daarmee toch ook God Zelf nog aan het woord laat.
- I Want dat is je overtuiging, als ik de Bijbel lees, dan spreekt God.
- O2 Ja, onder andere door de Bijbel, ook door jezelf hè, door je presentie, maar zeker ook met de Bijbel. En als, stel dat ik er een potje van maak, dan is in ieder geval, dan hebben we de Bijbel nog als sprekend woord van God.
- O3 Ja, ze kunnen de rest vergeten als ze onthouden wat je gelezen hebt, dan. Dat is in ieder geval iets goeds hè.

- O2 Nou.
- O3 Nee, nee, nee, maar in feite wel, ja, er zit ergens wel iets in natuurlijk. Als ik zelf er helemaal naast heb gezeten, maar ik heb in ieder geval nog de Bijbel gelezen, dan hebben ze in ieder geval iets goeds meegekregen. Nee maar het is, eigenlijk, ook voor een deel van gewoonte hè, dus het is ook dat je geacht wordt om te doen, dus.
- I Door wie?
- O3 Nou ja, ik vind, zo wordt je opgevoed denk ik als ouderling, en ik denk ook dat dat goed is, dat dat een goed gebruik is. Ik denk dat je wat zou missen als je dat niet doet.
- I Ja, wat zou je missen?
- O3 Ja, juist inderdaad, dat je het Woord open doet, dat je dat dichtbij brengt, dat je het in het huis open doet en dan kom je wel bij mensen natuurlijk die dat zelf niet zo heel erg gewoon zijn om te doen en te delen enzo.
- I Kun je iets verder uitwerken, als je zegt, je zou iets missen als je het niet doet, want dan gaat het Woord niet open, maar wat mis je dan concreet als het Woord niet open gaat? Wat zou er gebeuren als je niet las?
- O3 Nou ja, wat ik zeg, soms heb je van die huisbezoeken dat het niet lukt, dat je er niet toe komt, dat je eerst dat vertrouwen moet opbouwen, maar in de regel verwacht men het ook wel, denk ik, maar het is ook dat ik denk, je hebt dan, het gaat wel ergens over, ik bedoel, dat is het levende Woord.
- O2 Ja dat denk ik ook zeker, ik denk dat je toch, als de Bijbel spreekt, dat daardoor ook God spreekt, en wat ik dan lees op dat moment, daarvan hoop ik dat dat ook daadwerkelijk opgevat wordt als woorden van God, die misschien op dat moment, dat dat zaad iets doet bij mensen. Dat is mijn intentie ook om het bezoek af te sluiten met een stuk uit de Bijbel te lezen.
- O3 Ja ik denk als je merkt dat de mensen bijvoorbeeld angstig zijn, angst hebben voor het één of ander, en dat je dan kan zeggen van kijk ik pak een stukje uit de Bijbel en hier staat van dat Jezus zegt, wees niet bang, nou dat is toch hartstikke mooi als je dan kan zeggen van joh, dat verzin ik niet zelf, dat staat in de Bijbel en dat staat op heel veel plekken als je goed op let. Dan denk ik, dat.
- O1 Nou ja, zo zie ik ook het Bijbelgebruik in huisbezoeken. Het is uiteindelijk, en vandaar dat het vaak toch wat meer aan het einde van het gesprek doen, het is eigenlijk de climax van je huisbezoek hè, niet omdat wij iets zeggen, maar omdat God het Zelf zegt.
- O3 Ja.
- O1 En daarom breng je dat in. En aan de andere kant moet ik ook wel zeggen dat, in mijn praktijk het merendeel gebruik ik de Bijbel wel, maar zo heel af en toe heb je wel een gesprek dat je zegt van nou, misschien toch beter nu maar niet. Van de week had ik een gesprek, met mensen die ernstig in de relatieproblemen zitten en waar de verwijten echt heel venijnig over de tafel heen en weer vlogen, en dan denk je jongen, ja, wat ga ik doen, als je al wat uit de Bijbel gaat lezen, wat moet je dan lezen, is het allemaal wel bemoedigend of werkt het juist averechts en is het ook niet net op een verkeerde manier vermanend als je bij een huwelijksrelatie passende teksten leest, ik

denk van het is beter om het lezen nu even achterwege te laten. En dan citeer je wel dingen in je eigen woorden die kunnen helpen, en dan sluit je eigenlijk af met een, ja, met een warm en betrokken gebed. Dat doet dan meer denk ik.

O3 Dat kon wel?

O1 Ja, dat doet dan meer dan een stuk Bijbel lezen. Hoe functioneel en hoe belangrijk dat ook is, maar ik denk dat je daar soms ook wat terughoudend in moet zijn.

O3 Ja.

I Je beaamt het?

O3 Ja, eens. Er kan een situatie zijn dat je zegt van, nou, en dan is het wel mooi dat je kan bidden.

I Wat maakt zo'n situatie dat je zegt van nu past het niet, of nu kan het beter niet, terwijl er net wordt gezegd van, dat is zo cruciaal, dan komt God Zelf aan het woord?

O3 Ja, maar als je er niet zelf op dat moment niet uit komt en dan denkt van nou ja, ik pak maar een tekst, dan kan die natuurlijk ook heel verkeerd vallen, dus je moet wel voorzichtig zijn denk ik, het is wel hoogspanning hè, het is dynamiet haast, wat je, de Bijbel. En dat je heel erg voorzichtig moet zijn soms met wat je zegt, want dan kan het ook in de verwijtende sfeer komen, zeker in een relatie, zo van maar ja, die ouderling las toch wel dat, dan vind ik toch wel dat jij dat.

O2 Ik heb zelf zo'n situatie niet meegemaakt, dat ik dacht van hè, nu kan ik niet Bijbel lezen, maar ik kan het me wel voorstellen, dat je misschien in zo'n context, de Heere Jezus heeft het zelf ook op een gegeven moment over parels voor de zwijnen, dat je denkt van nu, ja of dat je misschien vanuit jezelf, dat je het gewoon even niet, doordat je gewoon zoveel op je af hebt gekregen, dat je even niet helder hebt van ja, wat moet ik nu doen, en dat je dan toch in het gebed het bij God brengt. Dat kan ik me heel goed voorstellen. Ondanks dat je kunt zeggen het heeft wel het hoogste woord, de Bijbel. Ik zie daar niet direct een spanningsveld.

O1 Nee, op zich is dat zo, ik zit me nu nog even ook dat gesprek voor de geest te halen, het is allemaal nog redelijk vers en dan denk ik van hé, misschien had ik dingen ook anders kunnen doen, eigenlijk had ik moeten vragen, dat ik gewoon mijn eigen moeite, hè, gezien het gesprek, mijn eigen moeite gewoon neer moet leggen van jongens, wat willen jullie, een stukje lezen uit de Bijbel, wel of niet? Ondanks dat ik nog niet geweten zou hebben wat ik dan gelezen zou hebben. Ik denk wel dat de uitkomst was dat de één gezegd zou hebben van ja, dat wil ik graag, en de ander van, nou. En dan heeft het daar juist in de gezamenlijkheid weer een extra spanningselement. En dan denk ik van nou, dan was het misschien ook weer beter geweest als ik het niet voorgesteld had.

I We zitten nu heel erg op de lijn van de lezing, zijn er andere manieren waarop je de Bijbel gebruikt, in de praktijk, los van het moment dat je daadwerkelijk de Bijbel pakt en leest? Zijn er andere manieren waarin de Bijbel een rol speelt in je bezoekwerk?

O3 Nou, door te koppelen wat mensen zeggen, dat ze, dat je dat koppelt aan iets wat ze zelf eens gelezen hebben of wat ze gehoord hebben, dus dat je probeert om die koppeling te maken.

- O2 Kijk er zijn natuurlijk, er zijn wel gesprekken dat je op een bepaalde manier op je eigen bagage wordt aangesproken en dat je dan, dat je dat dan gebruikt. Dat kan, ja dat kan een tekst zijn over wat jij al noemde, van wees niet bang, dat kan op een bepaald moment, dat je zegt van nou, in de Bijbel staat toch ook, of dat je dat op zo'n manier probeert, iets aan te geven met woorden uit de Bijbel, die je niet letterlijk leest, maar die je vanuit je eigen bagage gebruikt. Dat kan wel eens gebeuren.
- O1 Bij mij speelt door mijn hoofd, zo gebruik ik dat ook nog wel eens, dat je meer in de voorbereiding van een huisbezoek ook dan nog wat doet, en met name aan de hand ook van je dagelijks lezen, met een dagboek, en dan heb je soms wel eens dingen die je bijzonder aanspreken en dan denk ik van hé, dat is misschien iets om ook in je bagage mee te nemen in zo'n huisbezoek. Als dat voor jou waardevol is, waarom zou dat ook niet voor een ander waardevol zijn? En dan bereid je je eigenlijk met dat in je hoofd bereid je je voor op een huisbezoek hè, ook met dat stuk Bijbelgedeelte of met een Bijbelgedeelte van een aantal dagen terug, als dat zo uitpakt. Dan speelt het even, op dat moment het Bijbelgebruik niet in het huisbezoek, maar wel als voorbereiding op het huisbezoek een rol.
- I En dat breng je dan in het gesprek gaandeweg in?
- O1 Ja, als dat zo loopt hè, dan breng je dat in. Ik bedoel, het is niet zo dat het ingebracht wordt omdat ik vind dat het moet, ook daar geldt weer de loop van het gesprek, want soms krijgt een gesprek een zo'n andere wending dat dat gewoon volledig blijft liggen. Maar dan loopt een gesprek ook wel vanzelf.
- O3 Ja, het is, zo werkt dat denk ik hoor, iets wat je zelf aanspreekt dat je dan op een gegeven moment denkt van hé, maar, dat zou een ander kunnen helpen. Dan heb je meestal meerdere dingen waar je uit kan putten van hè. En als je dat vanuit jezelf vertelt, dan is het natuurlijk altijd nog wat krachtiger dan dat je het bij wijze van spreken uit een boekje haalt. Maar dat je zegt van nee, maar dat heb ik in mijn leven, ik zie dat ook zo. Ik zie dat dat zo werkt, dan komt het ook, ja, dat is denk ik wel krachtiger. En, voor de rest, denk ik dat je dit niet kan doen, sowieso als christen niet, dat je gewoon zelf ook leeft vanuit het evangelie, dus dat het niet is van nou ja, ik heb straks huisbezoek, laat ik even een stukje lezen en dan heb ik het weer gedaan, dus het moet wel iets voor jezelf betekenen.
- O2 En je bent toch ook wel ergens anders, je leest niet voor jezelf of voor je gezin, maar ook wel met je wijk in je achterhoofd, hè? Zeker als je bepaalde bezoeken gepland hebt staan, en je bent thuis aan tafel aan het lezen of uit een dagboek, dat je toch weet van hé, er komen gesprekken aan, en dat je op zo'n manier ook wat je leest voor jezelf ook in rapport brengt met je wijk, dat is al iets wat onbewust wel, wat wel gebeurt. Toen ik net ouderling was had ik een kaartje in mijn Bijbeltje, en dan schreef ik soms iets op als ik dacht hé, dat is misschien mooi om op bezoek te doen, nu doe ik dat niet meer. Maar dat je toch dacht van hé, een bepaalde bagage moet je, nou ja moet je niet, daar ben je toch wel mee bezig.
- I Zit er qua betekenis, qua gewicht, nog een verschil in tussen iets wat je gaandeweg inbrengt in een gesprek vanuit de Schrift en de lezing van de Schrift? Maakt dat uit, is dat gelijk?
- O3 Het kan zijn dat je, ja hoe bedoel je dat je de waarde ervan?
- I Ja, qua betekenis. Dus het zijn twee manieren waarop je de Bijbel inbrengt in het bezoek, zit daar nou nog verschil tussen?

- O3 Nou, allereerst probeer je natuurlijk zoveel mogelijk er in aan te sluiten, dat het op elkaar aansluit. Maar ik denk, voor mij maakt dat niet zoveel uit. Het is wel zo dat het kan helpen, als je tegen iemand kan zeggen van maar kijk het staat hier gewoon met zoveel woorden, ik leg het jou niet alleen uit, maar het staat er ook gewoon. Dus je kan het ook nog een nalezen, het staat daar en daar, maar in principe weet ik niet of het veel uitmaakt, nee, of het nou echt letterlijk er bij haalt.
- O1 Ja, kijk, als je de Bijbel zou gebruiken, en zo begrijp ik een klein beetje jouw vraag, als je de Bijbel zou gebruiken omdat je dat voor jezelf als Bijbeltekst in je voorbereiding al gekozen hebt zonder dat je weet of dat aansluit bij die mensen, ja, dan kun je zo'n Bijbelgedeelte gebruiken als opstap om een gesprek in te gaan. Ik denk dat dat dan inderdaad wel een andere uitwerking heeft dan wanneer je een Bijbelgedeelte leest die helemaal aansluit bij hoe een gesprek gelopen is en waar de behoeften van je mensen ligt. Ik denk dat daar wel, om het eventjes heel rationeel te zeggen, ik denk dat dan het rendement op Bijbelgebruik in het laatste geval hoger is dan in het eerste geval, of hoger kan zijn.
- I Want?
- O1 Omdat je dan je toespitst in je Bijbelgebruik, en ook de inhoud van datgene wat je leest, toespitst op datgene wat op dat moment speelt in het leven van mensen.
- I En dat is van grotere kracht, potentieel, dan een random lezing?
- O1 Dat denk ik wel, ja, omdat dat gewoon op dat moment, niet omdat het Woord minder krachteloos is in het andere geval, maar omdat het Woord meer beklijft bij mensen die ergens mee worstelen of wat ook, of vol blijdschap zijn wat bevestigd wordt, want ook dat kan.
- O2 Ja, dat is natuurlijk toch wel een lastig punt wel, want ik ben het er helemaal mee eens, kijk de Bijbel, we zeggen het is het Woord van God, maar ik denk op het moment dat ik op huisbezoek iets ga lezen van de details van de tabernakelbouw, denk ik dat dat Woord op dat moment niet functioneert als het Woord van God. Dus het is wel, ja, er zit wel iets tussen zeg maar, ik weet niet precies hoe ik dat even moet, hoe ik dat goed in woorden kan gieten, maar er zit wel, de Bijbel, ja dat is ook, het is helemaal Woord van God, en het is ook wel in de aansluiting naar de mensen toe, moet het ook echt die zeggingskracht krijgen, anders kan het ook een woord van mensen zijn.
- I Dus het moet een functioneel woord zijn.
- O2 Ja.
- I Jij noemde net al, als mensen bang zijn dat je kunt zeggen 'wees niet angstig', een bemoedigend woord, als we het hebben over functioneel, zijn er andere functies die het gebruik van de Bijbel heeft in het bezoekwerk? Een stukje bemoediging.
- O3 Ja, bemoediging, zeker.
- I Zijn er andere functies die, waarop de Bijbel functioneert in je gesprek?
- O3 Nou, het kan natuurlijk zijn dat er een soort vermaning in zit hè, hoewel het natuurlijk ook wel is van hoe interpreteer je het woord vermaning dan, volgens mij is vermaning eigenlijk ook vertroosten. Maar het kan dus wel zijn dat je zegt van, ja maar dit is wel iets wat de Bijbel zegt, wat goed is om nog eens bij jezelf na te gaan van wat doe ik

daar mee? Maar dat, dat is wel lastig, ik weet niet of ik dat zou doen, maar zo zou je hem kunnen gebruiken. Dat wel denk ik.

- O1 Aansporend.
- O2 Dat sluit toch weer aan op wat [O1] zei dat je toch luisterend naar iemand dan kijkt van, kan ik iets vinden wat aansluit en als dat, jij had het in het begin over die wijkkringen en zo'n stukje uit Efeze heeft ook wel iets, een bepaald vermanend karakter, van kijk als christen, als gemeentelid wordt je wel geacht om mee te doen met het lichaam van Christus.
- O3 Ja precies, dat zit er zeker wel in, ja.
- O2 Een bepaald vermanend karakter zou ik daar wel in lezen, ja.
- I Zijn er andere functies te bedenken?
- O3 Ja, aan het denken zetten, dus dat is ook dat je, soms zit je in een bepaald spoor, en dat kan zijn dat een Bijbeltekst je soms ook even de dingen in een ander licht laat zien. Dat is ook de betekenis van het woord metanoia, dat je anders denkt. Soms zit je vast in je denken, in een bepaald patroon en als je er opeens op een andere manier naar kijkt, dan is iets wat je eerst altijd een probleem vond, is het misschien niet. Dus dat helpt ook om om te denken, denk ik. Dat is volgens mij wat Jezus ook deed. Dus ik denk dat het Woord ook kan helpen om ander licht op dingen te krijgen. Ik weet niet zo gauw een voorbeeld, maar.
- O1 Ja, ik begrijp wel wat je bedoelt, maar, ook dan kom je vaak weer wat meer in de sfeer van aansporing terecht, hè?
- O3 Ja, of juist ook weer die bemoediging, dat je denkt van, als je het nou eens zo bekijkt, dat. Ik zoek nog naar een voorbeeld, dat komt misschien nog.
- I En, jij noemde net al dat je zegt van in die situatie met die relatieproblemen, daar voelde ik een bepaalde barrière om te lezen, want je kunt zomaar ook dingen kapot maken. Zijn er andere valkuilen dan deze? Als je zegt van ik denk aan het gebruik van de Bijbel, een valkuil is dat je, dat wat je zegt dat het verkeerd kan uitwerken. Zijn er andere valkuilen denkbaar als het gaat over het gebruik van de Bijbel?
- O2 Ja, iedere ketter heeft zijn letter. Nee, dat is niet om een grap te maken, maar uiteindelijk kun je met heel, je kunt uiteindelijk altijd met het Woord iets verkeerd doen. Misschien doe je dat wel, heb ik dat ook wel een keer gedaan op huisbezoek.
- O3 Je kan de Bijbel laten buikspreken.
- O2 Dat weet ik niet, als je, ja, ik denk als je van te voren ook bidt, dan geloof ik en hoop ik, of ik geloof dat dat ook goed gebruikt mag worden. En in Prediker staat 'werp je brood uit op het water', dus dan denk ik, laten we het zo gebruiken, en ja, bepaalde Bijbelgedeelten die hebben ook uitleg nodig. En op het moment dat jij iets opzoekt waarvan je denkt ja dat kan echt op twee manieren opgevat worden, er staan bijvoorbeeld teksten in de Bijbel die bijvoorbeeld heel nadrukkelijk spreken over de uitverkiezing, op het moment dat je zo twee van die teksten zou lezen of dat, dan zou je daar iets verkeerd mee kunnen doen, ik noem maar iets, dus het vereist wel van jezelf een bepaalde verantwoordelijkheid van God geeft mij dit Woord, en tegelijk kan ik daar niet willekeurig uit graaien, maar je zoekt wel wat past, dat is wel de intentie zeg maar.

- O3 En dan doe ik ook wel eens een schietgebedje hoor, dat je denkt van wat zou ik hier nou inderdaad toch kunnen lezen, dat je dat ook hoopt te doen met de hulp van Gods Geest, dat je niet inderdaad maar zo wat uitpikt waar je denk van nou ik leg wat neer, en het valt misschien helemaal verkeerd, dat kan.
- O2 Je hoort het ook wel eens van een kansel zeggen, dat een dominee zegt van ja, je moet dit tekstgedeelte ook echt vanuit dit hoofdstuk zien of vanuit het voorgaande hoofdstuk, en op huisbezoek dan kun je gewoon niet hele lappen tekst lezen, dus je beperkt je tot een aantal verzen en dat vereist denk ik wel, of ja vereist, daarvan hoop je dat dat niet een averechtse uitwerking heeft. En ja, ik zoek dan, ik zou niet zo een tekst lezen die op een bepaald spanningsveld, of het moet echt in het gesprek zo uitkomen, maar ik zou daar toch terughoudend in zijn, toch iets meer waarvan je, toch een aansporing of een aansporing om dankbaar te zijn, of om God te dienen of om samen met elkaar God te dienen, als gemeente zijnde, toch iets.
- I Zijn er andere valkuilen, dat je zegt van die kunnen echt wel misgaan als ik de Bijbel gebruik? Dat je zegt van dat heb ik wel eens meegemaakt, ik pakte de Bijbel en er gebeurde iets mee dat had ik niet voorzien, dat was niet de bedoeling?
- O3 Nee.
- O1 Nee, dat heb ik nog nooit meegemaakt eigenlijk. Nee.
- I Of vanuit de andere kant hè, gemeenteleden brengen dingen in op een wijze dat je denkt van, past dit?
- O1 Ja, kijk, er worden natuurlijk soms best wel Bijbelgedeelten, maar dan worden ze ook weer gewoon uit hun context gehaald, worden wel eens ingebracht om hun eigen gedrag te rechtvaardigen. Dat is wel zo. Maar dan nog hè, als je daar op aanhaakt, en ook de Bijbel uitlegt of soms een ander Bijbelgedeelte gebruikt, dan blijft altijd heel belangrijk dat je duidelijk maakt met welke bedoelingen je iets doet en gebruikt. En die bedoelingen zijn altijd gericht op de persoon zelf, en op de liefde voor hun en het gunnen van jongens, dat zij ook een levende relatie met God mogen hebben. En ik denk als dat er doorheen klinkt, dan is het soms ook niet erg om een fout te maken of een verkeerd Bijbelgedeelte te lezen, als je bedoeling maar duidelijk is en vooral de intenties achter je bedoeling. Ik denk, in dat opzicht blijf ik ook wel zeggen dat ook huisbezoek doen, het draait natuurlijk om communicatie en dat de essentie van hoe communiceer je, dat, die is essentieel.
- O3 Ja, eens.
- I Wat mij net opviel, was dat jullie aangaven van die lezing dat komt op een moment in het gesprek dat ik denk nu kan ik richting een afronding, met daarna nog ruimte om wat door te spreken. Waarom lees je als je richting een afronding gaat? Zit daar een gedachte achter?
- O3 Nou ja, het is meer dat je, mijn vrouw zegt altijd, blijf je niet te lang hangen? Omdat je dan in gesprek raakt en dan ben je zo opeens anderhalf of twee uur verder. Dus dat je op een gegeven moment en van nou, ik probeer te zorgen, gemiddeld rond een uur, uur en een kwartier, en dan met eventuele uitloop als je een heel intensief gesprek hebt. Dus dat je wel denkt van nou ja, dan op een gegeven moment, zullen we een stukje lezen? Gewoon ook als onderdeel van het gesprek. En dan zeg ik nog niet van dan gaan we afronden.

- I Maar dat zit wel in je hoofd?
- O3 Maar dat kan wel, ja maar dat je in ieder geval op een, mijn ervaring is toch dat je in gesprek raakt en dat je er zo weer een kwartiertje bij hebt en dat is goed, en dan is het mooi als het al in het gesprek dat het heel natuurlijk naar voren komt. Dus niet met het idee van oké, nou pak ik de Bijbel er bij, en nou gaan we echt afronden, dat niet.
- O1 Nee, nee.
- O2 Ik heb wel eens met de gedachte gespeeld om, zou je bijvoorbeeld aan het begin Bijbel lezen. Ik denk dat het dan toch te snel richting een Bijbelstudie gaat, of dat het te thematisch wordt, denk ik. En dan mis je denk ik toch de ruimte om, toch het gesprek van wie ben je en wie ben je als gemeentelid en waar sta je in het leven, en dat ga je dan toch denk ik missen. Omdat dan, dan spreek je met elkaar misschien over de Bijbel en over God en over de Heilige Geest en over de Heere Jezus, en toch weet ik niet of dan wel het functioneren van de Bijbel, van het huisbezoek echt wel zijn doel bereikt.
- O1 Ja, tot zijn recht komt.
- I Nee, dus, je zegt, het begin daar voel ik moeite mee, om te beginnen met lezen.
- O2 Ja, ik heb wel eens gedacht van nou, zal ik het eens doen, ook gewoon als experiment om eens te kijken, maar, wat beoog je dan met wat je leest. Dat vind ik aan het begin dan lastiger dan aan het eind.
- I Ja, bij [O3] proef ik van ik probeer het meer wat halverwege te doen.
- O3 Ja, omdat ik weet dat je heel gauw uitloopt en dan denk ik van, nou, ja.
- O1 Dan is het toch een tijdselement, wat jij bedoelt. Dat heb ik ook wel hoor.
- O3 Het speelt wel een beetje mee.
- O1 Hoewel er best wel momenten zijn dat ik denk van hé, dit is een mooi moment om aansluitend iets te lezen. En dan kan soms in de eerste helft al van je bezoek zijn.
- O3 En ook om het niet te doen zo van het komt even op het eind en dan raffelen we even nog een stukje Bijbeltekst af en dan gaan we gauw weer, dus dat het een soort, net als, nou ja, na een begrafenis dat je een kopje koffie en, of een huwelijk, een kopje koffie met een oprotkoffie krijgt ofzo, hè. Zo van dat doen we nog even en dan wordt je geacht dat het voorbij is.
- O1 Maar dat heeft weer te maken van hoe werk je naar een stukje Bijbel te lezen toe, hè. Dat we net al even zeiden hè, van het is toch de climax, niet omdat wij het zeggen maar omdat dat Gods Woord is, het is de climax in dat deel van je huisbezoek, dan, ja dan heeft het toch wel een andere wending. En dan is het eigenlijk ook weer het lezen, in die zin van belang, dat je zegt van hoe werk je er in je gesprek naar toe. En natuurlijk, je hebt, je leidt wel een gesprek als ouderling, hè, meestal is het niet degene die je bezoekt die het gesprek leidt, dat ben jij, ook dat komt weer op communicatievaardigheid aan. En dan in dat leiden van het gesprek, werk je zelf naar die climax toe.
- I Maar waar die climax in het gesprek valt?

- O1 Dat kan wisselen. Dat hangt helemaal van de loop van het gesprek af. Ja.
- I Ik hoorde jou eigenlijk daarstraks zeggen van bij mij is dat wel, sterk verbonden met de afsluiting. Je zei van om dan de Bijbel nog mee te laten spreken, want dan spreekt God Zelf ook mee. Hoe zie je dat, hoe spreekt God mee?
- O2 Ja, uiteindelijk, of, ik denk dat de Bijbel daarin, wat je door middel van de Bijbel ter sprake brengt, dat dat woorden van God zijn. En die klinken dan op dat moment, als ik ze hardop lees, in die kamer. En omdat ik als ouderling daar de ruimte voor krijg, en je neemt je Bijbel mee, kun je op dat moment die woorden daar laten klinken. Dus, ja, alleen daarom al zou ik het liever niet achterwege willen laten.
- I Dus als ambtsdrager wordt jij dan geroepen om eigenlijk God te laten spreken?
- O2 Ja, als onderdeel van het bezoek denk ik wel, omdat ik weet dat ik ook daar de ruimte en de mogelijkheid voor krijg.
- O3 Dat is ook wat Paulus volgens mij zegt, als u spreekt, laten het woorden zijn, en dat geldt voor ieder gemeentelid, maar laten het woorden zijn als van God. Als je dan de Bijbel in de hand hebt, dan werkt dat natuurlijk nog het best, denk ik.
- I Het intrigeerde me dat je dus dat verbindt aan afsluiten, God mee laten spreken in de afsluiting zeg maar. Dus spreekt God mee, of heeft Hij een afsluitend woord. Is dat een bewuste keus dat je zegt, dat doe ik op het eind? Dus als we zeggen van die Bijbel lezing is heel expliciet God ter sprake brengen, God aan het woord laten, is dat een bewuste overweging om dat op het einde te doen, en voor jullie om dat niet perse op het eind te doen? Of is dat meer onbewust van zo doe ik het?
- O1 Ik denk dat het meer onbewust is.
- O3 Ja, ja.
- O1 Ik denk ook, als je even in mijn hart kijkt, is het een beetje ook door de gewoonte heen, zoals je dat vroeger ook hè, toen je huisbezoek ontving, de gewoonte was dat je toch, dat Bijbellezen dat zat altijd aan het eind van het gesprek, gevolgd door een gebed en je gaf elkaar de hand. Dat heb je toch in je hoofd, die gewoonte. Ondanks dat ik me wel bewust ben, hè, en vandaar van dat bewustzijn het soms best wel eens heel functioneel is om dat Bijbellezen gewoon veel naar voren te halen, midden in een gesprek, maar toch als het niet te pas komt, hè, op een eerder moment, dat je dan toch, vanuit gewoonte, dat eindmoment hebt. Ik denk dat dat ook iets is, waar je niet om redenen bewust bij na denkt.
- I En als je dat nu wel doet, roept dat dan iets op?
- O1 Nou, ik denk inderdaad dat je, en dat is helemaal in lijn van wat [O2] ook zegt, dat je dan toch nog misschien ook meer waarde toedicht aan het gebruik van het Woord van God in je huisbezoek. En dat is iets wat uit dit gesprek ook wel als eye-opener denk ik een beetje, naar mij althans, toekomt, dat je denkt van ja, ja, misschien moet je je gewoonte wat op de schop gooien en ook om die reden bewuster nadenken van hoe en op welk moment gebruik je de Bijbel in een gesprek. Nog meer dan dat je nu doet, als het gaat om dat bewustzijn.
- I Herkennen jullie dat, of zeg je van nou?

- O3 Hm?
- I Of jullie dat herkennen, dat je zegt van nou, een stukje gewoonte, en misschien moet ik daar nog eens over nadenken, van wil ik die gewoonte.
- O2 Nou kijk, in het begin zoals [O3] ook aangaf van, zoals wij vroeger huisbezoek hadden, zo doen we het in zekere zin ook nu. Ik kreeg ook huisbezoek waarbij een ouderling, ik weet eigenlijk geen eens meer of die echt op het eind afsloot, maar wel met Bijbellezende en gebed werd toch wel het bezoek afgesloten denk ik ja. En toen ik, ja toen ik, ik heb zelf wel nagedacht van ja hoe zal ik dat doen? En ik hoorde ook een keer van iemand anders uit een andere gemeente, die was wel heel expliciet met de Bijbel bezig, maar dan meer ook met een thema. En toen dacht ik van, ja dan kan het ook, misschien dat het dan te snel in de sfeer van een Bijbelstudie terecht komt, terwijl je toch ook graag wilt horen, wie is iemand en hoe sta je in de gemeente? En tegelijk vind ik het wel heel mooi om toch ook door middel van de Bijbel iets daar naar te leggen, waarvan ik zelf geloof dat het ook woorden van God zijn. Dus die mogelijkheid, die gebruik ik.
- I En als ik het goed proef, is dat niet alleen een mogelijkheid, maar voel je dat ook als een stukje van je opdracht, van je verantwoordelijkheid, zoals je net aangaf.
- O2 Ja, een stukje verantwoordelijkheid, een stukje zorg ook voor de mensen. En ik geloof dat het Woord dan zeker zo, nou misschien, het woord optimaal, misschien niet het goede woord in dit verband, maar, als de Heilige Geest meewerkt, en je kunt echt aansluiten bij wat je op dat moment hoort, dan denk ik dat je daar ook de leiding van de Heilige Geest in mag zien, van, dat Hij op dat moment meewerkt, en als dat niet zo expliciet is, dat je dan door wat je toch aan het eind ook daarmee afsluit en je gebed een stukje voorbede ook als ambtsdrager, heeft denk ik ook meerwaarde. Dus als je bidt ook voor het gezin als ambtsdrager in de kerk, dan denk ik dat dat gebed ook verhoord wordt door God.
- O1 Ja. Even heel praktisch, ik wilde niet heel laat, niet veel te laat komen, ik denk met een minuutje of vijf dat ik echt wel wil vertrekken, naar mijn bezoek.
- I Ja, ik wilde richting een afsluiting, het is goed om richting een afronding te gaan. Ik heb in principe mijn thema's, waarvan ik dacht die wil ik in ieder geval met jullie even op tafel leggen gehad. Dan wil ik het nog even bij jullie leggen. Zijn er dingen dat je zegt, als ik nou denk over het gebruik van de Bijbel, dan wil ik dit of dat nog noemen? Of dit of dat is volgens mij nog blijven liggen?
- O1 Er schiet me niet zo iets te binnen.
- O3 Nee, mij ook niet. Als het over het gesprek gaat, is het wel zo dat het gebed wel echt vaak de afsluiting is, dat je het dan ook echt daarmee afrondt, dat je dan ook op een gegeven moment denkt, nou dit is goed geweest of hè, hier sluiten we het mee af, dat we het bij God brengen, de dingen, de zorgen die er misschien zijn. Ja, dan is het in principe, dat ik denk van, dan ga ik niet nog weer uitgebreid het gesprek aan, want, je moet het op een gegeven moment afronden, zeker in mijn geval.
- I Dus het gebed is echt bepalend voor de afronding, en de lezing beweegt zich ergens in de loop van het gesprek of richting de afronding, net hoe het gesprek loopt.
- O1 Ja.
- O3 Ja, maar wel meer naar het eind over het algemeen hoor.

- O1 Over het algemeen wel.
- O3 Dat je eerst het gesprek aangaat, alleen het is dan vaak toch dat je ziet, je gaat het gesprek aan want je leest een stuk tekst en daar heb je het dan toch over, zonder dat het een Bijbelstudie wordt hoor, dat ben ik met je eens, daar kom je niet voor. Het is toch belangrijk dat je begint bij het verhaal van de mensen zelf, omdat ik echt geloof dat God daar is, in dat gewone leven, met al onze vragen en zorgen en dingen.
- O1 Ja, absoluut.
- O2 Zelf vind ik het nog wel eens lastig, het is toch een enorm rijk boek met heel veel bladzijdes, dat je soms toch aan het zoeken bent of aan het bladeren en dat je denkt, alle mensen, ja, dit is wel en dat en dat. Dat het soms wel eens even mij duizelt van er zijn zoveel woorden die je kunt delen.
- I Dan is het vooral de vraag van wat lees je?
- O2 Ja, toch wel eens wat. Ik ben ook niet zo heel, op het moment dat je dus een gesprek hoort dan, dan gaat het soms bij mij gewoon teveel, dat ik eerder de neiging, dat ik gewoon moeilijk op dat moment tot een keus kan komen. Dus ik vind het wel fijn om een aantal gedeeltes te hebben die ik zelf heel mooi vind en dat ik die ook daarom wel wil delen met mensen.
- I Een bewuste bagage mee.
- O3 Dan heb ik deze Bijbel, daar zit een zoekfunctie op. En dan zit je soms in een gesprek en dat je zegt van, ik zoek even een stuk, ik weet niet meer precies waar het staat, maar ik zoek even als je het niet erg vind.
- I Goed, mooi dan wil ik dit gedeelte hiermee afronden. Heel kort nog van hoe ziet nu het vervolg er uit. [O3] heeft mij nog gemaïld over de gespreksverslagen, daar zal ik nog op reageren. Dan werk ik het laatste gesprek nog uit, die krijg je van mij, dat zal of morgen of maandag worden.
- O1 Ja, ik zie het wel.
- I Dan werk ik dit gesprek uit, dat zal maandag of dinsdag worden. En dan ook daarop graag de vraag van kun je je vinden in de weergave. En dan heb ik alle data rond en dan ga ik aan de slag met de analyse en dan ga ik het ook leggen naast mijn literatuuronderzoek. Dan zien we elkaar over twee weken weer, zelfde tijd, zelfde plaats en dan hoop ik voor te leggen van wat heb ik nou gezien. En dat wil ik ook echt voorleggen, in de zin van reageer eens, herken je dit nou. Dat is hoe de rest van het traject er uit ziet.
- O1 Ja.
- O3 Ik ben benieuwd.
- O1 Ik ook.
- I Dank.
- O1 Vraag van mij aan jou, helpt jou dit vooruit in je onderzoek en je scriptie of niet?

- I Absoluut. Vanuit de gesprekken kan ik een bepaalde praktijk zien, en daar doorheen kan ik wel, soms worden in de gesprekken letterlijk dingen benoemd, dat ik denk van hé, hier komt een bepaald uitgangspunt naar voren. Maar ik kan alleen maar aanvoelen, en daar zit een enorm risico in van dat ik ga interpreteren vanuit wat ik denk te zien, wat jullie overtuigingen daaronder zijn.
- O3 Ja, ja, ja.
- I En door dit gesprek kan ik net een laag dieper, van waarom doe je dingen zoals je ze doet.
- O1 Ja.
- I En dat helpt mij, en ik hoop dat dat mij dan voldoende helpt om ook voor de praktijk straks weer een aantal richtlijnen te kunnen zeggen van hé, herkennen jullie dit ook in andere gemeentes bijvoorbeeld. Bijvoorbeeld het punt van de gewoonte, ik denk dat dat heel breed gedeeld is. En hoe ga je om met je gewoonte? Is die bewust of onbewust?
- O3 Ja precies, ben je er bewust van, dat is natuurlijk met de meeste gewoonten, daar ben je je helemaal niet bewust van.
- O1 Nee, dat is zo.
- I Dus nee, het helpt mij zeker.
- O1 Ik ben heel benieuwd.

Focusgesprek 2

Korte inleiding

In dit gesprek heeft de onderzoeker een aantal passages uit het empirische hoofdstuk voorgelegd aan de ouderlingen om te controleren of ze zich hierin kunnen herkennen. Ook is er gesproken naar aanleiding van schetsen van de vergelijking en de conclusies met aanbevelingen.

In verband met ziekte was O2 verhinderd.

I = interviewer

O1 = ouderling 1

O3 = ouderling 3

Anonimisering:

- tekst tussen [...] is geanonimiseerd
- tekst tussen (...) is samengevat in verband met anonimisering.

Transcriptie

I De doelstelling eigenlijk voor dit gesprek is dat ik wat van mijn uitwerking gewoon bij jullie neer wil leggen en dan gewoon eens peilen van wat ik heb aangevoeld en geïnterpreteerd, herkennen jullie dat of niet? Dat zal voor een deel gewoon de beschrijving zijn van de praktijk zoals ik die heb gezien, en voor een deel zal ik daar een volgende stap overheen zetten, wat vind ik dan als ik dat vergelijk met de theorie en wat gebeurt er dan en waar zou er eventueel nog verrijking en verdieping van theorie en van praktijk mogelijk zijn. Dus dat is eigenlijk de lijn die we volgen. Mijn eerste vraag was, hadden jullie nog iets gezien van het document dat ik heb gestuurd, of was het daar niet meer van gekomen?

O3 Nee.

I Nee, dat begrijp ik hoor.

O3 We hadden gisteravond nog een kerkenraadsvergadering die aardig uitliep.

O1 Die liep ook uit tot over half elf. Ik heb wel hem net uitgeprint en eventjes, ik denk we gaan het er zo over hebben, ingebonden dan bladert het wat makkelijker, dan lees je wel eventjes ja wat highlights en dan denk ik van hé, boeiend, dat nodigt uit om verder te lezen, dat wel.

I Oké, dan weten we in ieder geval waar we starten. Jij hebt hem digitaal? Ik heb hem eventueel op papier bij me.

O3 Ik heb hem hier bij me.

I Ik heb hem op papier als je het prettig vindt.

O3 Ja, nee, ik heb hem hier.

I Ik wil een aantal passages eruit, er zitten minder en meer spannende passages tussen, ik wil kijken naar 2.2.3.

- O3 En misschien kun je iets over, want de vraagstelling hebben we dus formeel eigenlijk niet gehoord.
- I Ja, de vraagstelling is eigenlijk opgekomen vanuit eigen ervaringen en ervaringen van anderen, van hoe gebruik je nou de Bijbel zodat je recht doet aan het gesprek en zo dat je ook nog recht doet aan de Bijbel als bijzonder boek, eigenlijk als spreken van God en hoe doe je dat nou in het huisbezoek? Nou daar wordt van alles over gezegd in de literatuur, maar er is nooit beschreven wat er gebeurt.
- O3 Nee, nee.
- I Dus die literatuur is ook een beetje.
- O3 Wishful thinking.
- I In ieder geval, er blijkt nu wel uit dit onderzoek dat daar ook wel de nodige gaten in zitten. Dus dat was eigenlijk de insteek van kun je dat, de theorie verrijken, maar kun je ook gewoon eens kijken van wat zou de theorie kunnen bijdragen aan het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek. Dus eigenlijk die twee poten, zowel de communicatie, wat gebeurt er in het gesprek, en de theologische, wat doen we met de Schrift. Dus dat is eigenlijk de insteek.
- O3 Mooi.
- I Nou en dan in 2.2.3, het verloop van het huisbezoek, dat is op pagina 8, wil ik heel kort de middenalinea lezen onder de onderstreepte passage het verloop van het huisbezoek. Wanneer het verloop van de zes huisbezoeken naast elkaar wordt gelegd, valt op dat de gesprekken in grote lijn vier fasen kennen: de achtergrond van het gemeentelid, het leven van het gemeentelid, het tweede is het staan in de gemeente, daar hoort ook de visie op de prediking bij, de derde een punt van verdieping en dat is per gesprek verschillend en ten vierde de afronding van het gesprek. De invulling van de fases verschilt per gesprek, maar steeds zijn wel deze fasen te herkennen.
- Als we doorbladeren naar 10, in het tussenstuk wordt dan per gesprek beschreven van hoe zien die fasen er uit, en dan op pagina 10 de samenvatting. Samenvattend kunnen we zeggen dat het verloop van het huisbezoek in het algemeen vier fasen kent, dan worden ze weer langsgelopen. Dan een paar regels verder. In de meeste gevallen is het de ouderling die de aanzet geeft tot de verdiepende fase, in het eerste gesprek wordt dit door het gemeentelid gedaan. De verbinding tussen de tweede en derde fase is over het algemeen duidelijk. De verbinding tussen de verdiepende fase en de afronding van het gesprek is soms duidelijk aanwezig, maar lijkt soms ook afwezig. Wanneer we dit verloop van het huisbezoek verbinden met de motieven voor het huisbezoek valt op dat het sociale motief vooral naar voren komt in de eerste fase van het gesprek, het sociale motief is dan het ontmoeten van de ander. Het motief van de terugkoppeling vanuit de gemeente naar de kerkenraad krijgt voornamelijk gestalte in de tweede fase en soms ook in de vierde fase. Het pastorale motief, en dan vooral het pastoraal-geestelijke motief komt naar voren in de verdiepende fase. Dat juist deze thematiek verdiept wordt is niet verwonderlijk, gezien de opmerking van de ouderlingen dat hun focus vooral ligt op het geestelijke gesprek.
- Vervolgens heb ik vanuit die praktijkbeschrijving gekeken wat is er nou in het vorige gesprek over gezegd, en dan zie je dat dat heel veel overlap heeft. Eerst het luisteren naar de ander, nou dat komt heel duidelijk terug in die eerste fase van waar zit je in het leven, wat speelt er. En dan de zoektocht naar een verdieping richting het geestelijke, en daar wordt dan ook iets aan voorbeeld bij gegeven. Dan pagina 11, de alinea boven 2.3. We kunnen de visie van de ouderlingen op de invulling van het

huisbezoek samenvatten door te zeggen dat het huisbezoek kan worden ingevuld met alles wat het leven van het gemeentelid betreft, waarbij de ouderlingen zoeken om dat leven dan te bespreken vanuit de verbinding van het leven met God. In het begin van het gesprek gaat het er om het leven van de ander in beeld te krijgen, in de verdiepende fase wordt gezocht naar de verbinding tussen een thema in het leven van de ander en het geloof.

O1 Ja, ik denk dat dat wel.

O3 Zeker voor deze gesprekken was dat wel het geval.

I Zeker voor deze?

O3 Ja, zeker, kijk. Ik denk in z'n algemeenheid ook wel, als ik terug zou kijken, maar die andere keren heb je daar natuurlijk niet zo bij stilgestaan, dus ik denk dat dat ook voor de anderen wel geldt.

O1 Ja, ja. Ik herken me daar ook wel in hoor.

O3 Of het voor de collega's geldt weet ik niet, maar het zou mij niet verbazen.

O1 Niet verbazen.

I Het zou verbazen als het anders was?

O1 Ja, ja.

I Op grond van?

O3 Ja, ik weet niet. We hebben natuurlijk wel eens een keer in het consistorie besproken van hoe doen we het, en ik kreeg de indruk dat we redelijk op één lijn zitten, ik denk niet dat dat binnen onze gemeente heel veel zal verschillen.

O1 Nee, ik denk dat het ook wel ingegeven wordt door een stukje traditie, waarbij je ook als ooit bezocht gemeentelid dat meeneemt en ja, eigenlijk dat wat kopieert is misschien niet helemaal correct, maar wel die lijn volgt. Dus dan is dat wel herkenbaar hoor.

I En als je dat vanuit die gedachte, je zegt, je neemt mee wat je zelf gezien hebt en we zitten tegenwoordig in een tijd waarin we niet meer standaard in dezelfde gemeente blijven maar wisselen van plaats, dat doet vermoeden als je zegt ik herken het hier bij onze gemeente bij eigenlijk de andere broeders ook, dat het breder is dan alleen Amersfoort. Want blijkbaar bij mensen die van buiten Amersfoort hier komen, die hebben het ook.

O1 Ja.

O3 Ja, ik vind hem lastig. Wel denk ik bij het type gemeente wel, maar het kan maar zo verschillen als je in andere, ja, ik weet niet. Je hebt, bij het kerkgenootschap waar jij uit komt had het huisbezoek een ander karakter toch?

O1 Ja, en daar is het, ja daar is het karakter nog wel anders, dat is Gereformeerde Gemeente waar ik van origine uit kom, dat is al best lang geleden (...) maar ik heb daar nog wel beeld van hoe dat is en dat krijg ik ook nog steeds weer bevestigd als ik gemeenteleden bezoek die recenter uit de Gereformeerde Gemeente gekomen zijn.

- O3 Oké.
- O1 En dat is toch, dat zijn toch vaak bezoeken van hooguit een uur waarbij toch zowel een ouderling als een diaken nadat de koffie geserveerd is direct pats-boem inschiet voor het doel waarvoor ze komen, van hoe gaat het met je. Dus daar is zeg maar, dat eerste stuk, van achtergronden, de brug slaan, dat is eigenlijk maar heel beperkt. Dat is direct toch, ja, naar het geestelijke stappend.
- I Dus daar ontbreekt dan de fase van de inbedding in het leven?
- O1 Exact. Ja, en daarvan moet ik zeggen, die vind ik zelf wel heel erg plezierig. Omdat je ook daardoor vooral een vertrouwensband opbouwt. Je stelt belang in de persoon met wie je in gesprek bent, en dat gebeurt al over koetjes en kalfjes en over het werk en dergelijke, dan voel je van hé er ontstaat een klik en dan is het vaak veel makkelijker om ook wat meer de diepte in te gaan, want dan durven ze zichzelf daar ook open te stellen.
- I Je noemt nu vooral het vertrouwen. Als ik kijk naar het vorige gesprek kwam daar voornamelijk ook in naar voren, dat sociale is ook doel op zich, de ontmoeting, dus het is niet alleen maar een aanzetje naar het geestelijke, maar het geeft vertrouwen en het geeft ook input van waar kunnen we op verdiepen. Vandaar heb ik daarom verdieping, dat betekent dat er iets op tafel is gekomen waarvan je zegt daar gaan we op door. En dat wordt natuurlijk wel lastig als je dat voorgesprek mist.
- O1 Ja, dat vind ik wel, dan merk je gewoon, en dat is ook een beetje de beleving die ik altijd vanuit de GerGem tijd had, dat er wat meer weerstand tegen het huisbezoek en de manier waarop dat gebeurde ontstaat en die weerstand die wil ik dus ook niet laten gebeuren in de bezoeken die ik breng.
- I Weerstaand aan de kant van de gemeenteleden?
- O1 Ja.
- O3 Er zijn gelukkig een aantal gesprekken van Jezus opgetekend hoe die met de Samaritaanse vrouw in gesprek raakt en Filippus met de kamerling en met Nicodemus in de nacht en dan denk ik nou, dat zijn echt persoonlijke gesprekken, van hart tot hart. En dan denk ik ja dat is wel wat je hoopt, dat je naast iemand staat en zeker ook niet boven iemand, en dan denk ik, als Jezus ons leert om te dienen, is dat niet om bij iemand te komen bij wijze van spreken en iets op tafel te leggen van zo moet je het doen. Zo zal het niet bedoeld zijn hoor, denk ik, dus ik wil dat ook niet te negatief afschilderen, maar dan denk ik, de houding is daarin wel heel belangrijk, dat je naast de mensen gaat staan.
- O1 Exact. Communicatief contact hebben voordat je geestelijk contact krijgt.
- O3 Ja, en dat, wat ik de vorige keer zei, voor mij ligt dat heel dicht bij elkaar. Ik denk dat dat, dat geestelijke zit in het alledaagse.
- I Ja, voor jou is het meer een overlap, terwijl jij zit meer, er klinkt iets van een fasering in door.
- O1 Ja, maar wel een fasering die niet alleen chronologisch achter elkaar te zetten is, want het loopt inderdaad ook wel door elkaar heen. Je zult wel gemerkt hebben denk ik, ook sommige gesprekken, dan gaat dat soms heen en weer, van het geestelijke

weer naar het sociale en weer terug. Dat is soms even wat lastig om het gesprek te leiden, een lijn te houden, maar wel goed denk ik.

I Ik wil één stap verder zetten en dat is naar 2.3.4 en dat is eigenlijk de vraag van hoe wordt nou die Bijbel gebruikt, waarvoor wordt die ingezet, dat valt onder het kopje de functies van het gebruik in het huisbezoek. Daarbij heb ik gekeken naar de momenten dat de Bijbel.

O3 Welke pagina?

I Pagina dertig.

O3 Dertig, oké. Dan moet ik even flink.

I Ja. Daar heb ik gekeken naar de momenten dat de Schrift gelezen wordt maar ook dat er wordt verwezen naar de Schrift. Nou, daar zit een groot stuk in dit hoofdstuk dat al die keren langsloopt, die zal in de definitieve versie zal dat er uit gaan, maar voor nu geeft dat wel zicht op welke momenten waar zijn, en als ik die momenten naast elkaar leg, kan ik eigenlijk vijf functies onderscheiden. Dat is de illustrerende/legitimerende functie, een onderwijzende functie, een toesprekende functie, als verstaanskader om het eigen leven te interpreteren en om een nieuw perspectief in te brengen om naar bepaalde zaken te kijken. Ik denk dat het goed is om ze kort even door te lopen zodat het helder is van waar zitten precies die functies. Het merendeel van de momenten waarop de Bijbel wordt gebruik heeft dit gebruik de functie om een eigen standpunt te illustreren door middel van een Bijbels voorbeeld, waarbij het illustreren soms de kleur lijkt te hebben van het legitimeren van het eigen standpunt door er een Bijbels voorbeeld van te geven. Een voorbeeld van deze illustrerende functie zien we bijvoorbeeld in de verwijzing naar Numeri 27. De ouderling stelt dat vrijheid van denken en het ontwikkelen van ons denken kenmerkend zijn voor het christendom. Vervolgens brengt hij Numeri 27 aan, waarbij hij dit zelf typeert als een heel mooi voorbeeld. Een voorbeeld waarbij dit illustrerende de kleur kan krijgen van het legitimeren van een standpunt zien we bijvoorbeeld in de verwijzing naar Johannes 14. De ouderling stelt dat we ruimte moeten bieden voor een diversiteit als het gaat om de invulling van de liturgie. Dit wordt besproken in het kader van een verandering die er in de gemeente is doorgevoerd in de liturgische invulling. Als voorbeeld wordt dan Johannes 14 ingebracht door de ouderling, waarbij hij wijst op hoe het door God bedoeld is. Dan nog een aantal andere momenten waarop die illustrerende functie terugkomt.

En dan de tweede functie is onderwijzend van aard. Het gaat dan om het uitleggen van een bepaalde thematiek of Bijbeltekst, waarbij de uitleg soms de kleur in zich heeft van het willen overtuigen van de ander. Een voorbeeld hiervan zien we in de verwijzing naar 1 Korinthe 13. Er wordt gesproken over de waardering van bepaalde veranderingen in de gemeente. De ouderling geeft dan een voorbeeld waarin er rond bepaalde gebruiken een felle discussie ontstond, waarbij hij aangeeft dat dit niet de manier is waarop we in de kerk met elkaar om moeten gaan. In plaats daarvan moet het gaan op een wijze waarin liefde de boventoon voert, dit naar aanleiding van 1 Korinthe 13. Dit kan in de context opgevat worden als een stukje uitleg waar een vermanende boodschap in mee kan klinken, maar dit wordt door het gemeentelid niet zo opgevat.

O3 Mag ik daar wat bij zeggen?

I Ja, zeker.

- O3 Want de mensen waar ik was, kwamen zelf met 1 Korinthe 13 aan. En toen greep ik daar op terug. Dus dat is wel een belangrijke, dat ik denk, ze legden hem voor het doel. Het ging over dat iemand de opmerking maakte van ja de herziene statenvertaling die was dan wel goed, of de NBV, één van beide vertalingen, maar 1 Korinthe 13 dat was niet goed vertaald. Dat was een mislukking eigenlijk. Dat was niet goed.
- I Nou vooral denk ik, wat ik er in gehoord heb, was de gevoelswaarde van 1 Korinthe 13 was zo mooi in de oude vertaling.
- O3 Ja, zoiets, dat kan het zijn ja, precies. Dus die 1 Korinthe 13 werd gehaald.
- I Die werd genoemd, maar die krijgt nu in de verwijzing een iets andere kleur, waarbij je hem in de context zou kunnen opvatten als een vermaning, ik zeg niet dat die zo bedoeld is, ik zeg wel hij is in ieder geval niet als vermaning opgepakt, in ieder geval niet merkbaar als een vermaning, maar gezien de context kan er een vermanend element in zitten. Als iemand aangeeft nou een bepaalde verandering vind ik lastig, en je legt dan 1 Korinthe 13 neer van we moeten niet discussiëren in de kerk, maar vanuit de liefde werken, als ik daar van een afstand naar kijk zeg ik hé, die kan opgevat worden als ik moet de verandering maar meemaken.
- O3 Hij was niet gericht op de mensen zelf hoor, want die hadden geen moeite met die verandering, het ging over de invoering van Weerklank. Ze hadden er zelf geen moeite mee.
- O1 Dat lees je wel een klein beetje, tenminste als je heel vluchtig meeleest, dan lees je dat wel een beetje tussen de regels door. Althans, die indruk wordt gewekt.
- I Ik zal.
- O3 Ja, ja, precies.
- I Ik zal er nog even naar kijken. Dat neemt de categorie van het onderwijzende niet helemaal weg, maar het krijgt wel een andere kleur.
- O3 Ja, of, ik vind hem lastig hoor. Want het is goed om het in een theoretisch kader te proberen te plaatsen, en het is voor mij interessant om te denken van is dit ook onderwijzend bedoeld, ja weet je, je bent vrij dicht bij het gesprek natuurlijk geweest, door de opname, dus dan kun je ook wel horen hoe de dingen gezegd worden, als je het opschrijft dan staat het er natuurlijk wat zwart-witter, dus volgens mij heb ik dat met een kwinkslag gezegd.
- I Onderwijzend is in de zin van informierend en overtuigend. Dus het is niet perse een stukje opvoeding ofzo.
- O3 Een leerelement zit er in, zeg je.
- I Ja, een informatief moment. Hoe moeten we omgaan in de kerk met een verandering? En dan gebruik je 1 Korinthe 13 om te laten zien van we moeten alles in de liefde doen. Dus op die manier wordt hier informierend bedoeld.
- O3 Ja, ik vind het op zich denk ik dat dat een goeie analyse is, maar als je het zo formuleert dan lijkt het zo van oké jongens hier hebben we een stok.
- I Nou, onderwijzend hoeft niet negatief te zijn.

- O3 Nee, nee, oké.
- I Dus het is niet een waardering van de functie, maar meer van wat gebeurt hier nu als we de Schrift gebruiken. En dat kan op een hele positieve manier, onderwijzen deed Jezus ook veel. Dus onderwijzing heeft Bijbels gezien ook een hele sterke kleur, een hele belangrijke connotatie, maar het is wel een bepaalde manier van gebruiken.
- O3 Ja.
- O1 Ja.
- O3 Helder.
- I Een duidelijker voorbeeld van de onderwijzing zien we in de lezing van Johannes 1, waar de ouderling uitlegt hoe we het gedeelte moeten verstaan, waarop het gemeentelid reageert dat ze veel geleerd heeft.
Een derde functie is het toespreken van een bepaalde boodschap aan de ander. Het kan gaan om bemoediging, troost of een wens. Een voorbeeld zien we in de lezing van een gedeelte uit de brief aan de Kolossenzen, het gaat om een gebed om groei. Na de lezing spreekt de ouderling de wens uit dat dit ook voor de betreffende gemeenteleden zal gelden.
De vierde functie betreft het bieden van een verstaanskader om zaken in het leven te interpreteren. We zien dat in de verwijzing naar Romeinen 10. Het gemeentelid zoekt naar de reden dat ze hecht aan de oude berijming van de Psalmen. Daarbij reikt de ouderling haar een gedachte uit de Bijbel aan om te begrijpen waarom ze hier zo aan hecht. En de verwijzing is dan Romeinen 10, het geloof is door het gehoor. In de verwijzing naar Prediker 12 wordt zichtbaar dat het niet alleen gaat om het aanreiken van een verstaanskader aan de ander, maar dat iemand ook voor zichzelf de Bijbel kan gebruiken om zijn eigen ervaring te duiden. In dit geval gebruikt een oudere man Prediker 12 om aan te duiden waaraan hij merkt dat hij ouder wordt.
De vijfde functie van het gebruik van de Bijbel betreft het aanreiken van een ander perspectief om naar bepaalde zaken in het leven te kijken. Een duidelijk voorbeeld hiervan zien we in de lezing van 1 Johannes 3. In het gesprek geeft het gemeentelid het aan soms te worstelen met de vraag of ze niet verandert in haar opvattingen op een wijze die niet goed is. De ouderling gebruikt de Bijbellezing om een ander perspectief aan te reiken in het denken over veranderingen. Niet alleen zet hij er een ander soort veranderingen tegenover waarbij het om positieve verandering gaat (dagelijkse bekering), ook geeft hij aan dat het goed is om twijfel hierover te kennen omdat dit ons aan de Heere verbindt. De twijfel is dan niet alleen iets om onzeker over te zijn, maar heeft ook een positieve kant in zich.
Als ik dan kijk naar het gesprek wat we gevoerd hebben, de vorige keer, dan worden er andere functies genoemd dan die in de praktijk naar voren kwamen. Jullie wezen op bemoediging, vermaning, aansporing en het inbrengen van nieuwe perspectieven. Voor een deel komen ze overeen. Maar de functie van het bieden van een verstaanskader lijkt niet helder voor ogen te staan. Maar het meest opvallend is dat de manier waarop de Bijbel in de praktijk het meest gebruikt wordt, ter illustratie en ter legitimatie van eigen standpunten, niet wordt genoemd.
Roept dit?
- O3 Ja, ik denk ook niet dat ik, ik herken me daar ook niet in hoor. Dat, kijk, illustreren misschien wel. Maar even het voorbeeld van, Numeri 27 volgens mij, dan is dat een voorbeeld ook om een ander perspectief te bieden. En als ik hem goed heb, ik zal hem even opzoeken, is dat van de dochters van Selofchad.

- I Dat klopt.
- O3 En dat vind ik altijd een mooi voorbeeld dat we denken de wet is in steen gebeiteld en is helemaal af. En dan komen er een aantal dochters van Selofchad die zeggen van wij hebben geen broers die het land erven, en dan gaat de erfenis van onze ouders weg. En dan op dat moment gaat men in beraad bij Mozes en Mozes raadpleegt God en komt met een aanvulling. Dus het is een illustratie, dat klopt, maar het is vooral volgens mij ook bedoeld om een ander perspectief te bieden.
- I Dat perspectief was er in het gesprek al. Je hebt eerst uitgelegd hè van we moeten in vrijheid omgaan met de Schrift en vervolgens komt als een onderbouwend voorbeeld.
- O3 Ja, een illustratie.
- I Die dus het standpunt dat je in de vrijheid om moet gaan met de Schrift, wordt dan Numeri 27 gebruikt om aan te tonen dat dat ook in het verleden gebeurd is. Dus het is een voorbeeld wat, door een Bijbels verhaal te laten zien waarin gebeurt wat je als standpunt inbrengt, geef je een bewijs, een legitimatie, dat het standpunt klopt.
- O3 Maar dan zit het ook tegen het onderwijzende aan, hè. Het onderwijzende dat je zegt, het is daarmee dat je de Bijbel gebruikt om iets te leren. Ja, misschien ook te overtuigen, dat maakt het een beetje lastig.
- I Ze liggen ook tegen elkaar aan, hè.
- O3 Ja, heel dicht.
- O1 Ik wou net zeggen, wanneer heb je de behoefte om iemand iets te leren, te onderwijzen, als je ergens voelt van hé, en dan heeft het weer alles te maken met zet het naast je eigen mening, er gaat iets mank. En dan gebruik je natuurlijk toch ook de Bijbel als handvat om mensen te overtuigen, of in ieder geval te laten doorzien van wat er wel of niet juist is aan een bepaald standpunt.
- O3 En het perspectief bieden eigenlijk daarmee ook. Dus dat is een illustratie en perspectief bieden. Weet je, en ik denk, en dat zou natuurlijk wel interessant zijn om aan de mensen te vragen, in hoeverre ervaren ze ook dat het in mijn geval bijvoorbeeld bedoeld is, de bedoeling is om iets neer te zetten om er over na te denken en niet in de zin van, nou, zo denk ik er over, zo zou jij er ook over moeten denken. Want ik denk, dan ben je op een verkeerde manier juist met de Bijbel bezig, want dan wil je het juist laten, dan moet je uitkijken dat je het niet laat buikspreken. Dat is in ieder geval niet de intentie.
- I Maar als je de documenten ziet en terugleest, kun je dan begrijpen dat het die suggestie kan wekken?
- O3 Ja, dat kan. Ik bedoel, dat heeft ook te maken met karakters van mensen.
- I En of de intentie dus over komt. Want vanaf het papier, en dat is natuurlijk altijd lastig, een gesprek op papier brengen, dat je dingen gaat missen, maar vanuit het papier kom ik dus op echt het merendeel van de keren dat de Bijbel wordt gebruikt, en dat is niet alleen wanneer jij hem gebruikt, op dat illustrerende, met soms de kleur van het legitimerende, en dat is denk ik op zijn minst een opvallend gegeven.
- O3 Nee, dat is opvallend, ja.

- O1 Ja, ik snap dat wel hoor, en dat is ook wel enigszins zo. Ik probeer een ander gesprek nog voor de geest te halen, die niet is opgenomen, en ook dat is soms best wel een heikel punt, als het gaat om het avondmaal. Het wel of niet een oordeel eten of drinken. Ik denk een open deur. Er zijn altijd wel mensen, zeker ook met een achtergrond vanuit GerGem en dergelijke die ontzettend veel aarzeling hebben, soms bij het weerstand hebben af, om aan het avondmaal te gaan. En dan met name ook wat in het avondmaalsformulier heel nadrukkelijk naar voren komt, de angst van wel of geen oordeel eten of drinken. Als het dan om dit aspect gaat, dan grijp ik altijd terug naar de Korinthebrief, want daar vindt natuurlijk dat stuk van het avondmaalsformulier zijn oorsprong. En als je dan kijkt in de context van hoe dat daar neergezet is en hoe dat bedoelt is, natuurlijk, zelfonderzoek is zeker nodig, absoluut, maar die passages werden in de Korinthebrief met name neergezet natuurlijk vanwege de wantoestanden die er in Korinthe plaatsvonden rondom het gezamenlijk vieren van het avondmaal, en dat is natuurlijk een hele andere dan de wending die veel mensen er toch aan geven en daarmee eigenlijk zeg maar een belemmering opwerpen in hun eigen geloof, ook in het aangaan aan het avondmaal. Dat ik zeg van ja, dat is nu net niet de strekking van die passage in het avondmaalsformulier, en ook niet de bedoeling achter de Korinthebrief.
- O3 Ja en dan is het, als je het probeert om dat in een schema te doen, is dat dan een ander perspectief bieden? Dan denk ik, ja, dat is een ander perspectief bieden. Maar het is ook voor een deel onderwijzend.
- I In dat geval denk ik onderwijzend, ter correctie van het rechtvaardigen van het eigen standpunt dat niet juist is, op grond van zo'n tekst. Dus iemand die zegt ja dan drink ik me een oordeel, die gebruikt zo'n tekst om daarmee te legitimeren, ik ga niet aan.
- O3 En dan zet je een eigen legitimatie tegenover.
- I Nou, op het moment dat je dat in een context gaat plaatsen, dan denk ik dat je inderdaad bezig bent met een nieuw perspectief bieden, maar vooral ook met onderwijzen en corrigeren van het verkeerd legitimeren van een eigen standpunt met een Bijbeltekst. Maar dat laat wel zien, het ligt dicht tegen elkaar aan, de functies.
- O3 Ja, want in feite wat je doet is met een Bijbeltekst het legitimeren van, en dat is natuurlijk altijd het punt, van wat is jouw standpunt, wat is mijn standpunt, wat is het standpunt van een ander waar je een ander perspectief op biedt.
- I Ja en waar ik, daar komen we straks nog verder op bij de conclusies, wat het gevaarlijke is aan het illustrerende en het legitimerende, is dat we de Schrift invoeren in het gesprek, ter onderbouwing van de eigen stem, terwijl we zeggen, als we de Schrift gebruiken gaat God spreken. Dus op dat moment gaat het spreken van God.
- O3 Ja, maar als je dan het voorbeeld neemt van net, dan zie ik het verschil niet, kun je dat uitleggen. Dus de manier waarop je een deel uit de Schrift pakt en het deel dat je zegt van kijk naar de context en dat je het bredere plaatje erbij pakt.
- I Nou je kunt verwijzen naar het tekstwoord van jezelf een oordeel drinken en dan zeggen, o ik ga maar niet aan. Dus dan zeg je, ik ga niet aan, waarom niet, dan wijs je naar een Bijbeltekst, mijn standpunt is wel goed want ik kan mezelf een oordeel drinken. Je kunt dan zeggen van laten we dan de Schrift eens beluisteren. En dan ga je eigenlijk de onderwijzende functie pakken, en gaan uitleggen van wat wordt hier bedoeld en wat zegt dat dan over onze manier van avondmaal gebruiken. Dus dan krijgt de Schrift een eigen stem, dat je zegt van nou ja goed, jij haalt Korinthe erbij,

- laten we maar eens naar Korinthe luisteren. En dan gaan we luisteren en dan komt er iets uit.
- O3 Maar stel dat je dus inderdaad zegt van je start dus bij de tekst van degene die dat dus gewoon inbrengt, maar stel dat jij zegt van ik heb daar een andere tekst tegenover, snap je, dat kan natuurlijk ook gebeuren. Dus ik zie het onderscheid gewoon nog niet.
- I Volgens mij is het punt vooral waar start je. En de start, in sommige vallen hier en ook rond de oordeel eten en drinken tekst, is dat je begint met een standpunt, ik ga wel of ik ga niet aan, en dan pak ik een tekst om mezelf daarin te rechtvaardigen dat ik niet ga. Je kunt ook van een andere kant starten en zeggen wij openen de Schrift omdat we geloven dat God spreekt, wij luisteren naar de Schrift en dan bepalen wij een standpunt. Dus waar ligt het primaat? Heeft de Schrift een eigen stem en gaan wij luisteren van wat betekent dat voor mijn leven, of heb ik een standpunt en zoek ik naar een tekst die mij daarin ondersteunt.
- O3 Ja, maar daarmee doe je denk ik niet recht, naar mijn idee, van wat ik hier probeer te doen, snap je, ik probeer te zoeken van hoe je daar dan in staat. Ja, het is goed om hier nog eens even over na te denken hè?
- O1 Het dwingt je wel tot nadenken van waarom gebruik je delen van de Bijbel en op welke manier. Dat vind ik wel het mooie even uit dit gesprek. Wil je eigenlijk met het gebruik van Schriftgedeelten God laten zeggen wat jij bedoelt, of is het andersom?
- I Dus wat is de eigen ruimte van het Woord om de derde stem in te brengen?
- O3 Ja, maar leg me dat eens uit.
- I Nou op het moment dat je zegt als ik het Woord open, gaat God meespreken. Dan kun je zeggen van dan ben ik aanwezig in de ontmoeting met een gemeentelid, maar in die ontmoeting tussen ons twee komt er een derde bij, namelijk God, die via zijn Woord meespreekt in ons gesprek. Maar spreekt Hij dan ook zijn eigen stem of moet Hij bij een van beide gesprekspartners aanschuiven om de stem van die ene te versterken en eigenlijk van een stukje legitimatie te voorzien? Dus hoe eigen is de Schrift in het spreken als stem van God.
- O1 Heeft het te maken met de volgorde waarop dingen gebeuren in zo'n gesprek? Even toch weer dit voorbeeld wat ik aanhaalde. Je krijgt zo'n opmerking, een oordeel eten en drinken, daar ga je op in, eigenlijk al direct met je eigen standpunt en daarna benoem je het Schriftgedeelte al dan niet onder het lezen ervan. Je kunt ook zeggen van jongens, als je zo'n opmerking hoort, voordat je überhaupt zelf je eigen reactie geeft, van zullen we eens lezen wat daarover in de Bijbel staat? Dan haal je de Schrift eigenlijk veel meer naar voren toe en als het dan gaat om het spreken van God, geef je Die natuurlijk een hele andere plaats in dat gesprek, een andere ruimte dan wanneer je eerst je eigen mening ventileert en dat onderbouwt door een Schriftgedeelte. Ik denk dat dat een klein beetje is waar jij op doelt.
- I Het kan dezelfde uitkomst hebben.
- O1 Dat wel, maar.
- I Alleen de Schrift krijgt op zo'n moment meer ruimte om een eigen stem te vertolken. En het illustrerende gebruik is niet verkeerd, het kan zelfs heel goed zijn, het kan heel

erg recht doen aan de intentie van het stukje Schrift waar je naar verwijst, maar het heeft een gevaar in zich van een manipulatief gebruik van de Schrift.

O3 Ja dus dat je zegt een buikspreken?

I Ja.

O1 Dat gevaar dat kan er wel inzitten, ja.

I En in die zin viel het me op dat deze functie het meest voorkomt terwijl die in het vorige gesprek niet werd genoemd. Er zit natuurlijk ook een enorme rijkdom achter, op het moment dat je dit in het gesprek kunt, betekent dat, dat er aan de kant van ouderling en gemeentelid een enorme Bijbelkennis is, want we weten dus allerlei dingen te linken en te verbinden met de Schrift.

O3 *(Geeft iets weer van de context van het betreffende huisbezoek. Vanuit die context ligt de nadruk op het samen voeren van een interessant gesprek, dat ook voor de ouderling leerzaam is.)*

I Dus daar zit misschien ook precies, waar eigenlijk deze manier van gebruiken, zit heel erg in de lijn tussen de combinatie van ambtsdrager en gemeentelid en het samen spreken over de tekst, en dan is het de vraag in hoeverre spreekt de tekst nog tot ons.

O3 Ja, maar dat, dat onderscheid, ik probeer het te pakken hoor, maar ik kan het, ik krijg het niet helder.

I Wij kunnen spreken over een Bijbeltekst, en in die zin denk ik dat die hier wordt gebruikt, spreken over een Bijbeltekst.

O3 In dit geval was het trouwens een tekstgedeelte wat gaandeweg het gesprek zeg maar even opkwam.

I Je kunt ook, op het moment dat we zeggen God wil spreken door zijn Woord, dan gaat Hij een eigen stem vertolken in het gesprek, God spreekt mee, zoals vorige keer werd aangeduid, dan is het niet een spreken over een tekst, maar dan heeft die tekst ook een eigen stem. Dus dan zijn we niet langer met z'n tweeën over een Bijbeltekst aan het praten, maar hebben we eigenlijk door middel van die tekst, die stem van God is, een driegesprek gekregen. Er zit een verschil tussen spreken over een tekst en spreken met God via een tekst. Dus het is de vraag van zijn we met z'n tweeën in gesprek of is God als derde gesprekspartner binnengekomen?

O3 Ja maar ik snap dat helemaal niet, wat je bedoelt, in die zin, dat als Jezus zegt waar twee of drie in Mijn naam bijeen zijn, dan is Hij daar bij.

I Ja, dan heb je het over een impliciete presentie van God.

O3 Impliciet en expliciet, Hij is daar. Alsof er een grote olifant zeg maar in de kamer staat en we praten er langs heen. Hij is daar.

I Ja, maar Hij neemt heel expliciet het woord in ons spreken via de Schrift.

O3 Ja, maar op het moment dat je zegt van, als je het zo een beetje, zo even in het gesprek een tekst pakt als illustratie maar kan het ook manipulatief zijn, dat je zegt van hé deze tekst leg ik nu even neer, maar op het moment dat je zegt van ik ga nu

een stukje lezen en ik pak dan de Bijbeltekst en al lees ik letterlijk voor wat er staat, dan kan daar dus ook, en daar hebben we het vorige keer over gehad, kan het ook manipulatief zijn.

I Absoluut.

O3 Want dan kan ik denken van nou je hebt wat vervelende dingen gezegd, nou ga ik dus nu even 1 Korinthe 13 lezen en dan zeg ik: God spreekt. Ja, maar ik ben degene die dat kiest en ik leg dat op jouw bordje neer.

I Dus die spanning heb je altijd.

O3 Dus ik zie dat onderscheid gewoon echt niet. Dus dan denk ik als de Bijbel zegt: als je spreekt, laten het woorden zijn als van God, dan denk ik dat dat in elkaar overvloeit, dus dat het een oneigenlijk onderscheid is. En dat je, of het te maken heeft met manipulatie, dat heeft met andere dingen te maken. Je hebt namelijk in alle gevallen, welk gebruik je ook doet, het kan altijd manipulatief zijn.

I Ja, maar het gevaar is bij het illustratieve groter, omdat je aan het illustreren bent wat jij bedoelt te zeggen. En als daar dus de Schrift bij komt om te illustreren wat jouw standpunt is, dan is de eigen stem van de Schrift automatisch in het gedrang. Die hoeft niet misbruikt te worden, maar het gevaar is daar groter, dan bijvoorbeeld bij een bemoedigend gebruik.

O3 Ja, dat kan. Het is anders omdat je een andere intentie er mee hebt.

I Dus het hoeft niet mis te zijn om te illustreren.

O3 Maar het is wel belangrijk dat ik denk van, ik weet niet of dat bij de andere voorbeelden ook zo is, dat het hier gaat om gewoon gaandeweg het gesprek dat je put uit de Bijbel.

I Ja, dus daar maak ik ook een onderscheid tussen.

O3 Het is gewoon ook gaandeweg het gesprek, net als wat ik ook gewoon doe en zo doe ik dat gewoon altijd, als je mij kent, van het voorbeeld geeft hoe Jezus gesprekken voert.

I Dat is precies zo'n zelfde gebruik.

O3 Ja, dat is precies zo'n zelfde gebruik. Maar dan heb ik er moeite mee, wanneer is het dan, wanneer kan het dan een manipulatief karakter hebben?

I Dat kan altijd.

O3 Ja, maar dat kan dus bij alle vormen.

I Alle vormen, zeker.

O1 Je moet jouw voorbeeld ook niet op zichzelf zien, want ik probeer daar ook een beeld bij te hebben van hoe doe ik dat, en dan kom ik eigenlijk op hetzelfde ook neer, en ik denk dat dat ook gewoon goed is om je dat te realiseren zodat je elk moment dat je de Schrift in je bezoek gebruikt dat je je dit bewust bent en ik denk alleen al die bewustwording, die is hier van belang.

- O3 Maar dan zou ik zelf zeggen, mijn conclusie, als ik dit dan lees, dan denk ik van oké, je kunt wat onderscheid maken tussen verschillende typen gebruik, maar in alle gevallen ligt manipulatie op de loer.
- I Ja, maar ik denk dat je dat mag loskoppelen. Hier ben ik niet aan het zoeken van wat zijn nou risicovolle manieren van gebruik, maar op welke manier wordt het hier nu gebruikt? Nou, een van de manieren waarop de Bijbel wordt gebruikt, is als een illustratie van een standpunt. Dus daar zit niet een waardering aan.
- O3 Ja, misschien zit het in het woord legitimeren, alsof het dan opeens, nou kun je het niet meer ontkennen wat ik zeg omdat het, omdat ik gezegd heb.
- I Nou soms krijgt het in de gesprekken die kleur. Op het moment dat jij een standpunt inbrengt en daar dus een Bijbeltekst naast legt van kijk, hier gebeurt het ook, dan moet je van hele goede huize komen om te zeggen ja, maar ik zie het anders. Dus door het gebruik van de Bijbel, en zeker in onze traditie, krijgt een uitspraak iets legitimerend. Je ziet dat bijvoorbeeld in de catechismus ook, wat doet de catechismus? Die geeft een uitleg en dat wordt dan ondersteunt door verwijsteksten, die eigenlijk functioneren als bewijsteksten van wat we zeggen.
- O3 Ja en die vaak als je ze opzoekt, dat ik denk van, waar is dit het bewijs van?
- I Ja, maar datzelfde is dus eigenlijk hier, dat is dus een illustrerend legitimerend gebruik. Je kunt ook illustrerend, niet legitimerend gebruik hebben.
- O1 Maar dan ga je er dus van uit dat de catechismus is geschreven en aan de hand daarvan een onderbouwing achter die catechismus is gelegd. Ik denk, maar goed, ik ben niet bij het schrijven van de catechismus geweest, dat het eerder andersom is geweest, dat juist vanuit de Schrift het zoeken naar teksten, dat van daaruit de catechismus vorm heeft gekregen zoals die vorm heeft gekregen. En dan is het natuurlijk geen onderbouwen van de stellingen in de catechismus.
- I Nee, maar wel een geven van bewijsplaatsen. En daarmee een stukje, dit is zoals het is, dit is Bijbel. En daarmee krijgt het een stukje autoritatieve stem, want als je daar tegen in gaat, dan ontken je dus die Bijbeltekst.
- O3 Ja, maar weet je, dat is grappig dan, want dat is helemaal niet hoe ik, daarmee wil ik dus ter discussie stellen juist, dat we soms in deze traditie op een verkeerde manier de Bijbel lezen. Want juist in de joodse traditie is hoe jij leest, met jouw ervaring, met jouw context en hoe jij hem leest. En God wil niet liever dan dat wij met elkaar die Bijbel pakken en er over gaan praten met elkaar
- I Ja, maar als ik dan dus kijk naar hoe jij die teksten gebruikt, dan kunnen die heel autoritatief overkomen.
- O3 Oké, maar dat is een goeie om over na te denken.
- I Bijvoorbeeld bij Johannes 1, waar jij aangeeft van de doop was niet iets nieuws, de doop die Johannes deed, want dat is het joodse reinigingsritueel.
- O3 Ja, zo zou je het kunnen interpreteren.
- I Ja, maar jij brengt hem niet in het gesprek als zo zou je het kunnen interpreteren, maar het is een standaard gebruik geweest onder de joden dus wij moeten niet doen alsof het bijzonder was dat Johannes doopte, want.

- O3 Precies en dat is wel iets wat ik denk, en dat is ook denk ik een stukje onderwijs, ja een stukje onderwijs denk ik.
- I Ja, maar het grappige is dat jij dat inbrengt in het gesprek vanuit het joodse denken van we moeten de interpretatie open houden, terwijl je hem in je woordkeus.
- O3 Nee, maar dat vind ik een goede hoor. Nee, maar daarom vind ik het leuk om met dit onderzoek mee te doen, om na te denken van, je kent het Johari-venster? Nee, oké. Dat is al zestig jaar oud ofzo, dat is, een aantal psychologen die hebben dat bedacht van er is een bepaald terrein wat voor jezelf zichtbaar is en voor anderen, dat weet je van elkaar, zo zit dat bij [O1] of zo zit dat bij mij en dat weet je van jezelf ook. Dan is er een gebied dat voor mij wel bekend is maar voor jou niet, want dat heb ik nooit gedeeld, jij hebt geen idee van mijn achtergrond en jij ook van bepaalde dingen niet. En dan is er een deel wat voor mij niet bekend is, maar wat jullie zien aan mij. Dus om zelf te kunnen groeien hebben we elkaar nodig, dus dat jij dit soort dingen teruggeeft, dat je denkt van ja maar realiseer je wel dat het kennelijk sterker overkomt misschien dan dat je bedoelt, dus in plaats van dat je de ruimte geeft, dat je denkt.
- I Het kan hem afsluiten.
- O3 Ja, ja, dat snap ik.
- I En in die zin bedoel ik legitimerend.
- O3 Ik denk dat dat op zich nog niet eens zo te maken heeft met het gebruik van Bijbelteksten, als wel, mijn stijl van presenteren.
- I Ja, maar ik zie het ook bij andere ouderlingen.
- O1 Dat heeft dus weer met communicatieve eigenschappen te maken.
- O3 Ja, ja, of het gebrek daaraan.
- I Maar als je kijkt naar de keren dat ik benoem dat die functie het is, dan zit die niet alleen bij jou. Dus het is ook een bepaalde stijl die we in onze traditie denk ik gewend zijn, wat een stukje kracht is, want we kunnen het blijkbaar, maar wat ook een gevaar in zich heeft.
- (De bel gaat.)*
- O3 Even kijken, want hoe laat zitten we?
- O1 Het is half acht. Want je hebt acht uur?
- O3 Ik heb acht uur afgesproken ja, het is niet iemand die ik ken. Dus dan is die voor (...).
- I Ik wil, als we het hierbij voor zo kunnen laten, dit stukje afronden en een stap verder doen. En dan wil ik eigenlijk kijken naar een stukje vergelijking.
- O3 Ja, want je hebt, er zijn in de theorie natuurlijk een aantal indelingen.
- I Ja, want die hebben jullie niet, maar die zien jullie in het eindproduct dan wel terug, maar nu leg ik er een aantal vast neer. Als ik een vergelijking maak tussen de praktijk hier en de pastoraal-theologische theorie, dan vergelijk ik hem op een achttal punten.

Dit is nog geen uitgewerkt hoofdstuk, want dat liet de tijd niet toe, maar dit is de schets waarlangs de lijn in de vergelijking ongeveer zal lopen. Als het gaat om de visies op huisbezoek, dan zitten we onderaan bladzijde 1, dan zit er enorm veel overeenkomst tussen wat hier de visie is en wat jullie als visie benoemen en de literatuur, dat is vrijwel synchroon, ook qua kernwoorden. Dat je zegt van, alsof je het boekje ernaast gehad hebt zeg maar. Maar er is een belangrijk verschil, en dat is op pagina twee de gearceerde. In de typering van het ambtelijke en de uitwerking van het herderlijke. In de praktijk wordt vooral gesproken over de verantwoordelijkheid van de ambtsdrager, in de theorie over het gezonden zijn en daarmee op de Zender. In de praktijk op het doen, samen Bijbellezen en bidden, dat komt vanaf de website. In de theorie op het doel, samen zoeken naar de ontmoeting met God. In de praktijk op het bemoedigen van de ander, in de theorie op het samen met het gemeentelid ontmoeten van de Ander. Dus qua kernwoorden zit het vrijwel synchroon, maar er lijkt een ander perspectief te zitten. Wat vervolgens in de praktijk heel duidelijk uitwerkt, en daar heeft onder andere denk ik het legitimerende en illustrerende mee te maken. Dat in de uitwerking van het pastoraal-ambtelijke vooral zit in het ik ben verantwoordelijk om te zorgen voor die ander, wat gezegd wordt dat is herderlijke zorg, terwijl het beeld van de herder eigenlijk wijst, met Johannes 10, naar de goede herder. Dus wij werken als onderherders in dienst van de herder, om samen ons te laten verzorgen door de goede herder. Vanuit de theorie zit dus veel meer het beeld op wij ontmoeten het gemeentelid om samen te zoeken naar de ontmoeting met God. Wat een andere insteek geeft aan het bezoek dan wanneer je zegt ik ga met die ander spreken en dat brengen we in gebed bij God. Voel je dat verschil aan, herken je dat, of zeg je van ik ben op zoek wat bedoel je?

O3 Even laten landen.

O1 Ik snap wel wat je bedoelt.

I De praktijk zegt het ambtelijke en het herderlijke wijst me op mijn eigen taak ten opzichte van het gemeentelid en de theorie zegt het ambtelijke en het herderlijke wijst me juist op het samen komen tot de grote herder. Dus ik heb of een bemiddelende functie, of ik heb zelf de zorg te verlenen. En dat doet wat met hoe je de Bijbel gebruikt, want dan wordt de Bijbel verwijzend in de zin van wij komen via de Bijbel in de ontmoeting met de Ander, of de Bijbel moet gebruikt worden om zelf de zorg aan de ander te verlenen, en dan zit je veel meer aan de illustrerende kant.

O1 Ja, in die laatste.

I Ja. En mijn indruk is dat dat er voor zorgt, dat we veel meer op die zelfzorgende kant van de ouderling zitten, dat we bijna altijd de illustrerende gebruik van de Bijbel nemen. Wat niet strookt met de visie dat we zeggen God is hier aan het zorgen en via het Woord spreekt God.

O3 Ja, dat laatste.

I Ja, daar blijf jij mee worstelen.

O3 Ja, daar verschillen wij dus in van opvatting. Dan denk ik toch van hoe kun je dat scheiden. Onderscheiden dat is op zich goed.

I Je kunt het niet scheiden maar wel onderscheiden. En in dat onderscheid ligt er tussen de praktijk en de theorie een verschillend perspectief. Dus waar ligt de focus, ligt die op wat ik als ambtsdrager kom doen, of ligt dat op Wie ik als ambtsdrager

vertegenwoordig. En dat is een perspectiefwissel die ik meen waar te nemen tussen theorie en praktijk.

O1 Ik snap dat wel een beetje. Als ik probeer gewoon een voorstelling te maken. Je hebt een huisbezoek gepland, je weet naar wie je toe gaat, wat voor mensen dat zijn en je maakt een voorstelling van wat je kunt verwachten, om welke reden dan ook. Daar richt je je op in je voorbereiding van het huisbezoek, ook als het gaat om voorbereiden voor een eventueel Bijbelgedeelte dat je wilt lezen, en zo heb je meer dingen waar je je op voorbereid, dat heeft alles te maken met hoe je dat bezoek inkleurt en inkleed en heeft alles te maken met wat jij hier benoemt.

I Je hebt altijd allebei, je bent ook geroepen om naar die ander te gaan en zorg te verlenen, maar wel vanuit het besef ik ben aan het werk en God is aan het werk. En waar ligt in je perspectief, in je kijken naar de praktijk de focus, op wat ik ga doen of op wat God doet. En die twee kun je niet scheiden, maar je kunt wel een focus leggen hoe je er naar kijkt.

O3 Kun je daar een voorbeeld van geven?

I Wanneer je op zoek bent, ik ga met die ander spreken over het leven om samen in dat leven God te ontmoeten, dat is het beeld van, eigenlijk de theorie. Samen zoeken we te midden van het leven van het gemeentelid naar God. En vanuit de praktijk blijkt dat we samen spreken over het leven van de ander. Wel vanuit het kader van geloof, maar we spreken samen over het leven van de ander.

O3 En dan de ander met een kleine letter.

I Ja. Dus ik ben in het huisbezoek met de ander aan het spreken over wat er in diens leven speelt. En dat is wat ik in de huisbezoeken veel heb gezien, terwijl je vanuit de theorie zegt van kunnen we nu samen vanuit dat leven zoeken om daar God te ontmoeten.

O3 Maar het gekke is dat wij wel, in het gesprek dat we vorige keer hadden, wel zeggen dat we dat willen doen.

I Precies, en dat is waar ik op wijs. De visie en de overtuigingen stemmen exact overeen, bijna woordelijk. Alleen de uitwerking van het beeld ambt en herder, die krijgt een andere kleur waardoor de praktijk opeens ook anders kleurt. En wat straks een van de aanbevelingen van mij is, volgens mij zit een heel belangrijk punt in het bewustzijn God is als eerste herder aan het werk en ik word als onderherder daarin door Hem ingeschakeld.

O3 Ja, maar dat besef is er wel.

I Ja, maar ik denk dat je dat sterker mag beseffen. Dus hoe laat ik, door wat ik in het huisbezoek doe, God aan het werk zijn. Ik denk, als je je daar bewuster van bent, van die insteek, ik ben er om God aan het werk te laten gaan, dat je huisbezoek automatisch, nou automatisch, een andere kleur krijgt dan wanneer je zelf gaat zorgen.

O1 Ja, dan krijgt het ook een andere dimensie, daar ben ik van overtuigd.

O3 Ja, maar daar zou je mee kunnen zeggen van, loop je dan op deze manier niet God teveel voor de voeten. Als ik het even plat sla.

- I Als ik concreet kijk naar wat ik waarneem, bijvoorbeeld na de lezing van de Schrift, is, ik heb het niet in woorden uitgeteld, maar ik gok 80% van wat daarna gezegd wordt, is woord van de ouderling. Als we zeggen we laten God aan het woord, over het leven van die ander, zou het dan vanuit de zorg van God niet eigenlijk logischer zijn, dat het gemeentelid gaat antwoorden op God. Dus als dit nou woord van God is, wat zegt dit nou over mijn leven? In plaats van dat ik als ouderling eigenlijk een stortvloed van woorden over de lezing heen doe, waarbij die ander meer mij hoort, dan God. Waarbij dat, en dat vind ik een terecht punt niet geheel te onderscheiden is. Want als ik daar een stukje uitleg bij geef, kan dat ook woord van God richting die ander zijn. Maar het is wel een verschilpunt in focus. Ben ik aan het zorgen of laat ik God zorgen. Het is niet te scheiden.
- O3 Ja, ja, interessant.
- I Maar ik denk dat die daar zit en dat het te maken heeft met hebben we blijvend helder dat wij geroepen zijn om God ruimte te geven om te werken, of zijn we vooral bezig om zelf te zorgen en zelf onze verantwoordelijkheid als ambtsdrager waar te nemen. Dus ik kan me voorstellen dat het ook een bevrijdend perspectief kan zijn. Ik hoef niet de zorg voor die ander te regelen.
- O3 Nee, dat is zeker.
- I Maar hoe laat ik nu God dat wel doen.
- O3 Nee, op zich is dat mijn insteek, maar als je zegt van kijkend naar de praktijk dan zie ik toch dat je eigenlijk de neiging hebt om het zelf toch maar zoveel mogelijk in de hand te houden, dat is wel een hele interessante om over na te denken.
- I En als je dat verbind met het gewoontegebruik, wat vorige keer ook ter sprake kwam, dus wij lezen de Bijbel ook omdat wij gewend zijn om dat te doen, dan wordt het gevaarlijk. Want dan zijn we ons dus niet meer bewust dat als we de Bijbel lezen, dat we dan God laten zorgen. Dus juist het gewoontegebruik kan er voor zorgen dat we zelf meer gaan doen dan dat we God laten doen. Daarom denk ik, op het moment dat je meer bewustheid creëert van God gaat hier aan de slag en Hij roept mij om Hem daar de ruimte te geven om aan het werk te zijn, dat dat een ander perspectief kan geven, een andere invulling. Dat bewustheid in dit opzicht al heel veel doet.
- O1 Ja, als je er op die manier tegenaan kijkt, dat vraagt wel om een andere benadering van het huisbezoek ja.
- I Terwijl dit eigenlijk wel is wat er in de visie, en wat jullie vorige keer ook aangaven, dit is wat we wensen te doen.
- O1 Alleen, hoe breng je dat in de praktijk?
- I Blijkbaar zit die gewoonte zo, dat zodra we dan de drempel overstappen dat we in een andere modus komen. En dat heeft denk ik te maken aan de ene kant met de gewoonte aan de kant van de ouderling, maar aan de andere kant ook de verwachting aan de kant van het gemeentelid. Want als jij een stukje leest, en het blijft stil.
- O3 Ja, precies.

- I En die ander wacht tot jij wat gaat zeggen. Dus mijn aanbeveling is ook van volgens mij moet er ook in de gemeente gewoon een gemeenteavond zijn van wat doen we eigenlijk met het huisbezoek.
- O3 Nee, maar het is zeker leuk om naar aanleiding van dit juist ook met gemeenteleden eens te praten.
- I Die kant laat ik nu in mijn onderzoek rusten.
- O3 Nee, precies, maar op zo'n gemeenteavond kun je daar in gesprek over gaan.
- I En eigenlijk komt deze observatie ook op de andere punten veel terug. Wat ik een mooie vond vanuit de praktijk als correctie op de theorie is de tweede, dat jullie veel meer benadrukken dat de pastorale functie, het pastorale motief om huisbezoek te brengen, voornamelijk ook een pastoraal-geestelijk motief is, waar de theorie daar wat oppervlakkiger in is in het spreken over zorg. Dus de dwang om te wijzen op zorg ook voor het alledaagse kan de geestelijke zorg ook op de achtergrond doen raken en dat is denk ik een alarmbel die vanuit jullie richting de theorie klinkt. Zijn wij hier ook geroepen als zielzorger en niet alleen als zorger.
- O3 Ja. Ja.
- O1 Ja.
- I Dat punt van het verschil tussen zorgen voor en God laten zorgen komt bij drie onder in de vergelijking op pagina 3 het gearceerde gedeelte ook duidelijk weer naar voren als het gaat om de invulling van het huisbezoek. In de praktijk wordt gesproken over het bespreken van het leven in verbinding met God. In de theorie gaat het over het bespreken van het leven als in Zijn tegenwoordigheid. Ook hier lijkt de praktijk meer uit te gaan van de dialoog, terwijl de theorie zoekt naar de dialoog.
- O3 Ja, daar ben ik het gewoon dus echt niet met je eens.
- I Terwijl net eigenlijk geef je aan dat je hem op bepaalde punten wel herkent in benadering. Alleen wat bij jou volgens mij meespeelt, is dat je vanuit die presentie zit, God is present.
- O3 Ja precies.
- I Je zou dat kunnen benoemen als de impliciete presentie van God, waarbij op het moment dat God zijn Woord gebruikt, spreek ik over een expliciete presentie van God. Dus dan krijgt God heel duidelijk een eigen stem.
- O3 Zo zou je, dat onderscheid zou je zeker kunnen maken.
- I En daar zoom ik in dit onderzoek op in, op dat expliciete spreken van God. Hoe doet Hij dat? Voornamelijk, niet alleen, maar wel voornamelijk door zijn Woord. En daar zie ik een perspectiefverschil tussen.
- O3 Hij is wel, ik ga daar de komende drie weken in de vakantie eens over doordenken. Want ik word ongelooflijk geraakt door het woord Immanuel, God met ons. Dan denk ik, dat is toch ongelooflijk evangelie, God is met ons, Hij is er gewoon bij.
- O1 Absoluut.

- O3 Snap je, waar je ook. En dat is een beetje hoe je opgroeit. Als kind heb ik nooit angst gehad van God ziet je. Mijn ouders hebben ook nooit gezegd van kijk uit want als jij iets verkeerd doet, ik ben er niet, maar God ziet het wel. Dan denk ik, ik vond het heerlijk, waar ik ook ben, God ziet me. Snap je, dus?
- O1 Exact. Maar hoe vertaal je dat, die wetenschap, want dat is jouw ervaring en jouw zekerheid, hoe vertaal je dat dan naar het stukje van dialoog of trialoog, want dat is hetgene waar jij vooral op focust en als jij al in je bezoeken van gemeenteleden de aanwezigheid van God ervaart zodanig dat het voor jou ook merkbaar is in een trialoog, is mijn grote vraag van merkt dat gemeentelid dat dan ook, want als die dat niet merkt, dan mist er dus nog wel iets.
- O3 Ja, dat is een goede. Dat is een goede, ja.
- O1 Dus dan is het meer je eigen beleving, die niet de beleving van een ander hoeft te zijn. En dan denk ik wel, en dat vind ik het waardevolle ook aan dit stuk en aan dit gesprek, van hoe richt je in je huisbezoek en hoe vul je je huisbezoek in, zodanig dat dat doel, waar het aan moet beantwoorden, ook daadwerkelijk door iedereen ervaren wordt.
- I Dat je ook echt gezamenlijk tot die ontmoeting komt.
- O1 Exact. En dat vind ik, daar zou je volgens mij nog veel meer de diepte in moeten met elkaar, maar dat zou je denk ik ook meer in de breedte moeten doen.
- I Ook dus het uit te spreken. Op het moment dat ter sprake komt van God is hier, maar het grappige is dan wordt het dus al expliciet, en daar zit denk ik het verschil tussen onze benadering. Dat jij heel erg focust op de aanwezigheid van God, terwijl ik, omdat ik een onderzoek doe naar de Schrift, focus op het spreken van God. En daar zit in benadering een verschil tussen. Dus God kan heel erg aanwezig zijn in het huisbezoek, maar toch geen stem krijgen. Dus presentie en spreken is nog wel.
- O3 Ja, dan kom je toch weer op laten het woorden zijn als van God, en dat is natuurlijk wel heel spannend, want daar kun je natuurlijk ook met gemak naast zitten, dat je de verkeerde dingen zegt.
- I Maar spannend blijft het.
- O3 Ja nee, spannend blijft het. Nee, maar dat is wel dus mijn, hoe ik op pad ga. Gewoon iedere dag als ik mijn bed uit kom. Hoe kan ik de woorden, dat mijn woorden zo gesproken worden dat het God recht doet en dat ik niet eigenmachtig spreek. Gewoon ook in de gewone dingen in het leven hoor.
- I Ik neem hem mee hoor, wat je zegt. Want er zit nog een stukje onduidelijkheid in dat het ook anders op te vatten is wat ik schrijf. Dus ik ga ook puzzelen.
- O3 Ja, dat is goed, het is lastig om hier goed woorden voor te vinden hoor.
- O1 Het is echt heel erg lastig.
- O3 En toch is het goed om het te onderzoeken om op die manier een beeld te krijgen.

(De bel gaat.)

- O3 Ik denk dat dat één van mijn gasten vast is, voor zo direct, die zal ik vast even binnenlaten.
- O1 Ja, het is verrassend en boeiend, dit.
- I Het heeft mij verbaasd ook wat er uit naar voren komt. Dat je zegt, je kunt het zo, en voor mij benadrukt het het belang van empirisch onderzoek. Laten we ook gewoon eens kijken wat we doen, ook achter onze overtuiging langs. Want je kunt iets menen, terwijl het voor de ander niet waarneembaar is. En dat maakt het op dit vlak natuurlijk spannend, dan kun je de dingen missen twee kanten op.
- O1 Ja, nee dat klopt. En dan, voor mij het belangrijke, natuurlijk, je voert ook je huisbezoek vanuit je eigen geestelijke beleving, je geestelijke ervaring natuurlijk heel sterk, maar als het juist om dit soort dingen gaat denk ik van kunnen we daar veel meer leren met elkaar en hoe doe je dat dan. Dat vind ik wel het mooie van deze discussie en de uitkomst van dit gedeelte.
- I Twee opvallende die ik nog even wil noemen is op bladzijde 4 onderaan. De wijze waarop de Schrift wordt ingebracht, daar biedt de praktijk een stevige correctie als het gaat over de literatuur. De literatuur heeft het alleen maar over de pastor die de Schrift inbrengt en juist vanuit het idee van de interactie en de ontmoeting legt de praktijk heel helder en denk ik terecht neer richting de literatuur, doen jullie de gelovige, het gemeentelid niet te kort.
- O1 Ja.
- I En dat is denk ik een signaal richting de literatuur, rekenen wij voldoende met het ontmoetingskarakter dat van twee kanten komt.
- O1 Ja, nee duidelijk.
- I En eentje gaat meer over het communicatieve, over de lezing van de Bijbel, dat is punt zeven op pagina zes. Ouderlingen geven aan dat het de voorkeur heeft als de lezing aansluit bij het gesprek, in de praktijk blijkt dit niet altijd te gebeuren. Regelmatig wordt een thuis voorbereid gedeelte gelezen. De theorie is hier een stuk stelliger over. Vanuit het motief dat we de Bijbel gebruiken om God aan het woord te laten komen en mee te laten spreken in het gesprek, dient de lezing aan te sluiten bij het gesprek. Wat niet zegt dat een thuis voorbereid gedeelte wat niet aansluit bij het gesprek vruchteloos is, maar wel dat het niet overeenkomt met de uitgesproken overtuiging dat God meesprekt in het gesprek. Dus het kan nog steeds een Woord zijn dat vrucht draagt, maar het strookt niet met wat we zeggen te doen in het huisbezoek.
- O3 Maar dat vraagt natuurlijk enorm veel, want dan moet je heel snel kunnen schakelen, en dan denk ik van, en ook daar zit weer het gevaar van manipulatie, want dan denk ik oké die tekst schiet me nu te binnen, die misschien toch net niet helemaal.
- O1 Ja, dat is ook mijn dilemma hoor, van je kennis in die vorm van de Bijbel, dat je hier op de goede manier aan kunt beantwoorden, dat is een hele lastige.
- I Hebben we nog vijf minuten? Dan wil ik kijken naar, de conclusies hebben we ongeveer gehad nu, dan de aanbevelingen. Als we dit constateren, wat is dan nodig richting de toekomst?

- O3 Ja, trouwens nog even zo'n zinnetje, de ouderlingen geven aan te lezen uit gewoonte. Omdat we er van overtuigd zijn dat het een goede gewoonte is, hè?
- I Ja die heb ik er ook bijgezet, toch?
- O3 Oké, nee, er staat uit gewoonte. Dat klinkt een beetje zo van ze doen het omdat het een verplicht nummer is. Maar ik doe het uit overtuiging omdat het een goede gewoonte is. We doen het, maar ik sta er van harte achter.
- I Ja.
- O1 Natuurlijk.
- I Als het gaat over de aanbevelingen, dan is de eerste: er dient meer aandacht te zijn voor het karakter van het gesprek en de betekenis hiervan voor het gebruik van de Bijbel, in het bijzonder voor de lezing van de Schrift.
 Twee: er dient meer aandacht te zijn voor de rol van God in de zorg aan zijn kudde en het gegeven dat het belangrijkste instrument in deze zorg de Bijbel is. Als we de Bijbel gebruiken dient dat te zijn om God aan het woord te laten in ons leven.
 Drie: in de zoektocht naar een bewuster Bijbelgebruik kan het mijns inziens helpen om te wijzen op het beeld van het huisbezoek als zoektocht naar de dialoog.
 Vier: in de zoektocht naar een bewuster Bijbelgebruik kan het mijns inziens helpen om te wijzen op het dubbele perspectief van de praktische theologie en daarmee ook van het pastoraat: God is aan het werk en bij dit werk schakelt Hij mensen in. Dit doordenken kan de ouderling helpen om onderscheid te maken tussen zijn werk en het werk van God, waarbij de lezing van de Schrift verbonden is aan het werk van God, waarbij de ouderling instrument is om God ter sprake te brengen.
 Vijf: aangezien gewoontevorming een sta in de weg is voor het bewust gebruiken van de Bijbel, dient er gezorgd te worden voor een verstoring van het gewoontegebruik en een versterking van het bewuste gebruik. Concreet is het aan te bevelen dat er met een zekere frequentie aandacht is in het consistorieberaad voor de visie op het huisbezoek en de wijze waarop er invulling wordt gegeven aan het huisbezoek, met bijzondere aandacht voor het gebruik van de Bijbel in het huisbezoek.
 Zes: aangezien er niet alleen aan de zijde van de ouderlingen sprake is van gewoontevorming, maar ook aan de zijde van gemeenteleden (als de Bijbel gelezen wordt is het gesprek ten einde, valt men stil), is het van belang dat ook bij de gemeente de gewoontevorming wordt verstoord. Concreet valt te denken aan een gemeenteavond over de visie op het huisbezoek en de eigen rol van de gemeenteleden hierin.
 Zeven: om de Bijbel zo te gebruiken dat ze aansluit bij het gespreksonderwerp is het nodig dat de ouderling over een gedegen Bijbelkennis beschikt. Ouderlingen geven aan het moeilijk te vinden om ter plekke Bijbelgedeelten te vinden die aansluiten bij het gesprek. Het is hierin van wezenlijk belang dat de ouderling zelf actief het Woord onderzoekt. Concreet is aan te bevelen dat ouderlingen kennis nemen van voorbeelden die gebruikt kunnen worden in specifieke situaties. Het is mogelijk om een bepaalde bagage op te bouwen die helpt om passende Schriftgedeelten op het spoor te komen.
 Ik heb gedacht, ook hierbij, bij het laatste, aan een stukje uit het formulier, alleen daar wordt gewezen op het toezien van de leer en het leven van de predikanten, dat de ouderling daarom verplicht is om zelf actief het Woord te blijven onderzoeken. Dat daar dus ook ruimte voor moet zijn, ook in de ambtelijke agenda, maar dat dit ook hier geldt. Dus zijn we ook als ouderlingen niet teveel belast met andere dingen, waardoor we te weinig toekomen aan de doordenking van de Schrift met het oog op het pastoraat.

- O3 Ja, nou we hebben altijd wel in het consistorie, zowel ook in de kerkenraad een bezinning. We starten met een bezinning, dat doen we altijd.
- I Ja, maar ook dus de zoektocht, je zou dat concreet kunnen invullen bijvoorbeeld door casussen. Iedereen heeft in het huisbezoek een bezoek aan ouderen. Wat zijn teksten die daar zouden kunnen passen. Je kunt je situaties voorstellen dat je zegt zo en zo loopt een gesprek. Er zijn gesprekken dat je zegt dit is nieuw, maar heel veel gesprekken zijn van te voren in te denken.
- O1 Die zijn in te denken ja.
- I En daarmee ook wat voor soort iets zou je kunnen lezen.
- O1 Ja.
- O3 Ja, interessant is wel nog een beetje voor mij, dat is een opmerking hoe je dit analyseert hè, kijk we moeten jou lekker laten broeden op dit stuk, maar je kunt natuurlijk twee dingen doen hè, en ik weet niet hoe je daar in zit. Je kunt zeggen van dit is wat ik in de praktijk zie, dit is wat ik in de theorie lees, maar daarmee wil niet zeggen dat het een of het ander natuurlijk de norm is. Dus ik vroeg me even af, want je doet aanbevelingen voor de praktijk, denk ik, doe je ook aanbevelingen voor de theorie?
- O1 Ja, die we net hadden.
- I Ja, in de conclusies zitten daar een aantal van in, maar de aanbevelingen, ik moet voor mezelf nog overdenken, het hoofdpubliek van deze scriptie is de praktijk voor mij, met daarbij de zijpoot dat ik ook de theorie wil dienen omdat er een gebrek is aan stof wat er is, maar met aanbevelingen ben ik geneigd om allereerst te kijken hoe kunnen we de kerkelijke praktijk verdiepen, maar in de conclusies komt gewoon bij een aantal dingen voor dat de literatuur te kort schiet.
- O3 Ja, oké.
- I Dus daar twee kanten op denk ik dat er, de theorie heeft hiaten hier. Dit onderzoek haalt heel veel op dat ik denk, daar moet de theorie nog wat mee.
- O3 Oké. Dus in je verhaal zeg je zit het er impliciet in, ik richt me nu op de aanbevelingen voor de praktijk.
- I Ja, omdat ik hier nu bij jullie in de praktijk zit.
- O3 Precies, maar in feite zijn er net zoveel aanbevelingen voor de theorie te formuleren.
- I Ja, ik ga kijken.
- O3 Ja, dan doe je ook recht aan, ja.
- O1 Nou ja, theorie is ook niet iets statisch, daar draagt deze scriptie ook weer aan bij.
- O3 Nee, daarom is juist dat empirische onderzoek zo belangrijk.
- I Ja, er is gewoon een enorm gat op dit terrein. In de Waarheidsvriend waren nu twee artikelen over het pastoraat, pastoraat is geen koffiedrinken. En dan wordt er vervolgens wel ingegaan op wat het wel is, maar hoe doe je het dan?

- O3 Ja, precies.
- I En dat moet vanuit de praktijk, en dit is een poging om daar een en ander van onder woorden te brengen.
- O3 Ja en het zou heel goed zijn om dan ook te kijken naar hoe mensen het ervaren. Want dat vind ik zelf wel belangrijk hoor, ik denk dus dat ik dat voor mezelf meeneem, dat ik toch probeer de mensen te vragen hoe ze het ervaren hebben, want het moet natuurlijk niet zo zijn dat ze het gevoel hebben van er is hier een wervelwind langs geweest en.
- O1 Ik probeer daar zelf ook altijd wel wat vingers achter te krijgen, wat ze zelf van het bezoek vonden, en ik begin ook altijd, en zeker ook bij een eerste bezoek, van wat verwacht je van een huisbezoek. Maar dat gaat helemaal los van, toch wel, dat vind ik de rode draad in datgene wat we nu besproken hebben, God aan het woord laten. En ik denk dat dat, we willen wel veel in onze bezoeken de regie een beetje houden, dat merk je wel. Daar voelen we ons zeker bij, tenminste, ik wel.
- I Goed, ik wil het hierbij afronden. Voor het vervolg, ik werk dit uit, waarschijnlijk wordt dat morgen en dan stuur ik het jullie weer even toe ter controle. Dan heb ik nog drie weken om de boel af te ronden, dus daar gaan we volle bak mee aan de slag. Eind juli heb ik als alles klaarligt het eindgesprek en de beoordeling hiervan, dat zal ik ook richting jullie terugkoppelen, ook wat vinden de begeleiders hiervan en zijn er nog andere gezichtspunten. Het lijkt me mooi om te proberen om een keer in het nieuwe seizoen kort aanwezig te zijn bij de kerkenraad of een consistorieberaad om daar iets te laten zien van wat hebben we gedaan. Dan hoop ik voor jullie ook een exemplaar mee te nemen van het onderzoeksverslag, als aandenken, als herinnering, om door te denken. Er zal er zoals afgesproken ook één zijn voor het moderamen. In de onderzoeksafspraken is vastgelegd dat de audio-opnamen worden vernietigd, dat is vandaag geschied, inclusief de ruwe transcripties. Dus het enige wat nog is overgebleven zijn de goedgekeurde transcripties, de rest is verdwenen en daar kan dus ook nooit meer iemand gebruik van maken.
- O1 Ja.
- O3 Prima.
- I En dan wil ik jullie tot slot hartelijk danken, ook voor de kwetsbaarheid.
- O3 Ja, zeker.
- I Dat viel me ook op, als je het gaat analyseren, hoeveel je er zelf ook in zit. Dat geldt voor mij als onderzoeker, maar dat geldt voor jullie zeker ook. En dat heb ik zeer gewaardeerd, ook in de gesprekken. Je komt jezelf tegen, je neemt jezelf mee. En dat hebben jullie op tafel gelegd. Niet alleen voor mij, maar ook voor een breder publiek.
- O3 Ja.
- I Daar ben ik jullie dankbaar voor.
- O1 Ja, nou ja, natuurlijk, graag gedaan. En ik merk gewoon dat dit wel heel zinvol is wat we hier met elkaar gedaan hebben en waar jij dan natuurlijk met name je werkzaamheden in hebt, wij dragen alleen maar bij.

- I Ja, maar in die zin zijn jullie wel kwetsbaarder dan ik.
- O3 Ja, ja, zeker, ja.
- O1 Dat is ook zo.
- I Dat probeer ik me goed voor ogen te houden, in die zin is het ook een moedige stap van jullie. En ik ga mijn best doen om dat vruchtbaar te maken voor anderen.
- O1 Ik ben daar heel benieuwd naar. En ik wens je daar ook alle wijsheid bij.
- O3 Zeker, daar sluit ik me bij aan.

Bibliografie

Literatuur

- Anderson, Herbert, "The Bible and pastoral care", in: Paul Ballard and Stephen R. Holmes (eds.), *The Bible in Pastoral Practice. Readings in the Place and Function of Scripture in the Church* (Grand Rapids/Michigan: Eerdmans, 2006), 195-211.
- Anderson, Ray S. *The Shape of Practical Theology. Empowering Ministry with Theological Praxis*. Downers Grove: InterVarsity Press, 2001.
- Baars, A., "Van hart tot hart – het bezoek", in: H.C. van der Meulen (red.), *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2014), 71-97.
- Belder, J. "Een reisgenoot" *De Waarheidsvriend* 105/23 (2017): 15-17.
'Betrokken, op elkaar en op de stad'. Beleidsplan Hervormde wijkgemeente Sint Joriskerk Amersfoort 2015-2018 (ongep.).
- Boer, Fijgje de & Jeanine Evers, "De verwerking van kwalitatieve interviews", in: Jeanine Evers (red.), *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde* (Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2013), 127-136.
- Boer, Fijgje de & Jeanine Evers, "Kwalitatief onderzoek, een korte inleiding", in: Jeanine Evers (red.), *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde* (Den Haag: Boom Lemma Uitgevers, 2013), 3-22.
- Boer, C. den, "Coram Deo – voor het aangezicht van God. Schriftlezing en gebed tijdens het huisbezoek", in: C. den Boer (red.), *Onbegonnen werk? Pastorale handreiking ten dienste van de ouderling* (Kampen: Kok Voorhoeve, 1996), 187-191.
- Brouwer, Rein, "Perspectieven en spanningsvelden", in: Rein Brouwer, Kees de Groot e.a., *Levend lichaam. Dynamiek van christelijke geloofsgemeenschappen in Nederland* (Kampen: Kok, 2007), 46-67.
- Bukowski, Peter. *De Bijbel ter sprake brengen. Een basisvraag in het pastoraat*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2003.
- Bukowski, Peter, "Die christliche Tradition im Blickpunkt der Seelsorge", in: W. Engemann (Hrg.), *Handbuch der Seelsorge. Grundlage und Profile* (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2009), 187-201.
- Engemann, Wilfried, "Das Lebenswissen des Evangeliums in seinem Bezug zur Seelsorge", in: W. Engemann (Hrg.), *Handbuch der Seelsorge. Grundlage und Profile* (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2009), 467-473.
- Ganzevoort, Ruart & Jan Visser. *Zorg voor het verhaal. Achtergrond, methode en inhoud van pastorale begeleiding*. Zoetermeer: Meinema, 2012.
- Gräb, Wilhelm, "Practical Theology as a Theory of Lived Religion Conceptualizing Church Leadership" *IJPT* Volume 18/1 (2014): 102-112.
- Heitink, Gerben. *Pastorale zorg. Theologie – differentiatie – praktijk*. Kampen: Kok, 2005.
- Houwelingen, P.H.R. van. *Johannes. Het evangelie van het Woord*. CNT; Kampen: J.H. Kok, 2007.
- "Huisbezoek", *De Waarheidsvriend* 98/35 (2010).
- Klein Kranenburg, E.S., "Samen in de Naam van Jezus – Bijbel en gebed in het pastoraat", in: H.C. van der Meulen (red.), *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2014), 320-333.
- Luther, Henning. *Religion und Alltag. Bausteine zu einer Praktischen Theologie des Subjekts*. Stuttgart: Radius-Verlag, 1992.
- Meulen, H.C. van der. *De pastor als reisgenoot. Pastoraal-theologische gedachten over geestelijke begeleiding*. Zoetermeer: Boekencentrum, 2004.
- Meulen, H.C. van der, "'Zeggen dat er een Herder is' – over de vraag: wat is pastoraat?", in: H.C. van der Meulen (red.), *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2014), 11-35.

- Meyer-Blanck, Michael und Birgit Weyel. *Arbeitsbuch Praktische Theologie. Ein Begleitbuch zu Studium und Examen in 25 Einheiten*. Gütersloh: Chr. Kaiser/Gütersloher Verlagshaus, 1999.
- Miller-McLemore, Bonnie, "Introduction: The Contributions of Practical Theology", in: Bonnie Miller-McLemore (ed.), *The Wiley-Blackwell Companion to Practical Theology* (West Sussex: Blackwell Publishing Limited, 2012), 1-20.
- Ridderbos, H.N. *Het evangelie naar Johannes. Proeve van een theologische exegese. Deel 1 (Hoofdstuk 1-10)*. Kampen: J.H. Kok, 1987.
- Ronde, M.A. de, "Verstaan en helpen verstaan – het pastorale gesprek", in: H.C. van der Meulen (red.), *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: Boekencentrum, 2014), 98-124.
- Scharfenberg, Joachim. *Seelsorge als Gespräch. Zur Theorie und Praxis der seelsorgerlichen Gesprächsführung*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1972.
- Speelman, H.A. *Biechten bij Calvijn. Over het geheim van heilig communiceren*. Heerenveen: Groen, 2010.
- Tacke, Helmut. *Glaubenshilfe als Lebenshilfe. Probleme und Chancen heutiger Seelsorge*. Neukirchen-Vluyn: Neukirchener Verlag, 1975.
- Thurneysen, Eduard. *Die Lehre von der Seelsorge*. Zürich: Evangelischer Verlag A.-G. Zollikon, 1946.
- Velema, W.H., "Het werk van de ouderling in de gemeente", in: D. Koole en W.H. Velema. *Uit liefde tot Christus en Zijn gemeente. Een handreiking aan de ouderling* (Kampen: J.H. Kok, 1982), 101-127.
- Velema, W.H. *Zullen we lezen? Over het gebruik van de Bijbel in het pastoraat*. Zoetermeer: Boekencentrum, 1997.

Internet

- www.pkn-amersfoort.nl (geraadpleegd 5-4-2017)
- www.ruardganzevoort.nl/pdf/2009_Presidential.pdf (geraadpleegd 30-3-2017)
- www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/bijbel.html (geraadpleegd 1-5-2017)
- www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/identiteit.html (geraadpleegd 5-4-2017)
- www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/kerkenraad_1.html (geraadpleegd 5-4-2017)
- www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/ouderlingen.html (geraadpleegd 24-6-2017)
- www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/pastoraat.html (geraadpleegd 24-6-2017)
- www.sintjoriskerk-amersfoort.nl/sintjoriskerk-amersfoort.html (geraadpleegd 5-4-2017)